

УКАЗИ І РОЗПОРЯДЖЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ,
ПОСТАНОВИ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

- [Про Концепцію гуманітарного і соціального розвитку у ЗС України. Указ Президента України від 12 січня 2004 № 28/2004](#)
- [Про Концепцію виховної роботи у Збройних Силах та інших військових формуваннях України . Указ Президента України від 4 вересня 1998 року №981](#)
[Про додаткові заходи щодо поліпшення дисципліни у ЗС України та інших військових формуваннях. Директива Верховного головнокомандувача Збройних Сил України - Президента України](#)
- [Про впорядкування відзначення пам'ятних дат і ювілеїв. Указ Президента України від 2 грудня 1995 року №1116](#)
[Про додаткові заходи щодо впорядкування відзначення пам'ятних дат і ювілеїв . Указ Президента України від 17 грудня 1999 р. №1583](#)
- [Про невідкладні заходи щодо забезпечення розвитку ЗС України . Указ Президента України 4 від березня 2008 року № 196](#)
[Витяг із положення про порядок проведення інспектувань \(перевірок\) МО України, ЗС України та інших військових формувань Інспекцією з питань контролю за діяльністю військових формувань Головної служби безпекової та оборонної політики Секретаріату Президента України . Затверджено Президентом України від України 6 лютого 2008 року № 1-1/239](#)
- [Про додаткові заходи щодо підвищення боєздатності Збройних Сил України. Указ Президента України № 1209/2007 від 12 грудня 2007 року](#)
- [Про положення про проходження військової служби відповідними категоріями військовослужбовців. Указ Президента України від від 7 листопада 2001 року № 1053](#)
- [Про Державну програму переходу Збройних Сил України до комплектування військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом. Указ Президента України від 17 квітня 2002 року № 348](#)
- [Про заходи щодо дальшого зміцнення обороноздатності держави. Указ Президента України від 6 грудня 2001 р. №1195](#)
- [Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про схвалення концепції державної програми профілактики правопорушень на період до 2015 року" від 29 вересня 2010 р. №1911-р.](#)
- [Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 8 червня 2012 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України» . Указ Президента України від 8.06.2012 р. № 390/2012](#)
- [Про затвердження Порядку проведення військової підготовки студентів вищих навчальних закладів за програмою підготовки офіцерів запасу. Постанова Кабінету Міністрів України від 1.02.2012 р. № 48](#)

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про Концепцію гуманітарного і соціального розвитку у Збройних Силах України

1. Схвалити Концепцію гуманітарного і соціального розвитку у Збройних Силах України (додається).

2. Визнати такими, що втратили чинність, розділи 4 і 5 Концепції виховної роботи у Збройних Силах та інших військових формуваннях України, затвердженої Указом Президента України від 4 вересня 1998 року №981.

Президент України
м. К и ї в
12 січня 2004 року
№ 28/2004

Л.КУЧМА

КОНЦЕПЦІЯ гуманітарного і соціального розвитку у Збройних Силах України

1. Концепція гуманітарного і соціального розвитку у Збройних Силах України є науково обґрунтованою системою поглядів на поширення і закріплення гуманістичних та соціальних цінностей у цьому збройному формуванні, гуманізацію всіх сфер військової діяльності, задоволення соціальних потреб та інтересів військовослужбовців, членів їхніх сімей і працівників і містить положення про основні принципи, завдання органів військового управління щодо впровадження гуманітарної і соціальної політики держави, механізмів їх реалізації.

2. Гуманітарна політика у Збройних Силах – це цілеспрямована діяльність органів військового управління щодо забезпечення навчання, виховання, психологічної підготовки військовослужбовців і працівників, їх духовного, культурного та фізичного розвитку, реалізації конституційних прав і свобод.

3. Соціальна політика у Збройних Силах – це діяльність органів військового управління щодо розвитку і управління соціальною складовою з метою задоволення соціальних потреб та інтересів військовослужбовців, членів їхніх сімей і працівників, соціальної реабілітації, підтримки та захисту військовослужбовців і осіб, звільнених у запас або у відставку.

4. Діяльність органів військового управління щодо гуманітарного та соціального розвитку у Збройних Силах здійснюється шляхом планування, організації та проведення організаційних, соціологічних, педагогічних, психологічних, інформаційно-пропагандистських, правових, культурно-просвітницьких та соціальних заходів, спрямованих на усвідомлення особовим складом державної політики у сфері оборони, системи національних цінностей, які вони захищають, підтримку і розвиток професійно необхідних психологічних якостей, сприяння реалізації встановлених державою соціальних та правових гарантій з метою виконання завдань військової служби.

Така діяльність здійснюється відповідно до вимог Конституції України, законів України "Про оборону України", "Про Збройні Сили України", "Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави", статутів Збройних Сил України, інших законів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, наказів Міністра оборони України та начальника Генерального штабу Збройних Сил України.

5. Основними принципами гуманітарного і соціального розвитку є:

верховенство права, законність і гуманність, повага до людини, її конституційних прав і свобод;

забезпечення соціального і правового захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах, а також членів їхніх сімей;

гласність, відкритість демократичного цивільного контролю;

виховання військовослужбовців на патріотичних, бойових традиціях Українського народу, орієнтація на ідеали демократії і гуманізму, загальнолюдські моральні цінності;

заборона створення і діяльності у Збройних Силах організаційних структур політичних партій;

наукові підходи до планування, здійснення та оцінки результатів діяльності органів військового управління щодо гуманітарного і соціального розвитку;

взаємодія органів військового управління на основі чіткого розмежування повноважень, відповідальності у питаннях реалізації гуманітарної і соціальної політики держави у Збройних Силах.

6. Метою гуманітарного і соціального розвитку є:

утвердження особистості військовослужбовця, працівника Збройних Сил як найвищої соціальної цінності, забезпечення його прав і свобод, духовного і фізичного здоров'я, впровадження у військових та трудових колективах взаємовідносин, що базуються на військових статутах, законах, інших нормативно-правових актах, формування світогляду, громадянської позиції військовослужбовців та працівників, найповніше розкриття їх здібностей в інтересах гармонійного розвитку громадян-патріотів, високопрофесійних військових спеціалістів, свідомих захисників Батьківщини;

задоволення соціально-економічних потреб та інтересів військовослужбовців, членів їхніх сімей, працівників Збройних Сил, а також соціальна і професійна адаптація військовослужбовців та осіб, звільнених із Збройних Сил у запас або у відставку;

морально-психологічне забезпечення бойової і мобілізаційної готовності військ (сил), бойового чергування, бойової служби, оперативної і бойової підготовки, виконання завдань з підтримки миру поза межами України, іншої визначеної законодавством діяльності військових формувань;

створення і вдосконалення засобів, форм і методів гуманітарної роботи серед військовослужбовців.

7. Основними завданнями гуманітарного і соціального розвитку є:

реалізація конституційних прав і свобод військовослужбовців, працівників Збройних Сил з урахуванням особливостей, що визначаються Конституцією України, законами України з військових питань, статутами Збройних Сил України, іншими нормативно-правовими актами та міжнародними договорами України;

підвищення престижу військової служби в суспільстві;

поглиблення процесу гармонізації службових відносин у військах (силах) як одного з чинників поліпшення морально-психологічного стану військовослужбовців та їх ставлення до служби;

забезпечення повноцінного функціонування державної мови в усіх сферах діяльності Збройних Сил;

сприяння підвищенню освітнього рівня військовослужбовців та членів їхніх сімей, реалізації права на працю та відпочинок;

розвиток у Збройних Силах культури і духовності, створення необхідних умов для національно-культурного та духовного самовдосконалення військово-службовців та членів їхніх сімей, розвитку творчих здібностей і талантів;

забезпечення гідного рівня матеріального забезпечення та соціальної захищеності військовослужбовців та членів їхніх сімей, працівників Збройних Сил;

створення належних житлово-побутових умов, сприяння здобуттю дітьми військовослужбовців освіти та обраної професії у військових та інших навчальних закладах;

забезпечення надійності системи охорони здоров'я військовослужбовців, ветеранів військової служби та членів їхніх сімей;

захист прав військовослужбовців, працівників Збройних Сил та осіб, звільнених з військової служби у зв'язку зі скороченням;

приведення рівня пенсійного забезпечення військовослужбовців, звільнених у запас або у відставку в різні роки, учасників бойових дій, сімей загиблих військовослужбовців у відповідність із змінами у грошовому забезпеченні військовослужбовців, що перебувають на службі у Збройних Силах;

розвиток фізичної культури і спорту в підрозділах та військових частинах.

8. Керівництво та контроль за діяльністю органів військового управління щодо реалізації гуманітарної і соціальної політики держави у Збройних Силах здійснює Міністерство оборони України.

9. На Міністерство оборони України покладається:

розроблення проектів законів та інших нормативно-правових актів щодо впровадження гуманітарної та соціальної політики держави у Збройних Силах, стратегії гуманітарного і соціального розвитку;

організація і контроль за виконанням органами військового управління державних програм розвитку Збройних Сил, інших програм (планів) з питань гуманітарного і соціального розвитку;

моніторинг ефективності гуманітарної політики у Збройних Силах, розроблення рекомендацій органам військового управління щодо розвитку гуманітарної сфери;

розроблення та здійснення заходів щодо розвитку культури і духовності військово-патріотичного виховання у Збройних Силах України;

здійснення заходів щодо задоволення прав військовослужбовців на свободу світогляду і віросповідання, відправлення релігійних культів;

забезпечення розвитку гуманітарної складової військової освіти і науки;

соціальний моніторинг Збройних Сил, розроблення та вдосконалення програм їх соціального розвитку;

здійснення заходів щодо реалізації соціальних, правових гарантій військовослужбовців, членів їхніх сімей та працівників, осіб, звільнених у запас або у відставку, а також членів сімей військовослужбовців, які загинули (померли), пропали безвісти, стали інвалідами під час проходження військової служби або потрапили в полон у ході бойових дій (війни) чи під час участі у міжнародних миротворчих операціях;

удосконалення системи соціального забезпечення військовослужбовців, звільнених у запас або у відставку, учасників бойових дій, сімей загиблих військовослужбовців;

розроблення та здійснення заходів щодо соціальної адаптації військово-службовців, які звільняються у запас або у відставку, та членів їхніх сімей;

визначення обсягу необхідних асигнувань на потреби гуманітарного і соціального розвитку за відповідними статтями кошторису Міністерства оборони України та розподіл асигнувань між видами Збройних Сил, оперативними командуваннями, частинами центрального підпорядкування та здійснення контролю за їх витрачанням;

організація взаємодії з органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, релігійними організаціями, громадянами України, засобами масової інформації та міжнародними інституціями.

10. Координуючим та аналітичним органом Міністерства оборони України з питань гуманітарної та соціальної політики держави у Збройних Силах є Департамент гуманітарного та соціального розвитку Міністерства оборони України.

11. Гуманітарне та соціальне забезпечення діяльності Збройних Сил здійснює Генеральний штаб.

12. На Генеральний штаб Збройних Сил України покладається:

планування та організація гуманітарної підготовки, виховної роботи,

морально-психологічного забезпечення життєдіяльності та застосування Збройних

Сил;

виховання у військовослужбовців почуття патріотизму, свідомого і відповідального ставлення до оволодіння військовими знаннями, підвищення рівня професійної майстерності;

формування і розвиток у військовослужбовців особистих якостей, необхідних для військової служби;

організація моніторингу морально-психологічного стану особового складу військ (сил) та призовного контингенту;

організація і контроль за діяльністю органів військового управління з психологічного забезпечення службово-бойової діяльності військ (сил);

аналіз суспільно-політичної обстановки в районах дислокації військ (сил);

планування та організація роботи з нейтралізації впливу негативних чинників на морально-психологічний стан особового складу;

організація інформаційно-пропагандистського забезпечення, культурно-виховної та просвітницької роботи з особовим складом;

проведення військово-соціальної роботи серед особового складу Генерального штабу та безпосередньо підпорядкованих йому з'єднань і військових частин;

організація забезпечення військ (сил) технічними засобами пропаганди відповідно до штатно-табельної потреби, кіно-, відео- та радіообслуговування особового складу;

забезпечення добору, підготовки та перепідготовки фахівців гуманітарного профілю.

13. Органом Генерального штабу Збройних Сил України, що здійснює планування, організацію та контроль за діяльністю військового командування з питань гуманітарного і соціального розвитку є Головне управління з гуманітарних питань Збройних Сил України, підпорядковане начальнику Генерального штабу.

14. У військах (силах) загальне керівництво гуманітарним і соціальним розвитком здійснюють командири (начальники).

15. Безпосередніми організаторами діяльності військових службових осіб з питань гуманітарного і соціального розвитку є заступники головнокомандувачів, командувачів та командирів (начальників) усіх рівнів з гуманітарних питань та очолювані ними відповідні управління, відділи та відділення, які забезпечують взаємодію з органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, релігійними організаціями, громадянами України та засобами масової інформації.

16. Виховна робота у Збройних Силах проводиться відповідно до розділу 3 Концепції виховної роботи у Збройних Силах та інших військових формуваннях України, затвердженої Указом Президента України від 4 вересня 1998 року №981.

17. Права, обов'язки і порядок діяльності органів з гуманітарних питань визначаються Положенням про органи з гуманітарних питань.

18. Діяльність органів з гуманітарних питань Збройних Сил забезпечують фахівці в галузі психології, політології, соціології, педагогіки, історії, військової журналістики, правознавства, релігієзнавства і теології.

19. Підготовка і перепідготовка спеціалістів для органів з гуманітарних питань Збройних Сил здійснюється у вищих навчальних закладах України.

Глава Адміністрації Президента України

В. МЕДВЕДЧУК

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про Концепцію виховної роботи у Збройних Силах та інших військових формуваннях України

З метою підвищення рівня виховної роботи у Збройних Сил та інших військових формуваннях України, визначення напрямків і засад її перебудови відповідно до сучасних вимог

ПОСТАНОВЛЯЮ:

1. Затвердити Концепцію виховної роботи у Збройних Сил та інших військових формуваннях України (додається).

2. Міністрові оборони України, Командувачу Національної гвардії України, Голові Державного комітету у справах охорони державного кордону України, Міністрові внутрішніх справ України, Голові Служби безпеки України, Міністрові України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи вжити заходів до усунення серйозних недоліків у виховній роботі у військових підрозділах, перебудови її відповідно до затвердженої цим Указом Концепції, зміцнення органів виховної роботи та підвищення їх статусу.

Президент України
м. Київ
4 вересня 1998 року
№981/98

Л. КУЧМА

КОНЦЕПЦІЯ **виховної роботи у Збройних Силах та інших військових формуваннях України**

1. Передумови розроблення Концепції

Ця Концепція спрямована на реалізацію у Збройних Силах та інших військових формуваннях України гуманітарної політики держави, національної системи виховання.

Концептуального визначення єдиних підходів у вихованні збройного захисника Батьківщини вимагає єдина для нашої держави економічна суспільно-політична, демографічна ситуація, стан молоді в суспільстві і трансформація усіх її проблем у Збройні Сили та інші військові формування України. Вимоги сьогодення потребують формування нового світогляду, морально-етичних, національно-історичних основ поведінки військово-службовців.

Першочерговими проблемами виховної роботи у Збройних Силах та інших військових формуваннях України є:

відсутність єдиної системи поглядів на завдання, напрямки та порядок управління духовними процесами;

недосконалість нормативно-правової бази військово-гуманітарної діяльності;

невизначеність сфери повноважень і відповідальності органів виховної роботи;

нагальна потреба розвитку кадрового, інтелектуального, технічного, науково-аналітичного потенціалу органів виховної роботи, підняття престижу, авторитету і значимості їх діяльності.

Ці та інші проблеми нагальне вимагають відпрацювання єдиних концептуальних підходів до виховної роботи, визначення її складових, які викладаються в Концепції виховної роботи у Збройних Силах та інших військових формуваннях України.

2. Загальні положення

Метою цієї Концепції є:

забезпечення єдності навчання, виховання, розвитку і психологічної підготовки військовослужбовців;

координація зусиль та єдність поглядів на проблему виховання військовослужбовців, визначення головної ролі в органах виховної роботи, що створюються при військових управліннях військових формувань;

створення та удосконалення педагогічних технологій, форм і методів виховання військовослужбовців;

узгодження дій державних та військових органів управління щодо цілеспрямованої підготовки молоді до військової служби.

Виховна робота у Збройних Силах та інших військових формуваннях України – є системою організаційних, морально-психологічних, інформаційних, педагогічних, правових, культурно-просвітницьких та військово-соціальних заходів, спрямованих на формування і розвиток у воїнів професійно необхідних психологічних якостей, моральної самосвідомості, яка повинна забезпечити високу бойову і мобілізаційну готовність органів управління, з'єднань і частин, зміцнення військової дисципліни та правопорядку, згуртування військових колективів, особового складу до захисту суверенітету, територіальної цілісності України.

Виховна робота здійснюється відповідно до Конституції та законів України, Военної доктрини України, нормативно-правових актів Верховної Ради України, Президента України та Кабінету Міністрів України, є невід'ємною складовою частиною повсякденної діяльності Збройних Сил та інших військових формувань України.

Система виховної роботи у військових формуваннях включає суб'єкт та об'єкт виховного процесу, програму діяльності, організацію та керівництво виховною роботою.

До основних суб'єктів виховної роботи належать органи державного та військового управління, командувачі, командири (начальники), штаби, органи виховної роботи, засоби масової інформації.

Об'єктом виховної роботи є військовослужбовці та службовці військових формувань України, а також військові колективи в системі суспільних взаємовідносин та в процесі службової діяльності.

3. Основний зміст та принципи виховної роботи

Основними складовими виховної роботи є:

морально психологічне забезпечення бойової і мобілізаційної готовності військ (сил), бойового чергування, бойової служби, оперативної та бойової підготовки, специфічної діяльності військових формувань;

морально-психологічне забезпечення військової дисципліни та профілактика правопорушень;

інформаційно-пропагандистське забезпечення;

культурно-виховна і просвітницька робота;

військово-соціальна робота.

Морально-психологічне забезпечення бойової і мобілізаційної готовності військ (сил), бойового чергування, бойової служби, оперативної та бойової підготовки, специфічної діяльності інших військових формувань – являє собою комплекс організаційних, виховних та соціально-психологічних заходів, спрямованих на підтримання постійної бойової готовності органів управління, об'єднань, з'єднань, частин та підрозділів, установ і закладів, реалізацію духовного і професійного потенціалу особового складу під час виконання навчально-бойових завдань.

*Морально-психологічне забезпечення військової дисципліни та профілактика правопорушень – є системою організаційних, соціальне – правових та виховних заходів, спрямованих на формування і розвиток у військовослужбовців особистої відповідальності за свідоме виконання вимог Конституції, та законів України, військових статутів, Військової присяги, функціональних і службових обов'язків, наказів командирів і начальників, досягнення такого рівня морально психологічного стану особового складу військ (сил), який забезпечує своєчасне, повне та якісне виконання поставлених *Інформаційно-пропагандистське забезпечення* діяльність суб'єктів виховної роботи щодо впровадження гуманітарної політики держави Збройних Силах та інших військових формуваннях України через систему інформації, військово патріотичного виховання особового складу з метою формування у військовослужбовців громадянської свідомості і відповідальності за виконання конституційних обов'язків.*

Культурно-виховна і просвітницька робота – включає себе спрямований вплив на формування у в категорій військовослужбовців високої духовної культури та моральних якостей, почуття патріотизму, вірності традиціям народу України і задоволення естетичних потреб через впровадження комплексу культурно-просвітницьких заходів та організації дозвілля особового складу.

Військово-соціальна робота – включає в себе соціально-правові, інформаційні і організаційні заходи щодо сприяння реалізації встановлених законами України та іншими правовими актами прав, пільг, соціальних допомог та відповідних компенсацій військовослужбовцям і працівникам Збройних Сил та інших військових формувань України, членів їх сімей, створення у військових і трудових колективах соціальних умов і гарантій, які б забезпечили нормальну життєдіяльність, сумлінне та високоякісне виконання військовослужбовцями і цивільні персоналом покладених на них функціональних службових обов'язків.

Основними принципами виховної роботи є:

державна і патріотична спрямованість виховного процесу;

взаємозалежність змісту, форм і методів виховної роботи, покладених на військові формували суспільно-політичних і економічних умов їх виконання вікових, індивідуальних психофізіологічні особливостей особового складу;

повага до особистості, її конституційних прав свобод, орієнтація на ідеали демократії та гуманізм загальнолюдські моральні цінності;

безперервність та спадкоємність у виховній роботі органічне поєднання національних, історичних і культурних традицій з почуттям нового у виховному процесі;

конкретність, активність та узгодженість зміст форм і методів виховної роботи;

об'єктивно-науковий підхід у плануванні здійсненні та оцінці результатів виховної роботи.

Основні завдання виховної роботи визначаються Положеннями про органи виховної роботи, які розробляються у Збройних Силах та інших військових формуваннях України на підставі даної Концепції.

4. Втратив чинність відповідно до Указу Президента України №28 від 12.01.2004 року.

5. Втратив чинність відповідно до Указу Президента України №28 від 12.01.2004 року.

6. Механізм реалізації Концепції

Приведення нормативно-правової бази виховної роботи у Збройних Силах та інших військових формуваннях України у відповідність до положень Концепції.

Виконання зазначених напрямів здійснювати у межах визначеного фінансування Збройних Сил та інших військових формувань України.

7. Очікувані результати реалізації Концепції

Реалізація Концепції дасть змогу:

поєднати навчання, виховання, розвиток і психологічну підготовку військовослужбовців;

забезпечити координацію зусиль та єдність поглядів законодавчих і виконавчих органів влади, органів військового управління у Збройних Силах України та інших військових формуваннях на проблеми виховання військовослужбовців і визначення в цьому процесі ролі органів виховної роботи;

поєднати підходи до розробки педагогічних технологій, форм і методів виховання військовослужбовців;

забезпечити узгоджені дії державних та військових органів управління щодо цілеспрямованої підготовки молоді до військової служби;

покращити морально-психологічний стан особового складу, правопорядок та дисципліну у військових колективах.

Глава Адміністрації Президента України

Є.КУШНАРЬОВ

**ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ
ДИРЕКТИВА
ВЕРХОВНОГО ГОЛОВНОКОМАНДУВАЧА
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ**

Про додаткові заходи щодо поліпшення дисципліни у Збройних Силах України та інших військових формуваннях

Процес реформування і розвитку Збройних Сил України та інших військових формувань проходить у складних соціально-економічних умовах. У військах є чимало невирішених проблем. Однією з найгостріших із них є зміцнення військової дисципліни.

Незважаючи на заходи, які вживаються, суттєвих змін у поліпшенні морально-психологічного стану, статутного порядку і належного забезпечення законності у Збройних Силах України та інших військових формуваннях не відбулося.

В управлінській діяльності допускаються прорахунки, халатність, порушення посадовими особами вимог законів України і статутів Збройних Сил України, які призводять до резонансних подій:

катастроф, каліцтва і загибелі військовослужбовців та цивільного населення.

Панування застарілих методів зміцнення дисципліни, намагання будь-якою ціною стабілізувати ситуацію призводять до адміністрування, зловживання службовим становищем, нехтування деякими посадовими особами правами, свободами та законними інтересами військовослужбовців.

Наявні факти окомандування, приховування дійсного стану справ, брак мужності окремих командирів і начальників дати оцінку своїм недолікам та упущенням, перекидання відповідальності за стан дисципліни на інших посадових осіб викликають недовіру у підлеглих, спричиняють повторення злочинів і заганняють проблему забезпечення правопорядку у глухий кут.

Незважаючи на згаяний час і витрачені марно державні кошти, які спрямовувалися на вивчення іноземного досвіду у питанні підготовки сержантського складу, перетворення вітчизняного корпусу сержантів у потужну структуру, повсякденного позитивного впливу на підлеглих не відбулося.

Продовжує домінувати хибна практика оцінки стану військової дисципліни переважно за кількістю подій та скоєних злочинів.

Не всі керівники, в тому числі органів державного управління, достатньо усвідомлюють, що не можна досягти позитивних результатів у забезпеченні військової дисципліни без вирішення проблем збереження офіцерських кадрів, підвищення їх взірцевості, правової культури та педагогічної освіченості, стимулювання їх службової діяльності.

З огляду на викладене та з метою подальшого зміцнення морально-психологічного стану особового складу, забезпечення законності, правопорядку і військової дисципліни у Збройних Силах України та інших військових формуваннях

ПОСТАНОВЛЯЮ:

1. Кабінету Міністрів України:

до 1 січня 2003 року розробити та внести на затвердження Президентів України проект Комплексної цільової програми щодо забезпечення стабілізації у військах офіцерських кадрів, припинення некерованої плинності, підвищення престижу офіцерської служби, удосконалення системи матеріального та морального стимулювання службової діяльності офіцерів;

до 1 лютого 2003 року проаналізувати причини невиконання вимог Комплексної цільової програми забезпечення житлом військовослужбовців та членів їх сімей і внести пропозиції щодо її

подальшої реалізації;

до 1 березня 2003 року розробити та подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції про внесення змін до Закону України "Про військову службу правопорядку у Збройних Силах України" з метою поширення повноважень цієї служби на всі військові формування України.

2. Рекомендувати Генеральній прокуратурі спільно з Державним комітетом статистики України розглянути та до 1 січня 2003 року визначити нові підходи щодо обліку правопорушень у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, передбачивши зарахування за військовими частинами злочинів тільки за відповідними рішеннями судів.

3. Міністерству оборони, Міністерству внутрішніх справ, Міністерству України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, Службі безпеки та Державному комітету у справах охорони державного кордону України:

вважати головними засобами забезпечення правопорядку у військах організацію повноцінної бойової підготовки особового складу та безумовне додержання вимог статутів Збройних Сил України;

забезпечити вирішальну роль сержантів у зміцненні військової дисципліни, для чого переглянути існуючу систему їх підготовки та здійснювати першочергове комплектування посад молодших командирів військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом.

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про впорядкування відзначення пам'ятних дат і ювілеїв

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президента N 70/99 від 27.01.99)

З метою впорядкування відзначення пам'ятних дат історичних подій, ювілеїв підприємств, установ і організацій державної форми власності та ювілеїв і вшанування пам'яті видатних людей **постановляю:**

1. Установити, що відзначення пам'ятних дат історичних подій, які мають загальнодержавне значення, ювілеїв великих підприємств, установ і організацій та ювілеїв і вшанування пам'яті видатних людей проводиться за погодженням з Кабінетом Міністрів України.

2. Пам'ятні дати історичних подій, ювілеїв підприємств, установ і організацій вперше відзначаються в 50-ту річницю, ювілеї та вшанування пам'яті видатних людей – у день п'ятидесятиріччя з дня народження.

Наступні відзначення пам'ятних дат історичних подій, ювілеїв підприємств, установ і організацій проводяться не раніш як через 25 років, ювілеїв та вшанування пам'яті видатних людей – 10 років.

3. Підприємства, установи та організації, не зазначені у статті 1 цього Указу, можуть відзначати свої ювілеї за погодженням з центральними (місцевими) органами виконавчої влади, залежно від підпорядкованості.

Органи виконавчої влади під час вирішення питань, пов'язаних із відзначенням ювілеїв, повинні виходити з історичного значення цих подій у житті підприємств, установ і організацій та їх фінансово-економічного становища (стаття 3 із змінами, внесеними згідно з Указом Президента N 70/99 від 27.01.1999).

Президент України

ЛКУЧМА

м. Київ

2 грудня 1995 року

N 1116/95

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про додаткові заходи щодо впорядкування відзначення пам'ятних дат і ювілеїв

З метою наведення порядку в питаннях відзначення пам'ятних дат, історичних подій, ювілеїв підприємств, установ і організацій, особистих ювілейних та інших дат, недопущення невиправданого витрачання коштів на ці цілі **постановляю:**

1. Кабінету Міністрів України, міністерствам, іншим центральним та місцевим органам виконавчої влади під час вирішення питань щодо організації та фінансування заходів, пов'язаних з відзначенням пам'ятних дат, історичних подій, ювілеїв підприємств, установ і організацій державної форми власності, особистих ювілеїв та інших подій:

суворо додержуватись положень Указу Президента України № 1116 від 02.12.1995 року "Про впорядкування відзначення пам'ятних дат і ювілеїв", не допускаючи відзначення пам'ятних дат та інших подій, не пов'язаних з ювілеями;

не допускати в умовах складної економічної ситуації в державі витрачання державних коштів на відзначення надуманих урочистих подій, влаштування різного роду пишних прийомів, фуршетів, презентацій, а також марнотратства при проведенні офіційних свят і заходів.

2. Заборонити проведення святкування особистих подій та пам'ятних дат, не пов'язаних з ювілеями в приміщеннях міністерств, державних комітетів, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, державних установах і організаціях, а також запропонувати іншим державним органам, які фінансуються з державного бюджету та органам місцевого самоврядування додержуватись зазначених обмежень.

3. Запропонувати Верховній Раді України, судовим та іншим державним органам, які фінансуються з державного бюджету, а також органам місцевого самоврядування додержуватись положень цього Указу при відзначенні пам'ятних дат, ювілеїв, інших урочистих подій.

4. Покласти персональну відповідальність за виконання цього Указу на керівників центральних органів виконавчої влади, голів державних адміністрацій.

Президент України
м. Київ

Л.Д. КУЧМА

17 грудня 1999 року
№ 1583/99

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про невідкладні заходи щодо забезпечення розвитку Збройних Сил України

З метою підвищення бойової готовності Збройних Сил України, прискорення комплектування Збройних Сил України військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом, вирішення житлових проблем військовослужбовців Збройних Сил України і членів їх сімей та відповідно до пункту 17 частини першої статті 106 Конституції України **постановляю:**

1. Кабінету Міністрів України:

1) підготувати та внести невідкладно на розгляд Верховної Ради України проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України», передбачивши додаткові видатки Міністерству оборони України в обсязі 7,5 млрд. гривень, зокрема на:

забезпечення заходів щодо переходу Збройних Сил України до комплектування військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом, – 4,9 млрд. гривень;

реалізацію програм розвитку озброєння та військової техніки, впровадження інноваційних технологій в галузі оборони – 0,9 млрд. гривень;

створення автоматизованої системи управління Збройних Сил України та перехід на цифрову систему зв'язку – 0,5 млрд. гривень;

фінансування будівництва (придбання) житла для військовослужбовців у 2008 році з урахуванням недофінансування за попередні роки -1,0 млрд. гривень;

утилізацію непридатних для подальшого використання і зберігання надлишкових боєприпасів, компонентів ракетного палива, іншого військового майна, а також на розвиток інфраструктури – 0,2 млрд. гривень;

2) вирішити в установленому порядку питання щодо забезпечення рівномірного протягом року фінансування бюджетних програм, спрямованих на розвиток та реформування Збройних Сил України;

3) опрацювати питання щодо можливості фінансування видатків Міністерства оборони України на забезпечення визначених законодавством соціальних гарантій військовослужбовців та членів їх сімей за окремою бюджетною програмою;

4) розробити та внести до 1 травня 2008 року в установленому порядку на розгляд Верховної Ради України законопроекти щодо:

надання права громадянам України з повною загальною середньою освітою проходити військову службу за контрактом без призову на строкову військову службу;

внесення змін до Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», передбачивши умови пільгового довгострокового, в тому числі іпотечного, кредитування будівництва (придбання) житла, накопичувальної системи фінансування будівництва та застосування механізму фінансування будівництва і придбання житла на умовах пайової участі;

5) подати до 1 квітня 2008 року проект положення про проходження громадянами України військової служби за контрактом у Збройних Силах України, передбачивши привабливі умови військової служби за контрактом, удосконалення порядку добору, підготовки і прийняття громадян України на військову службу за контрактом, направлення військовослужбовців для участі у миротворчих операціях;

6) опрацювати питання щодо виплати громадянам України при прийнятті їх на військову службу за контрактом одноразової грошової допомоги;

7) розглянути питання щодо підвищення протягом 2008 року розміру окладів за військовим званням;

8) прискорити видання нормативно-правових актів щодо врегулювання порядку виплати військовослужбовцям грошової компенсації вартості жилих приміщень за ринковою ціною, що склалася в регіонах дислокації військових частин.

2. Міністерству оборони України:

1) забезпечити виконання у 2008 році заходів Державної програми розвитку Збройних Сил України на 2006-2011 роки, Державної програми переходу Збройних Сил України до комплектування військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом, програм соціального захисту військовослужбовців, програм розвитку озброєння і військової техніки, передбачивши зокрема:

на завершення розроблення танку «Оплот» – 66 млн. гривень;

на переозброєння модернізованими танками БМ «Булат» – 52 млн. гривень;

на закупівлю пострілів з керованою ракетною «Комбат» – 65 млн. гривень;

на закупівлю пострілів з протитанковою керованою ракетною «Стugna» -

90 млн. гривень;

на модернізацію літаків Міг-29, Су-25, Су-24, Су-27 – 200 млн. гривень;

на модернізацію бойових вертольотів Мі-24 – 45 млн. гривень;

на переобладнання (реконструкцію) казарм для військовослужбовців, які проходять військову службу за контрактом, – 200 млн. гривень;

2) вжити заходів щодо посилення гуманітарної складової військової служби у Збройних Силах України, забезпечивши відновлення науково-дослідних установ гуманітарного профілю, самостійних структур з гуманітарних питань в органах військового управління всіх рівнів, у вищих військових навчальних закладах, військових комісаріатах для організації виховної роботи з особовим складом, впровадження військових національно-історичних традицій.

3. Міністерству освіти і науки України опрацювати разом із Міністерством оборони України у першому півріччі 2008 року питання щодо запровадження пільгових умов вступу до державних вищих навчальних закладів для навчання за заочною формою для військовослужбовців рядового, сержантського та старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом.

4. Міністерству фінансів України, Міністерству культури і туризму України, Державному комітету телебачення та радіомовлення України передбачати при підготовці пропозицій до проектів закону про Державний бюджет України на 2009 та наступні роки необхідні видатки на виробництво та розповсюдження телепрограм, сучасної кіно- та відеопродукції, спрямованої на створення позитивного іміджу військової служби в Збройних Силах України.

5. Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям провести у березні-квітні 2008 року за участю представників військового командування відповідно засідання Ради міністрів Автономної Республіки Крим, колегій обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, на яких розглянути стан комплектування Збройних Сил України військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом.

6. Цей Указ набирає чинності з дня його опублікування.

Президент України

В. ЮЩЕНКО

м. Київ

4 березня 2008 року

№ 196/2008

ВИТЯГ ІЗ ПОЛОЖЕННЯ

про порядок проведення інспектувань (перевірок) Міністерства оборони України, Збройних Сил України та інших військових формувань Інспекцією з питань контролю за діяльністю військових формувань Головної служби безпекової та оборонної політики Секретаріату Президента України
(затверджене Президентом України 6 лютого 2008 року № 1-1/239)

1. Це Положення визначає порядок проведення Інспекцією з питань контролю за діяльністю військових формувань інспектувань (перевірок) діяльності Збройних Сил України, інших військових формувань та критерії оцінки їх стану.

9. Основними завданнями інспектування (перевірки) об'єкта інспектування є оцінка: спроможності органу військового управління виконувати функції управління за призначенням; здатності об'єкта інспектування привести себе до готовності виконання завдань за призначенням;

стану бойового чергування;

оперативної та мобілізаційної підготовки; бойової підготовки;

ефективності виховної роботи, стану військово-патріотичного виховання, морально-психологічного стану та стану військової дисципліни особового складу;

стану озброєння і військової техніки та забезпечення матеріально-технічними засобами, медичного забезпечення, навчальної матеріально-технічної бази, господарської та фінансової діяльності, служби військ, роботи з кадрами, виконання міжнародних договорів та заходів військового співробітництва тощо.

Інспектування (перевірку) може бути проведено як за всіма, так і за окремими показниками.

10. Під час інспектування (перевірки) інспекційна комісія аналізує стан об'єкта інспектування та виконання ним основних завдань, відповідність організаційно-штатної структури своєму призначенню, додержання вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів.

32. Виховна робота вважається ефективною, якщо вона проводиться систематично, сприяє формуванню і розвитку у військовослужбовців необхідних професійних і психологічних якостей, моральної самосвідомості та забезпечує якісне виконання ними завдань за призначенням, міцну військову дисципліну та правопорядок.

Ефективність виховної роботи визначається такими основними показниками:

рівень усвідомлення посадовими особами Концепції виховної роботи, керівних документів з питань її організації;

якість планування виховної роботи на усіх рівнях та забезпечення результативності виконання запланованих заходів;

контроль та надання допомоги підпорядкованим органам військового управління, військовим частинам і підрозділам;

наявність та впровадження системи навчання командирів (начальників) усіх ланок, офіцерів, прапорщиків і сержантів з питань виховної роботи;

якість організації гуманітарної підготовки та ступінь інформованості особового складу;

вплив виховної роботи на згуртування військових колективів, виховання культури взаємостосунків та дисциплінованості;

стан військово-патріотичного виховання особового складу;

дієвість системи індивідуально-виховної роботи з різними категоріями військовослужбовців, своєчасне вивчення та задоволення їх соціально-побутових проблем;

повнота вивчення та розповсюдження досвіду виховної роботи;

рівень соціального захисту військовослужбовців (працівників), практичне запровадження принципу соціальної справедливості.

Морально-психологічний стан та стан військової дисципліни об'єктів інспектування визначаються за оцінками:

"задовільно", якщо морально-психологічний стан особового складу та стан військової дисципліни забезпечують підтримання бойової і мобілізаційної готовності військ, якісне виконання завдань за призначенням, збереження життя і здоров'я військовослужбовців;

"незадовільно", якщо не виконано вимоги на оцінку "задовільно",

Критеріями оцінки морально-психологічного стану та стану військової дисципліни особового складу є:

ставлення військовослужбовців до виконання службових обов'язків;

згуртованість військових колективів, наявність та стійкість здорових військових традицій, їх вплив на умови служби та повсякденну життєдіяльність військовослужбовців:

ступінь поширення явищ, які знижують морально-бойові якості особового складу (наркоманія, пияцтво, нестатутні взаємовідносини, події та злочини);

авторитет і особиста зразковість офіцерського складу, здатність командирів (начальників) організувати навчально-виховний процес, забезпечувати статутні умови службово-бойової діяльності військовослужбовців, об'єктивно, глибоко та критично оцінювати морально-психологічний стан особового складу, сприяти його зміцненню;

усвідомлення та практичне впровадження системи роботи посадових осіб щодо профілактики правопорушень, травмувань та загибелі військовослужбовців;

ступінь впливу соціально-побутових умов на настрій військовослужбовців та якість виконання ними завдань за призначенням;

правова обґрунтованість та етична доцільність відповідних рішень командирів (начальників), дотримання ними законності в роботі із заявами, скаргами та пропозиціями військовослужбовців і членів їх сімей;

відповідність обліку правопорушень дійсному стану справ, реагування на скоєні події та злочини.

40. Загальну оцінку з'єднання, військової частини (корабля) визначають з урахуванням окремих оцінок за напрямками інспектування:

"відмінно", якщо з'єднання, військова частина (корабель) готові до виконання завдань за призначенням (відмобілізування), чергові сили готові до виконання бойових завдань, бойова підготовка, стан озброєння і військової техніки та забезпечення матеріально-технічними засобами оцінено на "відмінно", морально-психологічний стан, стан служби військ та військової дисципліни особового складу оцінено "задовільно", а виховна робота забезпечує виконання покладених завдань;

"добре", якщо з'єднання, військова частина (корабель) готові до виконання завдань за призначенням (відмобілізування), чергові сили готові до виконання бойових завдань, бойова підготовка, стан озброєння і військової техніки та забезпечення матеріально-технічними засобами оцінено не нижче як "добре", морально-психологічний стан, стан служби військ та військової дисципліни особового складу оцінено "задовільно", а виховна робота забезпечує виконання покладених завдань;

"задовільно", якщо з'єднання, військова частина (корабель) готові до виконання завдань за призначенням (відмобілізування), чергові сили готові до виконання бойових завдань, бойова підготовка, стан озброєння і військової техніки та забезпечення матеріально-технічними засобами, морально-психологічний стан, стан служби військ та військова дисципліна особового складу оцінюються "задовільно", а виховна робота забезпечує виконання покладених завдань;

"незадовільно", якщо не виконано вимоги на оцінку "задовільно".

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про додаткові заходи щодо підвищення боєздатності Збройних Сил України

З метою забезпечення розвитку Збройних Сил України, підвищення їх боєздатності, відповідно до пункту 17 частини першої статті 106 Конституції України **постановляю**:

1. Кабінету Міністрів України:

1) підготувати та подати до 1 березня 2008 року пропозиції про внесення змін до Державної програми розвитку Збройних Сил України на 2006 – 2011 роки щодо завершення до кінця 2010 року переходу на комплектування Збройних Сил України військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом;

2) розробити з урахуванням переходу на комплектування Збройних Сил України військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом, та подати до 1 листопада 2008 року для внесення на розгляд Верховної Ради України законопроекти про затвердження нових статутів Збройних Сил України;

3) забезпечити під час доопрацювання проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2008 рік» виконання Указу Президента України від 27 серпня 2007 року № 791 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 липня 2007 року «Про пропозиції щодо фінансового забезпечення виконання заходів у сфері національної безпеки і оборони для врахування у проекті Закону України «Про Державний бюджет України на 2008 рік»;

4) підготувати та подати для внесення на розгляд Верховної Ради України проект Закону України про внесення змін до Закону України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» щодо продажу нерухомого майна Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань виключно Фондом державного майна України;

5) провести у першому кварталі 2008 року аналіз причин незадовільного вирішення питань будівництва (придбання) житла для військовослужбовців у 2007 році, вжити невідкладних заходів щодо поліпшення ситуації у цій сфері та відпрацювати ефективні механізми фінансування заходів забезпечення житлом військовослужбовців та членів їхніх сімей, у першу чергу тих, які звільнені з військової служби у запас або відставку і перебувають на квартирному обліку;

6) розробити та затвердити протягом першого півріччя 2008 року державну програму військово-патріотичного виховання громадян України на період до 2015 року, передбачивши, зокрема, заходи щодо утвердження в масовій свідомості історично притаманних Українському народу високих моральних цінностей, вірності традиціям українського козацтва.

2. Міністерству оборони України:

1) розробити та затвердити до 30 грудня 2007 року програму розвитку Сил спеціальних операцій;

2) забезпечити формування державного оборонного замовлення на 2008 рік з урахуванням необхідності переоснащення Збройних Сил України новітніми зразками зброї та військової техніки, передбачивши, зокрема, виконання завершальних етапів дослідно-конструкторських робіт зі створення перспективних зразків озброєння, закупівлю нового озброєння та військової техніки, що розробляється підприємствами оборонно-промислового комплексу, проведення робіт із продовження строків технічної придатності наявних озброєння та засобів ураження;

3) уточнити у місячний строк після прийняття Закону України «Про Державний бюджет України на 2008 рік» плани нарощування боєготовності Об'єднаних сил швидкого реагування;

4) удосконалити до 1 березня 2008 року механізм моніторингу та контролю за станом боєготовності Об'єднаних сил швидкого реагування до виконання завдань за призначенням.

3. Інспекції з питань контролю за діяльністю військових формувань Головної служби безпекової та оборонної політики Секретаріату Президента України забезпечити проведення протягом 2008 року перевірок стану бойової та мобілізаційної готовності Об'єднаних сил швидкого реагування.

Президент України
м.Київ
12 грудня 2007 року
№ 1209/2007

Віктор ЮЩЕНКО

**Про Положення про проходження військової служби
відповідними категоріями військовослужбовців**

Відповідно до статті 2 Закону України "Про загальний військовий обов'язок і військову службу" (2232-12)

ПОСТАНОВЛЯЮ:

1. Затвердити і ввести в дію з 1 січня 2002 року такі, що додаються:

Положення про проходження військової служби особами офіцерського складу, прапорщиками (мічманами) Збройних Сил України;

Положення про проходження військової служби солдатами (матросами), сержантами і старшинами Збройних Сил України;

Положення про проходження військової служби (навчання) за контрактом у Збройних Силах України курсантами (слухачами) вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів;

Положення про проходження військової служби за контрактом та кадрової військової служби у Службі безпеки України;

Положення про проходження строкової військової служби солдатами і матросами, сержантами і старшинами Служби безпеки України;

Положення про проходження військової служби (навчання) за контрактом курсантами (слухачами) вищих військових навчальних закладів Служби безпеки України.

2. Установити, що чинність положень, зазначених в абзацах другому - четвертому статті 1 цього Указу, поширюється на військовослужбовців внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, крім військовослужбовців Служби безпеки України.

3. Визнати такими, що втрачають чинність з 1 січня 2002 року:

Указ Президента України від 13 травня 1993 року N 174 (174/93) "Про тимчасові положення про проходження військової служби громадянами України";

Указ Президента України від 7 жовтня 1993 року N 429 (429/93) "Про продовження строку дії статті 2 Указу Президента України від 13 травня 1993 року";

Розпорядження Президента України від 29 квітня 1994 року N 34 (34/94-рп) "Про строк подання проекту Положення про проходження військової служби громадянами України";

Указ Президента України від 2 червня 1995 року N 418 (418/95) "Про внесення змін до Тимчасового положення про проходження військової служби особами офіцерського складу";

Указ Президента України від 20 березня 1996 року N 200 (200/96) "Про внесення доповнень і змін до Указу Президента України від 13 травня 1993 року N 174";

статтю 1 Указу Президента України від 10 грудня 1996 року N 1187 (1187/96) "Про внесення змін до Указу Президента України від 13 травня 1993 року N 174";

Указ Президента України від 27 червня 1997 року N 587 (587/97) "Про внесення зміни до Тимчасового положення про проходження військової служби особами офіцерського складу".

Президент України

Л.КУЧМА

м. Київ

7 листопада 2001 року

N 1053/2001

ЗАТВЕРДЖЕНО
Указом Президента України
від 7 листопада 2001 року
N 1053/2001

ПОЛОЖЕННЯ
про проходження військової служби особами
офіцерського складу, прапорщиками (мічманами)
Збройних Сил України

I. Загальні засади

1. Це Положення визначає порядок проходження військової служби особами офіцерського складу, прапорщиками (мічманами) Збройних Сил України, їх права та обов'язки, порядок виконання цими особами військового обов'язку в запасі.

Проходження військової служби особами офіцерського складу, прапорщиками (мічманами) розпочинається з прийняття на військову службу за контрактом військовозобов'язаних і жінок з дня зарахування їх до списків особового складу військової частини (військового закладу, установи тощо) або призову на військову службу офіцерів запасу з дня прибуття до військового комісаріату для відправлення у військову частину і закінчується звільненням з військової служби у запас або у відставку в день, визначений у пункті 74 цього Положення.

Під час проходження військової служби здійснюються:

виконання військовослужбовцями обов'язків військової служби;

призначення на військові посади і переміщення по службі;

підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації;

присвоєння та позбавлення військових звань, пониження та поновлення у військових званнях;

проведення атестування;

надання відпусток.

2. До офіцерського складу Збройних Сил України належать громадяни України, яким присвоєно військові звання від молодшого лейтенанта і вище, а до складу прапорщиків (мічманів) - ті, яким присвоєно військові звання прапорщика (мічмана), старшого прапорщика (старшого мічмана).

3. Для осіб офіцерського складу, прапорщиків (мічманів) встановлено такі види служби:

військова служба за контрактом осіб офіцерського складу;

військова служба осіб офіцерського складу за призовом;

кадрова військова служба осіб офіцерського складу, зарахованих до Збройних Сил України до запровадження військової служби за контрактом;

військова служба за контрактом прапорщиків (мічманів).

4. Відповідно до статті 5 Закону України "Про загальний військовий обов'язок і військову службу" (2232-12) офіцерський склад залежно від присвоєних військових звань поділяється на:

молодший офіцерський склад (молодші офіцери);

старший офіцерський склад (старші офіцери);

вищий офіцерський склад (вищі офіцери).

Особам офіцерського складу, прапорщикам (мічманам) присвоюються такі військові звання:

Армійські

Корабельні

Склад прапорщиків і мічманів (прапорщики і мічмани)

прапорщик

мічман

старший прапорщик

старший мічман

Молодший офіцерський склад (молодші офіцери)

молодший лейтенант

молодший лейтенант

лейтенант

лейтенант

старший лейтенант

старший лейтенант

капітан

капітан-лейтенант

Старший офіцерський склад (старші офіцери)

майор

капітан 3 рангу

підполковник

капітан 2 рангу

полковник

капітан 1 рангу

Вищий офіцерський склад (вищі офіцери)

генерал-майор

контр-адмірал

генерал-лейтенант

віце-адмірал

генерал-полковник

адмірал

генерал армії України

До військових звань офіцерського складу медичної та юридичної служб, військових судів та прокуратур, які мають відповідну освіту, додаються слова "медичної служби" і "юстиції".

До військових звань громадян, які перебувають у запасі чи у відставці, додаються слова відповідно "запасу" або "у відставці".

5. Особами офіцерського складу, прапорщиками (мічманами) Збройні Сили України комплектуються:

а) за контрактом:

випускниками вищих військових навчальних закладів, а також вищих навчальних закладів, що мають кафедри військової підготовки (факультети, відділення, інститути військової підготовки) з програмами підготовки на посади осіб офіцерського складу (далі - військові навчальні заклади), з числа курсантів (слухачів), які пройшли підготовку на посади осіб офіцерського складу з присвоєнням первинного офіцерського звання, - на військову службу осіб офіцерського складу;

офіцерами запасу, які не досягли граничного віку перебування на військовій службі, в тому числі жінками віком до 30 років;

офіцерами, які проходять військову службу за призовом або кадрову військову службу і виявили бажання проходити службу за контрактом;

військовослужбовцями, а також військовозобов'язаними і жінками віком від 19 до 30 років, яким відповідно до пункту 15 цього Положення присвоєно військове звання прапорщика (мічмана);

б) за призовом - офіцерами запасу віком до 30 років у кількості та за військово-обліковими спеціальностями, визначеними Кабінетом Міністрів України, за наказом Міністра оборони України;

в) офіцерами, які проходять кадрову військову службу.

6. Граничний вік перебування на військовій службі встановлено:

а) для прапорщиків (мічманів) та молодших офіцерів - до 45 років;

б) для старших офіцерів у військових званнях майора (капітана 3 рангу) і підполковника (капітана 2 рангу) - до 50 років, полковника (капітана 1 рангу) - до 55 років;

в) для вищих офіцерів у військових званнях від генерал-майора (контр-адмірала) до генерала армії України включно - до 60 років.

7. Особи офіцерського складу, прапорщики (мічмани), які досягли граничного віку перебування на військовій службі, підлягають звільненню з військової служби в запас або у відставку в порядку, визначеному цим Положенням.

Особи офіцерського складу, які мають високий рівень професійної підготовки, досвід практичної роботи на займаній посаді та визнані військово-лікарською комісією придатними за станом здоров'я до проходження військової служби, на їх прохання Міністром оборони України можуть бути залишені на військовій службі понад граничний вік до 5 років, а доктори наук і професори - до 10 років.

Особам офіцерського складу, прапорщикам (мічманам), які за їх згодою відряджені до органів виконавчої влади, інших цивільних установ, що виконують роботи в інтересах оборони держави та її безпеки (далі - органи виконавчої влади, інші цивільні установи), та досягли граничного віку перебування на військовій службі, продовження військової служби

здійснюється за клопотанням керівників відповідних органів виконавчої влади, підприємств і організацій.

Офіцери, прапорщики (мічмани), залишені на військовій службі понад граничний вік перебування на військовій службі, можуть бути звільнені з військової служби до закінчення строку, на який їм продовжено військову службу на підставах, передбачених пунктами 63, 67 цього Положення.

Військовослужбовці з дозволу командира (начальника) - від командира з'єднання і вище - можуть навчатися у вищих навчальних закладах без відриву від служби.

Особи офіцерського складу, прапорщики, мічмани, яким за вироком суду призначено покарання у вигляді службового обмеження для військовослужбовців, не можуть бути підвищені за посадою, у військовому званні, а строк покарання не зараховується до строку вислуги років для присвоєння чергового військового звання.

Військовослужбовці, до яких за вироком суду застосовано кримінальне покарання у виді арешту, проходять військову службу з урахуванням обмежень, що застосовуються до них згідно з правилами тримання військовослужбовців на гауптвахті, передбаченими Статутом гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України (550-14).

II. Прийняття на військову службу. Укладення контракту

8. Контракт про проходження військової служби у Збройних Силах України - письмова угода, що укладається між громадянином України і державою, від імені якої виступає Міністерство оборони України, для встановлення правових відносин між сторонами під час проходження військової служби.

Контракт укладається за зразком, що додається, у двох примірниках, підписується особою, яка вступає на військову службу або продовжує військову службу за контрактом, і посадовою особою

Збройних Сил України, зазначеною у пункті 9 цього Положення, скріплюється гербовою печаткою військової частини, органу військового управління, установи, організації, військового навчального закладу (далі - військова частина) і зберігається у кожній із сторін. Контракт є підставою для видання наказу по особовому складу про зарахування особи до Збройних Сил України і призначення її на посаду.

У разі призначення прапорщика (мічмана) на офіцерську посаду і присвоєння йому офіцерського звання в обох примірниках контракту про це робиться відповідна позначка.

9. Право підписання контракту від імені Міністерства оборони України надається:

а) з особами, які призначаються на посади, за якими штатом (штатним розписом) передбачено військові звання вищого офіцерського складу, - Міністру оборони України;

б) з особами, які призначаються на посади, за якими штатом (штатним розписом) передбачено військові звання від молодшого лейтенанта до полковника (капітана 1 рангу) включно, - командирі (начальнику), до повноважень якого віднесено призначення на відповідні посади;

в) з особами, які призначаються на посади прапорщиків (мічманів), - командир (начальнику), який має право видавати накази по особовому складу;

г) з курсантами (слухачами), які навчаються у військових навчальних закладах та проходять військову службу після закінчення військового навчального закладу на посадах офіцерського складу, - начальнику військового навчального закладу.

Строк дії контракту обчислюється з дня набрання ним чинності.

Перший контракт набирає чинності:

з особами офіцерського складу, прапорщиками (мічманами) запасу - з дати підписання ними та відповідною посадовою особою контракту, але не раніше дня їх зарахування до списків особового складу військової частини;

з випускниками військових навчальних закладів, а також з особами, яким присвоюються військове звання прапорщика (мічмана), - з дати присвоєння офіцерського звання, звання прапорщика (мічмана);

з іншими військовослужбовцями - з дати підписання контракту.

Про дату набрання чинності першим контрактом робиться відповідний запис в обох примірниках контракту, один з яких зберігається в особовій справі.

З курсантами військових навчальних закладів контракт про проходження військової служби на посадах офіцерського складу укладається при переведенні їх на останній курс навчання.

10. Перший контракт про проходження військової служби укладається на строк:

з прапорщиками (мічманами) - не менш як 5 років;

з особами офіцерського складу - від 5 до 10 років;

з курсантами військових навчальних закладів про проходження ними військової служби після закінчення військового навчального закладу на посадах офіцерського складу - 5 років.

Після закінчення строків, установлених цим пунктом, військову службу може бути продовжено за новим контрактом на строк від 3 до 5 років щоразу до досягнення граничного віку перебування на цій службі, про що видається наказ по особовому складу.

Особа офіцерського складу, прапорщик (мічман), в яких закінчився строк контракту і які досягли граничного віку перебування на військовій службі, можуть бути залишені на службі за їх бажанням після укладення нового контракту на строк не більш як 5 років.

Строк контракту обчислюється повними роками.

Новий контракт укладається не пізніше ніж за два місяці до закінчення строку чинного контракту і набирає чинності після дня закінчення дії попереднього контракту.

11. Тривалість дії останнього контракту визначається строком, який залишився до досягнення військовослужбовцем граничного віку перебування на військовій службі, або строком, на який його залишено на військовій службі понад граничний вік.

Дія контракту припиняється:

у день закінчення його строку;

у день, зазначений у наказі про виключення військовослужбовця зі списків військової частини в разі дострокового розірвання контракту;

з наступного дня після смерті (загибелі) військовослужбовця, а також визнання його судом безвісно відсутнім або оголошення померлим;

у день набуття чинності контрактом, укладеним прапорщиком (мічманом) про проходження військової служби (навчання) у вищому військовому навчальному закладі.

У разі припинення чинності контракту у примірнику, що зберігається в особовій справі, робиться запис про підставу та дату припинення дії контракту.

12. З військовослужбовцями, які на добровільних засадах зараховуються до підрозділів Збройних Сил України, що направляються до іноземних держав, укладається окремий контракт про умови і порядок проходження військової служби у складі цих підрозділів за зразком, що затверджується Міністерством оборони України.

13. Військовослужбовці, відряджені до військової прокуратури, органів виконавчої влади, підприємств і організацій, укладають контракт на загальних підставах.

Чинність контракту з військовослужбовцями, переведеними із Збройних Сил України до інших військових формувань з виключенням зі списків особового складу Збройних Сил України, припиняється.

Контракт з військовослужбовцями, відрядженими з інших військових формувань до Збройних Сил України з виключенням зі списків особового складу цих формувань, укладається на загальних підставах.

Військовослужбовцям - жінкам, які перебувають у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами або у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, строк дії контракту продовжується на період їх перебування в такій відпустці.

III. Військові звання

14. Військові звання офіцерського складу, прапорщиків (мічманів) присвоюються військовослужбовцям і військовозобов'язаним з урахуванням їх професійно-ділових якостей, організаторських здібностей, військової та спеціальної підготовки, досвіду служби, посади, яку вони займають, та інших умов, передбачених цим Положенням.

15. Особам, яких приймають на військову службу за контрактом на посади прапорщиків (мічманів) уперше, присвоюється військове звання прапорщика (мічмана):

а) військовослужбовцям рядового, сержантського і старшинського складу, які:

прослужили на строковій військовій службі не менше одного року і мають повну загальну середню освіту та закінчили школи прапорщиків, техніків або інші навчальні заклади, що здійснюють підготовку за військово-обліковими спеціальностями прапорщиків (мічманів);

прослужили на строковій військовій службі не менше одного року, мають вищу освіту, споріднену з відповідними військово-обліковими спеціальностями, не мають військових звань офіцерського складу після закінчення спеціальних курсів;

призначені на посади прапорщиків (мічманів) і успішно виконують обов'язки за цими посадами у воєнний час;

б) військовозобов'язаним та жінкам, які мають вищу освіту, споріднену з відповідними військово-обліковими спеціальностями, не мають військових звань офіцерського складу, після закінчення спеціальних курсів;

в) жінкам з відповідною спеціальною підготовкою, які мають повну загальну середню освіту, призвані на військову службу і призначені на посади прапорщиків (мічманів) у воєнний час.

Військове звання старшого прапорщика (старшого мічмана) присвоюється прапорщикам (мічманам), які прослужили на посадах, що комплектуються старшими прапорщиками (старшими мічманами), або офіцерських посадах безперервно 5 і більше років, а також прапорщикам (мічманам), які займають посади старшин підрозділів та командирів взводів протягом 3 років.

Військове звання старшого прапорщика (старшого мічмана) може бути присвоєно також прапорщикам (мічманам):

за високі професійно-бойові якості, виявлені ними під час виконання обов'язків у складі миротворчих сил, під час бойового чергування і бойової служби, незалежно від строку служби у званні прапорщика (мічмана) і займаної посади;

за бездоганну і безперервну службу прапорщиками (мічманами) протягом 15 років - незалежно від займаної посади.

У воєнний час військове звання старшого прапорщика (старшого мічмана) може бути присвоєно прапорщикам (мічманам), які прослужили на посадах, що підлягають комплектуванню старшими прапорщиками (старшими мічманами), або офіцерських посадах не менш як 3 місяці, а також прапорщикам (мічманам), які займають посади прапорщиків (мічманів) і бездоганно прослужили на них протягом року.

16. Військове звання молодшого лейтенанта присвоюється:

а) військовослужбовцям рядового, сержантського і старшинського складу, які мають вищу освіту, пройшли навчальні збори і склали іспити за програмою підготовки офіцерів запасу перед закінченням строкової військової служби (військове звання молодший лейтенант запасу);

б) військовозобов'язаним, які мають вищу освіту і пройшли строкову військову службу, після проходження навчальних зборів і складання іспитів за програмою офіцерів запасу;

в) військовозобов'язаним і жінкам, які мають вищу освіту, споріднену з відповідною військовою спеціальністю, за результатами атестування до офіцерського складу запасу;

г) студентам, які пройшли повний курс військової підготовки за програмою офіцерів запасу і склали встановлені іспити та атестовані до офіцерського складу, після закінчення вищого навчального закладу;

д) військовослужбовцям, які закінчили у воєнний час військові навчальні заклади за скороченою програмою навчання;

е) прапорщикам (мічманам), які мають вищу освіту, споріднену з відповідною військовою спеціальністю, призначені на посади офіцерського складу, склали встановлені іспити та успішновиконують службові обов'язки, з урахуванням віку і потреби в офіцерах даної спеціальності;

є) прапорщикам (мічманам), які проходять військову службу на посадах прапорщиків (мічманів) не менш як 5 років, успішно виконують службові обов'язки та мають вищу освіту, споріднену з відповідною військовою спеціальністю, і склали встановлені іспити під час звільнення їх з військової служби в запас;

ж) військовослужбовцям рядового, сержантського і старшинського складу, прапорщикам (мічманам), які призначені на посади офіцерського складу у воєнний час і успішно виконують службові обов'язки.

17. Військове звання лейтенанта присвоюється:

а) молодшим лейтенантам, у яких закінчився строк вислуги у цьому званні;

б) випускникам вищих навчальних закладів, які готують за контрактом спеціалістів для потреб Збройних Сил України;

в) випускникам вищих військових навчальних закладів, які не мають офіцерських звань, та тим з них, які звільняються з військової служби у запас безпосередньо після закінчення військового навчального закладу через сімейні обставини або за станом здоров'я, а також випускникам військових навчальних закладів, які готують спеціалістів для органів виконавчої влади, підприємств і організацій (військове звання лейтенанта запасу).

18. Первинне офіцерське звання (молодший лейтенант, лейтенант) військовослужбовцям (військовозобов'язаним) присвоюється Міністром оборони України.

Військове звання прапорщика (мічмана), старшого прапорщика (старшого мічмана) присвоюється командувачем корпусу, прирівняною до нього особою і вище, а у воєнний час - командиром дивізії, прирівняною до нього особою і вище.

19. Чергові військові звання молодшого та старшого офіцерського складу у мирний та воєнний час присвоюються:

а) до капітана (капітан-лейтенанта) включно – командувачами корпусів, прирівняними до них особами і вище;

б) до майора (капітана 3 рангу) включно - командувачами військ оперативних командувань, а у воєнний час, крім того, - посадовими особами, визначеними Міністром оборони України;

в) до підполковника (капітана 2 рангу) включно - іншими керівниками Міністерства оборони України, головнокомандувачами видів Збройних Сил України, командиром військової частини А 0515;

г) до полковника (каштана 1 рангу) включно - Міністром оборони України.

20. Військові звання вищого офіцерського складу військовослужбовцям присвоюються Президентом України за поданням Міністра оборони України.

21. Чергові військові звання молодшого і старшого офіцерського складу присвоюються послідовно за наявності позитивної характеристики та відповідності чергових звань військовим званням, передбаченим штатними посадами, які вони займають, після закінчення встановленого строку вислуги у попередніх військових званнях.

22. Чергове військове звання офіцерського складу до полковника (капітана 1 рангу) включно може бути присвоєно достроково Міністром оборони України у порядку заохочення за високі професійно-бойові і моральні якості, виявлені під час захисту Вітчизни або під час виконання інших обов'язків військової служби, після закінчення, як правило, не менше половини встановленого строку вислуги у попередньому військовому званні, за умови проходження служби на займаній посаді не менш як один рік.

23. Чергове військове звання офіцерського складу до полковника включно слухачам, ад'юнктам і докторантам військових навчальних закладів за умови позитивної атестації присвоюється з додержанням вимог пункту 21 цього Положення:

під час навчання - у разі відповідності чергового військового звання званням за штатною посадою, яку офіцер займав перед вступом до навчального закладу, без урахування змін (підвищення чи пониження), внесених до штату за цією посадою після вступу офіцера до навчального закладу;

під час закінчення навчального закладу (ад'юнктури, докторантури) - у разі відповідності чергового військового звання званням за штатною посадою, на яку офіцер призначається після закінчення навчання.

Офіцерам у військовому званні підполковника, які призначаються на посади командира дивізії, чергове військове звання присвоюється без урахування строку вислуги у попередньому військовому званні.

24. Присвоєння військовослужбовцям, відрядженим до органів виконавчої влади, інших цивільних установ, чергових військових звань здійснюється за поданням керівників зазначених органів (установ) з додержанням вимог, передбачених пунктом 21 цього Положення, за умови відповідності чергового військового звання військовому званню за штатною військовою посадою, яку займав військовослужбовець до відрядження.

25. Подання про присвоєння військових звань відповідно до вимог цього Положення здійснюється у порядку, визначеному Міністром оборони України.

Подання про присвоєння чергового військового звання від полковника (капітана 1 рангу) включно і вище, а також чергового військового звання достроково розглядається військовими радами військ оперативних командувань, видів Збройних Сил України.

Подання про присвоєння військового звання вищого офіцерського складу, крім того, розглядається Вищою атестаційною комісією та колегією Міністерства оборони України.

Порядок присвоєння військових звань вищого офіцерського складу визначає Президент України.

Подання про присвоєння військових звань офіцерського складу медичної служби та юстиції здійснюється за наявності в офіцера вищої медичної або юридичної освіти і за умови перебування його на штатній посаді з медичною чи юридичною військово-обліковою спеціальністю.

Військовослужбовці, яким за вироком суду призначено покарання, не пов'язане з позбавленням чи обмеженням волі, або яких звільнено від відбування покарання з випробуванням і яких залишено на військовій службі відповідно до пункту 68 цього Положення, а також ті, стосовно яких ведеться досудове слідство або які у зв'язку з цим перебувають у розпорядженні командира (начальника) протягом відповідних строків, до присвоєння чергового військового звання не представляються.

26. Для осіб офіцерського складу, які перебувають на військовій службі (крім офіцерів льотного складу авіації та плавскладу підводних човнів), встановлюються такі строки вислуги у військовому званні:

молодшого лейтенанта, лейтенанта	2 роки
старшого лейтенанта, капітана (капітан-лейтенанта)	3 роки
майора (капітана 3 рангу)	4 роки
підполковника (капітана 2 рангу)	5 років

Для офіцерів, які закінчили військові навчальні заклади із золотою медаллю, з дипломом з відзнакою, а також із п'ятирічним і більшим строком навчання, строк вислуги у військовому званні лейтенанта становить один рік.

Для офіцерів льотного складу авіації та плавскладу підводних човнів встановлюються такі строки вислуги у військовому званні:

молодшого лейтенанта	1 рік
лейтенанта, старшого лейтенанта капітана (капітан-лейтенанта),	2 роки
майора (капітана 3 рангу)	3 роки
підполковника (капітана 2 рангу)	4 роки.

Строк вислуги у військових званнях полковника (капітана 1 рангу) і вище не встановлюється.

Строк вислуги у присвоєному офіцеру званні обчислюється від дня видання наказу про присвоєння цього звання.

Офіцерам, призваним (прийнятим) на військову службу із запасу до строку вислуги у військовому званні, зараховується час перебування їх у військовому званні в запасі.

Час відбування покарання військовослужбовцям, засудженим до покарання у виді арешту, службового обмеження для військовослужбовців, обмеження волі, звільненим від відбування покарання з випробуванням і залишеним на військовій службі, до строку вислуги у військовому званні не зараховується.

27. У разі внесення подання на військовослужбовців, які мають армійські військові звання, про призначення на посади, за якими штатом (штатним розписом) передбачено корабельні військові звання, одночасно вноситься подання про присвоєння їм відповідного корабельного військового звання. У такому ж порядку вирішується питання стосовно військовослужбовців, які мають корабельні військові звання і призначаються на посади, за якими штатом (штатним розписом) передбачено армійські звання.

28. Пониження у військовому званні на один ступінь старших прапорщиків (старших мічманів), осіб молодшого (крім молодшого лейтенанта) і старшого офіцерського складу, які перебувають на військовій службі, може застосовуватися як вид дисциплінарного стягнення згідно з Дисциплінарним статутом Збройних Сил України (551-14).

Особи, понижені у військовому званні в порядку дисциплінарного стягнення, поновлюються у попередньому військовому званні, незалежно від займаної штатної посади, не раніш як через один рік після пониження наказами тих командирів (начальників), які накладали таке стягнення, або наказами їх прямих начальників.

Час перебування військовослужбовця у пониженому військовому званні до строку вислуги у поновленому військовому званні не зараховується.

29. Військовослужбовці можуть бути позбавлені військових звань офіцерського складу, прапорщиків (мічманів) у зв'язку із засудженням за вчинені злочини за вироком суду, а також у порядку дисциплінарного стягнення посадовими особами, яким таке право надано Дисциплінарним статутом Збройних Сил України.

Особам, позбавленим військових звань офіцерського складу, прапорщиків (мічманів), військовими комісарами одночасно із прийняттям на військовий облік присвоюється військове звання рядового (матроса) запасу.

30. Особи, позбавлені військових звань, можуть бути поновлені у попередньому військовому званні:

у зв'язку зі скасуванням чи зміною вироку суду або в разі звільнення від покарання на підставі закону про амністію чи акта про помилування;

за рішенням посадових осіб, які позбавили цю особу військового звання у порядку дисциплінарного стягнення.

Особам, позбавленим військових звань офіцерського складу у порядку дисциплінарного стягнення, можуть бути присвоєні військові звання рівні або нижчі ніж колишні військові звання за умови, якщо вони зарекомендують себе гідними заміщати посади офіцерського складу, але не раніш як через один рік після позбавлення військового звання, а особам, позбавленим військових звань у зв'язку із засудженням, крім того, - після погашення чи зняття судимості.

У разі поновлення військовослужбовця у попередньому військовому званні на підставі закону про амністію чи акта про помилування видається наказ по особовому складу про

таке поновлення посадовою особою, яка видавала наказ про виключення військовослужбовця зі списків особового складу. За відсутності такої посадової особи внаслідок розформування, ліквідації органу військового управління тощо, наказ видається вищою посадовою особою, яка має право видання наказів по особовому складу.

IV. Призначення на посади та переміщення по службі

31. Посади, що підлягають заміщенню особами офіцерського складу, прапорщиками (мічманами), і відповідні їм військові звання визначаються штатом (штатним розписом). Перелік посад, що підлягають заміщенню особами вищого офіцерського складу, затверджується Президентом України за поданням Міністра оборони України, а посад, що підлягають заміщенню прапорщиками (мічманами), особами молодшого і старшого офіцерського складу, - Міністром оборони України.

32. Міністра оборони України призначає на посаду і звільняє з посади Президент України в установленому законодавством порядку.

Призначення на посади інших керівників Міністерства оборони України, головнокомандувачів видів Збройних Сил України, командувачів військ оперативних командувань здійснює Президент України за поданням Міністра оборони України.

На посади Міністра оборони України та інших керівників Міністерства оборони України можуть бути призначені як військовослужбовці, так і цивільні особи.

33. Осіб офіцерського складу призначають на штатні вакантні військові посади прямі командири (начальники) відповідно до Номенклатури посад для призначення осіб офіцерського складу наказами по особовому складу, що затверджується Міністром оборони України.

Призначення прапорщиків (мічманів) на посади здійснюється наказами командирів полків (бригад), їм рівних та вище, які мають право видавати накази по особовому складу.

Прапорщики (мічмани) з урахуванням ділових і моральних якостей можуть призначатися на посади, що підлягають заміщенню молодшим офіцерським складом, у разі коли їм не підпорядковуватимуться офіцери, і звільнятися з них наказами командирів (начальників), яким надано право призначати на ці посади осіб офіцерського складу. В разі потреби призначення на зазначені посади офіцерів прапорщики (мічмани), які займають посади молодшого офіцерського складу, переміщуються на посади прапорщиків (мічманів).

34. Під час призначення військовослужбовців на військові посади та переміщення їх по службі додержують таких вимог:

а) посади офіцерського складу комплектуються офіцерами, які перебувають на військовій службі, шляхом професійного підбору на конкурсній основі.

Тимчасове заміщення цих посад прапорщиками (мічманами), цивільними особами допускається в порядку, визначеному Номенклатурою посад для призначення осіб офіцерського складу наказами по особовому складу;

б) осіб офіцерського складу призначають на посади та переміщують по службі за основною або спорідненою спеціальністю чи набутим досвідом. У разі потреби

використання військовослужбовців на посадах за новою спеціальністю їх призначенню повинна передувати відповідна підготовка;

в) офіцери, які закінчили вищі військові навчальні заклади або призвані на військову службу із запасу, направляються до військ (сил) для призначення на посади за набутою або наявною у них спеціальністю.

Особи офіцерського складу, які після закінчення військових навчальних закладів набули оперативно-стратегічний чи оперативно-тактичний рівень підготовки, призначаються на посади, що комплектуються особами з відповідним рівнем підготовки;

г) військовослужбовці-жінки призначаються на посади офіцерського складу, прапорщиків (мічманів), визначені Міністром оборони України;

д) переміщення по службі осіб офіцерського складу, прапорщиків (мічманів), не пов'язане з організаційними заходами, направленням на навчання, призначенням на посади випускників військових навчальних закладів, звільненням із військової служби, проводиться, як правило, після закінчення зимового і літнього періодів навчання у Збройних Силах України, а осіб командного і професорсько-викладацького складу військових навчальних закладів - після закінчення навчального року;

е) переміщення по службі осіб офіцерського складу, прапорщиків (мічманів) проводиться, як правило, без зарахування в розпорядження відповідних командирів (начальників);

є) призначення на посади осіб офіцерського складу, які перебувають у розпорядженні відповідних командирів (начальників), проводиться в можливо короткий строк, але не пізніше ніж через два місяці з дня звільнення з попередньої посади;

ж) випускники військових навчальних закладів призначаються на відповідні вакантні посади безпосередньо після закінчення військових навчальних закладів, а зараховані в розпорядження відповідних командувачів (командирів), - після їх прибуття у війська (сили) з відпустки, наданої у зв'язку із закінченням військового навчального закладу, але не пізніше одного місяця після її закінчення. Офіцери, призвані і прийняті на військову службу із запасу, призначаються на посади не пізніше як через місяць із дня, коли вони вибули до місця служби, зазначеного у приписі військового комісаріату, а прапорщики (мічмани) - після прибуття у військову частину;

з) необхідність і терміновість переміщення осіб офіцерського складу, прапорщиків (мічманів), які не досягли граничного віку перебування на військовій службі і визнані військово-лікарською комісією за станом здоров'я обмежено придатними до військової служби, з посад, що вони займають, на інші посади, на яких обов'язки військової служби можуть виконувати з урахуванням стану здоров'я, підготовки і досвіду служби, визначаються прямими начальниками від командира окремого батальйону і вище на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії;

и) військовослужбовці, які не досягли граничного віку перебування на військовій службі і визнані за станом здоров'я непридатними до льотної роботи, служби на підводних човнах, надводних кораблях або до роботи у спеціальних спорудах, але придатними або обмежено придатними до військової служби, призначаються на посади, не пов'язані з виконанням льотної роботи, службою на підводних човнах, надводних кораблях чи роботою у спеціальних спорудах. У разі відсутності таких вакантних посад зазначені військовослужбовці в установленому порядку звільняються з військової служби;

і) переміщення по службі в іншу місцевість осіб офіцерського складу, прапорщиків (мічманів), які не досягли граничного віку перебування на військовій службі і визнані придатними або обмежено придатними до військової служби, але самі чи члени їхніх сімей мають потребу за станом здоров'я у зміні місця служби (проживання), здійснюється на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії;

ї) не допускається призначення осіб офіцерського складу, прапорщиків (мічманів), які перебувають у родинних стосунках (батьки, подружжя, брати, сестри, сини, дочки, а також брати, сестри, батьки й діти іншого з подружжя), на посади в одну військову частину, одне з'єднання, об'єднання до оперативного командування включно у разі коли проходження ними військової служби пов'язано з безпосередньою підпорядкованістю або підконтрольністю одного з них іншому;

й) заборонено призначення на посади осіб офіцерського складу, прапорщиків (мічманів) у порядку службового сумісництва, крім посад, пов'язаних із науково-педагогічною та науковою діяльністю;

к) подання про призначення на керівні посади від командира полку, прирівняної до нього особи і вище розглядаються на відповідних військових радах у порядку, що визначається Міністром оборони України.

35. Переміщення по службі осіб офіцерського складу, прапорщиків (мічманів) здійснюється:

а) на вищі посади - у порядку просування по службі;

б) на рівні посади:

у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів;

у разі проведення заміни у місцевостях з установленими строками служби;

для більш доцільного використання за фахом чи досвідом роботи;

за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії;

за сімейними обставинами - на особисте прохання;

з меншим обсягом роботи, виходячи з професійних, ділових і моральних якостей, на підставі атестаційного висновку;

в) на нижчі посади:

у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, у разі неможливості переміщення на рівну посаду;

за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії;

виходячи з професійних, ділових і моральних якостей – на підставі атестаційного висновку;

у порядку реалізації дисциплінарного стягнення - відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України (551-14);

за віком або сімейними обставинами на особисте прохання;

г) у зв'язку зі вступом до військового навчального закладу із звільненням з посади, а також у разі призначення на посаду після закінчення навчання;

д) у зв'язку із закінченням строку перебування на посаді (крім осіб вищого офіцерського складу, яких призначає на посаду і звільняє з посади Президент України). Перелік зазначених посад, строки перебування на них та порядок чередування проходження служби визначається Міністром оборони України.

Посада вважається вищою, якщо за цією посадою штатом (штатним розписом) передбачено вище військове звання, а за умови рівних військових звань - більший посадовий оклад; нижчою, якщо за цією посадою штатом або штатним розписом передбачено нижче військове звання, а за умови рівних звань - менший посадовий оклад. У разі коли штатом або штатним розписом передбачено два військових звання або диференційовані посадові оклади, до уваги береться вище військове звання або вищий посадовий оклад.

У разі переміщення по службі особам офіцерського складу, прапорщикам (мічманам), які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, надаються компенсації і пільги, передбачені для працівників відповідно до Закону України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи" (796-12).

36. Переміщення по службі осіб офіцерського складу, прапорщиків (мічманів) здійснюється у порядку, встановленому Міністром оборони України.

Рішення про переміщення офіцера, прапорщика (мічмана) приймається відповідним командиром (начальником) з урахуванням атестаційних висновків та рекомендацій його безпосереднього начальника.

37. Просування по службі військовослужбовців здійснюється з урахуванням професійних якостей, досягнутих результатів і здатності виконувати завдання у складних умовах служби та стану здоров'я.

Для заміщення вакантних посад, просування по службі та направлення військовослужбовців на навчання у військових частинах, з'єднаннях, об'єднаннях, оперативних командуваннях, командуваннях видів Збройних Сил України, Генеральному штабі Збройних Сил України та центральному апараті Міністерства оборони України створюється резерв кандидатів для просування по службі та направлення на навчання.

38. Переміщення осіб офіцерського складу, прапорщиків (мічманів) з вищих посад на нижчі на підставах, передбачених абзацами другим - четвертим і шостим підпункту "в" пункту 35 цього Положення, здійснюється прямими начальниками у межах наданих їм прав щодо призначення на посади у разі коли немає змоги призначити військовослужбовця на рівну посаду у відповідному виді Збройних Сил України, а абзацом п'ятим цього підпункту, - командирами (начальниками), які мають таке право відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України (551-14).

Особи офіцерського складу, усунені від посад, зараховуються в розпорядження командира (начальника), який має право видавати накази про призначення на ці посади.

39. Особи офіцерського складу, прапорщики (мічмани), переміщені з вищих посад на нижчі, у подальшому просуваються по службі з додержанням вимог, передбачених пунктом 37 цього Положення, а понижені у посаді в порядку дисциплінарного стягнення, крім того, - після зняття дисциплінарного стягнення.

40. Особи офіцерського складу, прапорщики (мічмани), переміщені на нижчі посади у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, мають переважне право на просування по службі.

Особи офіцерського складу, прапорщики (мічмани), яких переміщують по службі, мають вибути до нового місця служби після здавання справ та посади, але не пізніше ніж через місяць від дня одержання військовою частиною наказу або іншого письмового повідомлення про переміщення по службі, а ті з них, які на цей час перебувають у відпустці чи на лікуванні, - після повернення з відпустки (лікування) з урахуванням часу на здавання справ та посади.

41. У зв'язку зі службовою необхідністю на офіцера, прапорщика (мічмана) може бути покладено тимчасове виконання обов'язків за іншою рівною або вищою посадою, яку він не займає:

а) вакантною (незайнятою) військовою посадою - за його згодою (тимчасове виконання посади);

б) невакантною (зайнятою) військовою посадою – у разі тимчасової відсутності військово-службовця, який її займає, або усунення військовослужбовця, який її займає, від посади (тимчасове виконання обов'язків).

Безперервний строк тимчасового виконання посади не повинен перевищувати шести місяців, а тимчасового виконання обов'язків - чотирьох місяців.

На офіцера, прапорщика (мічмана) за його згодою може бути покладено виконання обов'язків за невакантною військовою посадою на час перебування військовослужбовця, який її займає, у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку.

42. Особи офіцерського складу, прапорщики (мічмани) можуть бути направлені для проходження військової служби:

до інших військових формувань з виключенням зі списків особового складу Збройних Сил України;

з інших військових формувань до Збройних Сил України – з включенням їх у списки особового складу.

Направлення осіб офіцерського складу, прапорщиків (мічманів) здійснюється за погодженням між Міністерством оборони України та центральними органами виконавчої влади, що здійснюють керівництво відповідними військовими формуваннями, за згодою військово-службовця та оформляється на:

осіб офіцерського складу - наказами Міністра оборони України та керівників відповідних центральних органів виконавчої влади;

прапорщиків (мічманів) - наказами начальника Генерального штабу Збройних Сил України, заступників керівників відповідних центральних органів виконавчої влади.

43. Особи офіцерського складу, прапорщики (мічмани) Збройних Сил України за їх згодою можуть бути відряджені до органів виконавчої влади, інших цивільних установ із залишенням на військовій службі.

Про призначення на посади та переміщення по службі відряджених військовослужбовців керівники органів виконавчої влади, інших цивільних установ письмово повідомляють Головне управління кадрової політики Міністерства оборони України.

Звільнення з посад відряджених військовослужбовців рішенням керівника органу виконавчої влади, іншої цивільної установи з наступним направленням у розпорядження Міністерства оборони України здійснюється за погодженням з Міністерством оборони України:

після виконання обсягу робіт оборонного характеру;

за зверненням військовослужбовця;

у разі невиконання військовослужбовцем обов'язків за займаною посадою.

У разі потреби Міністр оборони України має право у будь-який час відкликати з органу виконавчої влади, іншої цивільної установи відрядженого військовослужбовця за погодженням з керівником органу виконавчої влади, іншої цивільної установи. Звільнений з посади відряджений військовослужбовець направляється в розпорядження Міністерства оборони України зі службовою характеристикою та наказом про звільнення з посади. Після повернення в розпорядження Міністерства оборони України військовослужбовець призначається на посаду, з якої його було відряджено, або на рівну посаду.

V. Атестація

44. Для забезпечення правильного добору, розстановки, виховання, вдосконалення підготовки офіцерських кадрів, прапорщиків (мічманів), об'єктивної оцінки професійного рівня, ділових та моральних якостей кожного військовослужбовця, їх відповідності посаді, визначення перспективи службового використання, створення резерву кандидатів для просування по службі та направлення на навчання проводиться атестація військовослужбовців, за винятком осіб, зазначених у пункті 45 цього Положення.

45. Особи офіцерського складу, прапорщики (мічмани), відряджені до органів виконавчої влади, підприємств і організацій, атестації не підлягають.

Для призначення військовослужбовця на вищу посаду, направлення на навчання та представлення до нагородження чи присвоєння достроково військового звання у міжатастаційний період атестація не проводиться. У цих випадках складається службова характеристика.

46. Порядок та строки проведення атестації осіб офіцерського складу, прапорщиків (мічманів) визначаються Міністром оборони України.

VI. Відпустки

47. Особи офіцерського складу, прапорщики (мічмани) мають право на відпустки:

а) щорічні відпустки:

чергова відпустка, в тому числі під час навчання у військових навчальних закладах;

додаткова відпустка за особливий характер служби та за роботу зі шкідливими та важкими умовами служби;

інші додаткові відпустки, передбачені законодавством;

б) додаткові відпустки у зв'язку із навчанням у вищих навчальних закладах без відриву від служби;

в) творчі відпустки;

г) соціальні відпустки:

відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами;

відпустка по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;

відпустка для лікування у зв'язку з хворобою;

д) відпустка за сімейними обставинами та з інших поважних причин.

48. Тривалість щорічної чергової відпустки офіцерів, прапорщиків (мічманів), які мають вислугу у календарному обчисленні до 10 років, становить 30 календарних днів; від 10 до 20 років - 35 календарних днів; від 20 до 25 років - 40 календарних днів; понад 25 років - 45 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки і назад.

Військовослужбовцям-інвалідам, а також учасникам бойових дій та прирівняним до них особам надаються щорічні чергові відпустки незалежно від вислуги років тривалістю 45 календарних днів у зручний для них час.

Щорічна чергова відпустка повинна бути надана протягом календарного року. В особливих випадках з дозволу прямого начальника - командувача корпусу, прирівняної до нього особи та вище - чергова щорічна відпустка може бути надана за минулий рік у першому кварталі наступного року, якщо раніше її не було надано через виняткові обставини.

Відпустка тривалістю 40 календарних днів і більше на прохання військовослужбовця може бути надана у два прийоми за умови, що основна її частина становитиме не менш як 30 календарних днів.

Права командирів (начальників) щодо надання відпусток, а також порядок надання відпусток визначаються Міністром оборони України з урахуванням необхідності підтримання постійної бойової готовності військових частин, з'єднань, об'єднань та органів військового управління.

Особам офіцерського складу на період навчання у військових навчальних закладах під час перерв навчальних занять, передбачених навчальними планами, надаються відпустки тривалістю:

зимова - до 14 календарних днів;
літня - 30 календарних днів.

Літня навчальна відпустка є основною, а зимова - додатковою. Час, необхідний для проїзду до місця проведення зазначених відпусток і назад, не надається.

49. Військовослужбовцям, кандидатури яких затверджено для направлення на навчання чи виїзду за межі України, щорічна чергова відпустка надається з урахуванням повного використання її до початку навчання або виїзду за межі України, а тим, хто навчається у військових навчальних закладах, - після закінчення навчального року.

Особам офіцерського складу, прапорщикам (мічманам), які перебувають у відрядженнях за межами України, дозволяється за їх бажанням об'єднання щорічних чергових відпусток за два роки. Загальна тривалість об'єднаної відпустки не повинна перевищувати 90 календарних днів з урахуванням часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки і назад.

У разі переміщення зазначених осіб по службі невикористана ними об'єднана відпустка (частина відпустки) за минулий та поточний роки надається за новим місцем служби (новою посадою).

50. Особам, які закінчили військові навчальні заклади і яким присвоєно первинне військове звання офіцера, а також офіцерам, призваним або прийнятим за контрактом на військову службу із запасу безпосередньо після закінчення вищих навчальних закладів, надається щорічна чергова відпустка тривалістю 30 календарних днів до направлення до місця проходження служби.

Військовослужбовцям, призваним або прийнятим за контрактом на військову службу із запасу, тривалість щорічної чергової відпустки у році початку військової служби обчислюється з розрахунку 1/12 тривалості відпустки, на яку вони мають право згідно з пунктом 48 цього Положення, за кожний повний місяць служби до кінця календарного року. При цьому військовослужбовцям, які мають право на відпустку тривалістю 10 календарних днів і більше, оплачується проїзд до місця проведення відпустки та назад і надається додатковий час на дорогу. Відпустка тривалістю менш як 10 календарних днів за бажанням офіцера, прапорщика (мічмана) може бути надана одночасно з черговою відпусткою в наступному році.

51. Особам офіцерського складу, прапорщикам (мічманам), які звільняються з військової служби, крім осіб, які звільняються за віком, станом здоров'я та у зв'язку зі скороченням штатів, щорічна чергова відпустка надається з розрахунку 1/12 тривалості відпустки, на яку вони мають право згідно з пунктом 48 цього Положення, за кожний повний місяць служби у році звільнення. При цьому, якщо тривалість відпустки становить більш як 10 календарних днів, оплачується проїзд до місця проведення відпустки та назад до місця служби чи обраного місця проживання і надається додатковий час на дорогу.

52. Особам офіцерського складу, прапорщикам (мічманам), які звільняються з військової служби за віком, станом здоров'я та у зв'язку зі скороченням штатів, щорічні чергова та додаткова відпустки у рік звільнення надаються на строк, установлений пунктами 48 і 54 цього Положення.

Особам офіцерського складу, прапорщикам (мічманам), накази про звільнення яких підписано у минулому році, але не виключеним із списків військової частини, відпустки за період служби у поточному році не надаються.

53. Відкликання осіб офіцерського складу, прапорщиків (мічманів) із щорічних чергових відпусток дозволяється лише в разі оголошення мобілізації, введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, а в інших випадках - за рішенням Міністра оборони України.

У разі відкликання зі щорічної чергової відпустки невикористана її частина, як правило, надається військовослужбовцям у поточному році. Якщо невикористана частина відпустки становить 10 календарних днів і більше, офіцеру, прапорщику (мічману) оплачується вартість проїзду до місця проведення відпустки і назад, але не далі пункту, з якого його було відкликано, а також надається додатково час на проїзд до місця проведення відпустки і назад.

54. Щорічні додаткові відпустки за особливий характер служби та за роботу із шкідливими і важкими умовами служби особам офіцерського складу, прапорщикам (мічманам) можуть бути використані одночасно з черговими відпустками або в інший строк з урахуванням побажання військовослужбовця та інтересів служби.

Перелік посад, виконання робіт, що дають право особам, які їх займають або виконують, на щорічну додаткову відпустку за особливий характер служби та за роботу зі шкідливими і важкими умовами служби, визначається Міністерством оборони України.

Військовослужбовцям, які мають право на щорічну додаткову відпустку, передбачену цим пунктом, та на щорічну додаткову відпустку на інших, установлених законодавством підставах, відпустка надається за їх вибором на одній з підстав.

55. Військовослужбовцям, допущеним до складання вступних іспитів у вищі навчальні заклади з вечірньою та заочною формами навчання, надаються відпустки строком 15 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця знаходження навчального закладу і назад. Документом, який дає право на зазначену відпустку, є повідомлення за підписом керівника навчального закладу про допуск до складання вступних іспитів.

Військовослужбовцям, які успішно навчаються у вищих навчальних закладах без відриву від служби, надаються додаткові відпустки:

а) на період настановних занять, виконання лабораторних робіт, складання заліків та іспитів для тих, хто навчається на першому та другому курсах:

I-II рівнів акредитації з вечірньою формою навчання - 10 календарних днів;

III-IV рівнів акредитації з вечірньою формою навчання - 20 календарних днів;

незалежно від рівня акредитації із заочною формою навчання - 30 календарних днів;

б) на період настановних занять, виконання лабораторних робіт, складання заліків та іспитів для тих, хто навчається на третьому і наступних курсах:

I-II рівнів акредитації з вечірньою формою навчання - 20 календарних днів;

III-IV рівнів акредитації з вечірньою формою навчання - 30 календарних днів;

незалежно від рівня акредитації із заочною формою навчання - 40 календарних днів;

в) на період складання державних іспитів у вищих навчальних закладах незалежно від рівня акредитації - 30 календарних днів;

г) на період підготовки та захисту дипломного проекту (роботи) військовослужбовцям, які навчаються у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації з вечірньою та заочною формами навчання, - два місяці, а III-IV рівнів акредитації - чотири місяці.

Тривалість додаткових відпусток військовослужбовців, які здобувають другу (наступну) вищу освіту за заочною (вечірньою) формою навчання у навчальних закладах, що мають у своєму підпорядкуванні підрозділи післядипломної освіти, визначається як для осіб, які навчаються на третьому і наступних курсах вищого навчального закладу відповідного рівня акредитації.

56. Творчі відпустки надаються офіцерам, крім тих, які навчаються в ад'юнктурі або проходять підготовку у докторантурі, для завершення дисертаційних робіт, написання підручників та в інших випадках, передбачених законодавством.

57. На підставі медичного висновку військовослужбовцям-жінкам надаються відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами тривалістю:

до пологів - 70 календарних днів;

після пологів - 56 календарних днів (70 календарних днів - у разі народження двох і більше дітей та в разі ускладнення пологів), починаючи з дня пологів.

Після закінчення відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами за бажанням військовослужбовця-жінки їй надається відпустка по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку.

Військовослужбовці-жінки користуються всіма пільгами, передбаченими законодавством з питань соціального захисту жінок, охорони материнства і дитинства. Ці пільги поширюються на батьків з числа військовослужбовців, які виховують дітей без матері (в разі її смерті, позбавлення батьківських прав, на час перебування у лікувальному закладі та в інших випадках відсутності материнського піклування про дітей).

58. Відпустки для лікування у зв'язку з хворобою надаються на підставі висновку військово-лікарської комісії. Тривалість такої відпустки визначається характером захворювання. У цілому час безперервного перебування в лікувальних закладах і у відпустці для лікування у зв'язку з хворобою не повинен перевищувати чотирьох місяців (крім випадків, коли законодавством передбачено більш тривалі строки перебування на лікуванні). Цей строк може бути продовжено рішенням прямих начальників від командувача корпусу, прирівняної до нього особи і вище на підставі висновку лікувального закладу. Після закінчення встановленого безперервного перебування на лікуванні та у відпустці для лікування у зв'язку з хворобою військовослужбовці підлягають огляду військово-лікарською комісією для вирішення питання про придатність їх до військової служби.

Після видання наказу про звільнення військовослужбовця з військової служби відпустка для лікування у зв'язку з хворобою не надається.

Особам офіцерського складу, прапорщикам (мічманам), які захворіли під час чергової щорічної відпустки, відпустка продовжується після одужання на кількість невикористаних днів відпустки.

59. Додаткові відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин можуть бути надані тривалістю до 10 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення додаткової відпустки і назад.

VII. Проходження військової служби офіцерами, призваними із запасу

60. У мирний час офіцери запасу віком до 30 років у кількості та за військово-обліковими спеціальностями, визначеними Кабінетом Міністрів України, за наказом Міністра оборони України можуть бути призвані для проходження військової служби на посадах офіцерського складу. Під час проходження військової служби вони виконують обов'язки і користуються правами, пільгами і видами забезпечення, передбаченими для осіб офіцерського складу, які проходять військову службу за контрактом або кадрову військову службу.

Призвані із запасу особи офіцерського складу, які позитивно атестуються, за наявності потреби в офіцерах відповідної спеціальності після закінчення строків служби за їх бажанням можуть продовжити службу з укладенням контракту про проходження військової служби на строк не менш як 5 років.

61. Призвані із запасу особи офіцерського складу звільняються з військової служби:

а) після закінчення строку служби;

б) за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність або обмежену придатність до військової служби;

в) через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України;

г) у зв'язку з обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили.

Звільнення з військової служби офіцерів, призваних із запасу, провадять особи, зазначені у пункті 72 цього Положення.

VIII. Звільнення з військової служби

62. Звільнення осіб офіцерського складу, прапорщиків (мічманів) з військової служби здійснюється:

а) у запас, якщо вони не досягли граничного віку перебування військовозобов'язаних у запасі і за станом здоров'я придатні до військової служби в мирний або воєнний час;

б) у відставку, якщо вони досягли граничного віку перебування військовозобов'язаних у запасі або визнані військово-лікарськими комісіями непридатними до військової служби за станом здоров'я з виключенням з військового обліку.

Особи офіцерського складу, прапорщики (мічмани), які досягли граничного віку перебування військовозобов'язаних у запасі або визнані військово-лікарськими комісіями непридатними до військової служби із зняттям з військового обліку та на яких згідно з Дисциплінарним статутом Збройних Сил України (551-14) накладено стягнення "звільнення з військової служби за службовою невідповідністю", звільняються з військової служби у відставку за службовою невідповідністю.

63. Контракт припиняється (розривається), а особи офіцерського складу, прапорщики (мічмани), які проходять службу за контрактом, звільняються з військової служби:

а) після закінчення строку контракту;

б) за віком - у разі досягнення граничного віку перебування на військовій службі;

в) за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність або обмежену придатність до військової служби;

г) у зв'язку зі скороченням штатів - у разі неможливості використання на службі у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів;

д) через сімейні обставини або інші поважні причини, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України;

е) за службовою невідповідністю;

є) у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту військовослужбовцем;

ж) у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту командуванням;

з) у зв'язку з обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили.

День припинення контракту визначається пунктом 11 цього Положення.

64. З ініціативи командування військової частини достроково може бути розірвано контракт і звільнено особу офіцерського складу, прапорщика (мічмана) з військової служби за наявності підстав, передбачених підпунктами "б" - "г", "е", "є", "з" пункту 63 цього Положення. З ініціативи військовослужбовця контракт може бути розірвано через підстави, зазначені у підпунктах "б", "в", "д", "ж" цього пункту.

Про дострокове розірвання контракту командування повинно попередити військовослужбовця не пізніше як за місяць до подання документів про звільнення зі служби. У цей же строк військовослужбовець має повідомити командування про свій намір щодо дострокового розірвання контракту.

65. Військовослужбовець, стосовно якого прийнято рішення про дострокове розірвання контракту, має право оскаржити наказ про дострокове розірвання контракту і звільнення з військової служби у порядку, встановленому законодавством. Оскарження не припиняє виконання наказу.

У разі визнання рішення про дострокове розірвання контракту і звільнення незаконними військовослужбовець поновлюється на посаді, яку займав раніше, або на рівній посаді з виплатою грошового забезпечення за час вимушеного прогулу.

66. Питання про розірвання контракту з підстави, передбаченої підпунктом "ж" пункту 63 цього Положення, може бути вирішено за згодою сторін, а в разі відсутності такої згоди - за рішенням спеціальних комісій, які утворюються в командуваннях видів Збройних Сил України, оперативних командуваннях, Міністерстві оборони України і Генеральному штабі Збройних Сил України.

67. Офіцери, які проходять кадрову військову службу, звільняються з військової служби:

а) за віком - у разі досягнення граничного віку перебування на військовій службі;

б) за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність або обмежену придатність до військової служби;

в) у зв'язку зі скороченням штатів - у разі неможливості використання на службі у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів;

г) через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України;

д) за власним бажанням - офіцери в разі наявності в них вислуги не менш як 5 років у календарному обчисленні;

е) за службовою невідповідністю;

є) у зв'язку з обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили.

68. Особи офіцерського складу, прапорщики (мічмани), яким за вироком суду призначено покарання, не пов'язане з позбавленням волі, або яких звільнено від відбування покарання з випробуванням, можуть бути залишені на військовій службі за рішенням командирів (начальників), яким надано право звільнення зазначених осіб з військової служби, в порядку, визначеному Міністром оборони України.

Особи офіцерського складу, прапорщики (мічмани), стосовно яких здійснюється дізнання, досудове слідство або кримінальна справа розглядається судом, не підлягають звільненню з військової служби до прийняття остаточного рішення у справі.

Особи офіцерського складу, прапорщики (мічмани), до яких відповідно до Закону України "Про боротьбу з корупцією" (356/95-ВР) судом застосовано адміністративне стягнення, щопередбачає звільнення з посади чи інше усунення від виконання функцій держави, представляються до звільнення з військової служби на підставах, передбачених підпунктом "е" пункту 63 або підпунктом "е" пункту 67 цього Положення.

69. Особи офіцерського складу, прапорщики (мічмани), звільнені з військової служби у зв'язку з обвинувальним вироком суду або звільнені з посад, які вони займали, у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності, у разі скасування вироку суду або закриття справи поновлюються в установленому порядку відповідно на військовій службі або на посадах.

У разі зміни вироку суду і призначення особі, яка перебувала на військовій службі на посаді офіцерського складу, прапорщика (мічмана), покарання, зазначеного в абзаці першому пункту 68 цього Положення, вона за рішенням командира (начальника), якому

надано право звільнення цієї особи з військової служби, може бути поновлена на військовій службі в порядку, визначеному Міністром оборони України.

70. Особи офіцерського складу, прапорщики (мічмани), які померли, загинули або визнані судом безвісно відсутніми чи оголошені померлими, а також особи, позбавлені військового звання, виключаються зі списків офіцерського складу, прапорщиків (мічманів) Збройних Сил України в порядку, визначеному Міністром оборони України.

При цьому виключення зі списків особового складу Збройних Сил України осіб офіцерського складу, визнаних безвісно відсутніми чи оголошених померлими, здійснюється Міністром оборони України, а прапорщиків (мічманів) - командувачами корпусів, прирівняними до них особами і вище на підставі рішень суду про таке визнання чи оголошення.

71. Звільнення відряджених військовослужбовців з військової служби здійснюється в установленому цим Положенням порядку за поданням керівників органів виконавчої влади, інших цивільних установ, до яких вони відряджались, без зарахування в розпорядження Міністра оборони України, особами, зазначеними у пунктах 72 і 73 цього Положення, згідно з їх повноваженнями.

72. Звільнення осіб офіцерського складу з військової служби на підставах, передбачених пунктами 61, 63 та 67 цього Положення, здійснюється:

а) у військових званнях генерал-полковника (адмірала), генерала армії України - Президентом України;

б) у військових званнях до генерал-лейтенанта (віце-адмірала) включно за усіма підставами - Міністром оборони України;

в) у військових званнях до підполковника (капітана 2 рангу) включно, крім звільнення у зв'язку із скороченням штатів та за службовою невідповідністю, - іншими керівниками Міністерства оборони України, головнокомандувачами видів Збройних Сил України та командиром військової частини А 0515.

73. Звільнення прапорщиків (мічманів) з військової служби проводиться командувачами корпусів, прирівняними до них особами і вище.

74. Днем звільнення осіб офіцерського складу, прапорщиків (мічманів) з військової служби в запас або у відставку вважається день, з якого їх наказом по стройовій частині виключено зі списків особового складу.

75. Військовослужбовцям, які мають вислугу 20 і більше років (у пільговому обчисленні) та позитивно характеризуються по службі, а також тим, хто має особливі заслуги перед державою, - незалежно від вислуги років, у разі звільнення в запас або у відставку за рішенням (наказами) осіб, які здійснюють звільнення, надається право носіння військової форми одягу.

IX. Особливості проходження військової служби особами офіцерського складу, прапорщиками (мічманами), відрядженими до органів виконавчої влади, інших цивільних установ

76. Перелік посад в органах виконавчої влади, інших цивільних установах, які можуть бути заміщені військовослужбовцями, для вищого офіцерського складу затверджується Президентом України, для інших військовослужбовців - Кабінетом Міністрів України.

У переліках зазначається кількість та граничні військові звання за штатними посадами, на які можуть відряджатися військовослужбовці.

77. Добір осіб офіцерського складу, прапорщиків (мічманів) для заміщення посад в органах виконавчої влади, інших цивільних установах здійснюється керівниками відповідних органів виконавчої влади, інших цивільних установ разом з Міністерством оборони України.

Рішення про відрядження осіб офіцерського складу приймається Міністром оборони України, а прапорщиків (мічманів) – Начальником Генерального штабу Збройних Сил України за запитами керівників відповідних органів виконавчої влади, інших цивільних установ.

78. За відрядженими військовослужбовцями та членами їх сімей зберігаються всі гарантії та пільги, передбачені законодавством.

Виплата посадових окладів, окладів за військовим званням, надбавки за вислугу років, матеріальної допомоги, а також преміювання відряджених військовослужбовців здійснюється за рахунок органів виконавчої влади, інших цивільних установ, до яких вони відряджені, за розмірами, встановленими законодавством.

Виплата одноразової грошової винагороди відрядженим військовослужбовцям за підтримання високої бойової готовності військ, зразкове виконання службових обов'язків і бездоганну дисципліну не здійснюється.

79. Відряджені військовослужбовці належні види забезпечення (речове майно, продовольчий пайок або компенсації замість них, оплата проїзду у відпустку, медичне обслуговування, компенсація за піднаймання житла) одержують за рахунок Міністерства оборони України за нормами і в порядку, встановленому для відповідних категорій військовослужбовців, за попереднім місцем служби чи військовими комісаріатами за місцем виконання ними своїх обов'язків.

80. Пенсійне забезпечення звільнених у запас або у відставку відряджених військовослужбовців здійснюється на загальних підставах, передбачених законодавством для військовослужбовців.

Х. Виконання військового обов'язку в запасі

81. Виконання особами офіцерського складу, прапорщиками (мічманами) запасу військового обов'язку в запасі у мирний час полягає у додержанні порядку і правил військового обліку, проходженні зборів, збереженні та вдосконаленні військовозобов'язаними знань, навичок і умінь, необхідних для виконання обов'язків військової служби у воєнний час відповідно до військово-облікових чи цивільних спеціальностей.

Запас офіцерського складу, прапорщиків (мічманів) складається з:

а) офіцерів, прапорщиків (мічманів), звільнених із військової служби в запас;

б) осіб, яким військове звання офіцера запасу присвоєно згідно з підпунктами "а" - "г", "ж" пункту 16 та підпунктом "в" пункту 17 цього Положення.

82. Категорії запасу, граничний вік перебування військовозобов'язаних у запасі, розряди запасу, порядок проходження зборів та порядок переведення військовозобов'язаних у відставку визначаються главою V Закону України "Про загальний військовий обов'язок і військову службу" (2232-12).

83. Строки перебування у військових званнях для офіцерів запасу встановлюються у званні:

молодшого лейтенанта, лейтенанта - 3 роки;

старшого лейтенанта, капітана (капітан-лейтенанта) - 4 роки;

майора (капітана 3 рангу) - 5 років;

підполковника (капітана 2 рангу) - 6 років.

84. Чергові військові звання до старшого лейтенанта включно присвоюються військовозобов'язаним після закінчення встановлених пунктом 83 цього Положення строків перебування у попередньому званні за умови позитивної атестації.

Чергові військові звання від капітана (капітан-лейтенанта) до полковника (капітана 1 рангу) включно присвоюються офіцерам запасу після закінчення встановлених пунктом 83 цього Положення строків перебування у попередньому званні за умови позитивної атестації та успішного проходження навчальних зборів за посадою, що відповідає черговому званню.

Офіцерам запасу, які не пройшли зборів у період перебування у військовому званні, а також які перебувають на спеціальному військовому обліку, чергові звання від капітана (капітан-лейтенанта) і вище присвоюються за наявності у них необхідного досвіду роботи за спорідненими з їх військово-обліковими спеціальностями або досвіду служби на посадах офіцерського складу з урахуванням посад, на які вони можуть бути призначені у воєнний час.

85. Чергові військові звання офіцерам запасу присвоюються:

до полковника (капітана 1 рангу) включно - Міністром оборони України;

до підполковника (капітана 2 рангу) включно – начальником Генерального штабу Збройних Сил України, іншими керівниками Міністерства оборони України, Головнокомандувачем Військово-Морських Сил Збройних Сил України;

до майора (капітана 3 рангу) включно - командувачами військ оперативних командувань.

86. Чергові військові звання офіцерам запасу присвоюються у послідовному порядку. Окремим офіцерам запасу з високим рівнем професійної підготовки і великим досвідом роботи за спеціальністю, яка застосовується на військовій службі, Міністром оборони України, як виняток, може бути присвоєно офіцерське звання на один-два ступеня вище за звання, яке у них було, незалежно від строку перебування у військовому званні, передбаченому пунктом 83 цього Положення, але не вище за звання, передбачене посадою, на яку їх призначають у воєнний час.

Офіцерам запасу під час прийняття на військову службу Міністром оборони України, як виняток, може бути присвоєно офіцерське звання на один ступінь вище за звання, яке вони мають, незалежно від строку перебування у військовому званні, передбаченому пунктом 83 цього Положення, але не вище за звання, передбачене посадою, на яку їх призначають.

87. Особи, позбавлені військових звань за вироком суду у зв'язку із засудженням за вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів, можуть бути поновлені в колишньому військовому званні на підставах і у порядку, передбаченому пунктом 30 цього Положення.

XI. Особливості проходження військової служби та виконання військового обов'язку в запасі в особливий період

88. У разі оголошення мобілізації:

а) усі особи офіцерського складу, прапорщики (мічмани), які перебувають на цей час на військовій службі у Збройних Силах України, звільненню в запас не підлягають. Офіцери запасу, призвані на збори, продовжують перебувати на зборах до особливого розпорядження відповідних органів військового управління згідно з їх повноваженнями. Накази про звільнення з військової служби військовослужбовців, не виключених зі списків особового складу частин, підлягають скасуванню, крім наказів про звільнення увідставку, в запас у зв'язку з обвинувальним вироком суду про позбавлення волі, обмеження волі, службові обмеження для військовослужбовців, що набрав законної сили;

б) усі відпустки військовослужбовців, за винятком відпусток для лікування у зв'язку з хворобою, у зв'язку з вагітністю і пологами, по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, припиняються; особи офіцерського складу, прапорщики (мічмани), які перебувають у відпустках, зобов'язані негайно повернутися до місця служби;

в) заміна осіб офіцерського складу, прапорщиків (мічманів), які проходять службу у місцевостях з установленими строками служби, припиняється;

г) особи офіцерського складу, прапорщики (мічмани) запасу повинні прибути до пунктів і у строки, зазначені в їх мобілізаційних приписах, одержаних повістках або наказах районних (міських) військових комісаріатів;

д) особи офіцерського складу, які перебувають на військовій службі та переміщуються на інші посади за штатами воєнного часу, а також особи офіцерського складу запасу, приписані на посади до військових частин, установ і організацій, приступають до виконання обов'язків за цими посадами з моменту їх призначення наказами по стройовій частині відповідно до мобілізаційного призначення.

Особи, які не повернулися своєчасно без поважних причин із відпустки до місця служби або не прибули після оголошення мобілізації у визначені для них пункти і строки, несуть відповідальність згідно із законодавством.

З моменту оголошення мобілізації виїзд осіб офіцерського складу, прапорщиків (мічманів), які перебувають у запасі, з місця постійного проживання без дозволу районного (міського) військового комісара забороняється.

89. Наступні призови на військову службу офіцерів, прапорщиків (мічманів) запасу у воєнний час проводяться військовими комісаріатами на підставі указів Президента України.

90. Офіцерський склад Збройних Сил України у воєнний час поповнюється за рахунок призову військовозобов'язаних під час мобілізації та осіб, яким присвоюються військові звання офіцерського складу відповідно до пунктів 16 і 17 цього Положення.

91. Строки вислуги у військових званнях для осіб офіцерського складу у воєнний час обчислюються з розрахунку один місяць військової служби за три календарні місяці.

92. Командири і начальники, які мають право призначення осіб офіцерського складу на посади у воєнний час згідно з Номенклатурою посад для призначення осіб офіцерського складу наказами по особовому складу, повинні постійно мати резерв кандидатів для просування по службі з метою своєчасного укомплектування вакантних посад. У першу чергу підлягають просуванню по службі офіцери, які виявили високі морально-бойові якості та організаторські здібності в управлінні військами і силами, забезпеченні їх бойової діяльності, ініціативу під час виконання бойових завдань. Першочерговому і найбільш повному укомплектуванню офіцерським складом, прапорщиками (мічманами) підлягають частини, з'єднання, об'єднання і органи управління, які безпосередньо беруть участь у бойових діях.

Направлення до військових частин і призначення на посади осіб офіцерського складу, які закінчили військові навчальні заклади, призвані із запасу, завершили лікування у військових лікувальних закладах, а також переміщення по службі осіб офіцерського складу здійснюється у порядку, встановленому Міністром оборони України.

93. Атестування осіб офіцерського складу, прапорщиків (мічманів) в особливий період не проводиться. У разі подання про призначення їх на вищі посади, нагородження чи присвоєння їм військових звань складаються службові характеристики.

94. Відпустки у разі потреби може бути надано тривалістю до 10 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки і назад:

генералам і адміралам, які займають посади командувачів корпусів, прирівняних до них осіб і вище, - Міністром оборони України;

генералам, адміралам і офіцерам, які займають посади командирів з'єднань, - командувачем військ оперативного командування, Головнокомандувачем Військово-Морських Сил Збройних Сил України;

офіцерам, які займають посади командирів частин, кораблів 1 і 2 рангів, - командувачем корпусу, морського району та прирівняною до нього особою;

іншим особам офіцерського складу, прапорщикам (мічманам) - прямими начальниками від командира дивізії (окремої бригади), прирівняної до нього особи і вище.

95. Лікування осіб офіцерського складу, прапорщиків (мічманів) повинно бути закінчено у лікувальному закладі. У виняткових випадках на підставі висновку військово-лікарської комісії командиром військової частини (а в разі виключення зі списків особового складу частини - начальником військово-лікувального закладу) може бути надано відпустку для лікування у зв'язку з хворобою на 30 календарних днів. Після закінчення цього строку за висновком військово-лікарської комісії відпустку для лікування у зв'язку з хворобою може бути продовжено на такий самий строк, а за відповідними медичними показниками - продовжено ще раз. Відпустка для лікування у зв'язку з хворобою не повинна перевищувати

трьох місяців. Після закінчення відпустки для лікування у зв'язку з хворобою військово-лікарська комісія робить висновок про ступінь придатності військовослужбовця до військової служби.

96. Особи офіцерського складу, які перебувають на військовій службі та визнані військово-лікарськими комісіями непридатними до неї із зняттям з військового обліку, підлягають звільненню у відставку за станом здоров'я, а визнані непридатними до військової служби з повторним медичним обстеженням через 6 або 12 місяців, - звільненню в запас за станом здоров'я із зазначенням у наказі про звільнення, що ці особи підлягають повторному медичному обстеженню після закінчення відповідних строків.

Звільнення з військової служби осіб офіцерського складу, прапорщиків (мічманів), визнаних за станом здоров'я непридатними до військової служби із зняттям з військового обліку або непридатними до військової служби з повторним медичним обстеженням через 6 або 12 місяців, проводиться:

у званнях до полковника (капітана 1 рангу) включно - начальниками, які мають право звільнення у мирний час відповідно до пункту 72 цього Положення, а також командувачами військ оперативних командувань, Головнокомандувачем Військово-Морських Сил Збройних Сил України за місцем розташування лікувальних закладів незалежно від посади, яку займає офіцер, і підлеглих;

у званнях генерал-майора (контр-адмірала), генерал-лейтенанта (віце-адмірала) - Міністром оборони України і за його визначенням іншими посадовими особами;

у званнях генерал-полковника (адмірала) і генерала армії України - Президентом України за поданням Міністра оборони України.

97. Особи офіцерського складу, прапорщики (мічмани) проходять військову службу та виконують військовий обов'язок у запасі в особливий період також у порядку, передбаченому іншими нормативно-правовими актами, що регулюють порядок проходження військової служби в особливий період.

Глава Адміністрації Президента України

В.ЛИТВИН

Зразок

ДОДАТОК
до Положення про проходження військової служби
особами офіцерського складу, прапорщиками
(мічманами) Збройних Сил України,
затвердженого Указом Президента України
від 7 листопада 2001 року N 1053/2001

(Малий Державний Герб України)

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ

КОНТРАКТ
про проходження військової служби
у Збройних Силах України

Міністерство оборони України в особі:

(посада, найменування військової частини, військове звання, прізвище, ім'я, по батькові)
з одного боку, та громадянин _____
(число, місяць, рік народження, а також військове звання,

посада, яку займає, та особистий номер, якщо вони є)
з другого боку, відповідно до пунктів 8-15 Положення про проходження військової служби
особами офіцерського складу, прапорщиками (мічманами) Збройних Сил України уклали
цей Контракт про таке:

1. Громадянин _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

ознайомився із законами та іншими нормативно-правовими актами України, які регулюють
порядок проходження військової служби, і добровільно бере на себе зобов'язання:

проходити військову службу у Збройних Силах України протягом строку дії Контракту на
умовах, установлених законами та іншими нормативно-правовими актами України, що
регулюють порядок проходження військової служби, та цього Контракту;

сумлінно виконувати вимоги військових статутів, накази командирів та начальників,
службові обов'язки, добре володіти довіреною технікою (озброєнням), уміло керувати
особовим складом.

2. Міністерство оборони України зобов'язується забезпечувати громадянину

(прізвище, ім'я, по батькові)
додержання його прав та прав членів його сім'ї, включаючи одержання пільг, гарантій та
компенсацій, установлених законами та іншими нормативно-правовими актами України, які
визначають статус військовослужбовців та порядок проходження військової служби, а
також призначення його на військову посаду відповідно до професійної освіти, військового
звання та військово-облікової спеціальності.

3. Контракт укладено на _____ років.
(прописом)

4. Не пізніш як за 3 місяці до закінчення строку дії контракту сторони зобов'язуються повідомити одна одну про намір укласти контракт на новий строк або про його неукладання.

5. Контракт укладено у двох примірниках, один з яких видано громадянину, а другий занесено до його особової справи.

6. Інші умови Контракту _____

_____
(особистий підпис, прізвище та ініціали,
домашня адреса громадянина)

_____
(посада, найменування військової частини,
військове звання, особистий підпис, прізвище
та ініціали командира (начальника))

МП

7. Умови Контракту можуть бути змінені або доповнені тільки за згодою сторін у письмовій формі.

8. Підписи та адреси сторін:

_____
(особистий підпис, прізвище та ініціали,
домашня адреса громадянина)

_____
(посада, найменування військової частини,
військове звання, особистий підпис, прізвище
та ініціали командира (начальника))

МП

" ____ " _____ року

" ____ " _____ року

9. Контракт набирає чинності з " " _____ року.

10. Чинність Контракту припинено " " _____ року у зв'язку з:

_____
(підстави припинення Контракту, дата виключення

_____
військовослужбовця зі списків особового складу, номер наказу)

_____
(посада, найменування військової частини, військове звання, підпис, прізвище, ініціали командира (начальника))

МП

Примітка. Пункт 6 Контракту заповнюється в разі виникнення нових обставин або прийняття сторонами додаткових зобов'язань, які не суперечать законодавству.

ПОЛОЖЕННЯ
про проходження військової служби солдатами (матросами),
сержантами і старшинами Збройних Сил України

I. Загальні засади

1. Це Положення визначає порядок проходження військової служби солдатами, матросами, сержантами і старшинами (далі – особи рядового, сержантського і старшинського складу) у Збройних Силах України, їх права та обов'язки.

Порядок проходження військової служби особами рядового, сержантського і старшинського складу з числа курсантів вищих військових навчальних закладів, а також вищих навчальних закладів, які мають кафедри військової підготовки (факультети, відділення, інститути військової підготовки), визначається окремим Положенням.

2. Для осіб рядового, сержантського і старшинського складу встановлено такі види військової служби:

строкова військова служба;

військова служба за контрактом.

Громадяни, призвані на військову службу на встановлені строки, перебувають на строковій військовій службі.

Строкову військову службу проходять також військовослужбовці чоловічої статі, відраховані з вищих військових навчальних закладів та вищих військових навчальних закладів, які мають військові навчальні підрозділи (за винятком відрахування за станом здоров'я), якщо вони не вислужили встановленого строку строкової військової служби, а також військовослужбовці, зазначені у пункті 11 цього Положення. Зарахування тривалості попередньої військової служби до строкової військової служби здійснюється відповідно до законодавства.

Військовослужбовці строкової служби, які прослужили встановлені строки, військовозобов'язані і жінки, що добровільно вступили на військову службу для заміщення посад рядового, сержантського і старшинського складу, перебувають на військовій службі за контрактом.

3. Особам рядового, сержантського і старшинського складу присвоюються такі військові звання:

Армійські

Корабельні

Рядовий склад (рядові і матроси)

рядовий

матрос

старший солдат

старший матрос

Сержантський і старшинський склад (сержанти і старшини)

молодший сержант	старшина 2 статті
сержант	старшина 1 статті
старший сержант	головний старшина
старшина	головний корабельний старшина

4. Для осіб рядового, сержантського і старшинського складу встановлюються такі строки військової служби:

а) для солдатів і сержантів, які проходять строкову військову службу в Збройних Силах України, - до 18 місяців;

для матросів і старшин, які проходять строкову військову службу на кораблях, суднах і в берегових частинах бойового забезпечення Військово-Морських Сил України, - до 24 місяців;

для осіб, які мають вищу освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем підготовки спеціаліста або магістра, - до 12 місяців;

б) для солдатів (матросів), сержантів і старшин із числа військовослужбовців строкової військової служби, жінок і військовозобов'язаних, прийнятих на військову службу за контрактом на посади рядового, сержантського і старшинського складу, - не менше трьох років.

Військовослужбовців строкової служби, які під час її проходження оволоділи у повному обсязі професійними навичками відповідно до займаних посад, дисципліновані, зразково виконують службові обов'язки, командир військової частини має право згідно з підпунктом "а" цього пункту звільнити в запас, якщо вони прослужили в календарному обчисленні відповідно не менш як 16, 22 і 10 місяців, але не раніше видання указу Президента України про черговий призов на строкову військову службу та про звільнення в запас військовослужбовців, які виступили встановлені строки строкової військової служби.

5. Граничний вік перебування на військовій службі встановлено:

а) для осіб рядового, сержантського і старшинського складу строкової військової служби - до 27 років;

б) для осіб рядового, сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом, - до 45 років.

Особи рядового, сержантського і старшинського складу, які досягли граничного віку перебування на військовій службі, підлягають звільненню в запас у порядку, визначеному цим Положенням.

Військовослужбовці, в яких закінчився строк контракту і які досягли граничного віку перебування на військовій службі, можуть бути залишені на службі за їхнім бажанням після укладення нового контракту на строк не більше 5 років. Залишення зазначених військовослужбовців на військовій службі здійснюється лише за наявності висновку військово-лікарської комісії про їх придатність за станом здоров'я до військової служби.

Військовослужбовці, які проходять військову службу за контрактом і були залишені на військовій службі понад граничний вік перебування на військовій службі, можуть бути звільнені з військової служби до закінчення строку, на який їм продовжено військову службу на підставах, передбачених підпунктами "в" - "з" пункту 85 цього Положення.

6. Початком проходження військової служби є:

день прибуття до військового комісаріату для відправлення у військову частину - для призовників;

день зарахування до списків особового складу військової частини - для військовозобов'язаних і жінок, які вступають на військову службу за контрактом.

7. Днем закінчення проходження військової служби є день, з якого військовослужбовця виключено наказом по військовій частині із списків особового складу.

8. Громадяни, які призвані або добровільно вступили на військову службу, складають Військову присягу на вірність Українському народу.

9. На строкову військову службу в мирний час призиваються придатні до неї за станом здоров'я і віком громадяни чоловічої статі, яким до дня відправлення у військову частину виповнилося 18 років.

10. На військову службу за контрактом на посади рядового, сержантського і старшинського складу приймаються громадяни, які виявили бажання служити у Збройних Силах України і відповідають вимогам проходження військової служби:

а) військовослужбовці рядового, сержантського і старшинського складу, які прослужили на строковій військовій службі не менше одного року і мають відповідну професійну підготовку за фахом;

б) військовозобов'язані та жінки, які не мають військових звань офіцерського складу, прапорщиків і мічманів, з відповідною спеціальною підготовкою після закінчення спеціальних курсів, віком від 19 до 30 років.

На військову службу за контрактом приймаються військовозобов'язані, які визнані військово-лікарськими комісіями придатними за станом здоров'я до проходження військової служби і мають відповідну фізичну підготовку, та жінки, які придатні за станом здоров'я до проходження військової служби в мирний час і, як правило, не мають дітей дошкільного віку.

11. Військовослужбовці строкової служби, прийняті на військову службу за контрактом на посади рядового, сержантського і старшинського складу, в разі розірвання контракту переводяться на становище військовослужбовців строкової військової служби, якщо вони не виступили встановлених строків строкової військової служби, за винятком випадків, передбачених підпунктом "з" пункту 85 цього Положення. При цьому до строку строкової військової служби військовослужбовцю зараховується тривалість військової служби за контрактом з розрахунку два місяці військової служби за контрактом за один місяць строкової військової служби.

II. Призов і прийняття на військову службу. Укладення контракту

12. Призов громадян на строкову військову службу проводиться в установлені строки на підставі указу Президента України, який публікується в засобах масової інформації не пізніше як за місяць до початку призову. Порядок підготовки і проведення призову громадян на строкову військову службу визначається Кабінетом Міністрів України.

13. Контракт про проходження військової служби у Збройних Силах України - письмова угода, що укладається між громадянином України і державою, від імені якої діє Міністерство оборони України, для встановлення правових відносин між сторонами під час проходження військової служби.

Контракт укладається за зразком, що додається, у двох примірниках, підписується особою, яка вступає на військову службу за контрактом або продовжує її, і посадовою особою, зазначеною в пункті 14 цього Положення, скріплюється гербовою печаткою військової частини і зберігається у кожній із сторін. Контракт є підставою для видання наказу по військовій частині про зарахування особи на військову службу до Збройних Сил України і призначення її на посаду.

14. Право підписання контракту від імені Міністерства оборони України з особами, які вступають на військову службу і призначаються на посади рядового, сержантського і старшинського складу, надається командирі (начальнику), який має право видавати накази по військовій частині.

15. Строк дії контракту обчислюється з дня набрання ним чинності.

Перший контракт набирає чинності:

з військовозобов'язаними та жінками - з дати підписання контракту, але не раніше дня зарахування громадянина до списків особового складу військової частини;

з військовослужбовцями строкової військової служби - з дати укладення контракту.

Про дату набрання чинності першим контрактом робиться запис в обох примірниках контракту, один з яких зберігається в особовій справі військовослужбовця.

16. Перший контракт про проходження військової служби з особами рядового, сержантського і старшинського складу строкової військової служби, військовозобов'язаними і жінками укладається на строк не менше трьох років.

Після закінчення строку військової служби, визначеного першим контрактом, військову службу може бути продовжено за новим контрактом на строк від 3 до 5 років щоразу до досягнення граничного віку перебування на цій службі, про що видається наказ по військовій частині.

Строк контракту обчислюється повними роками.

Новий контракт укладається не пізніше як за три місяці до закінчення чинного контракту і набирає чинності після дня закінчення дії попереднього контракту.

17. Дія контракту припиняється:

у день закінчення його строку;

у день, зазначений у наказі про виключення військовослужбовця зі списків військової частини, в разі дострокового розірвання контракту;

з наступного дня після смерті (загибелі) військовослужбовця, а також визнання його судом безвісно відсутнім або оголошення померлим.

У разі припинення чинності контракту у примірнику, що зберігається в особовій справі, робиться запис про підставу і дату припинення дії контракту.

18. Чинність контракту з військовослужбовцями, відрядженими із Збройних Сил України до інших військових формувань з виключенням зі списків особового складу Збройних Сил України, припиняється.

Контракт з військовослужбовцями, відрядженими з інших військових формувань до Збройних Сил України з виключенням із списків особового складу відповідних інших військових формувань, укладається на загальних підставах і набирає чинності з дня зарахування до особового складу військової частини.

Військовослужбовцям-жінкам, які перебувають у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами, а також по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, строк контракту продовжується на період їх перебування у зазначених відпустках.

У разі переміщення по службі військовослужбовця з однієї військової частини до іншої контракт не розривається. За необхідності окремі умови контракту за новим місцем служби можуть бути переглянуті і засвідчені підписами командира військової частини та військовослужбовця.

19. Військовослужбовець рядового, сержантського і старшинського складу строкової військової служби, який виявив бажання проходити військову службу за контрактом, після укладення контракту зараховується наказом по військовій частині на військову службу за контрактом з одночасним призначенням на відповідну посаду.

20. Відбір кандидатів для прийому на військову службу за контрактом із числа військовозобов'язаних і жінок проводиться районними (міськими) військовими комісаріатами на підставі заявок військових частин та безпосередньо командирами військових частин.

У заявках зазначаються умовне найменування та пункт дислокації військової частини, військово-облікова спеціальність, посада, на яку необхідно відібрати кандидата для проходження військової служби за контрактом, та оклад грошового забезпечення за посадою.

Районними (міськими) військовими комісаріатами на військовозобов'язаних та жінок, які виявили бажання вступити на військову службу за контрактом і відповідають вимогам проходження служби, оформляються особові справи, до яких додаються послужний список, довідка про трудову діяльність, автобіографія, службова характеристика з місця роботи або навчання, рапорт (заява) про бажання вступити на військову службу, висновок військово-лікарської (лікарської) комісії про придатність до військової служби, нотаріально завірнені копії документів про народження, освіту та сімейний стан, довідка від житлово-експлуатаційної організації про склад сім'ї та місце проживання.

Медичний огляд військовозобов'язаних і жінок щодо їх придатності за станом здоров'я до проходження військової служби за контрактом здійснюється військово-лікарськими комісіями при районних (міських) військових комісаріатах або в інших медичних закладах за направленням військового комісара.

Оформлені особові справи на військовозобов'язаних і жінок, які виявили бажання вступити на військову службу за контрактом, надсилаються військовими комісаріатами командирам військових частин для розгляду та прийняття рішення.

У разі позитивного рішення командира військової частини про прийняття на військову службу за контрактом до військового комісаріату надсилається запит, на підставі якого військовий комісаріат видає відібраним військовозобов'язаним і жінкам відповідний припис та проводить відправлення їх до місця служби.

Після прибуття до місця проходження служби військовозобов'язані і жінки, які виявили бажання вступити на військову службу за контрактом, укладають контракт про проходження військової служби. У разі необхідності командир військової частини забезпечує військовослужбовців документами для проїзду членів їх сімей до нового місця служби та перевезення особистих речей.

Після укладення контракту командири військових частин надсилають до військового комісаріату витяги із наказів по військовій частині про прийняття зазначених осіб на військову службу за контрактом, на підставі чого військовий комісаріат знімає їх з обліку військовозобов'язаних. У разі відмови у прийнятті на військову службу за контрактом командування військової частини повідомляє військового комісара про причини відмови та повертає до військового комісаріату особову справу.

21. З військовослужбовцями, які на добровільних засадах зараховуються до підрозділів Збройних Сил України, що направляються до інших держав, укладається окремий контракт про умови і порядок проходження військової служби у складі цих підрозділів за формою, що затверджується Міністерством оборони України.

III. Військові звання

22. Перше військове звання рядового присвоюється призваним на строкову військову службу громадянам у день прибуття до військового комісаріату для відправлення у військову частину наказом військового комісара, а жінкам, які вступають на військову службу за контрактом, військове звання рядового, матроса присвоюється при зарахуванні до списків особового складу військової частини.

Військове звання матроса військовослужбовцям строкової військової служби, яким військовим комісаром присвоєно військове звання рядового, присвоюється командиром військової частини при призначенні на посаду, за якою воно передбачено.

Громадянам, які згідно із законодавством були звільнені від призову на строкову військову службу, а також позбавлені судом військового звання, одночасно із зарахуванням у запас наказом військового комісара присвоюється військове звання рядового.

Військові звання старшого солдата, старшого матроса, сержантського і старшинського складу присвоюються військовослужбовцям з урахуванням їх професійних і ділових якостей, організаторських здібностей, військової та спеціальної підготовки, досвіду служби, посади, яку вони займають, та інших умов, передбачених цим Положенням.

За військовослужбовцями строкової військової служби, військовозобов'язаними і жінками, прийнятими на військову службу за контрактом, зберігаються військові звання рядового, сержантського і старшинського складу, присвоєні до їх прийняття на військову службу за контрактом.

23. Військові звання присвоюються:

а) старший солдат (старший матрос) - рядовим (матросам), які зразково виконують свій військовий обов'язок, мають добрі і відмінні показники в бойовій підготовці, зразкову військову дисципліну та призначені на посади, за якими штатами (штатними розписами) передбачено військове звання старшого солдата (старшого матроса), а також у порядку заохочення;

б) молодший сержант (старшина 2 статті) - військовослужбовцям рядового складу, які закінчили спеціальні курси в навчальних військових частинах (центрах) за програмою підготовки сержантів (старшин) і призначені на посади сержантів (старшин);

в) сержант (старшина 1 статті) - молодшим сержантам (старшинам 2 статті), які прослужили на посадах сержантів (старшин) не менш як 6 місяців, гідні присвоєння чергового військового звання і призначені на посади, за якими штатами (штатними розписами) передбачено військове звання сержанта (старшини 1 статті);

г) старший сержант (головний старшина) - сержантам (старшинам 1 статті), які прослужили на посадах сержантів (старшин 1 статті) не менше 12 місяців, за висновками тестів та атестаційної комісії гідні присвоєння чергового військового звання і призначені на посади, за якими штатами (штатними розписами) передбачено військове звання старшого сержанта (головного старшини);

д) старшина (головний корабельний старшина) - старшим сержантам (головним старшинам), які прослужили на посадах старших сержантів (головних старшин) не менше 12 місяців, за висновками тестів та атестаційної комісії гідні присвоєння чергового військового звання і призначені на посади, за якими штатами (штатними розписами) передбачено військове звання старшини (головного корабельного старшини).

24. Сержантам (старшинам) строкової військової служби, які звільняються в запас, у порядку заохочення може бути присвоєно чергове військове звання на один ступінь вище від військового звання, передбаченого штатною посадою, яку обіймав військовослужбовець при звільненні в запас, до старшого сержанта, головного старшини включно.

25. Присвоєння військових звань здійснюється:

а) старшого солдата (старшого матроса) - командирами окремих військових частин, які користуються дисциплінарною владою командира батальйону (корабля 3 рангу) і мають право видавати накази, та вище;

б) молодшого сержанта (старшини 2 статті), сержанта (старшини 1 статті), старшого сержанта (головного старшини) - командирами бригад, полків, кораблів 1 і 2 рангу, окремих батальйонів і начальниками, які мають рівні з ними права, та вище;

в) старшини (головного корабельного старшини) - командирами дивізій, бригад кораблів і начальниками, які мають рівні з ними права, та вище.

26. Особам рядового, сержантського і старшинського складу може бути присвоєно звання прапорщика (мічмана) або офіцерське звання в порядку, встановленому Положенням про проходження військової служби особами офіцерського складу, прапорщиками (мічманами) Збройних Сил України.

27. Пониження у військовому званні на один ступінь старших солдатів (старших матросів), сержантів і старшин може застосовуватися як вид дисциплінарного стягнення згідно з Дисциплінарним статутом Збройних Сил України (551-14).

Пониження у військовому званні старших солдатів (старших матросів), сержантів і старшин може здійснюватися також з одночасним переміщенням їх на нижчі посади.

Пониження у військовому званні молодших сержантів (старшин 2 статті) є позбавленням сержантського (старшинського) звання.

Особи, понижені у військовому званні в порядку дисциплінарного стягнення, можуть бути поновлені у військовому званні незалежно від займаної штатної посади не раніш як через 6 місяців після пониження наказами про зняття такого стягнення тих командирів (начальників), які його застосували, або наказами їх прямих начальників.

28. Військовослужбовці можуть бути позбавлені військових звань у зв'язку із засудженням за вчинені злочини за вироком суду, а також у порядку дисциплінарного стягнення посадовими особами, яким таке право надано Дисциплінарним статутом Збройних Сил України.

Військовослужбовці, позбавлені військових звань старшого солдата (старшого матроса), сержантів і старшин у порядку дисциплінарного стягнення, продовжують проходити військову службу у військовому званні рядового (матроса).

Військовослужбовців, позбавлених військових звань, може бути поновлено у попередньому військовому званні:

у зв'язку зі скасуванням чи зміною вироку суду або у разі звільнення від покарання на підставі закону про амністію чи акта про помилування;

за рішенням посадових осіб, які позбавили цю особу військового звання у порядку дисциплінарного стягнення.

Військовослужбовцям, позбавленим військових звань сержантського, старшинського складу у порядку дисциплінарного стягнення, можуть бути присвоєні військові звання, рівні або нижчі колишніх військових звань, за умови, якщо вони зарекомендують себе гідними замінити посади сержантського, старшинського складу, але не раніш як через рік після позбавлення військового звання, а особам, позбавленим військових звань у зв'язку із засудженням, крім того, - після погашення чи зняття судимості.

У разі поновлення військовослужбовця у попередньому військовому званні на підставі закону про амністію чи акта про помилування видається наказ по особовому складу про таке поновлення посадовою особою, яка видавала наказ про виключення військовослужбовця зі списків особового складу. За відсутності такої посадової особи внаслідок розформування військової частини наказ видається вищою посадовою особою, яка має право видання наказів по особовому складу.

IV. Підготовка сержантів (старшин) і кваліфікованих солдатів (матросів)

29. Підготовка сержантів (старшин) і кваліфікованих солдатів (матросів) здійснюється у навчальних військових частинах (центрах) Збройних Сил України (далі - навчальні частини).

Військовослужбовці, які мають вищу освіту, направляються, як правило, до навчальних частин для підготовки сержантів, старшин і кваліфікованих солдатів (матросів) за фахом, спорідненим з їх освітою, або у військові частини для проходження відповідної підготовки і призначення на посади, споріднені з їх освітою.

Солдати (матроси), які навчаються у навчальних частинах, іменуються курсантами.

30. Строки підготовки сержантів (старшин) і кваліфікованих солдатів (матросів) у навчальних частинах та перелік спеціальностей, за якими проводиться їх підготовка, визначаються штабами видів Збройних Сил України, оперативних командувань, начальниками управлінь центрального апарату Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України, яким підпорядковані відповідні навчальні частини.

Солдати (матроси), які проходять підготовку в навчальних частинах або безпосередньо у військових частинах і на кораблях, після закінчення курсу підготовки складають іспити за відповідними програмами.

31. Курсанти навчальних частин звільняються від нарядів поза військовою частиною, а також від участі у заходах, не пов'язаних з навчальним процесом, крім:

нарядів у варти з метою одержання практичних навичок у несенні вартової служби в межах часу, передбаченого для цієї мети навчальним планом;

почесних варт та ескортів;

робіт, пов'язаних із ліквідацією надзвичайних ситуацій та їх наслідків, якщо для цього недостатньо особового складу інших військових частин, у порядку, встановленому законодавством.

32. Відрахування курсантів з навчальних частин здійснюється тільки за станом здоров'я в разі виникнення у них під час навчання захворювань, які несумісні з продовженням навчання на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії.

Переведення курсантів до військових частин для дальшого проходження військової служби здійснюється за розпорядженням штабу виду Збройних Сил України, оперативного командування, управління центрального апарату Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних Сил України (далі - штаб (управління), яким підпорядкована навчальна частина, якщо військовослужбовець проходить підготовку для військових частин і підрозділів, підпорядкованих цьому штабу (управлінню).

Курсанти, які навчаються за заявками інших штабів (управлінь), переводяться до військових частин розпорядженням начальника Головного організаційно-мобілізаційного управління Генерального штабу Збройних Сил України.

Накази про закінчення підготовки в навчальних частинах оголошуються курсантам в урочистій обстановці з одночасним врученням посвідчень устанавленого у Збройних Силах України зразка.

Курсантам, які закінчили підготовку в навчальних частинах за програмами підготовки сержантів (старшин) і склали встановлені іспити, військове звання молодшого сержанта (старшини 2 статті) присвоюється після їх призначення у військових частинах на посади сержантів (старшин).

33. Військовозобов'язані та жінки, які виявили бажання вступити на військову службу за контрактом, направляються до навчальних частин (після укладення контракту з командиром частини) для підготовки за відповідною спеціальністю.

V. Призначення на військові посади, переміщення по службі. Атестація військовослужбовців, які проходять військову службу за контрактом

34. Військові посади, що підлягають заміщенню солдатами (матросами), сержантами і старшинами, та відповідні їм військові звання визначаються штатами (штатними розписами) військових частин.

Перелік посад рядового, сержантського і старшинського складу, що підлягають заміщенню військовослужбовцями строкової військової служби та військовослужбовцями, прийнятими на військову службу за контрактом, відповідні їм військові звання та тарифні розряди посад визначаються Міністерством оборони України.

Солдати (матроси), які до призову на строкову військову службу пройшли підготовку з військово-технічних спеціальностей у навчальних закладах Товариства сприяння обороні України та професійно-технічних навчальних закладах, призначаються на штатні військові посади відповідно до набутих військово-облікових спеціальностей.

Військовослужбовці рядового, сержантського і старшинського складу, які пройшли підготовку в навчальних військових частинах (центрах) або набули практичних навичок під час проходження військової служби, призначаються на військові штатні посади відповідно до набутої ними спеціальності та присвоєного військового звання.

35. Встановлюється така відповідність типових військових штатних посад сержантів і старшин їх військовим званням:

командир відділення та йому відповідні - сержант, старшина 1 статті;

заступник командира взводу - старший сержант, головний старшина;

старшина роти, команди та їм відповідні - старшина, головний корабельний старшина.

36. Право призначення на посади належить:

а) командирів відділень, заступників командирів взводів та їм відповідних - командирам (начальникам) окремих військових частин, які мають дисциплінарні права командира батальйону (корабля 3 рангу) і право видавати накази, та вище;

б) старшин рот, команд та їм відповідних - командирам бригад, полків, окремих батальйонів, кораблів 1 і 2 рангу і начальникам, які мають рівні з ними права, та вище.

Призначення солдатів (матросів), сержантів і старшин на посади та звільнення з посад, які вони займають, здійснюється наказом по військовій частині.

37. Просування по службі солдатів (матросів), сержантів і старшин здійснюється залежно від їх службової відповідності, морально-ділових якостей, стану здоров'я та наявності вакантних посад.

На посади із штатними категоріями військових звань сержанта (старшини 1 статті) можуть призначатися добре підготовлені та дисципліновані солдати (матроси), які закінчили спеціальні курси в навчальних частинах, з одночасним присвоєнням їм військового звання молодшого сержанта (старшини 2 статті).

На посади із штатними категоріями військових звань старшого сержанта (головного старшини), старшини (головного корабельного старшини) можуть призначатися добре підготовлені та дисципліновані сержанти (старшини 1 статті) і молодші сержанти (старшини 2 статті), які за висновками тестів та атестаційної комісії гідні призначення на ці посади.

На посади із штатними категоріями військових звань прапорщика (мічмана) можуть призначатися добре підготовлені та дисципліновані сержанти (старшини), які за висновками тестів та атестаційної комісії гідні призначення на ці посади. У разі потреби призначення на зазначені посади прапорщиків військовослужбовці за контрактом, які займають посади прапорщиків, переміщуються на посади рядового, сержантського або старшинського складу.

Особи рядового, сержантського і старшинського складу проходять військову службу у військових частинах і на кораблях, до яких їх було направлено під час призову на строкову військову службу або куди вони прибули після підготовки в навчальних військових частинах (центрах).

Матроси і старшини, які проходять військову службу на кораблях і суднах Військово-Морських Сил України і визнані за станом здоров'я непридатними до військової служби на них, підлягають переведенню до берегових частин Військово-Морських Сил України.

38. Переміщення по службі військовослужбовців строкової служби з однієї військової частини до іншої проводиться:

за службовою необхідністю:

за сімейними обставинами - внаслідок зміни сімейних обставин під час проходження військової служби на підставі клопотання військовослужбовця або клопотання, порушеного військовим комісаріатом на прохання членів сім'ї військовослужбовця та акта обстеження сімейного стану військовослужбовця, затвердженого обласним військовим комісаром;

за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії.

39. Переміщення по службі осіб рядового, сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом, здійснюється:

а) на вищі посади - у порядку просування по службі;

б) на рівні посади:

у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів;

у разі проведення заміни у місцевостях із встановленими строками служби;

для більш доцільного використання за фахом чи досвідом роботи;

за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії;

за сімейними обставинами - на особисте прохання;

з меншим обсягом роботи, виходячи з професійних, ділових і моральних якостей, - на підставі атестаційного висновку;

в) на нижчі посади:

у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів - у разі неможливості переміщення на рівну посаду;

за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії;

виходячи з професійних, ділових і моральних якостей – на підставі атестаційного висновку;

у порядку реалізації дисциплінарного стягнення – відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України (551-14);

за віком або сімейними обставинами - на особисте прохання;

г) у зв'язку зі вступом до військового навчального закладу із звільненням з посади, а також у разі призначення на посаду після закінчення навчання.

Посада вважається вищою, якщо за цією посадою штатом (штатним розписом) передбачено вище військове звання, а за умови рівних звань - більший посадовий оклад; нижчою, якщо за цією посадою штатом (штатним розписом) передбачено нижче військове звання, а за умови рівних звань - менший посадовий оклад. У разі коли штатом (штатним розписом) передбачено два військових звання або диференційовані посадові оклади, до уваги береться вище військове звання або вищий посадовий оклад.

У разі переміщення по службі осіб рядового, сержантського і старшинського складу, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, їм надаються компенсації і пільги, передбачені для працівників відповідно до Закону України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи" (796-12).

40. Переміщення по службі військовослужбовців, не пов'язане з проведенням організаційних заходів, направленням на навчання, призначенням на інші посади і звільненням з військової служби, проводиться, як правило, після закінчення зимового і літнього періодів навчання у Збройних Силах України. Переміщення в інший час допускається тільки в разі крайньої потреби. У разі проведення у військових частинах організаційних заходів, коли немає можливості використати військовослужбовців, які проходять військову службу за контрактом, на посадах, що відповідають їх військовим

званням і рівню підготовки, допускається переміщення сержантів і старшин за їх згодою з вищих посад на нижчі, в тому числі на посади солдатів і матросів.

41. Переміщення по службі осіб рядового, сержантського і старшинського складу здійснюється:

- а) у межах військової частини - наказом командира військової частини;
- б) у межах з'єднання з однієї військової частини до іншої - розпорядженням штабу з'єднання;
- в) у межах оперативного командування – розпорядженням начальника організаційно-мобілізаційного управління штабу оперативного командування;
- г) з одного оперативного командування до іншого - розпорядженням начальника організаційно-мобілізаційного управління штабу командування Сухопутних військ Збройних Сил України;
- д) у межах виду Збройних Сил України – розпорядженням начальника організаційно-мобілізаційного управління штабу виду Збройних Сил України;
- е) з одного виду Збройних Сил України до іншого - розпорядженням начальника Головного організаційно-мобілізаційного управління Генерального штабу Збройних Сил України;
- є) з однієї військової частини до іншої, підпорядкованої начальнику управління центрального апарату Міністерства оборони України або Генерального штабу Збройних Сил України, - розпорядженням начальника відповідного управління;
- ж) в інших випадках - розпорядженням начальника Головного організаційно-мобілізаційного управління Генерального штабу Збройних Сил України.

Переведення осіб рядового, сержантського і старшинського складу із Збройних Сил України до інших військових формувань здійснюється на підставі розпоряджень начальника Головного організаційно-мобілізаційного управління Генерального штабу Збройних Сил України після погодження з органами військового управління цих формувань.

Особи рядового, сержантського і старшинського складу Збройних Сил України за їх згодою можуть бути відряджені до органів виконавчої влади, інших цивільних установ із залишенням на військовій службі. Перелік посад, що можуть бути заміщені військовослужбовцями в органах виконавчої влади, інших цивільних установах, та граничних військових звань за цими посадами затверджується Кабінетом Міністрів України.

Звільнення з посад відряджених військовослужбовців здійснюється за рішенням керівника органу виконавчої влади, іншої цивільної установи з наступним направленням у розпорядження Міністерства оборони України за погодженням з цим Міністерством:

після виконання обсягу робіт оборонного характеру;

за зверненням військовослужбовця;

у разі невиконання військовослужбовцем обов'язків за займаною посадою.

У разі потреби Міністр оборони України має право в будь-який час відкликати з органів виконавчої влади, інших цивільних установ відряджених військовослужбовців. Звільнені з посад відряджені військовослужбовці направляються в розпорядження Міністерства оборони України зі службовими характеристиками та витягами з наказів про звільнення з посад. Після повернення в розпорядження Міністерства оборони України зазначені військовослужбовці призначаються на посади, з яких вони були відряджені, або на рівні посади.

Дозволяється здійснювати переведення військовослужбовців строкової військової служби, які є братами-близнюками, для спільного проходження служби в одному підрозділі.

Заборонено переміщати військовослужбовців-жінок на нижчеоплачувані посади у зв'язку з вагітністю, в разі наявності у них дітей віком до трьох років, а також одиноких матерів - у разі наявності у них дитини віком до 14 років або дитини-інваліда.

42. Для забезпечення правильного добору, розстановки, виховання, вдосконалення підготовки осіб рядового, сержантського і старшинського складу, які проходять службу за контрактом, визначення об'єктивної та принципової оцінки професійної підготовки і морально-ділових якостей кожного військовослужбовця, відповідності посаді і перспективи службового використання проводиться їх атестування.

Атестування осіб рядового, сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом, проводиться в разі:

закінчення строку контракту (не пізніше ніж за два місяці);

переміщення на вищі або нижчі посади;

продовження строку служби за контрактом понад граничний вік перебування на військовій службі;

прийняття рішення командуванням щодо звільнення з військової служби військовослужбовця за службовою невідповідністю або у зв'язку з систематичним невиконанням ним умов контракту;

переведення для дальшого проходження військової служби до інших військових формувань;

проведення організаційних заходів та неможливості використання військовослужбовця на військовій службі за контрактом.

Для проведення атестації у військових частинах від окремого батальйону, йому рівних та вище створюються атестаційні комісії. Склад атестаційної комісії оголошується наказом командира військової частини.

Військовослужбовців рядового, сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом, атестують їх прямі начальники.

Атестаційні матеріали, які містять висновки про невідповідність військовослужбовця займаній посаді або систематичне невиконання ним умов контракту, розглядаються атестаційною комісією в присутності військовослужбовця.

Затверджені командиром військової частини результати атестації оголошуються військовослужбовцю у семиденний строк. Виняток становлять тільки військовослужбовці, що перебувають у відрядженні, відпустці або на лікуванні, яким результати атестації оголошуються відразу після повернення у військову частину.

Скарга з приводу порушення порядку атестування або необ'єктивності атестації може бути подана військовослужбовцем у встановленому порядку не пізніше одного місяця з дня оголошення її результатів.

VI. Відрядження

43. Військовослужбовці направляються у службові відрядження за рішенням командира частини з оголошенням наказу по військовій частині із зазначенням прізвищ, мети і строку відрядження.

У службові відрядження особи рядового, сержантського і старшинського складу направляються в таких випадках:

- а) для навчання на курсах, зборах, вступу до військових навчальних закладів;
- б) для забезпечення заходів, пов'язаних з бойовою підготовкою;
- в) для забезпечення охорони, супроводження і доставки військових вантажів, озброєння, військової техніки та інших матеріальних засобів;
- г) як нарочні або для супроводження нарочних з таємними документами і матеріалами;
- д) для супроводження окремих військовослужбовців (у разі потреби), хворих або команд військовослужбовців та конвоювання заарештованих і засуджених;
- е) для одержання державних нагород;
- є) для участі в засіданнях військових судів або прибуття в разі потреби до органів дізнання та досудового слідства;
- ж) для участі у спортивних і культурно-масових заходах;
- з) в інших випадках за викликом (розпорядженням) старших командирів (начальників).

Не допускається направлення у відрядження вагітних військовослужбовців-жінок та тих, що мають дітей віком до чотирнадцяти років, без їх згоди.

44. Військовослужбовцям, які направляються у відрядження, видається посвідчення про відрядження, зразок якого затверджується Міністерством оборони України.

Військовослужбовці після прибуття до пункту відрядження зобов'язані негайно з'явитися до посадової особи, в розпорядження якої вони відряджені, і в установленому порядку стати

на облік відповідно у військовій частині чи у військовому комісаріаті, а в разі їх відсутності - у місцевій державній адміністрації чи в органі місцевого самоврядування.

Під час прямування у відрядження та під час повернення з нього військовослужбовцям забороняється відхилитися від зазначеного у посвідченні про відрядження маршруту або здійснювати самовільні зупинки в проміжних пунктах маршруту.

У разі затримки в дорозі з незалежних від нього обставин військовослужбовець повинен поставити відповідну позначку у посвідченні про відрядження або одержати довідку про причину затримки у військового коменданта на транспорті (військового коменданта гарнізону, військового комісара), а якщо він відсутній - в адміністрації шляхів сполучення або місцевій державній адміністрації чи органі місцевого самоврядування.

У разі втрати в дорозі службових або особистих документів, зброї, іншого військового майна військовослужбовець повинен негайно повідомити про це військового коменданта на транспорті (військового коменданта гарнізону, військового комісара), а якщо він відсутній - орган внутрішніх справ, адміністрацію шляхів сполучення або місцеву державну адміністрацію чи орган місцевого самоврядування.

45. За наявності поважних причин, що перешкоджають військовослужбовцю своєчасно вибути з пункту службового відрядження до місця постійної служби, він повинен повідомити про це командира військової частини або посадову особу за місцем, де його взяли на облік.

Поважними причинами затримки військовослужбовців у відрядженні понад строки, визначені в посвідченні про відрядження, є розпорядження старших начальників про продовження строку відрядження, хвороба, що позбавила його можливості своєчасно повернутися з відрядження, перешкода стихійного характеру. Причини затримки мають бути підтверджені відповідними документами.

Про затримку військовослужбовців у відрядженні понад строк, зазначений у посвідченні про відрядження, начальник, у розпорядження якого вони прибули, або військовий комендант гарнізону (військовий комісар) зобов'язані повідомити командира (начальника), який направив військовослужбовця у відрядження, із зазначенням причин його затримки.

У разі порушення військовослужбовцем військової дисципліни в період відрядження військовий комендант гарнізону, військовий комендант на транспорті або військовий комісар мають право припинити відрядження з відповідною позначкою про це у посвідченні про відрядження військовослужбовця із зазначенням строку прибуття його до військової частини.

Про причини припинення відрядження і строк прибуття військовослужбовця до військової частини військовий комендант (військовий комісар) повідомляє командира військової частини.

46. У разі неповернення військовослужбовця з відрядження в установлений строк та відсутності повідомлення про причини затримки командир військової частини негайно робить запит начальнику, в розпорядження якого було відряджено військовослужбовця, або військовому коменданту гарнізону (військовому комісару). Після одержання відповіді про те, що відряджений не прибув до пункту призначення або своєчасно вибув до своєї військової частини, командир частини організовує його розшук у встановленому порядку.

47. У разі оголошення мобілізації або одержання відповідних повідомлень про це військовослужбовці, які перебувають у відрядженні, зобов'язані з дозволу начальників, у розпорядження яких вони прибули, негайно повернутися до своїх військових частин.

Якщо військові частини змінили місце дислокації, військовослужбовці зобов'язані прибути до найближчого військового коменданта або військового комісаріату.

VII. Відпустки

48. Особи рядового, сержантського і старшинського складу, які проходять строкову військову службу, мають право на такі види відпусток:

- а) основна відпустка;
- б) додаткова відпустка - як заохочення;
- в) відпустка для лікування у зв'язку з хворобою;
- г) відпустка за сімейними обставинами.

49. Основна відпустка надається військовослужбовцям строкової військової служби за весь період проходження військової служби тривалістю:

- солдатам (матросам) - 20 календарних днів;
- сержантам і старшинам - 25 календарних днів.

Військовослужбовцям строкової військової служби, віднесеним до 2 або 3 категорії осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, основна відпустка надається тривалістю:

для солдатів і сержантів, яким встановлено строк служби до 18 місяців, - 30 календарних днів за перший рік служби та 15 календарних днів за другий рік служби;

для матросів і старшин, яким встановлено строк служби до 24 місяців, - 30 календарних днів за перший рік служби та 30 календарних днів за другий рік служби;

для солдатів і матросів, сержантів і старшин, яким встановлено строк служби до 12 місяців, - 30 календарних днів.

Основна відпустка надається військовослужбовцям після проходження ними не менш як 6 місяців строкової служби.

50. Додаткова відпустка як заохочення для військовослужбовців строкової військової служби надається один раз за весь період цієї служби тривалістю до 5 календарних днів. Така відпустка надається за високі показники в бойовій підготовці, зразкову військову дисципліну, вмилу експлуатацію озброєння, бойової техніки і оголошується наказом по військовій частині.

Додаткова відпустка надається, як правило, разом з основною відпусткою військовослужбовця, а в разі використання основної додаткова відпустка надається протягом місяця з дня оголошення заохочення.

51. Відпустка для лікування у зв'язку з хворобою надається на строк не більш як два місяці на підставі висновку госпітальної (гарнізонної) військово-лікарської комісії, а також військово-лікарської комісії при військовому комісаріаті або лікарської комісії цивільного лікувального закладу, якщо таким комісіям надано права госпітальної військово-лікарської комісії.

У разі неможливості з поважних причин використати відпустку для лікування у зв'язку з хворобою за межами військової частини військовослужбовець може бути залишений у військовій частині зі звільненням його на час відпустки від усіх робіт, занять, несення служби у наряді та варті. Матроси і старшини кораблів і суден Військово-Морських Сил України в цьому випадку за розпорядженням старшого морського начальника розміщуються в одній із берегових частин (без виключення зі списків корабля або судна), де зараховуються на всі види постачання. Відпустка при військовій частині проводиться, як правило, в медичному пункті (лазареті) частини зі здійсненням необхідних лікувально-профілактичних та оздоровчих заходів.

Військовослужбовці під час відпустки для лікування у зв'язку з хворобою за розпорядженням командира військової частини або військового коменданта гарнізону, а також військового комісара можуть направлятися на медичний огляд за місцем проведення відпустки.

Продовження відпустки для лікування таким військовослужбовцям визначається відповідно до постанови військово-лікарської комісії.

Особи рядового, сержантського і старшинського складу, яким до закінчення встановленого строку військової служби залишилося служити менше одного місяця, відпустку у зв'язку з хворобою проводять при військовій частині.

52. Відпустка за сімейними обставинами може бути надана:

а) у разі тяжкої хвороби або смерті близьких родичів військовослужбовця (батько, мати, діти, рідні брати і сестри, дружина, її батьки) або особи, на вихованні яких він перебував до призову;

б) у разі пожежі або стихійного лиха, що завдало шкоди майну сім'ї військовослужбовця;

в) в інших випадках, коли, на думку командира військової частини, необхідна особиста присутність військовослужбовця у сім'ї.

Необхідність надання відпустки за сімейними обставинами має бути підтверджена військовим комісаром за місцем проживання близьких родичів військовослужбовця, а у випадках, передбачених підпунктом "а" цього пункту, також головним лікарем лікувального закладу. Відповідні документи повинні подаватися разом із клопотанням про надання відпустки або, в крайньому разі, після повернення з відпустки.

Відпустка за сімейними обставинами надається на строк до 10 календарних днів. Військовослужбовцям, які відбувають у відпустки, передбачені підпунктами "а" і "б" цього пункту, понад тривалість відпустки надається додатковий час для проїзду до місця проведення відпустки і назад.

53. Особи рядового, сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом, мають право на відпустки:

а) щорічні:

основну;

додаткову за особливий характер служби та за роботу зі шкідливими та важкими умовами служби;

інші додаткові відпустки, передбачені законодавством;

б) додаткові у зв'язку з навчанням у вищих навчальних закладах без відриву від служби;

в) соціальні:

у зв'язку з вагітністю та пологами;

для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;

г) для лікування у зв'язку з хворобою;

д) за сімейними обставинами та з інших поважних причин.

54. Тривалість щорічної основної відпустки встановлюється для військовослужбовців, які мають вислугу в календарному обчисленні до 10 років, - 30 календарних днів; від 10 до 20 років, - 35 календарних днів; від 20 до 25 років, - 40 календарних днів; які мають вислугу понад 25 календарних років, - 45 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки і назад.

Військовослужбовцям-інвалідам, а також учасникам бойових дій та прирівняним до них особам надаються щорічні основні відпустки тривалістю 45 календарних днів у зручний для них час незалежно від вислуги років.

Щорічна основна відпустка має бути надана протягом календарного року. В особливих випадках з дозволу прямого начальника - командира корпусу, прирівняної до нього особи та вище чергова щорічна відпустка може надаватися за минулий рік у першому кварталі наступного року, якщо раніше її не було надано через виняткові обставини.

Відпустка тривалістю 40 календарних днів і більше на прохання військовослужбовця може бути надана у два прийоми за умови, що основна її частина становитиме не менш як 30 календарних днів. Додатковий час на проїзд до місця проведення відпустки і назад надається один раз.

Права командирів (начальників) щодо надання відпусток, а також порядок надання відпусток визначаються Міністерством оборони України з урахуванням необхідності підтримання постійної бойової готовності військових частин, з'єднань та органів управління.

55. За особливий характер служби та за роботу зі шкідливими і важкими умовами служби військовослужбовцям рядового, сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом, надаються щорічні додаткові відпустки. Ці відпустки

можуть бути використані одночасно з основними відпустками або в інший строк з урахуванням побажання військовослужбовця та інтересів служби.

Перелік посад і виконуваних робіт, що дають право особам, які їх займають або виконують, на щорічну додаткову відпустку за особливий характер служби та за роботу зі шкідливими і важкими умовами служби, визначається Міністерством оборони України.

56. Військовослужбовцям, допущеним до складання вступних іспитів у вищі навчальні заклади з вечірньою та заочною формами навчання, надаються відпустки тривалістю 15 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця знаходження навчального закладу і назад. Документом, який дає право на зазначену відпустку, є повідомлення за підписом керівника навчального закладу про допуск до складання вступних іспитів.

Військовослужбовцям, які успішно навчаються у вищих навчальних закладах без відриву від служби, надаються додаткові відпустки:

а) на період настановних занять, виконання лабораторних робіт, складання заліків та іспитів для тих, хто навчається на першому та другому курсах у вищих навчальних закладах:

I-II рівнів акредитації з вечірньою формою навчання - 10 календарних днів;

III-IV рівнів акредитації з вечірньою формою навчання - 20 календарних днів;

незалежно від рівня акредитації з заочною формою навчання - 30 календарних днів;

б) на період настановних занять, виконання лабораторних робіт, складання заліків та іспитів для тих, хто навчається на третьому і наступних курсах у вищих навчальних закладах:

I-II рівнів акредитації з вечірньою формою навчання - 20 календарних днів;

III-IV рівнів акредитації з вечірньою формою навчання - 30 календарних днів;

незалежно від рівня акредитації з заочною формою навчання - 40 календарних днів;

в) на період складання державних іспитів у вищих навчальних закладах незалежно від рівня акредитації - 30 календарних днів;

г) на період підготовки та захисту дипломного проекту (роботи) військовослужбовцям, які навчаються у вищих навчальних закладах з вечірньою та заочною формами навчання I-II рівнів акредитації, - два місяці, а III-IV рівнів акредитації – чотири місяці.

57. Додаткові відпустки за сімейними обставинами, у зв'язку з навчанням, для лікування у зв'язку з хворобою та з інших поважних причин на тривалість основної відпустки не впливають.

Додаткові відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин можуть бути надані тривалістю до 10 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення додаткової відпустки і назад.

58. Особам рядового, сержантського і старшинського складу, прийнятим на військову службу за контрактом, тривалість щорічної основної відпустки в рік прийняття на військову службу за контрактом обчислюється пропорційно часу з дня прийняття на військову службу і до кінця календарного року з розрахунку два з половиною дні відпустки за кожний повний місяць служби. При цьому, якщо тривалість відпустки становить понад 10 календарних днів, оплачується проїзд до місця проведення відпустки і назад до місця попередньої служби та надається додатковий час на дорогу. Відпустка тривалістю менше 10 календарних днів за бажанням військовослужбовця може бути надана одночасно з черговою відпусткою в наступному році.

59. Особам рядового, сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом і звільняються з військової служби, крім тих, які звільняються за віком, станом здоров'я або у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, тривалість щорічної чергової відпустки визначається з розрахунку 1/12 тривалості відпустки, на яку вони мають право згідно з пунктами 54 і 55 цього Положення, за кожний повний місяць служби у році звільнення. При цьому, якщо тривалість відпустки перевищує 10 календарних днів, оплачується проїзд до місця проведення відпустки і назад до місця попередньої служби чи обраного місця проживання та надається додатковий час на дорогу.

60. Особам рядового, сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом і звільняються з військової служби за віком, станом здоров'я та у зв'язку з проведенням організаційних заходів, щорічна основна відпустка у рік звільнення надається на строк, установлений пунктами 54 і 55 цього Положення.

Військовослужбовцям, які проходять військову службу за контрактом і накази про звільнення яких підписано у минулому році, але які не виключені зі списків військової частини, відпустка за період служби у поточному році не надається.

61. Особи рядового, сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом, віднесені до 1 або 2 категорії осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, щорічну відпустку використовують у зручний для них час. Вони мають право на отримання додаткової відпустки із збереженням матеріального забезпечення тривалістю 14 робочих днів на рік.

62. Додаткова відпустка для лікування у зв'язку з хворобою надається військовослужбовцям, які проходять військову службу за контрактом, на підставі висновку військово-лікарської комісії. Тривалість такої відпустки визначається характером захворювання. Час безперервного перебування на лікуванні в лікувальних закладах і у відпустці у зв'язку з хворобою не повинен перевищувати чотирьох місяців (крім випадків, коли законодавством передбачено більш тривалі строки перебування на лікуванні). Цей строк може бути продовжено за рішенням прямих начальників від командира корпусу, прирівняної до нього особи і вище на підставі висновку лікувального закладу.

Після закінчення встановленого безперервного перебування на лікуванні та у відпустці для лікування у зв'язку з хворобою військовослужбовці підлягають огляду військово-лікарською комісією для вирішення питання про придатність їх до військової служби.

Після видання наказу про звільнення військовослужбовця з військової служби відпустка для лікування у зв'язку з хворобою не надається.

63. На підставі медичного висновку військовослужбовцям-жінкам надаються відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами тривалістю:

до пологів - 70 календарних днів;

після пологів - 56 календарних днів (70 календарних днів – у разі народження двох і більше дітей та в разі ускладнення пологів), починаючи з дня пологів.

Після закінчення відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами за бажанням військовослужбовця-жінки їй надається відпустка по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку.

Військовослужбовці-жінки користуються всіма пільгами, передбаченими законодавством з питань соціального захисту жінок, охорони материнства і дитинства. Ці пільги поширюються на батьків із числа військовослужбовців, які виховують дітей без матері (у разі її смерті, позбавлення батьківських прав, на час перебування у лікувальному закладі та в інших випадках відсутності материнського піклування про дітей).

64. Для тимчасового заміщення посад, укомплектованих військовослужбовцями-жінками, на період відпусток у зв'язку з вагітністю та пологами чи відпусток по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку командири військових частин можуть тимчасово приймати на роботу працівників, які мають відповідні спеціальності, з укладенням з ними на цей період трудового договору.

65. Право надання відпусток солдатам і матросам, сержантам і старшинам належить командирі військової частини.

Про відбуття солдатів і матросів, сержантів і старшин у відпустку та їх повернення з відпустки оголошується в наказі по військовій частині.

Військовослужбовцям рядового, сержантського і старшинського складу, щодо яких проводиться дізнання чи досудове слідство або стосовно яких справа розглядається судом, відпустка надається за погодженням з відповідними органами дізнання, досудового слідства чи судом.

Військовослужбовцям, які відбувають у відпустку, видаються відпускні квитки встановленого зразка та військові перевізні документи або кошти для проїзду до місця проведення відпустки і назад.

Після прибуття до місця проведення відпустки військовослужбовці зобов'язані стати на облік, а в разі відбуття - знятися з обліку в порядку, визначеному Статутом гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України (550-14).

У разі втрати відпускнуго квитка в дорозі або за місцем проведення відпустки військовослужбовець повинен доповісти про це військовому коменданту на транспорті (військовому коменданту гарнізону або військовому комісару за місцем проведення відпустки).

Військовий комендант на транспорті (військовий комендант гарнізону або військовий комісар) відповідно до даних обліку, а в разі відсутності даних - після встановлення особи військовослужбовця видає довідку, що засвідчує законність перебування військовослужбовця у відпустці, повідомляє про це за місцем служби військовослужбовця і контролює його повернення до військової частини.

66. Відпустку може бути продовжено в разі:

а) затримки на шляху до місця проведення відпустки або неможливості виїзду з місця проведення відпустки внаслідок перешкод у сполученні чи хвороби військовослужбовця, який прямує у відпустку або повертається з відпустки, на підставі документів, засвідчених посадовими особами, зазначеними в пункті 44 цього Положення, - на фактичний строк затримки, що підтверджується відповідними документами;

б) пожежі або стихійного лиха, від яких постраждала сім'я військовослужбовця, смерті або тяжкої хвороби близьких йому родичів (батько, мати, діти, рідні брати і сестри, дружина, її батьки) або особи, на вихованні яких він перебував до призову – на строк до 10 календарних днів.

67. Після перевірки причин затримки відпустку може бути продовжено, але не більше ніж на 10 календарних днів. Право продовження військовослужбовцю відпустки належить військовому коменданту гарнізону або військовому комісару за місцем проведення відпустки.

Про строки і причини затримки військовий комендант гарнізону або військовий комісар повинен негайно повідомити командира військової частини, з якої прибув військовослужбовець, і зробити про це позначку у відпускнуому квитку.

Якщо військовослужбовець своєчасно не повернувся з відпустки, командир військової частини вживає заходів, передбачених пунктом 46 цього Положення.

68. У разі порушення військовослужбовцем військової дисципліни під час перебування у відпустці військовий комендант гарнізону має право вжити до нього заходів, визначених Дисциплінарним статутом Збройних Сил України (551-14). Військовий комендант про вжиті заходи, а військовий комісар про вчинене правопорушення, якщо його вчинено за межами гарнізону, повідомляють командира військової частини.

69. У разі оголошення мобілізації військовослужбовці, які перебувають у відпустці, крім тих, що перебувають у відпустці для лікування у зв'язку з хворобою, зобов'язані знятися з обліку і негайно виїхати до своєї військової частини. У разі зміни дислокації військової частини військовослужбовці повинні прибути до найближчого військового коменданта або військового комісаріату. Військовослужбовці, які перебувають у відпустці для лікування у зв'язку з хворобою, повинні з'явитися до військового комісаріату для переосвідчення (повторного огляду), а у разі неможливості прибути за станом здоров'я - негайно повідомити про це військового комісара письмово з поданням довідки лікувального закладу (лікаря).

VIII. Особливості проходження служби військовослужбовцями, щодо яких провадиться дізнання, досудове слідство або справа розглядається судом чи вирок суду набрав законної сили

70. Особи рядового, сержантського і старшинського складу, які вислужили встановлені строки строкової військової служби і щодо яких проводиться дізнання, досудове слідство або справа розглядається судом, звільняються зі служби тільки з повідомленням про це відповідних органів дізнання, досудового слідства чи суду.

Військовослужбовці, які засуджені судом до позбавлення волі, а також військовослужбовці строкової військової служби, направлені для відбування покарання у виді тримання в

дисциплінарному батальйоні, виключаються зі списків військових частин, де вони проходили військову службу до засудження, з дня набрання вироком законної сили.

Військовослужбовці, що проходять військову службу за контрактом, до яких судом застосовано кримінальне покарання у виді службового обмеження для військовослужбовців, продовжують проходити військову службу згідно з цим Положенням.

Військовослужбовці, до яких за вироком суду застосовано кримінальне покарання у виді арешту, проходять військову службу з урахуванням обмежень, що застосовуються до них згідно з правилами тримання військовослужбовців на гауптвахті, передбачених Статутом гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України (550-14).

71. Особам рядового, сержантського і старшинського складу, які перебували на строковій військовій службі чи на службі за контрактом і були незаконно засуджені або незаконно притягнуті до кримінальної відповідальності, в разі скасування або постановлення судом виправдувального вироку або прийняття рішення про закриття кримінальної справи органом дізнання чи досудового слідства час відбування покарання в місцях позбавлення волі або обмеження волі і перебування під вартою, а для військовослужбовців строкової військової служби - час перебування в дисциплінарному батальйоні зараховується до строку військової служби.

Зазначені особи направляються до своїх військових частин для дальшого проходження служби, де їх поновлюють у колишніх військових званнях (у разі їх позбавлення) і на посадах або звільняють в запас чи відставку з поновленням у колишніх військових званнях у разі їх позбавлення.

72. Військовослужбовці строкової військової служби, звільнені з дисциплінарного батальйону, направляються для дальшого проходження служби, як правило, в ті самі військові частини, де вони проходили службу до засудження, а направлені в дисциплінарний батальйон із військових частин, діяльність яких пов'язана з державною таємницею, - до інших військових частин за розпорядженням штабу оперативного командування або Генерального штабу Збройних Сил України (якщо військова частина перебуває в його підпорядкуванні).

Військовослужбовцям строкової військової служби, які відбували покарання у дисциплінарному батальйоні, час відбування покарання до строку військової служби не зараховується.

Військовослужбовцям, звільненим із дисциплінарного батальйону, час перебування у ньому може бути зарахований до строку служби в порядку, встановленому Положенням про дисциплінарну частину у Збройних Силах України.

73. Військовослужбовці, які проходять військову службу за контрактом і щодо яких ведеться досудове слідство чи кримінальна справа розглядається судом, звільненню з військової служби не підлягають до прийняття остаточного рішення у справі.

Якщо під час досудового чи судового слідства у військовослужбовця, що проходить військову службу за контрактом, закінчився строк контракту і командування частини або сам військовослужбовець не виявили бажання укласти новий контракт, після закінчення строку контракту військовослужбовець звільняється з військової служби за підпунктом "а" пункту 85 цього Положення з одночасним повідомленням про звільнення відповідних органів досудового слідства чи суду.

74. Особи рядового, сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом і яких засуджено до міри покарання, не пов'язаної з позбавленням волі або обмеженням волі, залишаються на військовій службі.

Під час відбування покарання у вигляді службового обмеження для військовослужбовців засуджений не може бути підвищений за посадою, у військовому званні, а строк покарання не зараховується йому в строк вислуги років для присвоєння чергового військового звання.

IX. Права, обов'язки і відповідальність

75. Права та обов'язки осіб рядового, сержантського і старшинського складу визначаються Конституцією (254к/96-ВР) та законами України, військовими статутами та цим Положенням.

Військовослужбовці отримують за рахунок держави грошове і матеріальне забезпечення за нормами, встановленими законодавством.

Умови пенсійного забезпечення військовослужбовців та військовозобов'язаних, призваних на збори, які стали інвалідами внаслідок поранення, контузії, каліцтва під час виконання службових обов'язків у період проходження цих зборів, та членів їхніх сімей визначаються законодавством.

Військовослужбовці, а також військовозобов'язані, призвані на збори, підлягають державному обов'язковому особистому страхуванню. Умови страхування і порядок виплати страхових сум цим особам та членам їхніх сімей встановлюються Кабінетом Міністрів України.

76. Солдати (матроси), сержанти і старшини носять установлену форму одягу із знаками розрізнення відповідно до військових звань.

Військовослужбовці, які проходять військову службу за контрактом, у вільний від служби час мають право носити цивільний одяг.

Військовослужбовці строкової військової служби мають право носити цивільний одяг під час відпустки.

Документом, що посвідчує особу рядового, сержантського або старшинського складу, є військовий квиток (посвідчення особи), який військовослужбовець повинен мати при собі під час виконання обов'язків військової служби і пред'являти у випадках, установлених законодавством, у тому числі на вимогу старшого начальника та начальника патруля.

77. За порушення військової дисципліни і громадського порядку військовослужбовці рядового, сержантського і старшинського складу несуть відповідальність згідно з Дисциплінарним статутом Збройних Сил України (551-14), а за вчинені злочини, адміністративні правопорушення та заподіяні матеріальні збитки - кримінальну, адміністративну або матеріальну відповідальність згідно із законодавством.

78. Особи, які проходять службу за контрактом на посадах солдатів (матросів), сержантів і старшин, забезпечуються житлом згідно із законодавством.

79. Військовослужбовці, які проходять військову службу за контрактом, мають право навчатися на заочних і вечірніх відділеннях вищих навчальних закладів, у тому числі за

профілями, спорідненими з їх військово-обліковими спеціальностями. Вступ до заочних та вечірніх факультетів та відділень вищих навчальних закладів здійснюється з відома командирів військових частин. Навчання не повинно перешкоджати виконанню службових обов'язків.

Х. Звільнення з військової служби

80. Звільнення осіб рядового, сержантського і старшинського складу з військової служби здійснюється:

а) у запас - якщо вони не досягли граничного віку перебування військовозобов'язаних у запасі і за станом здоров'я придатні до військової служби в мирний та воєнний час;

б) у відставку - якщо вони досягли граничного віку перебування військовозобов'язаних у запасі або непридатні за станом здоров'я до військової служби з виключенням з військового обліку.

81. Звільнення зі служби здійснюється:

а) військовослужбовців строкової військової служби, які вислужили встановлені строки, - в запас командиром військової частини в порядку, визначеному Міністерством оборони України, і строки згідно з наказом Міністра оборони України, виданим на підставі Указу Президента України;

б) військовослужбовців, які проходять військову службу за контрактом, - на підставах, передбачених пунктом 85 цього Положення.

У разі потреби за рішенням Президента України військовослужбовці строкової військової служби, які вислужили встановлені строки, можуть бути затримані на службі на строк до шести місяців.

Особи рядового, сержантського і старшинського складу у разі оголошення мобілізації продовжують проходити військову службу, за винятком військовослужбовців-жінок, які мають дітей віком до 16 років, якщо вони не виявили бажання продовжувати службу.

82. Військовослужбовці строкової військової служби, звільнені з військової служби у запас, повинні в семиденний строк стати на військовий облік у районних (міських) військових комісаріатах за місцем постійного проживання.

Військовослужбовцям, звільненим зі строкової військової служби у запас, командуванням військової частини видаються обліково-послужна картка, припис, службова характеристика та медична книжка.

Військовослужбовці, звільнені зі строкової військової служби в запас або у відставку, забезпечуються відповідним обмундируванням за переліком, установленим Міністерством оборони України, проїзними документами до місця проживання, харчуванням на час перебування в дорозі, грошовою допомогою в розмірі, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Військовослужбовці строкової військової служби за їх бажанням можуть бути звільнені в запас у власному цивільному одязі.

83. Військовослужбовці строкової військової служби, які підлягають звільненню в запас, але перебувають у відпустці для лікування у зв'язку з хворобою чи за сімейними обставинами, строк якої закінчується за 5 днів до початку чергового звільнення, до місця служби не повертаються, а після погодження з командирами військових частин звільняються в запас рішенням відповідних військових комісарів за місцем проведення відпустки. Про прийняте рішення повідомляються командири військових частин, які надсилають до відповідних військових комісаріатів необхідні документи для взяття на військовий облік звільнених у запас військовослужбовців.

Військовослужбовці строкової військової служби, які вислужили встановлені строки і перебувають на лікуванні (обстеженні) у військових лікувальних закладах, підлягають огляду військово-лікарськими комісіями після закінчення лікування (обстеження). Звільнення цих осіб з військової служби здійснюється наказом начальника військового лікувального закладу після погодження з командирами військових частин, в яких проходили службу військовослужбовці.

84. Військовослужбовці строкової військової служби можуть бути звільнені з військової служби достроково:

за станом здоров'я;

за сімейними обставинами;

у зв'язку із засудженням до позбавлення волі за вироком суду, що набрав законної сили.

Дострокове звільнення з військової служби військовослужбовців строкової військової служби за станом здоров'я здійснюється командиром військової частини на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії.

Військовослужбовці строкової військової служби звільняються зі служби за сімейними обставинами достроково в разі виникнення в них права на відстрочку внаслідок зміни сімейних обставин під час проходження військової служби, а також у разі виникнення обставин, передбачених абзацом четвертим частини першої статті 18 Закону України "Про загальний військовий обов'язок і військову службу" (2232-12).

У разі надходження рапорту від військовослужбовця або заяви від його родичів про дострокове звільнення в запас за сімейними обставинами командир військової частини зобов'язаний у триденний строк направити до відповідного військового комісаріату за місцем проживання сім'ї військовослужбовця запит для перевірки його сімейного стану.

Районний військовий комісар, одержавши документи від командира військової частини або заяву безпосередньо від родичів військовослужбовця про дострокове звільнення, призначає комісію, яка в десятиденний строк перевіряє сімейний стан родичів військовослужбовця. За результатами перевірки складається акт обстеження, який надсилається на розгляд обласному військовому комісару.

Обласний військовий комісар зобов'язаний у триденний строк розглянути документи про дострокове звільнення військовослужбовця строкової служби і за наявності законних підстав направити їх командирі військової частини, де проходить службу військовослужбовець.

За відсутності законних підстав для дострокового звільнення військовослужбовця із строкової служби за сімейними обставинами обласний військовий комісар надає заявнику

відповідь про причини відмови і повідомляє про це командира військової частини, де проходить службу військовослужбовець.

Після надходження документів від обласного військового комісара командир військової частини подає їх разом зі своїм висновком за підпорядкованістю до відповідного штабу для прийняття рішення. Командир військової частини на підставі одержаного дозволу звільняє військовослужбовця достроково в запас за сімейними обставинами.

85. Контракт припиняється (розривається), а військовослужбовці, які проходять військову службу за контрактом, звільняються з військової служби:

- а) після закінчення строку контракту;
- б) за віком - у разі досягнення граничного віку перебування на військовій службі;
- в) за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність до військової служби;
- г) у зв'язку зі скороченням штатів - у разі неможливості використання на службі у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів;
- д) через сімейні обставини або інші поважні причини, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України;
- е) за службовою невідповідністю;
- є) у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту військовослужбовцем;
- ж) у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту командуванням;
- з) у зв'язку із засудженням до позбавлення волі, обмеження волі за вироком суду, що набрав законної сили.

86. Командування військової частини має право достроково розірвати контракт і звільнити військовослужбовця, який проходить військову службу за контрактом, з військової служби за наявності підстав, передбачених підпунктами "б", "г", "е", "є", "з" пункту 85 цього Положення.

З ініціативи військовослужбовця контракт може бути розірвано з підстав, зазначених у підпунктах "б", "в", "д", "ж" пункту 85 цього Положення.

Про дострокове розірвання контракту командування повинно попередити військовослужбовця не пізніше ніж за місяць до подання документів про звільнення зі служби. У цей же строк військовослужбовець повинен повідомити командування, якщо він виявляє намір достроково розірвати контракт.

Військовослужбовець, щодо якого прийнято рішення про дострокове розірвання контракту, має право оскаржити це рішення в порядку, встановленому законодавством. Оскарження не припиняє виконання рішення.

У разі визнання рішення про дострокове розірвання контракту незаконним військовослужбовець поновлюється на посаді, яку займав раніше, або на рівній посаді з виплатою грошового забезпечення за час вимушеного прогулу.

87. Особу, яка має підстави для звільнення за віком чи за станом здоров'я, звільняють за однією з цих підстав за бажанням військовослужбовця.

88. Особи рядового, сержантського і старшинського складу, які проходили військову службу за контрактом і померли, загинули або визнані судом безвісно відсутніми чи оголошені померлими, а також особи, позбавлені військового звання, виключаються зі списків особового складу Збройних Сил України в порядку, визначеному Міністерством оборони України.

89. Звільнення військовослужбовців, які проходять військову службу за контрактом, у зв'язку із службовою невідповідністю здійснюється після всебічної оцінки їхніх професійних, ділових та моральних якостей, вивчення вчинених ними правопорушень, якщо застосування до них виховних заходів та заходів дисциплінарного впливу не дало позитивних результатів.

Приймати на військову службу за контрактом військовозобов'язаних і жінок, раніше звільнених з військової служби у запас із Збройних Сил України згідно з підпунктами "е", "є", "з" пункту 85 цього Положення, заборонено.

90. У разі дострокового розірвання контракту і звільнення з військової служби військовослужбовців, які проходять військову службу за контрактом, на підставах, передбачених підпунктами "е", "є", "з" пункту 85 цього Положення, вартість виданого їм речового майна підлягає відшкодуванню у сумі, що обчислюється пропорційно часу, який залишився до закінчення строку служби (строку його носіння).

91. Звільнення з військової служби вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років, одиноких матерів з дитиною віком до чотирнадцяти років або дитиною-інвалідом, не допускається, крім випадків невиконання ними умов контракту. Якщо з'єднання, частина повністю ліквідується або у разі проведення організаційних заходів таким військовослужбовцям-жінкам надаються посади у своїх або за рішенням старшого командира в інших військових частинах.

Військовослужбовці-жінки, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, в разі проведення організаційних заходів, внаслідок чого їх посади підлягають скороченню і немає можливості перемістити таких жінок на вакантні посади, до закінчення відпустки по догляду за дитиною утримуються поза штатом частини. Після закінчення відпустки по догляду за дитиною командир військової частини звільняє їх з військової служби згідно з підпунктом "г" пункту 85 цього Положення.

92. Перед звільненням у запас військовослужбовці, які проходять військову службу за контрактом, направляються на огляд військово-лікарських комісій.

У разі дострокового розірвання контракту та звільнення з військової служби на підставах, передбачених підпунктами "д", "е", "є", "з" пункту 85 цього Положення, військовослужбовці на медичний огляд не направляються.

93. Звільнення з військової служби проводиться за наказом командира (начальника), зазначеного в пункті 14 цього Положення. Чинність контракту припиняється в день закінчення його строку, а також достроково:

у день, зазначений у наказі про виключення військовослужбовця зі списків військової частини у разі дострокового розірвання контракту;

з наступного дня після смерті (загибелі) військовослужбовця, а також визнання його судом безвісно відсутнім або оголошення померлим.

Про дату і підставу припинення чинності контракту робиться відповідний запис у примірнику контракту, який зберігається в особовій справі, та зазначається в наказі командира військової частини про виключення військовослужбовця зі списків військової частини.

Припинення чинності контракту тягне за собою припинення виконання обов'язків, передбачених умовами контракту.

Глава Адміністрації Президента України

В.ЛИТВИН

Зразок

ДОДАТОК
до Положення про проходження
військової служби солдатами
(матросами), сержантами і старшинами
Збройних Сил України, затвердженого
Указом Президента України
від 7 листопада 2001 року N 1053/2001

(Малий Державний Герб України)

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ

КОНТРАКТ

про проходження військової служби у Збройних Силах України

Міністерство оборони України в особі: _____
(посада, найменування військової частини,

_____ ,
військове звання, прізвище, ім'я, по батькові)

з одного боку, та громадянин _____
(прізвище, ім'я, по батькові, число, місяць, рік народження,

_____ ,
а також військове звання, посада, яку займає, та особистий номер, якщо вони є)

з другого боку, відповідно до пунктів 13-21 Положення про проходження військової служби солдатами, матросами, сержантами і старшинами Збройних Сил України уклали цей Контракт про таке:

1. Громадянин _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

ознайомився із законами та іншими нормативно-правовими актами України, які регулюють порядок проходження військової служби, і добровільно бере на себе зобов'язання:

проходити військову службу у Збройних Силах України протягом строку дії контракту на умовах, установлених законами та іншими нормативно-правовими актами України, що регулюють порядок проходження військової служби, та цього Контракту;

сумлінно виконувати вимоги військових статутів, накази командирів та начальників, службові обов'язки, добре володіти довіреною технікою (озброєнням), уміло керувати особовим складом.

2. Міністерство оборони України зобов'язується забезпечувати громадянинові _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

додержання його прав та прав членів його сім'ї, включаючи отримання пільг, гарантій та компенсацій, установлених законами та іншими нормативно-правовими актами України, які визначають статус військовослужбовців та порядок проходження військової служби, а також призначення його на військову посаду відповідно до професійної освіти, військового звання та військово-облікової спеціальності.

3. Контракт укладено на _____ років з _____ до _____.
(прописом) (число, місяць, рік) (число, місяць, рік)

4. Не пізніше як за 2 місяці до закінчення строку дії Контракту сторони зобов'язуються повідомити одна одну про намір укласти контракт на новий строк або про його неукладення.

5. Контракт укладено у двох примірниках, які мають однакову силу і зберігаються кожною із сторін.

6. Інші умови Контракту _____

_____
(особистий підпис, прізвище та ініціали, домашня адреса громадянина)

_____
(посада, найменування військової частини, військове звання, особистий підпис, прізвище та ініціали командира (начальника))

МП

7. Умови Контракту можуть бути змінені або доповнені тільки за згодою сторін у письмовій формі.

8. Підписи та адреси сторін:

_____
(особистий підпис, прізвище та ініціали, домашня адреса громадянина)

_____
(посада, найменування військової частини, військове звання, особистий підпис, прізвище та ініціали командира (начальника))

"__" _____ року

МП
"__" _____ року

9. Контракт набирає чинності з "__" _____ року.

10. Чинність Контракту припинено "__" _____ року у зв'язку з _____
(підстави припинення

_____
Контракту, дата виключення військовослужбовця зі списків особового складу, номер наказу)

_____
(посада, найменування військової частини, військове звання, особистий підпис,

_____
прізвище та ініціали командира (начальника)

МП

Примітка. Пункт 6 Контракту заповнюється в разі виникнення нових обставин або прийняття сторонами додаткових зобов'язань, які не суперечать законодавству.

ПОЛОЖЕННЯ

про проходження військової служби (навчання) за контрактом у Збройних Силах України курсантами (слухачами) вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів

I. Загальні засади

1. Це Положення визначає порядок проходження військової служби (навчання) за контрактом курсантами (слухачами) вищих військових навчальних закладів та вищих навчальних закладів, які мають кафедри військової підготовки (факультети, відділення, інститути військової підготовки) (далі - вищі військові навчальні заклади, підрозділи) з програмами підготовки громадян на посади осіб офіцерського складу, їх права та обов'язки.

2. Підготовка громадян на посади осіб офіцерського складу складається з теоретичного і практичного курсів навчання, практики та військового стажування. Порядок проведення цієї підготовки затверджується Міністерством оборони України та Міністерством освіти і науки України.

II. Прийом на військову службу (навчання)

3. На військову службу (навчання) на посади курсантів (слухачів) до вищих військових навчальних закладів, підрозділів приймаються громадяни України за власним бажанням, які закінчили загальноосвітні навчальні заклади, пройшли відповідну попередню підготовку, склали вступні іспити, а також придатні до проходження військової служби за станом здоров'я і віком:

призовники віком від 17 до 21 року, в тому числі ті, яким 17 років виповнюється в рік зарахування на навчання;

військовослужбовці та військовозобов'язані віком від 18 до 23 років, які не мають військових звань офіцерського складу;

військовослужбовці жіночої статі віком від 19 до 23 років, які добровільно вступили на військову службу і не мають військових звань офіцерського складу та прослужили на військовій службі не менше одного року.

Військовослужбовці жіночої статі приймаються до вищих військових навчальних закладів та підрозділів на відповідні спеціальності підготовки згідно з переліком посад офіцерського складу, на які можуть призначатися жінки, що затверджується наказами Міністра оборони України.

4. Прийом громадян до вищих військових навчальних закладів та підрозділів здійснюється в порядку, визначеному правилами прийому на перший курс зазначених навчальних закладів, що розробляються і затверджуються начальниками вищих військових навчальних закладів та ректорами вищих навчальних закладів, які мають військові навчальні підрозділи,

відповідно до Умов прийому до вищих навчальних закладів України (з0200-01), що затверджуються Міністром освіти і науки України.

5. Особи з числа цивільної молоді, які виявили бажання вступити до вищих військових навчальних закладів та підрозділів, з питань оформлення відповідних документів звертаються до районних (міських) військових комісаріатів за місцем військового обліку.

6. Військовослужбовці строкової, контрактної служби та прапорщики (мічмани), які виявили бажання вступити до вищих військових навчальних закладів, підрозділів, подають рапорт про це у порядку підпорядкованості. Відповідно до рапорту військовослужбовця на нього оформляються і подаються до вищого військового навчального закладу, підрозділу документи в порядку, визначеному правилами прийому на перший курс зазначених навчальних закладів.

7. Громадяни, які зараховані на військову службу (навчання) відповідно до цього Положення і не мають військових звань прапорщиків (мічманів), є курсантами, а ті, які мають такі звання, - слухачами.

8. Курсанти, які до вступу у вищі військові навчальні заклади, підрозділи не проходили військової служби, складають Військову присягу на вірність Українському народу.

III. Порядок проходження військової служби (навчання). Укладення контракту

9. Курсанти, що проходять військову службу (навчання) у вищих військових навчальних закладах, підрозділах, до присвоєння їм первинного офіцерського військового звання мають право на соціальний і правовий захист, який передбачено законами, іншими нормативно-правовими актами для військовослужбовців строкової служби.

10. Початком проходження військової служби (навчання) для громадян, які добровільно вступають на військову службу, вважається день призначення на посаду курсанта (слухача) вищого військового навчального закладу, підрозділу.

Початком військової служби за контрактом курсантів (слухачів) вищих військових навчальних закладів, підрозділів вважається день видання наказу про зарахування на військову службу (навчання) за контрактом.

11. Призначеним на посаду курсантам (слухачам) надаються всі види забезпечення згідно з нормами утримання для відповідних категорій військовослужбовців.

12. Після зарахування до списків особового складу вищого військового навчального закладу, підрозділу курсанти проходять первинну військово-професійну підготовку.

13. Курсанти (слухачі) під час проходження військової служби (навчання) можуть призначатися до складу добового наряду для підтримання внутрішнього порядку, охорони особового складу, озброєння, боєприпасів, бойової та іншої техніки, приміщень і майна вищого військового навчального закладу, підрозділу, здійснення контролю за станом справ у підрозділах, своєчасного вжиття заходів до запобігання правопорушенням та виконання інших обов'язків внутрішньої служби, а також для несення гарнізонної служби та служби гарнізонних варт у порядку, визначеному статутами Збройних Сил України.

Курсанти (слухачі) жіночої статі, як правило, до складу добового наряду не призначаються, крім випадків, визначених статутами Збройних Сил України.

14. Контракт про проходження військової служби (навчання) курсантом (слухачем) - письмова угода, що укладається між громадянином України та державою, від імені якої виступає Міністерство оборони України, для встановлення правових відносин між сторонами у процесі військової служби (навчання).

Контракт укладається з курсантами, які досягли 18-річного віку, та слухачами після закінчення ними першого курсу навчання.

15. Контракт укладається за зразком, що додається, у двох примірниках, підписується особою, яка проходить військову службу (навчання), і начальником вищого військового навчального закладу, підрозділу, якому надається право підписання контракту від імені Міністерства оборони України, скріплюється гербовою печаткою відповідного навчального закладу і зберігається у кожній із сторін.

Після укладення контракту про проходження військової служби (навчання) курсантом (слухачем) раніше укладений контракт про проходження військовослужбовцем військової служби розривається.

16. Однією з умов контракту є зобов'язання курсанта (слухача) про подальше проходження ним військової служби на посадах осіб офіцерського складу протягом 5 років після закінчення навчання.

17. Строк чинності контракту обчислюється з дати його укладення.

18. Під час переведення курсантів (слухачів) на останній курс навчання з ними укладається контракт про проходження військової служби на посадах офіцерського складу після закінчення вищого військового навчального закладу, підрозділу строком на 5 років.

Цей контракт набуває чинності з дати присвоєння курсантам (слухачам) первинного офіцерського звання.

19. Строки військової служби в календарному обчисленні для курсантів (слухачів) визначаються тривалістю навчання.

20. Курсанти чоловічої статі, відрahовані з вищих військових навчальних закладів, підрозділів (за винятком відрahування за станом здоров'я), направляються до військових частин для подальшого проходження військової служби, якщо вони не вислужили встановленого строку строкової військової служби.

При цьому до строку військової служби зараховується:

тривалість строкової військової служби до вступу у вищий військовий навчальний заклад, підрозділ;

тривалість військової служби за контрактом до вступу у вищий військовий навчальний заклад, підрозділ з розрахунку два місяці військової служби за контрактом за один місяць строкової військової служби;

тривалість військової служби під час навчання у вищому військовому навчальному закладі, підрозділі з розрахунку два місяці служби (навчання) у зазначених навчальних закладах за один місяць строкової військової служби.

Як виняток, штатні вакансії в підрозділах забезпечення навчального процесу можуть заповнюватися відрахованими курсантами, крім відрахованих за порушення військової дисципліни.

Курсанти з числа військовослужбовців, які проходили військову службу за контрактом, та слухачі, відраховані з вищих військових навчальних закладів, підрозділів, звільняються з військової служби.

Курсанти віком до 18 років, відраховані з цих навчальних закладів, звільняються з військової служби і направляються до військових комісаріатів за місцем їх військового обліку до навчання з метою їх дальшого військового обліку та призову з 18 років на військову службу в порядку, визначеному Положенням про проходження військової служби солдатами, матросами, сержантами і старшинами Збройних Сил України.

У разі засудження і набрання обвинувальним вироком суду стосовно курсанта (слухача) законної сили, контракт про проходження військової служби (навчання) розривається достроково, а курсант (слухач) звільняється з військової служби в порядку, визначеному Міністром оборони України, крім випадків, передбачених вироком суду.

IV. Військові звання. Призначення на посади

21. Курсантам під час проходження ними військової служби (навчання) за контрактом у вищих військових навчальних закладах, підрозділах присвоюються військові звання, передбачені Законом України "Про загальний військовий обов'язок і військову службу" (2232-12) для рядового, сержантського та старшинського складу.

22. Курсантам, які не мали військового звання до вступу у вищі військові навчальні заклади, підрозділи, після зарахування на навчання присвоюється військове звання рядового (матроса). За іншими курсантами, а також слухачами зберігаються військові звання, присвоєні їм до вступу в зазначені навчальні заклади.

23. Чергові військові звання, сержантського і старшинського складу присвоюються курсантам у порядку, встановленому статутами Збройних Сил України та Положенням про проходження військової служби солдатами, матросами, сержантами і старшинами Збройних Сил України. У порядку заохочення курсантам з військовим званням рядовий (матрос) може бути присвоєно військове звання старшого солдата (старшого матроса).

24. Позбавлення (пониження) старших солдатів (старших матросів), сержантів і старшин військових звань здійснюється у випадках і порядку, передбачених Дисциплінарним статутом Збройних Сил України (551-14).

25. Право присвоєння та позбавлення курсантів військових звань, призначення курсантів (слухачів) на посади та переведення їх на нижчі посади рядового, сержантського та старшинського складу належить начальникам вищих військових навчальних закладів, підрозділів.

26. Для заміщення посад старшин курсів (рот), батарей, заступників командирів взводів (командирів навчальних груп), командирів відділень наказами начальників вищих військових навчальних закладів, підрозділів призначаються на зазначені посади курсанти і слухачі. На посади старшин курсів (рот), батарей курсанти (слухачі) призначаються лише в разі коли це передбачено у штаті.

27. Військові посади, на які дозволено призначати курсантів (слухачів), та відповідні військові звання визначаються штатами (штатним розписом) вищих військових навчальних закладів, підрозділів.

28. Установлюється така примірна відповідність типових штатних посад сержантів і старшин їх військовим званням:

командир відділення (навчального відділення) - сержант (старшина 1 статті);

заступник командира взводу (командир навчальної групи) - старший сержант (головний старшина);

старшина роти (курсу), батареї - старшина (головний корабельний старшина).

29. Чергові військові звання сержантському і старшинському складу вищого військового навчального закладу, підрозділу присвоюються:

молодший сержант (старшина 2 статті) - курсантам після закінчення першого семестру навчання, гідним присвоєння чергового військового звання і призначеним на посади, за якими штатом (штатним розписом) передбачено військові звання сержант (старшина 1 статті), старший сержант (головний старшина), старшина (головний корабельний старшина);

сержант (старшина 1 статті) - молодшим сержантам (старшинам 2 статті), які прослужили на посадах сержантів (старшин) після присвоєння попереднього військового звання не менше 6 місяців, гідним присвоєння чергового військового звання і призначеним на посади, за якими штатом (штатним розписом) передбачено військові звання сержанта (старшини 1 статті), старшого сержанта (головного старшини), старшини (головного корабельного старшини);

старший сержант (головний старшина) - сержантам (старшинам 1 статті), які прослужили на посадах сержантів (старшин) після присвоєння попереднього військового звання не менше 12 місяців, гідним присвоєння чергового військового звання і призначеним на посади, за якими штатом (штатним розписом) передбачено військові звання старшого сержанта (головного старшини), старшини (головного корабельного старшини);

старшина (головний корабельний старшина) - старшим сержантам (головним старшинам), які прослужили на посадах сержантів (старшин) після присвоєння попереднього військового звання не менше 12 місяців, гідним присвоєння чергового військового звання і призначеним на посади, за якими штатом (штатним розписом) передбачено військові звання старшини (головного корабельного старшини).

Курсантам і слухачам, засудженим до службового обмеження для військовослужбовців, під час відбування цього покарання чергові військові звання не присвоюються. Строк покарання не зараховується їм до строку вислуги років для присвоєння чергового військового звання.

30. На посади старшин та заступників командирів взводів (командирів навчальних груп) можуть призначатися, за їх згодою, слухачі з числа прапорщиків і мічманів.

31. Курсанти, які мають військові звання сержантів і старшин та були понижені у посаді в дисциплінарному порядку, можуть бути відновлені на колишній або рівнозначній посаді, але не раніше ніж через 6 місяців після пониження у посаді та за наявності вакантних стягнення,

якщо воно відіграло виховну роль і військовослужбовець виправив свою поведінку та зразково виконує обов'язки військової служби.

У разі відсутності вакантних посад дисциплінарне стягнення може бути знято без поновлення на посаді.

Переміщення по службі на вищі посади курсантів (слухачів), засуджених до службового обмеження для військовослужбовців, під час відбування цього покарання не провадиться.

V. Відпустки

32. Курсантам і слухачам щороку надається канікулярна (зимова) відпустка тривалістю 14 календарних днів та щорічна основна (літня) відпустка тривалістю 30 календарних днів. Курсантам і слухачам, які мають навчальну заборгованість, відпустка надається після ліквідації заборгованості в межах строків, установлених графіком навчального процесу, при цьому щорічна основна (літня) відпустка повинна тривати не менш як 15 календарних днів.

33. Курсантам і слухачам, щодо яких проводиться дізнання чи досудове слідство, відпустки надаються за погодженням з відповідними органами дізнання чи досудового слідства.

34. Крім канікулярної (зимової) та щорічної основної (літньої) відпусток курсантам і слухачам можуть надаватися додаткові відпустки для лікування у зв'язку з хворобою або за сімейними обставинами. Ці додаткові відпустки надаються відповідно в порядку, передбаченому положеннями про проходження військової служби солдатами, матросами, сержантами і старшинами Збройних Сил України та про проходження служби особами офіцерського складу, прапорщиками (мічманами) Збройних Сил України.

35. У разі відбуття курсантів (слухачів) у відпустку їм видаються відпускні квитки та інші документи встановленого зразка.

36. Після прибуття до місця проведення відпустки курсанти (слухачі) повинні не пізніше наступного дня стати на облік у військовій комендатурі або в найближчому військовому комісаріаті, а за день перед відбуттям до місця навчання - знятися з обліку.

37. Якщо місце перебування курсанта (слухача) віддалене від військової комендатури гарнізону або військового комісаріату на відстань понад 30 кілометрів, курсант (слухач) може стати на облік (знятися з обліку) в органі місцевого самоврядування.

38. У разі втрати відпускнуго квитка в дорозі або за місцем проведення відпустки курсант (слухач) зобов'язаний доповісти про це військовому коменданту на транспорті, військовому коменданту гарнізону або військовому комісару за місцем проведення відпустки. Зазначені посадові особи згідно з обліковими даними, а за відсутності таких даних - після встановлення особи видають курсанту (слухачу) довідку про законність перебування у відпустці, повідомляють про це за місцем навчання курсанта (слухача) і контролюють його повернення до навчального закладу.

39. Відпустку може бути продовжено в разі:

а) затримки на шляху до місця проведення відпустки або неможливості виїзду з місця проведення відпустки внаслідок перешкод у сполученні або хвороби курсанта (слухача), який прямує у відпустку або повертається з відпустки, на підставі документів, засвідчених

військовим комендантом на транспорті або головним лікарем медичного закладу, де курсант (слухач) перебував на лікуванні, - на фактичний строк затримки, що підтверджується відповідними документами;

б) пожежі або стихійного лиха, від яких постраждала сім'я курсанта (слухача), смерті або тяжкої хвороби близьких його родичів (батько, мати, діти, рідні брати, сестри, дружина та близькі її родичі) або інші особи, на вихованні яких він перебував) - на строк до 10 календарних днів.

40. Право продовження відпустки належить військовому коменданту гарнізону або військовому комісару за місцем проведення відпустки.

Про строки і причини затримки військовий комендант гарнізону або військовий комісар повинен негайно повідомити начальника вищого військового навчального закладу, підрозділу, з якого прибув курсант (слухач), і зробити про це позначку у відпускнуому квитку.

41. Якщо курсант (слухач) своєчасно не повернувся з відпустки і начальнику вищого військового навчального закладу, підрозділу невідомі дійсні причини його неповернення, то начальник вживає заходів до організації розшуку курсанта (слухача) в порядку, визначеному Міністерством оборони України.

42. У разі порушення курсантом (слухачем) військової дисципліни під час перебування у відпустці військовий комендант гарнізону, військовий комендант на транспорті або військовий комісар має право вжити до нього заходів дисциплінарного впливу в межах, визначених Дисциплінарним статутом Збройних Сил України (551-14). Про вжиті заходи комендант (військовий комісар) повідомляє начальника вищого військового навчального закладу, підрозділу.

43. У разі оголошення мобілізації:

курсанти (слухачі), які перебувають у відпустці, крім тих, що перебувають у відпустці для лікування у зв'язку з хворобою, зобов'язані знятися з обліку і негайно виїхати до своїх навчальних закладів. Якщо навчальні заклади переведені з місця постійної дислокації, курсанти (слухачі) повинні прибути до найближчої військової комендатури або військового комісаріату і діяти відповідно до наказу (розпорядження) військового коменданта чи військового комісара;

курсанти (слухачі), які перебувають у відпустці для лікування у зв'язку з хворобою, повинні прибути до військової комендатури або військового комісаріату для повторного огляду військово-лікарською комісією, а в разі неможливості прибуття за станом здоров'я - негайно повідомити про це військового коменданта або військового комісара письмово з поданням довідки лікувального закладу (лікаря) і діяти відповідно до наказу (розпорядження) військового коменданта або військового комісара.

VI. Відрядження

44. Курсанти (слухачі) можуть бути направлені у службові відрядження як самостійно, так і у складі команди з метою:

виконання заходів, пов'язаних із забезпеченням життєдіяльності вищого військового навчального закладу, підрозділу та організацією і проведенням навчально-виховного процесу;

проходження практики та військового стажування;

отримання державної нагороди;

участі у:

засіданнях військових судів або за викликом органів дізнання чи досудового слідства;

планових заходах (збори, семінари, засідання, наради тощо);

ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

спортивних і культурно-масових заходах;

інших випадках за викликом (розпорядженням) старших командирів і начальників.

45. Курсантів (слухачів) направляють у службові відрядження начальники вищих військових навчальних закладів, підрозділів на підставі розпоряджень старших начальників або за власним рішенням, про що видається наказ.

46. У разі направлення курсантів (слухачів) у відрядження беруться до уваги їх ділові та моральні якості, стан здоров'я і додержання ними військової дисципліни.

47. Курсантам (слухачам), яких направляють у відрядження, видається посвідчення про відрядження.

Курсанти (слухачі) після прибуття до пункту відрядження зобов'язані негайно з'явитися до посадової особи, в розпорядження якої вони були відряджені, і виконувати поставлені нею завдання.

Під час прямування до місця відрядження та повернення з нього курсанту (слухачу) заборонено відхилятися від зазначеного у посвідченні про відрядження маршруту або здійснювати самовільні зупинки в проміжних пунктах.

48. У разі затримки в дорозі з незалежних від нього обставин, курсант (слухач) повинен поставити відповідну позначку в посвідченні про відрядження або одержати довідку про причину затримки у військового коменданта на транспорті, військового коменданта гарнізону чи військового комісара, а якщо вони відсутні - в адміністрації шляхів сполучення або місцевій державній адміністрації чи в органі місцевого самоврядування.

У разі втрати в дорозі службових або особистих документів, зброї, іншого військового майна відряджений курсант (слухач) повинен негайно повідомити про це військового коменданта на транспорті, військового коменданта гарнізону чи військового комісара, а в разі їх відсутності - посадових осіб адміністрації шляхів сполучення або місцевої державної адміністрації чи органу місцевого самоврядування. Про втрату зазначених документів та майна курсант (слухач) зобов'язаний повідомити працівників органів внутрішніх справ.

49. За наявності поважних причин, що перешкоджають своєчасному виїзду з місця відрядження до місця навчання, курсант (слухач) повинен повідомити про це військового коменданта гарнізону чи військового комісара, а в разі їх відсутності - посадових осіб місцевої державної адміністрації чи органу місцевого самоврядування, які, в свою чергу,

мають сповістити начальника, який направив курсанта (слухача) у відрядження, із зазначенням причин його затримки.

Поважними причинами затримки у відрядженні понад строки, зазначені в посвідченні про відрядження, є розпорядження старших начальників про продовження строку відрядження, хвороба, що позбавила курсанта (слухача) можливості своєчасно прибути до місця навчання, перешкода стихійного характеру та інші надзвичайні обставини. Причини затримки мають бути підтверджені відповідними документами.

Про затримку курсанта (слухача), направленого у відрядження, понад строк, зазначений у посвідченні про відрядження, посадова особа, в розпорядження якої він прибув, або військовий комендант гарнізону чи військовий комісар зобов'язані повідомити начальника, який направив курсанта (слухача) у відрядження, із зазначенням причин його затримки.

У разі порушення курсантом (слухачем) військової дисципліни в період відрядження військовий комендант гарнізону, військовий комендант на транспорті або військовий комісар мають право припинити відрядження з відповідною позначкою про це у посвідченні про відрядження із зазначенням строку повернення курсанта (слухача) до навчального закладу. Про причини припинення відрядження і строк повернення курсанта (слухача) до місця навчання військовий комендант чи військовий комісар повідомляє начальника вищого військового навчального закладу, підрозділу.

50. У разі неповернення курсанта (слухача) з відрядження в установлений строк та відсутності повідомлення про причини його затримки начальник, який направляв курсанта (слухача) у відрядження, негайно робить запит посадовій особі, в розпорядження якої був відряджений курсант (слухач), або військовому коменданту гарнізону чи відповідному військовому комісару. Після одержання відповіді про те, що відряджений не прибув до пункту призначення або своєчасно вибув до свого навчального закладу, начальник вищого військового навчального закладу, підрозділу організовує його розшук у порядку, встановленому Міністерством оборони України.

51. У разі оголошення мобілізації курсанти (слухачі), які перебувають у відрядженні, зобов'язані з дозволу посадових осіб, у розпорядження яких вони прибули, негайно повернутися до своїх навчальних закладів. У разі переведення навчального закладу з місця постійної дислокації курсанти (слухачі) повинні прибути до найближчої військової комендатури або військового комісаріату і діяти відповідно до наказу (розпорядження) військового коменданта чи військового комісара.

VII. Практика та військове стажування

52. Практична підготовка курсантів (слухачів) проводиться шляхом організації навчальної, виробничої, ремонтної, корабельної, інших видів практики та військового (корабельного) стажування.

53. Навчальна практика організовується на молодших курсах з метою набуття курсантами (слухачами) практичних навичок із спеціальності і проводиться в навчальних центрах, навчальних частинах і частинах (підрозділах) забезпечення навчального процесу та інших структурних підрозділах навчального закладу, а також на ремонтних базах та підприємствах, що належать до сфери управління Міністерства оборони України.

54. Виробнича, ремонтна, корабельна, інші види практики та військове (корабельне) стажування організовуються для курсантів (слухачів) старших курсів у військових частинах,

на навчальних і бойових кораблях, а також на ремонтних базах та підприємствах, що належать до сфери управління Міністерства оборони України.

Курсанти (слухачі) проходять військове (корабельне) стажування, як правило, на посадах, що відповідають спеціальностям, за якими вони навчаються.

55. Порядок організації і проведення навчальної, виробничої, ремонтної, корабельної, інших видів практики та військового (корабельного) стажування визначається Міністром оборони України.

56. Використання курсантів (слухачів) не за призначенням, а також на посадах і роботах, не пов'язаних із виконанням програм практики та військового (корабельного) стажування, заборонено.

57. Курсанти (слухачі) після завершення військового (корабельного) стажування складають письмовий звіт про виконання програми та індивідуального завдання, який затверджується командиром (начальником) тієї військової частини (підрозділу, установи тощо), в якій курсанти (слухачі) проходили військове (корабельне) стажування.

Захист письмових звітів курсантів (слухачів) відбувається в порядку і в строки, визначені начальником вищого військового навчального закладу, підрозділу.

За результатами захисту письмових звітів курсантам і слухачам виставляється оцінка.

VIII. Відрахування. Дострокове припинення (розірвання) контракту

58. Відрахування з вищого військового навчального закладу, підрозділу, поновлення на навчання курсантів (слухачів) чи переведення їх з одного вищого військового навчального закладу, підрозділу до іншого проводиться в порядку і за умовами, визначеними Міністром оборони України та Міністром освіти і науки України відповідно до вимог цього Положення.

59. Підставами для дострокового припинення (розірвання) контракту про проходження військової служби (навчання) курсантом (слухачем) вищого військового навчального закладу, підрозділу з курсантом (слухачем) є:

- а) недисциплінованість; в) відмова від проходження військової служби на посадах офіцерського складу після закінчення навчання;
- г) стан здоров'я за висновком (постановою) військово-лікарської комісії про непридатність або обмежену придатність до військової служби (навчання);
- д) сімейні обставини або інші поважні причини, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України;
- е) набрання законної сили обвинувальним вироком суду;
- є) систематичне невиконання умов контракту як з боку начальника вищого військового навчального закладу, підрозділу, так і з боку курсанта (слухача).

60. Про дострокове розірвання контракту начальник вищого військового навчального закладу, підрозділу повинен попередити курсанта (слухача) не пізніше ніж за місяць, крім випадків, коли контракт розривається у зв'язку з обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, стосовно курсанта (слухача), а також через його академічну неуспішність та недисциплінованість. У цей же строк курсант (слухач) має повідомити в порядку підпорядкованості начальника вищого військового навчального закладу, підрозділу про свій намір достроково розірвати контракт, якщо він виявляє такий намір.

61. Чинність контракту про проходження військової служби (навчання) курсантом (слухачем) вищого військового навчального закладу, підрозділу з курсантом (слухачем) припиняється в день закінчення його строку, а також достроково:

у день, який зазначено в наказі про виключення курсанта (слухача) із списків вищого військового навчального закладу, підрозділу, в разі дострокового розірвання контракту;

з наступного дня після смерті (загибелі) курсанта (слухача), а також визнання його судом безвісно відсутнім або оголошення померлим.

Про дату і підставу припинення чинності контракту зазначається в наказі начальника вищого військового навчального закладу, ректора вищого навчального закладу про виключення курсанта (слухача) із списків навчального закладу та робиться відповідний запис у примірнику контракту, який зберігається в особовій справі.

Припинення чинності контракту тягне припинення виконання обов'язків, передбачених його умовами.

62. Курсант (слухач), щодо якого прийнято рішення про дострокове розірвання контракту, має право оскаржити це рішення в порядку, встановленому законодавством України. Оскарження не припиняє виконання рішення.

У разі визнання рішення про дострокове розірвання контракту незаконним курсант (слухач) поновлюється на навчання у вищому військовому навчальному закладі, підрозділі.

IX. Права, обов'язки і відповідальність

63. Права та обов'язки курсантів (слухачів), пов'язані з проходженням військової служби (навчання), визначаються Конституцією (254к/96-ВР) та законами України, статутами Збройних Сил України та цим Положенням.

64. Курсанти (слухачі) мають право на соціально-економічні, політичні та особисті права і свободи і зобов'язані виконувати всі обов'язки військовослужбовців Збройних Сил України, передбачені Конституцією України, законами та іншими нормативно-правовими актами України, за винятком обмежень, установлених законодавством.

65. Умови пенсійного забезпечення курсантів (слухачів), які стали інвалідами внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання під час проходження військової служби (навчання), та членів їхніх сімей у разі втрати годувальника визначаються законодавством України.

66. Курсанти (слухачі) підлягають обов'язковому державному особистому страхуванню.

67. Надання курсантам (слухачам) грошового, речового, продовольчого, житлового та інших видів забезпечення здійснюється за рахунок державного бюджету.

Курсантам вищих військових навчальних закладів, підрозділів із числа осіб, які не перебували на військовій службі до зарахування на навчання, посадові оклади встановлюються залежно від їх курсу навчання, в розмірах, визначених Кабінетом Міністрів України.

Курсантам із числа військовослужбовців строкової служби посадові оклади виплачуються за останніми штатними посадами, які вони займали у військових частинах (установах, закладах) до зарахування на навчання, але не нижче посадових окладів, передбачених для курсантів із числа осіб, які не перебували на військовій службі.

Курсантам із числа військовослужбовців, які проходили військову службу за контрактом, та слухачам виплачується грошове забезпечення за останніми штатними посадами, які вони займали у військових частинах (установах, закладах) до зарахування на навчання.

68. Курсанти (слухачі) носять установлену військову форму одягу з відповідними знаками розрізнення військовослужбовців.

69. Курсанти першого і другого курсів розміщуються в казармах у порядку, встановленому Статутом внутрішньої служби Збройних Сил України (548-14).

Курсанти третього та наступних курсів (слухачі незалежно від курсу) мають право проживати в гуртожитках, які розташовані на територіях вищих військових навчальних закладів, підрозділів, а сімейні - в сімейних гуртожитках або з дозволу начальника вищого військового навчального закладу, підрозділу - на квартирах поза розташуванням навчального закладу.

Для курсантів жіночої статі незалежно від курсу навчання обладнуються окремі гуртожитки (спальні приміщення).

70. Курсанти першого і другого курсів звільняються з розташування вищих військових навчальних закладів, підрозділів у порядку, встановленому для військовослужбовців строкової служби.

Курсанти третього та наступних курсів (слухачі незалежно від курсу) звільняються відповідно до розпорядку дня та мають право перебувати поза розташуванням вищого військового навчального закладу, підрозділу після закінчення навчальних занять і обов'язкових годин самостійної роботи до початку занять наступного дня.

71. Порядок проживання курсантів (слухачів) у казармах та гуртожитках, а також створення для них інших соціально-побутових умов визначається статутами вищих військових навчальних закладів, підрозділів згідно з вимогами статутів Збройних Сил України та наказами Міністра оборони України.

72. Право носити цивільний одяг поза межами розташування вищих військових навчальних закладів, підрозділів надається:

курсантам першого - третього курсів - тільки під час перебування у відпустці;

курсантам наступних курсів (слухачам незалежно від курсу) - під час перебування у відпустці та у вільний від служби (навчання) час.

73. Одруженим курсантам третього та наступних курсів і слухачам незалежно від курсу в разі відсутності сімейного гуртожитку у розташуванні вищого військового навчального закладу, підрозділу виплачується грошова компенсація за місцем навчання за

тимчасовий піднайм (найом) жилого приміщення поза розташуванням вищого військового навчального закладу, підрозділу в порядку і розмірах, визначених Кабінетом Міністрів України.

74. Курсантам військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів (незалежно від курсу їх навчання) у разі відсутності у військовому навчальному підрозділі казарменого фонду або гуртожитку виплачується грошова компенсація за місцем навчання за тимчасовий піднайом (найом) жилого приміщення в порядку і розмірах, визначених Кабінетом Міністрів України.

75. Курсанту (слухачу) видається документ установленого зразка, що посвідчує особу, який він повинен завжди мати при собі, пред'являти в усіх випадках, установлених законодавством України щодо пред'явлення паспортів або інших документів, що посвідчують особу.

76. Курсантам вищих військових навчальних закладів, підрозділів із числа військовослужбовців строкової військової служби та осіб, які не перебували на військовій службі до зарахування на навчання, за відмінні і добрі оцінки в навчанні за результатами екзаменаційних сесій підвищуються посадові оклади в порядку і розмірах, визначених Положенням про порядок виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України (з0251-01), що затверджується Міністерством оборони України.

77. Курсантам (слухачам) - відмінникам навчання можуть бути призначені іменні стипендії Верховної Ради України, Президента України тощо.

78. Курсантам (слухачам), які не склали іспитів (заліків) під час екзаменаційної сесії з поважних причин (хвороба, сімейні обставини тощо), підтверджених відповідними документами, надається право на складання екзаменів (заліків) у строки, визначені начальником вищого військового навчального закладу, підрозділу.

79. Курсантам (слухачам) після закінчення вищих військових навчальних закладів, підрозділів присвоюється кваліфікація відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня та первинне офіцерське військове звання, а також видається диплом установленого зразка та нагрудний знак.

80. Особам, які одержали золоту медаль або диплом з відзнакою, виплачується одноразова грошова винагорода у розмірі, встановленому Кабінетом Міністрів України, і надається право на вибір місця служби. Прізвища осіб, які закінчили навчання із золотою медаллю, заносяться на дошку пошани вищого військового навчального закладу, підрозділу.

81. Курсанти (слухачі) зобов'язані додержувати вимог Конституції (254к/96-ВР) та законів України, статутів Збройних Сил України, інших нормативно-правових актів та наказів командирів і начальників.

Крім того, курсанти (слухачі) зобов'язані:

знати мету і завдання навчання у вищому військовому навчальному закладі, підрозділі;

виконувати завдання навчального плану, систематично і старанно працювати над оволодінням знаннями, сучасними методами досліджень за фахом, набуттям практичних навичок, професійної майстерності, підвищенням загального культурного рівня;

всебічно розвивати свої здібності, спрямовувати їх на безумовне і творче оволодіння військовою спеціальністю;

набувати та розвивати необхідні військово-професійні якості, постійно вдосконалювати свій психологічний і фізичний рівень;

не допускати розголошення відомостей, що становлять державну таємницю;

суворо додержувати правил та заходів безпеки під час навчальних занять і проведення робіт з озброєнням та військовою технікою, а також під час відпустки або звільнення;

виховувати в собі високу відповідальність, принциповість, рішучість та морально-етичні норми гідного поведіння в колективі.

82. Курсанти (слухачі) зобов'язані невідкладно доповідати своїм безпосереднім командирам (начальникам) про зміни сімейного стану з підтвердженням їх відповідними документами, копії яких зберігаються в особових справах курсантів (слухачів).

83. За порушення військової дисципліни і громадського порядку, вчинення злочинів та правопорушень, заподіяння матеріальної шкоди курсанти (слухачі) несуть відповідальність згідно із законодавством.

84. Курсанти, які проходять підготовку на посади офіцерського складу, в разі дострокового розірвання контракту через небажання продовжувати навчання або через недисциплінованість та у разі відмови від дальшого проходження військової служби на посадах офіцерського складу після закінчення вищого військового навчального закладу підрозділу відшкодовують Міністерству оборони України та іншим військовим формуванням витрати, пов'язані з їх навчанням і утриманням у вищому військовому навчальному закладі, підрозділі. Відшкодування коштів здійснюється в порядку і розмірах, що встановлюються Кабінетом Міністрів України.

У разі відмови добровільного відшкодування витрат таке відшкодування здійснюється в судовому порядку.

Глава Адміністрації Президента України

В.ЛИТВИН

Зразок

ДОДАТОК
до Положення про проходження військової
служби (навчання) за контрактом
у Збройних Силах України курсантами
(слухачами) вищих військових навчальних
закладів, військових навчальних
підрозділів вищих навчальних закладів,
затвердженого Указом Президента України
від 7 листопада 2001 року N 1053/2001

(Малий Державний Герб України)

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ

КОНТРАКТ

про проходження військової служби (навчання) у Збройних Силах України курсантами
(слухачами) вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу
вищого навчального закладу

Міністерство оборони України в особі: _____
(посада, військове звання, прізвище, ім'я, по батькові)

яка далі іменується "начальник вищого військового навчального закладу, військового
навчального підрозділу вищого навчального закладу", з одного боку, та громадянин України

_____ (військове звання, прізвище, ім'я, по батькові, число, місяць, рік народження, домашня адреса, серія і

_____ номер паспорта (посвідчення особи), коли і ким видано)

який далі іменується "курсант" (слухач), з другого боку, відповідно до пунктів 14-17
Положення про проходження військової служби (навчання) за контрактом у Збройних
Силах України курсантами (слухачами) вищих військових навчальних закладів, військових
навчальних підрозділах вищих навчальних закладів, уклали цей Контракт про таке:

1. Курсант (слухач) _____
(військове звання, прізвище, ім'я, по батькові)

ознайомився із законами та іншими нормативно-правовими актами України, які регулюють
порядок проходження військової служби (навчання), і добровільно бере на себе зобов'язання:

проходити військову службу (навчання) у _____
(назва навчального закладу)

протягом строку дії Контракту на умовах, установлених законами та іншими нормативно-
правовими актами України, що регулюють порядок проходження військової служби
(навчання), та цього Контракту;

сумлінно виконувати вимоги статутів Збройних Сил України, накази командирів і начальників, свої службові обов'язки, добре володіти довіреною військовою технікою (озброєнням), уміло керувати особовим складом;

мати позитивні результати навчання, наполегливо оволодівати знаннями, необхідними для майбутньої військової служби на посаді офіцера;

продовжувати далі проходження військової служби на посадах осіб офіцерського складу протягом не менше п'яти років після закінчення навчання.

2. Начальник вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу вищого навчального закладу зобов'язується забезпечувати курсантові (слухачеві)

_____ (військове звання, прізвище, ім'я, по батькові)

додержання його особистих прав і свобод та прав членів його сім'ї, включаючи одержання пільг, гарантій та компенсацій, встановлених Конституцією України, законами України, статутами Збройних Сил України та іншими нормативно-правовими актами, які визначають статус курсанта (слухача) та порядок проходження військової служби (навчання);

необхідні для навчання умови, визначені наказами Міністра оборони України та Міністра освіти і науки України, статутом вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу вищого навчального закладу та іншими нормативно-правовими актами; фінансове і матеріальне забезпечення відповідно до законодавства України.

3. Контракт укладено на _____ років з _____ до _____.
(прописом) (число, місяць, рік) (число, місяць, рік)

4. Контракт укладено у двох примірниках, які мають однакову силу і зберігаються кожною із сторін.

5. Умови Контракту можуть бути змінені або доповнені тільки за згодою сторін у письмовій формі.

6. Інші умови Контракту: _____

7. Підписи сторін:

_____ (особистий підпис, військове, звання, ініціали курсанта (слухача))

_____ (посада, військове звання, особистий підпис, прізвище та ініціали начальника вищого військового навчального закладу)

МП

" ____ " _____ року

" ____ " _____ року

8. Контракт припинив чинність " ____ " _____ року у зв'язку з:

_____ (підстави припинення контракту, дата виключення курсанта (слухача) зі списків особового складу

_____ навчального закладу, номер наказу)

_____ (посада, військове звання, прізвище та ініціали начальника вищого військового навчального закладу)

МП

Примітка. Пункт 6 Контракту заповнюється в разі прийняття сторонами додаткових зобов'язань, які не суперечать законодавству.

ПОЛОЖЕННЯ
про проходження військової служби за контрактом
та кадрової військової служби у Службі безпеки України

I. Загальні засади

1. Це Положення визначає порядок проходження військової служби за контрактом особами офіцерського складу, прапорщиками і мічманами, солдатами і матросами, сержантами і старшинами та кадрової військової служби особами офіцерського складу Служби безпеки України (далі - військовослужбовці), виконання ними військового обов'язку в запасі та особливості проходження військової служби у воєнний час.

2. До осіб рядового, сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом, належать громадяни, прийняті на військову службу за контрактом, яким присвоєно відповідні армійські або корабельні військові звання.

До прапорщиків і мічманів належать громадяни, яким присвоєно військові звання прапорщика чи мічмана, старшого прапорщика чи старшого мічмана.

До осіб офіцерського складу належать громадяни, яким присвоєно військові звання від молодшого лейтенанта і вище*.

* Тут і далі під зазначеними в цьому Положенні армійськими військовими званнями офіцерського складу маються на увазі і рівні їм корабельні військові звання офіцерського складу.

Офіцерський склад поділяється на молодший, старший і вищий.

3. Військовослужбовцям і військовозобов'язаним (особам, які перебувають у запасі) Служби безпеки України присвоюються такі військові звання:

Армійські   Корабельні

Рядовий склад (рядові і матроси)

рядовий	матрос
старший солдат	старший матрос

Сержантський і старшинський склад (сержанти і старшини)

молодший сержант	старшина 2 статті
сержант	старшина 1 статті
старший сержант	головний старшина
старшина	головний корабельний старшина

Склад прапорщиків і мічманів (прапорщики і мічмани)

прапорщик	мічман
старший прапорщик	старший мічман

Молодший офіцерський склад (молодші офіцери)

молодший лейтенант	молодший лейтенант
лейтенант	лейтенант
старший лейтенант	старший лейтенант
капітан	капітан-лейтенант

Старший офіцерський склад (старші офіцери)

майор	капітан 3 рангу
підполковник	капітан 2 рангу
полковник	капітан 1 рангу

Вищий офіцерський склад (вищі офіцери)

генерал-майор	контр-адмірал
генерал-лейтенант	віце-адмірал
генерал-полковник	адмірал.
генерал армії України	

До військових звань осіб офіцерського складу медичної і юридичної служб, які мають відповідну освіту, додаються слова "медичної служби" і "юстиції".

До військових звань громадян, які перебувають в запасі чи у відставці, додаються слова "запасу" або "у відставці".

4. Комплектування Служби безпеки України військовослужбовцями згідно з цим Положенням здійснюється шляхом:

- а) прийняття громадян на військову службу за контрактом;
- б) призову громадян на військову службу із запасу Служби безпеки України під час мобілізації.

5. Для військовослужбовців Служби безпеки України згідно з цим Положенням встановлено такі види військової служби:

військова служба за контрактом солдатів і матросів, сержантів і старшин;

військова служба за контрактом прапорщиків і мічманів;

військова служба за контрактом осіб офіцерського складу;

кадрова військова служба осіб офіцерського складу, зарахованих на військову службу у Службу безпеки України до запровадження військової служби за контрактом (далі – кадрова військова служба осіб офіцерського складу).

6. Граничний вік перебування на військовій службі встановлено:

для військовослужбовців рядового, сержантського і старшинського складу, які проходять службу за контрактом, прапорщиків і мічманів, молодших офіцерів - до 45 років;

для старших офіцерів: майорів, підполковників - до 50 років;

полковників - до 55 років;

для вищих офіцерів - до 60 років.

7. Військовослужбовці, які досягли граничного віку перебування на військовій службі, підлягають звільненню в запас або у відставку в порядку, визначеному цим Положенням.

Офіцери, які проходять кадрову військову службу і мають високу професійну підготовку, досвід практичної роботи на займаній посаді, визнані військово-лікарською комісією придатними за станом здоров'я для проходження військової служби, на їх прохання можуть бути залишені Головою Служби безпеки України на військовій службі понад граничний вік до 5 років, а доктори наук і професори - до 10 років.

Військовослужбовці, в яких закінчився строк контракту і які досягли граничного віку перебування на військовій службі, можуть бути залишені на службі за їх бажанням після укладення нового контракту на строк не більше 10 років.

Військовослужбовці, залишені на військовій службі понад граничний вік перебування на військовій службі, можуть бути звільнені з військової служби до закінчення строку, на який вони залишені на службі, на підставах, передбачених пунктами 66 і 67 цього Положення.

Залишення на військовій службі після досягнення граничного віку військовослужбовців, які за їх згодою відряджені до органів виконавчої влади, підприємств і організацій, що виконують роботи в інтересах оборони держави та її безпеки (далі - органи виконавчої влади, підприємства і організації), здійснюється в межах передбачених цим пунктом строків Головою Служби безпеки України за клопотанням керівників відповідних органів виконавчої влади, підприємств і організацій.

8. Військовослужбовці з дозволу прямих начальників (від начальника управління Центрального управління, регіонального органу, органу військової контррозвідки, прирівняних до них і вищих) можуть навчатися у вищих навчальних закладах без відриву від служби.

II. Прийняття на військову службу. Укладення контракту

9. Контракт про проходження військової служби у Службі безпеки України - письмова угода, що укладається між громадянином України і державою, від імені якої виступає Служба безпеки України, для встановлення правових відносин між сторонами під час проходження військової служби.

Контракт укладається за зразком, що додається, у двох примірниках, підписується особою, яка вступає на військову службу, і відповідною посадовою особою Служби безпеки України згідно з пунктами 11 і 14 цього Положення, скріплюється гербовою печаткою органу (підрозділу, військової частини) і зберігається кожною із сторін.

Контракт є підставою для видання наказу про прийняття особи на військову службу за контрактом і призначення на посаду.

10. На військову службу за контрактом у Службу безпеки України приймаються:

а) на військову службу солдатів і матросів, сержантів і старшин:

військовослужбовці рядового, сержантського і старшинського складу Служби безпеки України, інших військових формувань, які прослужили на строковій військовій службі не менше одного року, мають відповідну підготовку за фахом (на базі повної загальної середньої освіти);

військовозобов'язані та жінки віком від 19 до 30 років, які не мають військових звань офіцерського складу, прапорщиків і мічманів, з відповідною спеціальною підготовкою (на базі повної загальної середньої освіти), після закінчення спеціальних курсів;

б) на військову службу прапорщиків і мічманів:

військовослужбовці рядового, сержантського і старшинського складу Служби безпеки України, інших військових формувань, які прослужили на строковій військовій службі не менше одного року, мають вищу, повну загальну середню або професійно-технічну освіту та відповідну спеціальну підготовку, після закінчення спеціальних курсів;

військовослужбовці Служби безпеки України, інших військових формувань, які проходять військову службу за контрактом і не мають військових звань офіцерського складу, мають вищу, повну загальну середню або професійно-технічну освіту та відповідну спеціальну підготовку і не досягли граничного віку перебування на військовій службі, встановленого для прапорщиків і мічманів, після закінчення спеціальних курсів;

військовозобов'язані та жінки віком від 19 до 30 років, які не мають військових звань офіцерського складу, мають вищу, повну загальну середню або професійно-технічну освіту та відповідну спеціальну підготовку, після закінчення спеціальних курсів;

в) на військову службу офіцерського складу:

військовослужбовці Служби безпеки України, інших військових формувань, які закінчили вищі військові навчальні заклади та вищі навчальні заклади, що мають військові навчальні підрозділи (далі - вищі військові навчальні заклади), та яким присвоєно офіцерське звання:

офіцери запасу, які не досягли граничного віку перебування на військовій службі;

жінки віком до 30 років, які мають вищу освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем підготовки не нижче бакалавра, споріднену з профілем службової діяльності, та спеціальну підготовку і вперше приймаються на військову службу у добровільному порядку;

офіцери, які перебувають на кадровій військовій службі у Службі безпеки України, інших військових формуваннях і виявили бажання проходити військову службу за контрактом;

військовослужбовці рядового, сержантського і старшинського складу Служби безпеки України, які прослужили на строковій військовій службі не менше одного року, військовослужбовці Служби безпеки України, інших військових формувань, які проходять військову службу за контрактом, і військовозобов'язані, які мають вищу освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем підготовки не нижче бакалавра, споріднену з профілем службової

діяльності, та не досягли граничного віку перебування на військовій службі, встановленого для осіб офіцерського складу.

11. Право підписання першого контракту від імені Служби безпеки України надається:

а) з військовослужбовцями (військовозобов'язаними), які призначаються на посади (проходять військову службу на посадах), за якими штатом передбачено військові звання вищого офіцерського складу, і з особами офіцерського складу у військовому званні від генерал-майора і вище - Голові Служби безпеки України;

б) з випускниками вищих військових навчальних закладів Служби безпеки України - першому заступникові Голови Служби безпеки України;

в) з особами офіцерського складу у військових званнях до полковника включно, крім зазначених у підпункті "а" цього пункту, - відповідному начальнику (командиру), до повноважень якого віднесено призначення на посади, які вони займають (на які вони призначаються);

г) з військовослужбовцями (військовозобов'язаними), які призначаються на посади прапорщиків (мічманів), рядового, сержантського і старшинського складу, - начальнику (командиру), якому Головою Служби безпеки України надано право приймати на військову службу військовослужбовців (військовозобов'язаних) зазначених категорій.

12. Перший контракт набирає чинності з дня:

призначення військовослужбовця на посаду;

видання наказу про прийняття військовослужбовця на військову службу за контрактом, якщо він не переміщується на іншу посаду, - для осіб, які перебувають на військовій службі;

присвоєння першого офіцерського звання - для випускників вищих військових навчальних закладів Служби безпеки України.

13. Перший контракт про проходження військової служби укладається на строк:

не менше 3 років - з особами, які приймаються на військову службу за контрактом солдатів і матросів, сержантів і старшин;

не менше 5 років - з особами, які приймаються на військову службу за контрактом прапорщиків і мічманів;

від 5 до 10 років - з особами, які приймаються на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу;

5 років - з випускниками вищих військових навчальних закладів.

Строк контракту обчислюється повними роками.

Після закінчення строку контракту військову службу може бути продовжено за новим контрактом на строк від 3 до 5 років щоразу до досягнення граничного віку перебування на військовій службі, а військовослужбовцям, які досягли граничного віку перебування на військовій службі, - на строк не більше 10 років.

Новий контракт укладається не пізніше як за 2 місяці до закінчення строку чинного контракту і набирає чинності з дня, наступного після дня закінчення дії попереднього контракту.

Чинність контракту припиняється:

у день закінчення його строку - в разі продовження військовослужбовцю військової служби за новим контрактом;

у день, зазначений у наказі про виключення військовослужбовця зі списків особового складу, у зв'язку зі звільненням з військової служби, смертю, визнанням його судом безвісно відсутнім або оголошенням померлим;

у день укладення контракту з військовослужбовцем про проходження ним військової служби (навчання) курсантом (слухачем) вищого військового навчального закладу Служби безпеки України.

14. Право підписання нового контракту від імені Служби безпеки України надається:

а) Голові Служби безпеки України - з військовослужбовцями, які проходять військову службу на посадах, за якими штатом передбачено військові звання вищого офіцерського складу, а також з військовослужбовцями, відрядженими до органів виконавчої влади, підприємств і організацій із залишенням на військовій службі;

б) відповідному начальникові (командирові), до повноважень якого віднесено призначення осіб на посади, які вони займають, - з особами офіцерського складу у військових званнях до полковника включно, крім зазначених у підпункті "а" цього пункту;

в) начальникові (командирові), який має право видавати накази по особовому складу, - з військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом прапорщиків і мічманів, солдатів і матросів, сержантів і старшин.

15. Контракт з військовослужбовцями, переведеними із Служби безпеки України до Збройних Сил України та інших військових формувань, із виключенням їх зі списків особового складу Служби безпеки України, розривається у день, коли військовослужбовця виключено наказом по органу (підрозділу, військовій частині) зі списків особового складу.

Контракт з військовослужбовцями, переведеними зі Збройних Сил України та інших військових формувань до Служби безпеки України з виключенням їх із списків особового складу відповідних військових формувань, укладається на загальних підставах і набирає чинності з дня його підписання сторонами, але не раніше дня призначення військовослужбовця на посаду.

16. Військовослужбовцям-жінкам, які перебувають у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами або по догляду за дитиною, строк контракту (якщо він закінчується після надання таких відпусток) продовжується на період їх перебування у зазначених відпустках.

III. Військові звання

17. Військові звання офіцерського складу, складу прапорщиків і мічманів, рядового, сержантського і старшинського складу присвоюються військовослужбовцям і

військовозобов'язаним з урахуванням їх освіти, ділових і моральних якостей, організаторських здібностей, професійної підготовки, досвіду служби, посади, яку вони займають, та інших умов, передбачених цим Положенням.

Військовослужбовцям, засудженим до службового обмеження для військовослужбовців, під час відбування цього покарання чергові військові звання не присвоюються. Строк відбування покарання не зараховується до строку вислуги років для присвоєння чергового військового звання.

18. Військові звання рядового, сержантського і старшинського складу присвоюються особам, які виявили бажання добровільно проходити військову службу за контрактом солдатів і матросів, сержантів і старшин і відповідають вимогам військової служби.

За військовослужбовцями та військовозобов'язаними, які приймаються на військову службу за контрактом солдатів і матросів, сержантів і старшин, зберігаються військові звання рядового, сержантського і старшинського складу, присвоєні їм до прийняття на військову службу за контрактом.

19. Громадянам, прийнятим на військову службу за контрактом солдатів і матросів, сержантів і старшин, яким раніше не присвоювалося військове звання, одночасно з призначенням на посади солдатів (матросів) присвоюється військове звання рядового (матроса).

20. Військове звання старшого солдата (старшого матроса) присвоюється:

а) військовослужбовцям у званні рядового (матроса) при призначенні їх на посади, за якими штатами передбачено звання старшого солдата (старшого матроса);

б) рядовим (матросам) у порядку заохочення.

21. Військове звання молодшого сержанта (старшини 2 статті) присвоюється:

а) особам рядового складу та жінкам, прийнятим на військову службу за контрактом, одночасно з призначенням на посади сержантського і старшинського складу;

б) особам рядового складу, які проходять службу за контрактом, одночасно з призначенням на посади сержантського і старшинського складу.

22. Чергові військові звання сержанта (старшини 1 статті), старшого сержанта (головного старшини), старшини (головного корабельного старшини) військовослужбовцям, які проходять службу за контрактом, присвоюються у послідовному порядку в разі позитивної характеристики, відповідності нового звання військовому званню, передбаченому штатною посадою, після проходження строку служби у попередньому званні не менш як 6 місяців.

23. Громадянам, які приймаються на військову службу за контрактом прапорщиків і мічманів, присвоюється військове звання прапорщика або мічмана, якщо раніше такі військові звання не були їм присвоєні.

24. Військове звання старшого прапорщика (старшого мічмана) присвоюється прапорщикам (мічманам), які прослужили як прапорщики (мічмани) 5 і більше років, не менше одного року з яких на посадах, що комплектуються старшими прапорщиками (старшими мічманами) або офіцерами.

Військове звання старшого прапорщика (старшого мічмана) може бути присвоєно також прапорщикам (мічманам):

які прослужили як прапорщики (мічмани) 3 і більше років, не менше одного року з яких на посадах, що комплектуються старшими прапорщиками (старшими мічманами) або офіцерами, і досягли високих показників у службовій діяльності, - достроково, у порядку заохочення;

за бездоганну і безперервну службу прапорщиками (мічманами) протягом 15 років - незалежно від займаної посади.

25. Права начальників (командирів) щодо присвоєння військових звань рядового, сержантського і старшинського складу, складу прапорщиків і мічманів визначаються Головою Служби безпеки України.

26. Військове звання молодшого лейтенанта присвоюється військовослужбовцям, військовозобов'язаним і жінкам, які мають вищу освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем підготовки бакалавра, споріднену з профілем службової діяльності, під час атестування до офіцерського складу.

27. Військове звання лейтенанта присвоюється:

а) молодшим лейтенантам, у яких закінчився строк вислуги у цьому званні;

б) військовослужбовцям, які закінчили вищі військові навчальні заклади Служби безпеки України з очною формою підготовки.

Військовослужбовцям, які звільняються з військової служби безпосередньо після закінчення вищого військового навчального закладу Служби безпеки України через сімейні обставини або за станом здоров'я, присвоюється військове звання лейтенанта запасу;

в) військовослужбовцям, військовозобов'язаним і жінкам, які мають вищу освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем підготовки не нижче спеціаліста, споріднену з профілем службової діяльності, під час атестування до офіцерського складу.

28. Перше офіцерське звання військовослужбовцям (військовозобов'язаним) присвоюється Головою Служби безпеки України.

29. Чергові військові звання молодшого та старшого офіцерського складу присвоюються:

а) до підполковника включно - першим заступником Голови Служби безпеки України;

б) полковника - Головою Служби безпеки України.

30. Військові звання вищого офіцерського складу військовослужбовцям присвоюються Президентом України за поданням Голови Служби безпеки України.

31. Чергові офіцерські звання військовослужбовцям присвоюються у послідовному порядку в разі відповідності чергового звання військовому званню, передбаченому штатною

посадою, та після закінчення встановленого строку вислуги у попередньому військовому званні.

Чергове військове звання до полковника включно може бути присвоєно Головою Служби безпеки України у порядку заохочення достроково, після закінчення не менше половини встановленого строку вислуги у попередньому військовому званні або після закінчення встановленого строку вислуги у попередньому званні на один ступінь вище за військове звання, передбачене штатною посадою, офіцерам, які виявили високі професійні, ділові та моральні якості під час виконання військового обов'язку та досягли високих показників у службовій діяльності.

32. Чергові військові звання офіцерського складу до полковника включно аспірантам (ад'юнктам) і докторантам вищих військових навчальних закладів Служби безпеки України присвоюються з урахуванням вимог пункту 31 цього Положення:

під час навчання - в разі відповідності чергового військового звання званню за штатною посадою, яку офіцер займав перед вступом до аспірантури (ад'юнктури) чи докторантури без урахування наступних змін (підвищення чи пониження), внесених до штату за цією посадою;

після закінчення аспірантури (ад'юнктури) чи докторантури – в разі відповідності чергового військового звання званню за штатною посадою, на яку офіцер призначається після закінчення навчання.

33. Присвоєння офіцерських звань військовослужбовцям проводиться відповідно до цього Положення в порядку, який визначається Головою Служби безпеки України.

Подання до присвоєння чергового військового звання полковника розглядаються колегією Служби безпеки України.

За наявності в особи офіцерського складу дисциплінарного стягнення чергове військове звання до зняття стягнення не присвоюється.

Особам офіцерського складу, призначеним на вищі посади, за якими штатом передбачено два військових звання, вище з них присвоюється з урахуванням вимог пункту 31 цього Положення та за умови освоєння ними обов'язків за новою посадою, але не пізніш як через 6 місяців після призначення на цю посаду, за рішенням прямого начальника - від начальника управління Центрального управління, начальника регіонального органу або органу військової контррозвідки, начальника (ректора) вищого військового навчального закладу, командира окремого батальйону і вище.

34. Строки вислуги у військових званнях для осіб офіцерського складу, які перебувають на військовій службі, встановлюються:

молодшого лейтенанта, лейтенанта	- 2 роки
старшого лейтенанта, капітана	- 3 роки
майора	- 4 роки
підполковника	- 5 років.

Для офіцерів, які закінчили вищі військові навчальні заклади з золотою медаллю або дипломом з відзнакою, а також вищі військові навчальні заклади з п'ятирічним і більшим строком навчання, встановлюється строк вислуги у військовому званні лейтенанта один рік.

Строки вислуги у військових званнях полковника і вище не встановлюються.

Строк вислуги у присвоєному військовому званні обчислюється від дня видання наказу про присвоєння цього звання. Час перебування військовослужбовця у пониженому військовому званні до строку вислуги у поновленому військовому званні не зараховується.

Офіцерам, прийнятим на військову службу із запасу, до строку вислуги у військовому званні зараховується час перебування їх у військовому званні в запасі пропорційно до строків вислуги, встановлених пунктом 84 цього Положення.

35. У разі прийняття на військову службу осіб середнього і старшого начальницького складу Міністерства внутрішніх справ України, які мають спеціальні звання, або працівників органів прокуратури України, які мають класні чини, для заміщення посад осіб офіцерського складу зазначеним особам присвоюються військові звання офіцерського складу в порядку переатестування з урахуванням їх спеціальних звань чи класних чинів.

Особам офіцерського складу, які мають армійські (корабельні) військові звання, у разі призначення на посади, за якими штатом передбачено корабельні (армійські) військові звання, відповідні військові звання присвоюються в порядку переатестування. В такому ж порядку присвоюються військові звання особам офіцерського складу, які мають відповідну освіту, в разі призначення на посади (увільнення з посад), за якими штатом передбачені військові звання з доданням слів "медичної служби" чи "юстиції".

36. Строк вислуги у військовому званні офіцера, переатестованому на рівноцінне військове звання, обчислюється від дня видання наказу про присвоєння йому війського звання (спеціального звання, класного чину), яке він мав до переатестування.

37. Військовослужбовцям, які перебувають у розпорядженні відповідного начальника (командира) у зв'язку з усуненням від виконання службових обов'язків, а також військовослужбовцям, стосовно яких провадиться дізнання, досудове слідство або кримінальна справа розглядається судом, чергові військові звання не присвоюються.

38. Військовослужбовці можуть бути позбавлені військових звань за вироком суду у зв'язку із вчиненням злочинів та в порядку дисциплінарного стягнення відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України (551-14).

39. Пониження у військовому званні на один ступінь осіб молодшого і старшого офіцерського складу, старших прапорщиків (старших мічманів), сержантів і старшин, які перебувають на військовій службі, може застосовуватися як вид дисциплінарного стягнення в порядку, передбаченому Дисциплінарним статутом Збройних Сил України. Військовослужбовці, які були понижені у військовому званні, поновлюються в порядку заохочення у попередньому військовому званні, незалежно від займаної посади, за умови позитивної характеристики, наказами начальників, які приймали рішення про пониження у військовому званні, прирівняних до них та вище:

особи рядового, сержантського і старшинського складу - не раніш як через 6 місяців із дня пониження;

особи офіцерського складу, складу прапорщиків (мічманів) – не раніш як через один рік з дня пониження.

У інших випадках військовослужбовці, понижені у військовому званні в порядку дисциплінарного стягнення, поновлюються у попередньому військовому званні згідно з Дисциплінарним статутом Збройних Сил України.

40. Позбавлення осіб офіцерського складу військових звань, пониження їх у військовому званні на один ступінь у порядку дисциплінарного стягнення та поновлення у попередньому військовому званні до полковника включно проводиться Головою Служби безпеки України.

Права начальників (командирів) щодо позбавлення військового звання, пониження у військовому званні на один ступінь у порядку дисциплінарного стягнення та поновлення у попередньому військовому званні рядового, сержантського і старшинського складу, складу прапорщиків (мічманів) визначаються Головою Служби безпеки України.

IV. Призначення на посади та переміщення по службі

41. Військові посади, що підлягають заміщенню військовослужбовцями, і відповідні цим посадам військові звання визначаються спеціальними переліками та передбачаються в штатах.

Перелік військових посад, що підлягають заміщенню вищим офіцерським складом у Службі безпеки України, затверджується Президентом України за поданням Голови Служби безпеки України, а посад інших військовослужбовців - Головою Служби безпеки України.

Окремі військові посади у мирний час (на умовах строкового трудового договору) можуть заміщатися цивільними особами у порядку за правилами, встановленими Головою Служби безпеки України.

42. Призначення на посади заступників Голови Служби безпеки України, начальників підрозділів Центрального управління (відповідно до законодавства), регіональних органів та ректора Національної академії Служби безпеки України здійснюється Президентом України за поданням Голови Служби безпеки України.

43. Військовослужбовці призначаються на штатні посади їх прямими начальниками в порядку, що встановлюється Головою Служби безпеки України.

Призначення військовослужбовців на посади та переміщення їх по службі здійснюється з додержанням таких вимог:

а) посади осіб офіцерського складу комплектуються офіцерами, які перебувають на військовій службі, з урахуванням їх досвіду шляхом професійного добору на конкурсній основі. Заміщення цих посад прапорщиками та працівниками Служби безпеки України допускається у порядку, що визначається Головою Служби безпеки України;

б) у разі призначення на посади та в усіх випадках переміщення по службі військовослужбовців повинно забезпечуватися їх використання за основною або спорідненою спеціальністю чи з урахуванням набутого досвіду;

в) переміщення по службі військовослужбовців здійснюється, як правило, без зарахування в розпорядження відповідних начальників (командирів). Призначення на посади військовослужбовців, які перебувають у розпорядженні відповідних начальників (командирів), проводиться у можливо короткий строк і не пізніше строків, зазначених у пункті 48 цього Положення. Випускники вищих військових навчальних закладів

призначаються на відповідні вакантні посади після закінчення цих закладів, а зараховані в розпорядження відповідних начальників (командирів), - безпосередньо після їх прибуття в орган (підрозділ) з відпустки, наданої у зв'язку із закінченням військового навчального закладу.

Військовозобов'язані та жінки, які приймаються на військову службу, призначаються на посади з дня їх прибуття в орган (підрозділ) для проходження служби, але не раніше дня, наступного за днем звільнення їх з попереднього місця роботи;

г) у разі потреби термінового заміщення вакантної посади на період відпустки військовослужбовця-жінки у зв'язку з вагітністю, пологами і по догляду за дитиною, а також в інших випадках тривалої відсутності військовослужбовця прямі начальники, які мають право видавати накази по особовому складу, можуть покласти тимчасове виконання обов'язків за посадою на інших військовослужбовців;

д) необхідність і терміновість переміщення військовослужбовців, які не досягли граничного віку перебування на військовій службі і визнані військово-лікарськими комісіями обмежено придатними до військової служби, з посад, що вони займають, на інші посади, обов'язки за якими вони можуть виконувати з урахуванням стану здоров'я, підготовки і досвіду служби, визначається відповідними прямими начальниками на підставі висновку військово-лікарської комісії;

е) переміщення по службі в іншу місцевість військовослужбовців, які не досягли граничного віку перебування на військовій службі і визнані військово-лікарськими комісіями придатними або обмежено придатними до військової служби, але мають потребу за станом свого здоров'я або за станом здоров'я членів їхніх сімей змінити місце служби (проживання), здійснюється за рішенням відповідних начальників на підставі висновку військово-лікарської комісії;

є) військовослужбовцям, які перебувають у родинних стосунках (батьки, подружжя, брати, сестри, діти, а також брати, сестри, батьки й діти другого з подружжя), не дозволяється проходити службу в одному підрозділі (військовій частині), якщо проходження ними військової служби пов'язано з прямою підпорядкованістю одного з них іншому;

ж) призначення військовослужбовців у порядку службового сумісництва в органах, підрозділах, військових частинах, установах, військових навчальних закладах заборонено, крім випадків, що визначаються Головою Служби безпеки України.

44. Переміщення по службі військовослужбовців здійснюється:

а) на вищі посади - у порядку просування по службі;

б) на рівні посади - в разі проведення планової заміни у місцевостях з установленими строками служби, службової потреби, у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, для більш доцільного використання військовослужбовців - за рішенням відповідних начальників (командирів), через сімейні обставини - на прохання військовослужбовця, а за станом здоров'я - на підставі висновку військово-лікарської комісії;

в) у зв'язку зі вступом на навчання до військового навчального закладу із звільненням з посади, а також у разі призначення на посаду після закінчення навчання;

г) на нижчі посади - на підставах, передбачених пунктом 46 цього Положення.

Посада вважається вищою, якщо за цією посадою передбачено вище військове звання, а за умови рівних військових звань - більший посадовий оклад, нижчою - якщо за цією посадою передбачено нижче військове звання, а за умови рівних звань - менший посадовий оклад. У разі коли за посадою штатом (відповідним переліком) передбачено два військових звання або диференційований посадовий оклад, до уваги береться вище військове звання або вищий посадовий оклад.

45. Просування по службі військовослужбовців здійснюється з урахуванням їхніх професійних, ділових і моральних якостей, досягнутих результатів на доручених ділянках, здатності виконувати завдання у складних умовах служби, стану здоров'я.

Для заміщення вакантних посад, просування по службі та направлення військовослужбовців на навчання в органах (підрозділах, військових частинах) створюється резерв кандидатів для просування по службі та направлення на навчання.

Питання стосовно кандидатів, яких рекомендовано до призначення на керівні посади від заступника начальника управління, прирівняних до такої посади і вище, розглядаються колегією Служби безпеки України.

Переміщення по службі на вищі посади військовослужбовців, засуджених до службових обмежень для військовослужбовців, під час відбування цього покарання не провадиться.

46. Переміщення військовослужбовців з вищих посад на нижчі здійснюється:

а) у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів;

б) за станом здоров'я - на підставі висновку військово-лікарської комісії;

в) виходячи з професійних і ділових якостей;

г) у порядку дисциплінарного стягнення відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України (551-14);

д) за віком, сімейними обставинами або з інших поважних причин - на прохання військовослужбовця.

Переміщення військовослужбовців з вищих посад на нижчі згідно з підпунктами "а", "б", "в" і "д" цього пункту здійснюється прямими начальниками в межах наданих їм прав щодо призначення на посади за умови, що немає можливості призначити військовослужбовця на рівну посаду у відповідному органі (підрозділі, військовій частині).

Переміщення військовослужбовців - учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС з вищих посад на нижчі без їх згоди не допускається, за винятком підстав, передбачених підпунктами "в" та "г" цього пункту. У разі скорочення штатів або проведення організаційних заходів ці особи користуються переважним правом залишення за місцем служби чи першочерговим правом призначення на вакантні посади. Якщо їх переміщено на посади з меншим посадовим окладом, за ними зберігається попередній посадовий оклад за новим місцем служби, але не більше одного року.

Призначення з пониженням у посаді в порядку дисциплінарного стягнення здійснюється начальниками, яким таке право надано Дисциплінарним статутом Збройних Сил України.

У наказі по особовому складу про переміщення військовослужбовця на нижчу посаду зазначається підстава переміщення, передбачена цим пунктом.

Військовослужбовці, переміщені з вищих посад на нижчі, надалі можуть просуватися по службі з урахуванням вимог пункту 43 цього Положення та стану здоров'я, а понижені у посаді в порядку дисциплінарного стягнення, крім того, - після зняття дисциплінарного стягнення. Військовослужбовці, які переміщені на нижчі посади у зв'язку із скороченням штатів і відповідають вимогам для заміщення посад, рівних попереднім посадам, користуються переважним правом просування по службі.

47. Військовослужбовці, які переміщуються по службі, мають вибути до нового місця служби після здавання справ і посади, але не пізніше як через один місяць від дня одержання органом (підрозділом, військовою частиною) наказу про переміщення по службі, крім випадків, коли військовослужбовець перебуває у відпустці, відрядженні або на лікуванні.

48. Зарахування військовослужбовців у розпорядження відповідних начальників (командирів) допускається:

а) за службовою потребою (після закінчення вищого військового навчального закладу Служби безпеки України, у разі переведення військовослужбовців до нового місця служби тощо) - до 1 місяця;

б) у разі скорочення штатів або проведення організаційних заходів - до 3 місяців;

в) у разі коли стосовно військовослужбовця провадиться дізнання, досудове слідство або кримінальна справа розглядається судом - до закриття справи органом дізнання або досудового слідства чи постановлення вироку судом;

г) після закінчення строку відрядження військовослужбовця до органів виконавчої влади, підприємств і організацій, після повернення із довгострокового закордонного службового відрядження - до 2 місяців;

д) у разі визнання військовослужбовця військово-лікарською комісією непридатним до військової служби - на період, необхідний для підготовки матеріалів до звільнення з військової служби;

е) у разі відсутності відомостей про місце перебування військовослужбовця понад один місяць - до його повернення в орган (підрозділ, військову частину) або до дня виключення його зі списків особового складу Служби безпеки України відповідно до пункту 71 цього Положення;

є) у разі усунення військовослужбовця від виконання службових обов'язків за порушення військової дисципліни - на період, необхідний для проведення службового розслідування (перевірки) та прийняття відповідного рішення.

Після закінчення строку перебування військовослужбовця у розпорядженні відповідного начальника (командира), а також у разі коли відпали підстави для такого зарахування, він призначається на посаду в порядку, встановленому цим Положенням.

Військовослужбовці звільняються з посад та зараховуються в розпорядження відповідних начальників (командирів) наказами по особовому складу тих начальників, які мають право призначення на ці посади.

Час перебування військовослужбовця на лікуванні, у черговій та встановлених законодавством додаткових відпустках із загальної тривалості періоду перебування у розпорядженні відповідних начальників (командирів) виключається.

За військовослужбовцями, зарахованими у розпорядження відповідних начальників (командирів), зберігається право на забезпечення всіма видами матеріального та грошового забезпечення за посадами, що вони займали, якщо іншого не передбачено законодавством.

49. Військовослужбовці можуть бути переведені зі Служби безпеки України до Збройних Сил України та інших військових формувань із виключенням зі списків особового складу Служби безпеки України за погодженням між Службою безпеки України та відповідними військовими формуваннями.

V. Атестація

50. Для забезпечення правильного добору, розстановки, виховання, вдосконалення підготовки військовослужбовців, об'єктивної та принципової оцінки їх професійної підготовки, ділових і моральних якостей, визначення відповідності займаним посадам та перспективи службового використання, створення резерву кандидатів для просування по службі та направлення на навчання проводиться атестація військовослужбовців.

51. Атестація військовослужбовців у мирний час проводиться перед закінченням строку контракту (не пізніше як за 3 місяці), але не рідше ніж один раз на 5 років. За рішенням Голови Служби безпеки України атестація всіх військовослужбовців або окремих їх категорій може проводитись і в інші строки.

Атестація випускників вищих військових навчальних закладів Служби безпеки України, аспірантів (ад'юнктів) і докторантів проводиться безпосередньо перед закінченням навчання. У рік закінчення вищого військового навчального закладу, аспірантури (ад'юнктури) чи докторантури за новим місцем служби вони не атестуються.

52. Військовослужбовців атестують їх прямі начальники з числа осіб офіцерського складу. В атестації військовослужбовців беруть участь атестаційні комісії.

Начальники, які атестують своїх підлеглих, несуть персональну відповідальність за об'єктивність атестацій та обґрунтованість викладених у них висновків і рекомендацій.

Затверджені атестації оголошуються атестованим військовослужбовцям їх прямими начальниками. Скарга на порушення порядку атестації та необ'єктивність атестації може бути подана в установленому порядку не пізніше місячного строку з дня оголошення атестації. Рішення за скаргою приймається начальником, який затвердив атестацію. Це рішення може бути оскаржене військовослужбовцем у встановленому порядку. В разі визнання скарги обґрунтованою до атестації вносяться відповідні зміни або складається нова атестація.

Військовослужбовці зобов'язані усунути зазначені в атестаціях недоліки. Прямі начальники повинні вимагати від військовослужбовців усунення недоліків та надавати їм

у цьому допомогу, забезпечувати реалізацію атестаційних висновків з урахуванням практичної діяльності військовослужбовця після атестування.

На військовослужбовців, яких переміщують по службі, присвоєння військових звань у порядку переатестування згідно з пунктом 35 цього Положення, звільнення в запас або у відставку в міжатестаційний період, відомості, що їх характеризують, не відображені в останній атестації, але необхідні для прийняття рішення, зазначаються у поданнях до переміщення, присвоєння військових звань або звільнення. У разі направлення на навчання, а також в інших випадках на вимогу прямих начальників на військовослужбовців складаються службові характеристики, якщо з дня затвердження останньої атестації минуло більше року.

Військовослужбовці, відряджені до органів виконавчої влади, інших підприємств і організацій, атестуванню не підлягають.

Порядок проведення атестування військовослужбовців визначається Головою Служби безпеки України.

VI. Відпустки

53. У мирний час військовослужбовцям надаються відпустки:

а) щорічні:

чергові;

додаткові за особливий характер служби та роботу із шкідливими та важкими умовами праці;

інші додаткові відпустки, передбачені законодавством;

б) у зв'язку із закінченням військових навчальних закладів;

в) додаткові у зв'язку з навчанням у вищих навчальних закладах без відриву від служби;

г) творчі;

д) соціальні:

у зв'язку з вагітністю та пологами;

по догляду за дитиною;

додаткові військовослужбовцям - жінкам, які мають дітей;

е) у зв'язку із хворобою;

є) за сімейними обставинами та з інших поважних причин.

54. Тривалість чергової відпустки для військовослужбовців, які мають на момент її надання вислугу в календарному обчисленні до 10 років, становить 30 календарних днів, від 10 до 20 років - 35 календарних днів, від 20 до 25 років - 40 календарних днів, 25 і більше років - 45

календарних днів щороку без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки і назад.

Військовослужбовцям-інвалідам, а також учасникам бойових дій та прирівняним до них особам чергові відпустки надаються незалежно від вислуги років тривалістю 45 календарних днів у зручний для них час.

Святкові та неробочі дні, зазначені у статті 73 Кодексу законів про працю України (322-08), під час визначення тривалості відпусток не враховуються.

Військовослужбовцям, які захворіли під час чергової відпустки, відпустка продовжується після одужання на кількість невикористаних у зв'язку з хворобою днів.

У разі надання військовослужбовцям чергових відпусток, відпусток за сімейними обставинами та з інших поважних причин, а також у зв'язку з хворобою додатково надається час для проїзду до місця проведення відпустки і назад.

55. Щорічні відпустки повинні бути надані протягом календарного року. В особливих випадках з дозволу Голови Служби безпеки України чергова відпустка (або невикористана її частина) може бути надана за минулий рік у наступному році, якщо раніше її не було надано через виняткові обставини.

Відпустка тривалістю 40 і більше календарних днів на прохання військовослужбовця може бути поділена на дві частини за умови, що основна безперервна її частина становитиме не менш як 30 календарних днів.

Права начальників (командирів) щодо надання відпусток, а також порядок їх надання визначаються Головою Служби безпеки України з урахуванням необхідності підтримання постійної бойової готовності органів, підрозділів та військових частин Служби безпеки України.

Військовослужбовцям, кандидатури яких затверджено для виїзду у довгострокові закордонні службові відрядження або для направлення на навчання, чергова відпустка надається з урахуванням повного використання її до їх відбуття у відрядження або вступу до навчального закладу.

Військовослужбовцям, які перебувають у довгострокових закордонних службових відрядженнях, дозволяється за їх бажанням об'єднувати чергові і додаткові відпустки за минулий та поточний роки. У разі переміщення зазначених осіб по службі невикористана ними об'єднана відпустка (або її невикористана частина) надається на новому місці служби (новій посаді).

56. Військовослужбовцям, прийнятим на військову службу із запасу, тривалість чергової відпустки у рік прийняття на військову службу обчислюється пропорційно часу з дня прийняття і до кінця календарного року з розрахунку 1/12 тривалості відпустки, на яку вони мають право згідно з пунктом 54 цього Положення, за кожний повний місяць служби. При цьому військовослужбовцям, які мають право на відпустку тривалістю 10 і більше календарних днів, оплачується проїзд до місця проведення відпустки і назад та надається додатково час на дорогу.

Військовослужбовцям, які звільняються з військової служби, крім осіб, які звільняються за віком, станом здоров'я або у зв'язку зі скороченням штатів, чергова відпустка надається з

розрахунку 1/12 тривалості відпустки, на яку вони мають право згідно з пунктом 54 цього Положення, за кожний повний місяць служби в році звільнення. При цьому оплачується проїзд до місця проведення відпустки і назад до місця служби чи обраного місця проживання та надається додатково час на дорогу з урахуванням вимог, установлених абзацом першим цього пункту.

Військовослужбовцям, які звільняються з військової служби за віком, станом здоров'я або у зв'язку із скороченням штатів, у рік звільнення надається чергова відпустка тривалістю, встановленою пунктом 54 цього Положення.

Військовослужбовцям, накази про звільнення яких підписано у минулому році, але які не виключені із списків особового складу, відпустка за період служби у поточному році не надається.

57. Відкликання військовослужбовців з чергової відпустки допускається лише у разі надзвичайної службової необхідності. Порядок відкликання військовослужбовців із чергових відпусток визначається Головою Служби безпеки України. Невикористана частина відпустки надається військовослужбовцю, як правило, у поточному році. Якщо невикористана частина відпустки становить 10 і більше календарних днів, військовослужбовцю оплачується проїзд до місця проведення відпустки і назад, але не далі пункту, з якого його було відкликано, а також надається додатково час на дорогу.

58. Щорічні додаткові відпустки за особливий характер служби та роботу зі шкідливими та важкими умовами праці надаються військовослужбовцям тривалістю та у порядку, що визначаються Головою Служби безпеки України. Ці відпустки можуть бути використані одночасно з черговими відпустками або в інший строк з урахуванням побажання військовослужбовця та інтересів служби.

Перелік посад та обов'язків, що дають право особам, які їх займають або виконують, на щорічну додаткову відпустку за особливий характер служби та роботу із шкідливими та важкими умовами праці, визначається Головою Служби безпеки України.

Військовослужбовцям, які мають право на щорічну додаткову відпустку за особливий характер служби та роботу із шкідливими та важкими умовами праці, а також на додаткову відпустку з інших підстав, передбачених законодавством, відпустка надається за їх вибором за однією з підстав.

Військовослужбовцям, віднесеним до 1 і 2 категорій громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, надається додаткова відпустка тривалістю 14 робочих днів на рік.

59. Відпустки у зв'язку із закінченням військових навчальних закладів особам, яким присвоєно перше офіцерське звання, надаються до направлення їх до місця проходження служби тривалістю 30 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки та від місця проведення відпустки до місця проходження служби. Ці відпустки зараховуються як чергові відпустки за поточний рік.

60. Військовослужбовцям, допущеним до складання вступних іспитів у вищі навчальні заклади з вечірньою та заочною формами навчання, надаються відпустки тривалістю 15 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця знаходження навчального закладу і назад. Зазначена відпустка надається військовослужбовцю на підставі

повідомлення за підписом керівника навчального закладу про його допуск до складання вступних іспитів.

Військовослужбовцям, які успішно навчаються у вищих навчальних закладах без відриву від служби, надаються додаткові відпустки:

а) на період настановних занять, виконання лабораторних робіт, складання заліків та іспитів для тих, хто навчається на першому та другому курсах у вищих навчальних закладах:

I-II рівнів акредитації з вечірньою формою навчання - 10 календарних днів;

III-IV рівнів акредитації з вечірньою формою навчання - 20 календарних днів;

незалежно від рівня акредитації із заочною формою навчання - 30 календарних днів;

б) на період настановних занять, виконання лабораторних робіт, складання заліків та іспитів для тих, хто навчається на третьому і наступних курсах у вищих навчальних закладах:

I-II рівнів акредитації з вечірньою формою навчання - 20 календарних днів;

III-IV рівнів акредитації з вечірньою формою навчання - 30 календарних днів;

незалежно від рівня акредитації із заочною формою навчання - 40 календарних днів;

в) на період складання державних іспитів у вищих навчальних закладах незалежно від рівня акредитації - 30 календарних днів;

г) на період підготовки та захисту дипломного проекту (роботи) військовослужбовцям, які навчаються у вищих навчальних закладах з вечірньою та заочною формою навчання I-II рівнів акредитації, - два місяці, а у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації - чотири місяці.

Тривалість додаткових оплачуваних відпусток військовослужбовцям, які здобувають другу (наступну) вищу освіту за заочною (вечірньою) формою навчання у навчальних закладах післядипломної освіти та вищих навчальних закладах, що мають у своєму підпорядкуванні підрозділи післядипломної освіти, визначається як для осіб, які навчаються на третьому і наступних курсах вищого навчального закладу відповідного рівня акредитації.

Відпустки, передбачені підпунктами "а" та "б" цього пункту, надаються протягом навчального року.

61. Творчі відпустки надаються офіцерам, які є здобувачами вчених ступенів кандидата наук або доктора наук, для завершення дисертаційних робіт, написання підручників та в інших випадках, передбачених законодавством.

Тривалість, порядок та умови надання творчих відпусток встановлюються Кабінетом Міністрів України.

62. Військовослужбовцям-жінкам надається відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами із збереженням грошового та матеріального забезпечення тривалістю: до пологів - 70 календарних днів; після пологів - 56 календарних днів (70 календарних днів - у разі народження двох і більше дітей та у разі ускладнення пологів), починаючи з дня пологів.

Після закінчення відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами за бажанням військовослужбовця-жінки їй надається відпустка по догляду за дитиною до досягнення нею трьох років (з виплатою допомоги по державному соціальному страхуванню). У разі коли

дитина потребує домашнього догляду, військовослужбовцю-жінці надається відпустка по догляду за дитиною без збереження грошового та матеріального забезпечення тривалістю, визначеною у медичному висновку, але не більш як до досягнення нею шести років. Час цих відпусток зараховується до строків вислуги у військових званнях, вислуги років для виплати відсоткової надбавки за вислугу років, а також до вислуги років для призначення пенсії.

Перед відпусткою у зв'язку з вагітністю та пологами або безпосередньо після неї військовослужбовцям-жінкам надається чергова відпустка за поточний рік.

Чергова відпустка у році закінчення відпустки по догляду за дитиною обчислюється пропорційно часу з дня закінчення цієї відпустки і до кінця календарного року з розрахунку 1/12 тривалості відпустки, на яку вони мають право згідно з пунктом 54 цього Положення, за кожний повний місяць служби. При цьому, якщо тривалість відпустки становить 10 і більше календарних днів, оплачується проїзд до місця проведення відпустки і назад та надається додатково час на дорогу.

Військовослужбовцям-жінкам, які мають двох і більше дітей віком до 15 років або дитину-інваліда, за їх бажанням щороку надається додаткова відпустка тривалістю 5 календарних днів без урахування вихідних. Така відпустка може бути надана військовослужбовцю-жінці, яка усиновила дитину, військовослужбовцю-батьку, який виховує дитину без матері (в тому числі й у разі тривалого перебування матері у лікувальному закладі), а також військовослужбовцю, який взяв під опіку дитину.

63. Відпустки у зв'язку з хворобою надаються військовослужбовцям на підставі висновку військово-лікарської комісії.

Тривалість відпустки у зв'язку з хворобою визначається характером захворювання. У цілому час безперервного перебування на лікуванні у лікувальних закладах і у відпустці у зв'язку з хворобою не повинен перевищувати чотирьох місяців, крім випадків, коли законодавством передбачено більш тривалі строки перебування на лікуванні за окремими захворюваннями. Після закінчення зазначеного строку безперервного перебування на лікуванні та у відпустці у зв'язку з хворобою військовослужбовці підлягають огляду військово-лікарською комісією для вирішення питання про придатність їх до військової служби. У разі визнання військовослужбовців непридатними до військової служби в мирний час або непридатними до військової служби з виключенням з військового обліку, вони можуть бути звільнені в запас або у відставку до виписки з лікувального закладу.

Звільнення в запас або у відставку військовослужбовців у період перебування їх на лікуванні в лікувальних закладах та у відпустці у зв'язку з хворобою в межах строків, передбачених цим пунктом, не проводиться.

64. Відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин надаються військовослужбовцям на строк до 10 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки і назад.

VII. Звільнення з військової служби

65. Звільнення військовослужбовців з військової служби здійснюється:

а) у запас Служби безпеки України - осіб офіцерського складу, якщо вони не досягли граничного віку перебування у запасі і за станом здоров'я придатні до військової служби в мирний або воєнний час;

б) у запас Збройних Сил України:

прапорщиків (мічманів), осіб рядового, сержантського і старшинського складу, якщо вони не досягли граничного віку перебування у запасі і за станом здоров'я придатні до військової служби в мирний або воєнний час;

осіб офіцерського складу, якщо вони не досягли граничного віку перебування в запасі і за станом здоров'я придатні до військової служби в мирний або воєнний час, у разі недоцільності використання їх у запасі Служби безпеки України або на їх прохання;

в) у відставку, якщо вони досягли граничного віку перебування у запасі або визнані військово-лікарськими комісіями непридатними за станом здоров'я до військової служби з виключенням з військового обліку.

Звільнення військовослужбовців з військової служби здійснюється за підставами, передбаченими пунктами 66 і 67 цього Положення, як правило, без зарахування в розпорядження відповідних начальників (командирів).

Рішення про звільнення з військової служби в запас або у відставку доводиться до відома військовослужбовців, як правило, не пізніше ніж за два місяці перед поданням до звільнення.

Безпосередні та інші прями начальники проводять з ними особисті бесіди.

Порядок звільнення військовослужбовців з військової служби визначається Головою Служби безпеки України.

66. Контракт припиняється (розривається), а військовослужбовці, які проходять службу за контрактом, звільняються з військової служби:

а) після закінчення строку контракту;

б) за віком - у разі досягнення граничного віку перебування на військовій службі;

в) за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність або обмежену придатність до військової служби;

г) у зв'язку зі скороченням штатів - у разі неможливості використання на службі у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів;

д) через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України;

е) за службовою невідповідністю;

є) у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту військовослужбовцем;

ж) у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту командуванням;

з) у зв'язку з обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили.

67. Особи офіцерського складу, які проходять кадрову військову службу, звільняються з військової служби:

а) за віком - у разі досягнення граничного віку перебування на військовій службі;

б) за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність або обмеженупридатність до військової служби;

в) у зв'язку зі скороченням штатів - у разі неможливості використання на службі у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів;

г) через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України;

д) за власним бажанням - у разі наявності в них вислуги не менш як 5 років у календарному обчисленні;

е) за службовою невідповідністю;

є) у зв'язку з обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили.

68. Військовослужбовець має право порушити клопотання про звільнення з військової служби у разі істотного або систематичного невиконання умов контракту про проходження військової служби з боку керівництва.

Військовослужбовець, стосовно якого прийнято рішення про дострокове розірвання контракту, має право оскаржити це рішення у порядку, встановленому законодавством. Оскарження не припиняє виконання рішення.

У разі визнання рішення про дострокове розірвання контракту (звільнення) незаконним військовослужбовець поновлюється на посаді, яку займав раніше, або на рівній посаді.

69. Військовослужбовці, стосовно яких провадиться дізнання, досудове слідство або кримінальна справа розглядається судом, не підлягають звільненню з військової служби за підпунктами "е", "є" пункту 66 та підпунктом "е" пункту 67, якщо підставами для звільнення є ті діяння військовослужбовців, стосовно яких провадиться дізнання, досудове слідство чи кримінальна справа розглядається судом, до закриття справи органом дізнання або досудового слідства чи постановлення вироку судом.

Військовослужбовці, звільнені з військової служби у зв'язку з обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, у разі його скасування в установленому порядку і закриття справи поновлюються на військовій службі.

70. Військовослужбовці, які померли, загинули або в установленому порядку визнані безвісно відсутніми чи оголошені померлими, виключаються зі списків особового складу Служби безпеки України в порядку, що визначається Головою Служби безпеки України.

Виключення із списків особового складу Служби безпеки України осіб офіцерського складу, визнаних безвісно відсутніми чи оголошених померлими, здійснюється Головою Служби безпеки України на підставі судового рішення про таке визнання чи оголошення.

71. Звільнення військовослужбовців з військової служби здійснюється:

а) військовослужбовців рядового, сержантського і старшинського складу, які проходять службу за контрактом, - командирами військових частин, начальниками регіональних органів, органів військової контррозвідки Служби безпеки України та іншими посадовими особами згідно з правами, визначеними Головою Служби безпеки України;

б) прапорщиків (мічманів) - заступниками Голови Служби безпеки України, начальниками регіональних органів, органів військової контррозвідки Служби безпеки України та іншими посадовими особами згідно з правами, визначеними Головою Служби безпеки України;

в) осіб офіцерського складу:

у військових званнях до підполковника включно, крім звільнення у зв'язку зі скороченням штатів, - першим заступником Голови Служби безпеки України. Звільнення зазначених офіцерів у зв'язку зі скороченням штатів здійснюється наказом Голови Служби безпеки України;

у військових званнях від полковника до генерал-лейтенанта - Головою Служби безпеки України;

у військових званнях генерал-полковника, генерала армії України - Президентом України.

72. Особам офіцерського складу, прапорщикам (мічманам), які бездоганно прослужили на військовій службі 20 і більше років (у пільговому обчисленні), а тим, хто має особливі заслуги перед державою, незалежно від вислуги років при звільненні в запас або у відставку наказами начальників, які здійснюють звільнення, надається право носіння військової форми одягу, крім осіб, які звільняються з військової служби за підпунктами "е", "є", "з" пункту 66, підпунктами "е" і "є" пункту 67 цього Положення.

Днем звільнення військовослужбовців з військової служби в запас або у відставку вважається день, з якого їх наказом по органу (підрозділу, військовій частині) виключено зі списків особового складу.

VIII. Особливості проходження військової служби особами офіцерського складу, прапорщиками і мічманами, відрядженими до органів виконавчої влади, підприємств і організацій

73. Особи офіцерського складу, прапорщики і мічмани Служби безпеки України за їх згодою можуть бути відряджені до органів виконавчої влади, підприємств і організацій.

Перелік посад в органах та установах, які можуть бути заміщені військовослужбовцями, із зазначенням їх кількості і граничних військових звань за цими посадами затверджується: для осіб вищого офіцерського складу Президентом України, для інших військовослужбовців - Кабінетом Міністрів України.

74. Добір осіб офіцерського складу, прапорщиків (мічманів) для заміщення посад, зазначених у пункті 73 цього Положення, здійснюється керівництвом Служби безпеки України разом з керівниками відповідних органів виконавчої влади, підприємств і організацій.

Відряджаються тільки особи, які не досягли граничного віку перебування на військовій службі, мають високі професійні, ділові та моральні якості, позитивно характеризуються по службі.

Рішення про відрядження приймається Головою Служби безпеки України за погодженням з керівниками відповідних органів, підприємств і організацій.

75. За відрядженими військовослужбовцями та членами їх сімей зберігаються всі гарантії та пільги, передбачені законодавством.

Виплата посадових окладів, окладів за військовим званням, матеріальної допомоги, всіх видів надбавок та винагород, на які має право військовослужбовець, а також преміювання відряджених військовослужбовців здійснюється за рахунок органів виконавчої влади, підприємств і організацій, до яких вони відряджені, за розмірами, встановленими законодавством.

Відрядженим до Адміністрації Президента України військовослужбовцям, крім посадових окладів, які виплачуються за місцем відрядження, всі інші види грошового забезпечення та премії виплачуються за рахунок бюджету Служби безпеки України.

Виплата одноразової грошової винагороди за підтримання високої бойової готовності військ, зразкове виконання службових обов'язків і бездоганну військову дисципліну відрядженим військовослужбовцям не здійснюється.

Відрядженим військовослужбовцям, зарахованим у розпорядження відповідних начальників (командирів), з дня повернення в Службу безпеки України, але не раніше дня, до якого вони отримали грошове забезпечення або заробітну плату за останнім місцем роботи, і до призначення на посади, зарахування на навчання у навчальні заклади або звільнення грошове забезпечення виплачується за посадами, які вони займали в Службі безпеки України до відрядження.

76. Відряджені військовослужбовці належні види матеріального забезпечення (речове майно, продовольчий пайок або компенсації замість них, оплата проїзду до місця проведення відпустки і назад, медичне обслуговування, компенсація за піднайом житла) одержують за рахунок Служби безпеки України за нормами і в порядку, встановленими для відповідних категорій військовослужбовців, за попереднім місцем служби або у найближчому органі (військовій частині) за місцем їх роботи.

77. Пенсійне забезпечення звільнених у запас або у відставку відряджених військовослужбовців здійснюється на загальних підставах, передбачених законодавством для військовослужбовців.

Обчислення пенсій провадиться, виходячи із суми грошового забезпечення за тими посадами, які військовослужбовці займали в органах виконавчої влади, на підприємствах і в організаціях, або, за бажанням військовослужбовців, із грошового забезпечення за посадами, які вони займали до відрядження.

IX. Виконання військового обов'язку в запасі

78. Виконання військового обов'язку в запасі в мирний час полягає у додержанні порядку і правил військового обліку, проходженні зборів, збереженні та вдосконаленні військовозобов'язаними знань, навичок і умінь, необхідних для виконання ними обов'язків військової служби у воєнний час, відповідно до військово-облікових чи цивільних спеціальностей.

79. Запас Служби безпеки України складається з:

а) офіцерів Служби безпеки України, звільнених з військової служби в запас;

б) офіцерів запасу, переведених із запасу Збройних Сил України в запас Служби безпеки України;

в) військовозобов'язаних, переведених із запасу Збройних Сил України в запас Служби безпеки України для подальшого прийняття на військову службу у Службу безпеки України.

80. Офіцери запасу Служби безпеки України перебувають на військовому обліку в регіональних органах Служби безпеки України.

81. Особи офіцерського складу перебувають у запасі до досягнення граничного віку, встановленого Законом України "Про загальний військовий обов'язок і військову службу". Військовослужбовці, визнані військово-лікарською комісією за станом здоров'я непридатними до військової служби в мирний час, обмежено придатними у воєнний час, перебувають на військовому обліку у запасі другого розряду. Офіцери, які досягли граничного віку перебування у запасі другого розряду або визнані військово-лікарськими комісіями за станом здоров'я непридатними до військової служби у воєнний час, наказами відповідних начальників регіональних органів Служби безпеки України виключаються з військового обліку і переводяться у відставку.

82. Офіцери запасу Служби безпеки України призиваються на навчальні (або перевірні) та спеціальні збори.

Особи офіцерського складу запасу, які не проходили військової служби як офіцери, а також офіцери запасу, звільнені з військової служби до набуття права на пенсію за вислугу років, за час перебування в запасі можуть бути призвані на навчальні збори:

- першого розряду - три рази на строк до двох місяців кожного разу;
- другого розряду - два рази на строк до одного місяця кожного разу.

Час і строки проведення навчальних зборів офіцерів запасу визначається Головою Служби безпеки України відповідно до Закону України "Про загальний військовий обов'язок і військову службу" (2232-12).

Офіцери запасу в період між навчальними зборами за планом Служби безпеки України можуть бути залучені на перевірні збори на строк до 10 днів як без відриву від виробництва, так і з відривом.

Загальний строк зборів під час перебування в запасі не може перевищувати 10 місяців. При цьому до загального строку перебування на навчальних зборах зараховується і час перебування на перевірних зборах.

У разі прийняття Президентом України рішення про введення в Україні або в окремих її місцевостях надзвичайного стану, а також оголошення окремих місцевостей України зонами надзвичайної екологічної ситуації військовозобов'язані можуть бути призвані на спеціальні збори на строк не більше двох місяців.

Звільнення офіцерів запасу від проходження навчальних зборів здійснюється відповідно до статті 30 Закону України "Про загальний військовий обов'язок і військову службу".

83. Призвані на збори офіцери запасу забезпечуються коштами і матеріальними засобами у порядку і розмірах, установлених Кабінетом Міністрів України.

За призваними на збори офіцерами запасу на весь період зборів, включаючи час проїзду до місця їх проведення і назад, зберігаються місце роботи, займана посада та середній заробіток.

Якщо офіцер запасу захворів під час зборів і продовжує хворіти після їх закінчення, за ним зберігається місце роботи і посада, а з дня закінчення зборів, у разі тимчасової непрацездатності, замість заробітної плати виплачується допомога відповідно до законодавства.

Офіцерам запасу, які на день призову на збори не працюють, на весь період зборів, включаючи час проїзду до місця їх проведення і назад, виплачується грошове забезпечення в розмірі мінімальної заробітної плати за рахунок коштів Служби безпеки України.

84. Строки вислуги у військових званнях для офіцерів запасу встановлюються:
молодшого лейтенанта, лейтенанта - 3 роки
старшого лейтенанта, капітана - 4 роки
майора - 5 років
підполковника - 6 років.

85. Чергові військові звання до старшого лейтенанта включно офіцерам запасу присвоюються після закінчення встановлених пунктом 84 цього Положення строків вислуги у попередньому званні.

Чергові військові звання від капітана до полковника включно присвоюються офіцерам запасу після закінчення встановлених пунктом 84 цього Положення строків вислуги у попередньому званні та за умови успішного проходження навчальних зборів за посадою, що відповідає черговому званню.

Офіцерам запасу, які не проходили навчальних зборів у період перебування у військовому званні, чергові звання від капітана і вище присвоюються за наявності у них необхідного досвіду роботи за спорідненими з профілем службової діяльності спеціальностями або досвіду служби на посадах офіцерського складу з урахуванням посад, на які їх планується призначити у воєнний час.

86. Чергові військові звання офіцерам запасу присвоюються посадовими особами, зазначеними у пункті 29 цього Положення.

87. Чергові військові звання офіцерам запасу присвоюються у послідовному порядку. Окремим офіцерам запасу з високим рівнем професійної підготовки і великим досвідом роботи за спеціальністю, яка застосовується у діяльності органів Служби безпеки України, як виняток, один раз за період проходження служби у запасі може бути достроково присвоєно чергове військове звання після закінчення не менше половини встановленого строку вислуги у попередньому військовому званні або військове звання на один ступінь вище після закінчення не менше двох установлених строків вислуги у попередньому званні, але не вище за звання, передбачене за посадами, на які їх планується призначити у воєнний час.

Офіцерам запасу під час прийняття на військову службу, як виняток, Головою Служби безпеки України може бути присвоєно військове звання на один ступінь вище за звання, яке вони мають, незалежно від строків вислуги, передбачених пунктом 84 цього Положення, але не вище за звання, передбачене посадою, на яку їх планується призначити.

88. Подання про присвоєння чергових військових звань особам офіцерського складу, які перебувають у запасі, вносяться:

на офіцерів, які на воєнний час заплановані до призначення у підрозділи Центрального управління Служби безпеки України, - начальниками відповідних підрозділів Центрального управління від начальника управління і вище;

на офіцерів, які на воєнний час заплановані до призначення в регіональні органи, органи військової контррозвідки, військові частини та установи Служби безпеки України, - начальниками відповідних органів (підрозділів, військових частин).

89. До зняття з військового обліку у Службі безпеки України підлягають офіцери, які вибули на постійне проживання за межі України, порушили клопотання про переведення в запас Збройних Сил України, а також офіцери, засуджені за вчинення злочинів і звільнені від відбування покарання з випробуванням, чи у разі виникнення інших обставин, що перешкоджають використанню офіцера на службі в органах Служби безпеки України.

90. Виключенню з військового обліку у Службі безпеки України підлягають офіцери:

а) визнані військово-лікарськими комісіями непридатними до військової служби у воєнний час;

б) які досягли граничного віку перебування в запасі;

в) які припинили громадянство України;

г) які були засуджені до позбавлення волі або обмеження волі за вчинення тяжких злочинів;

д) які померли.

Х. Особливості проходження військової служби у воєнний час

91. Військовослужбовці проходять військову службу у воєнний час з урахуванням особливостей, передбачених цим Положенням та іншими відповідними нормативно-правовими актами.

92. У разі оголошення мобілізації:

а) військовослужбовці продовжують проходити військову службу, за винятком військовослужбовців - жінок, які мають дітей віком до 16 років, якщо вони не виявили бажання продовжувати службу.

Офіцери запасу, які перебувають на зборах, затримуються до особливого розпорядження. Накази про звільнення з військової служби військовослужбовців, не виключених зі списків особового складу органу (підрозділу, військової частини), підлягають скасуванню, крім наказів про звільнення у відставку за станом здоров'я. Зазначені військовослужбовці приступають до виконання обов'язків за попередніми посадами, а якщо ці посади зайняті, використовуються за вказівкою начальників (командирів) органів (підрозділів, військових частин). Звільнення з військової служби у зв'язку із закінченням строку контракту припиняється до особливого розпорядження;

б) усі відпустки, за винятком відпусток у зв'язку з хворобою, вагітністю та пологами, по догляду за дитиною, припиняються, і військовослужбовці, які перебувають у відпустках, зобов'язані негайно повернутися до місця служби;

в) заміна військовослужбовців, які проходять службу в місцевостях з установленими строками служби, припиняється;

г) військовозобов'язані прибувають до зазначених у мобілізаційних приписах або одержаних повістках пунктів у визначені строки;

д) військовослужбовці, які перебувають на військовій службі та переміщуються на інші посади за штатами воєнного часу, а також військовозобов'язані, приписані до органів (підрозділів, військових частин) Служби безпеки України, приступають до виконання обов'язків за цими посадами відповідно до мобілізаційного призначення.

Особи, які не повернулися своєчасно без поважних причин з відпустки або не з'явилися після оголошення мобілізації до зазначених пунктів у визначені строки, несуть відповідальність згідно із законодавством.

93. Призов на військову службу військовозобов'язаних у разі мобілізації та наступні призови проводяться регіональними органами Служби безпеки України на підставі указів Президента України.

94. Склад прапорщиків і мічманів у воєнний час поповнюється особами, яким присвоєно військові звання прапорщиків чи мічманів.

Військове звання прапорщика чи мічмана у воєнний час присвоюється:

а) солдатам, матросам, сержантам і старшинам з вищою або повною загальною середньою освітою та спеціальною підготовкою, призначеним на посади прапорщиків і мічманів;

б) жінкам з вищою або повною загальною середньою освітою та спеціальною підготовкою, призначеним на посади прапорщиків (мічманів).

Військове звання старшого прапорщика (старшого мічмана) присвоюється прапорщикам (мічманам), які прослужили на посадах, що підлягають комплектуванню старшими прапорщиками (старшими мічманами) або офіцерами, не менш як 3 місяці.

95. Військові звання прапорщиків (мічманів) у воєнний час присвоюються прямими начальниками від начальника підрозділу Центрального управління (якому надано право видавати накази по особовому складу) і вище, начальниками регіональних органів, органів військової контррозвідки, військових навчальних закладів Служби безпеки України та військових навчальних підрозділів Служби безпеки України при вищих навчальних закладах.

96. Офіцерський склад Служби безпеки України у воєнний час поповнюється:

а) офіцерами запасу Служби безпеки України, які призиваються на військову службу відповідно до статті 39 Закону України "Про загальний військовий обов'язок і військову службу" (2232-12);

б) військовослужбовцями, які закінчили відповідні військові навчальні заклади Служби безпеки України і яким присвоєно офіцерське звання;

в) офіцерами Збройних Сил України та інших військових формувань, переведеними в установленому порядку для проходження служби у Службу безпеки України;

г) військовослужбовцями, призначеними на офіцерські посади, які успішно виконують обов'язки за цими посадами і яким присвоєно офіцерське звання;

д) жінками, які мають вищу освіту, споріднену за профілем підготовки з відповідною військовою спеціальністю, призваними або прийнятими на військову службу в Службу безпеки України, яким присвоєно офіцерське звання.

97. Перше та чергові військові офіцерські звання військовослужбовцям у воєнний час присвоюються:

а) від молодшого лейтенанта до капітана включно - начальниками регіональних органів, органів військової контррозвідки;

б) до підполковника включно - заступниками Голови Служби безпеки України;

в) до полковника включно - Головою Служби безпеки України.

98. Строки вислуги у військових званнях для офіцерів, які для виконання службових обов'язків перебувають у діючій армії та у діючих з'єднаннях і частинах Військово-Морських Сил України, встановлюються:

молодшого лейтенанта, лейтенанта - 1 рік

старшого лейтенанта, капітана, майора, підполковника - 1 рік 6 місяців.

При присвоєнні чергових військових звань у воєнний час офіцерам, які не перебувають у діючій армії та у діючих з'єднаннях і частинах Військово-Морських Сил України, застосовуються строки вислуги у військових званнях, установлені пунктом 34 цього Положення.

99. У воєнний час атестування офіцерів проводиться в разі переміщення їх по службі в інші органи (підрозділи, військові частини) Служби безпеки України, а також на вимогу прямих начальників. Атестація затверджується безпосереднім начальником особи, яка підписала атестацію, але не нижче як начальником відділу або командиром військової частини, без її розгляду атестаційною комісією.

Атестування прапорщиків і мічманів, осіб рядового, сержантського і старшинського складу у воєнний час не проводиться.

100. У воєнний час у необхідних випадках можуть надаватися відпустки на строк до 10 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки і назад:

- генералам, адміралам та офіцерам, які займають посади начальників підрозділів Центрального управління, регіональних органів, органів військової контррозвідки, рівних їм і вище, - Головою Служби безпеки України;

- іншим військовослужбовцям - прямими начальниками від начальника управління Центрального управління, регіонального органу, органу військової контррозвідки, рівних їм і вище.

101. У воєнний час лікування військовослужбовців повинно бути закінчено у лікувальному закладі. У виняткових випадках на підставі висновку військово-лікарської комісії начальником органу Служби безпеки України (а у разі виключення зі списків особового складу - начальником військово-лікувального закладу) військовослужбовцям може бути надана відпустка у зв'язку з хворобою тривалістю 30 календарних днів. Після закінчення

цього строку за висновком військово-лікарської комісії відпустка у зв'язку з хворобою може бути продовжена на такий самий строк, а за відповідними медичними показаннями - продовжена ще раз. У цілому відпустка у зв'язку з хворобою не повинна перевищувати трьох місяців. Після закінчення відпустки у зв'язку з хворобою військово-лікарська комісія робить висновок про ступінь придатності військовослужбовця до військової служби.

102. Військовослужбовці, визнані за станом здоров'я обмежено придатними до військової служби у воєнний час, можуть бути призначені на відповідні посади в органи (підрозділи, військові частини) Служби безпеки України, які не беруть участі у бойових діях. Військовослужбовці, які перебувають на військовій службі і визнані військово-лікарськими комісіями непридатними до військової служби з виключенням з військового обліку, підлягають звільненню у відставку за станом здоров'я, а визнані непридатними до військової служби з повторним медичним оглядом через 6 або 12 місяців, звільняються в запас за станом здоров'я із зазначенням у наказі про звільнення про повторний медичний огляд після закінчення зазначених строків.

Глава Адміністрації Президента України

В.ЛИТВИН

Зразок

ДОДАТОК
до Положення про проходження військової
служби за контрактом та кадрової військової
служби у Службі безпеки України,
затвердженого Указом Президента України
від 7 листопада 2001 року N 1053/2001

(Малий Державний Герб України)

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

КОНТРАКТ

про проходження військової служби у Службі
безпеки України особами офіцерського складу,
прапорщиками і мічманами, солдатами і
матросами, сержантами і старшинами

Служба безпеки України в особі _____,
(посада, військове звання, прізвище, ім'я, по батькові)
з одного боку, і громадянин України _____
(прізвище, ім'я, по батькові, число, місяць і рік народження,
а також військове звання, займана військова посада, особистий номер, якщо вони є,
місце проживання, серія і номер паспорта (посвідчення особи), коли і ким виданий)

з другого боку, відповідно до пунктів 9-16 Положення про проходження військової служби за контрактом та кадрової військової служби у Службі безпеки України, уклали цей Контракт про таке:

1. Громадянин _____
(прізвище, ім'я, по батькові)
правовими актами України, які регулюють порядок проходження військової служби у Службі безпеки України, і добровільно бере на себе зобов'язання:

проходити військову службу _____
(вид військової служби)

у Службі безпеки України протягом строку дії Контракту на умовах і в порядку, встановлених законами та іншими нормативно-правовими актами України, що регулюють проходження військової служби у Службі безпеки України;

сумлінно виконувати вимоги військових статутів Збройних Сил України, нормативно-правових актів Служби безпеки України, інших актів законодавства, службові обов'язки, накази командирів і начальників.

2. Служба безпеки України зобов'язується забезпечувати громадянину

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

додержання соціально-економічних, політичних та особистих прав і свобод його та членів його сім'ї, включаючи надання пільг, гарантій та компенсацій, установлених законами та іншими нормативно-правовими актами України, які визначають статус військовослужбовців та порядок проходження військової служби, зокрема:

фінансове, матеріальне та інше забезпечення відповідно до норм та порядку, встановлених законодавством України та нормативно-правовими актами Служби безпеки України;

державне обов'язкове особисте страхування на випадок загибелі, смерті або втрати працездатності, що сталася внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), захворювання, одержаних у період проходження служби.

3. Інші умови Контракту _____

4. Умови цього Контракту можуть бути змінені тільки за згодою сторін у письмовій формі.

5. Контракт укладено на _____ років з _____ до _____.
(прописом) (число, місяць, рік) (число, місяць, рік)

6. Не пізніше як за два місяці до закінчення строку дії цього Контракту сторони зобов'язуються повідомити одна одну про намір щодо укладення нового контракту.

7. Контракт укладено у двох примірниках, які мають однакову силу і зберігаються кожною із сторін.

Начальник (командир)

Громадянин

_____

_____

(військове звання)

(військове звання, якщо воно є)

_____

_____

(підпис)

(підпис)

_____

_____

(прізвище та ініціали)

(прізвище та ініціали)

" ___ " _____ 20 р.

" ___ " _____ 20 р.

МП

ПОЛОЖЕННЯ
про проходження строкової військової служби
солдатами і матросами, сержантами і старшинами
Служби безпеки України

I. Загальні засади

1. Це Положення визначає порядок проходження строкової військової служби солдатами і матросами, сержантами і старшинами Служби безпеки України, їх права і обов'язки.

2. На строкову військову службу у Службу безпеки України в мирний час призиваються придатні до неї за станом здоров'я і віком громадяни України чоловічої статі, яким до дня відправки у військові частини виповнилося 18 років.

Особи, які призиваються на строкову військову службу у Службу безпеки України, повинні позитивно характеризуватися за місцем роботи (навчання) та проживання, мати повну загальну середню освіту, відповідну фізичну підготовку, вільно володіти державною мовою, а також мати допуск до державної таємниці. Перевага надається особам, які до призову здобули освіту, споріднену з відповідною військово-обліковою спеціальністю.

3. Призов громадян на строкову військову службу проводиться в установлені строки на підставі Указу Президента України.

4. У мирний час призову на строкову військову службу у Службу безпеки України не підлягають громадяни:

а) звільнені від призову відповідно до статті 18 Закону України "Про загальний військовий обов'язок і військову службу" (2232-12);

б) щодо яких провадиться дізнання чи попереднє (досудове) слідство або кримінальна справа розглядається судом;

в) які мають судимість.

5. На призовників, відібраних для проходження строкової військової служби у Службу безпеки України, відповідними органами Служби безпеки України на підставі наданих військовими комісаріатами документів оформляється допуск до державної таємниці за формою 2.

6. Ведення облікових документів на військовослужбовців строкової військової служби Служби безпеки України здійснюється згідно з нормативно-правовими актами, що діють у Збройних Силах України.

7. Для військовослужбовців, які проходять строкову військову службу, встановлено такі строки служби в календарному обчисленні:

- а) для рядових і матросів, сержантів і старшин - до 18 місяців;
- б) для матросів і старшин морських підрозділів Служби безпеки України - до 24 місяців;
- в) для осіб, які мають вищу освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем підготовки спеціаліста або магістра, - до 12 місяців.

8. Граничний вік перебування на строковій військовій службі для солдатів і матросів, сержантів і старшин становить 27 років.
Військовослужбовці, які досягли граничного віку перебування на строковій військовій службі, підлягають звільненню в запас.

9. Початком проходження строкової військової служби для призовників вважається день прибуття до військового комісаріату для відправлення у військову частину Служби безпеки України.

10. Днем закінчення проходження строкової військової служби вважається день, з якого військовослужбовця наказом по військовій частині виключено зі списків особового складу.

11. Громадяни, призвані на військову службу, складають Військову присягу на вірність Українському народу.
Військовослужбовці, які прибули до військової частини для проходження строкової військової служби і раніше не склали Військової присяги, складають її після проходження ними програми підготовки, вивчення основних положень військового законодавства України, військових статутів стосовно їх прав та обов'язків, виконання вправи стрільби із стрілецької зброї, але не пізніше як через місяць від дня прибуття до військової частини.

II. Військові звання

12. Рядовому, сержантському і старшинському складу Служби безпеки України присвоюються такі військові звання:

Армійські   Корабельні

Рядовий склад (рядові і матроси)
рядовий   матрос
старший солдат   старший матрос

Сержантський і старшинський склад (сержанти і старшини)
молодший сержант   старшина 2 статті
сержант   старшина 1 статті
старший сержант   головний старшина
старшина   головний корабельний старшина.

13. Громадянам, призваним на строкову військову службу, яким раніше не присвоювалося військове звання, одночасно із зарахуванням до списків військової частини присвоюється військове звання рядового (матроса).

14. Військове звання старшого солдата (старшого матроса) присвоюється:

- а) військовослужбовцям у званні рядового (матроса) в разі призначення їх на посади, за якими штатами передбачено військове звання старшого солдата (старшого матроса);

б) рядовим (матросам) у порядку заохочення.

15. Військове звання молодшого сержанта (старшини 2 статті) присвоюється:

а) військовослужбовцям рядового складу, які закінчили навчання в навчальних підрозділах військових частин Служби безпеки України (далі - навчальні підрозділи) за програмами підготовки сержантів (старшин) і склали іспити за встановленою програмою;

б) солдатам і матросам, які призначені на посади сержантів і старшин, зразково виконують свої службові обов'язки, мають добрі і відмінні показники в бойовій підготовці та зразкову дисципліну, - після складання іспитів за встановленою програмою.

Для проведення іспитів наказом командира військової частини призначається спеціальна комісія. Результати іспитів доповідаються начальникам, яким надано право присвоювати сержантські (старшинські) військові звання.

16. Військове звання сержанта (старшини 1 статті) присвоюється:

а) військовослужбовцям рядового складу, які закінчили навчання в навчальних підрозділах Служби безпеки України за програмами підготовки сержантів (старшин) з оцінкою "відмінно";

б) молодшим сержантам (старшинам 2 статті), гідним присвоєння чергового військового звання, які прослужили на посадах сержантів (старшин) не менш як 3 місяці та призначені на посади, за якими штатом передбачені військові звання сержанта (старшини 1 статті), старшого сержанта (головного старшини), старшини (головного корабельного старшини).

17. Військове звання старшого сержанта (головного старшини) присвоюється сержантам (старшинам 1 статті), гідним присвоєння чергового військового звання, які прослужили на посадах сержантів (старшин) не менш як 3 місяці та призначені на посади, за якими штатом передбачено військове звання старшого сержанта (головного старшини), старшини (головного корабельного старшини).

18. Військове звання старшини (головного корабельного старшини) присвоюється старшим сержантам (головним старшинам), гідним присвоєння чергового військового звання, які прослужили на посаді сержанта (старшини) не менш як 6 місяців і призначені на посади, за якими штатами передбачено військове звання старшини (головного корабельного старшини).

19. Особам сержантського і старшинського складу строкової військової служби, які звільняються в запас, у порядку заохочення може бути присвоєно чергове військове звання на один ступінь вище військового звання, передбаченого штатною посадою, яку займав військовослужбовець під час звільнення в запас, до старшини (головного корабельного старшини) включно.

20. Права начальників (командирів) щодо присвоєння військових звань рядового, сержантського і старшинського складу визначає Голова Служби безпеки України.

21. Військовослужбовці можуть бути позбавлені військового звання старшого солдата (старшого матроса) чи сержантського (старшинського) звання за вироком суду у зв'язку із

вчиненням злочину та в порядку дисциплінарного стягнення відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України (551-14).

Військовослужбовці, позбавлені військового звання старшого солдата (старшого матроса) чи сержантського (старшинського) звання, продовжують проходити військову службу у військовому званні рядового (матроса).

22. Пониження у військовому званні на один ступінь сержантів (старшин), які перебувають на військовій службі, може застосовуватися як вид дисциплінарного стягнення в порядку, передбаченому Дисциплінарним статутом Збройних Сил України.

Пониження у військовому званні молодших сержантів (старшин 2 статті) є позбавленням сержантського (старшинського) звання.

Пониження військовослужбовців у військовому званні на один ступінь у дисциплінарному порядку та позбавлення їх військового звання здійснюється начальниками (командирами), яким таке право надано Дисциплінарним статутом Збройних Сил України.

23. Поновлення у військовому званні військовослужбовців, яких було понижено у військовому званні або позбавлено його, може бути здійснено в порядку заохочення начальниками (командирами), які їх понизили у військовому званні (позбавили військового звання), не раніш як через 6 місяців з дня позбавлення військового звання або пониження у військовому званні, якщо дисциплінарне стягнення відіграло виховну роль і військовослужбовець виправив свою поведінку зразковим виконанням військового обов'язку, а також у разі скасування чи зміни вироку суду про позбавлення його військового звання.

III. Підготовка солдатів і матросів, сержантів і старшин

24. Підготовка солдатів і матросів, сержантів і старшин строкової військової служби здійснюється в навчальних підрозділах або під час практичної роботи безпосередньо у військових частинах Служби безпеки України.

Строки підготовки військовослужбовців строкової військової служби та перелік спеціальностей, за якими вона проводиться, визначаються Головою Служби безпеки України або його заступниками відповідно до їх повноважень.

Військовослужбовці після закінчення курсу підготовки в навчальних підрозділах зобов'язані скласти відповідні іспити.

25. Солдати і матроси, які навчаються в навчальних підрозділах, є курсантами.

26. Курсанти навчальних підрозділів звільняються від нарядів поза своєю військовою частиною, а також від участі в заходах, не пов'язаних із навчальним процесом, за винятком:

а) нарядів у варті для охорони й оборони об'єктів та з метою одержання практичних навичок у несенні вартової служби, в межах часу, передбаченого для цієї мети навчальним планом;

б) почесних варт;

в) робіт, що стосуються боротьби з пожежею або стихійним лихом, якщо для цього недостатньо особового складу інших військових частин.

27. Курсанти відраховуються з навчальних підрозділів за станом здоров'я, через низькі професійні, ділові та моральні якості чи недисциплінованість.

Відрахування курсантів за станом здоров'я здійснюється командирами військових частин на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії.

Відрахування курсантів у зв'язку з низькими професійними, діловими та моральними якостями і недисциплінованістю проводиться командирами військових частин на підставі письмових дозволів начальників, яким підпорядковані ці військові частини.

28. Курсантам, які після закінчення курсу підготовки в навчальних підрозділах за програмами підготовки сержантів (старшин) склали встановлені іспити, присвоюються військові звання сержантського (старшинського) складу.

Накази про закінчення навчальних підрозділів оголошуються курсантам в урочистій обстановці з одночасним врученням їм свідоцтв установленого зразка, а курсантам, яким присвоєні військові звання сержантського (старшинського) складу, вручаються також відповідні погони.

29. Підготовка солдатів і матросів, сержантів і старшин може проводитись у навчальних підрозділах інших військових формувань на договірній основі.

IV. Призначення на посади та переміщення по службі

30. Військові посади, які підлягають заміщенню солдатами і матросами, сержантами і старшинами строкової військової служби, та відповідні їм військові звання визначаються штатами.

31. Солдати і матроси, які до призову на строкову військову службу пройшли підготовку з військово-технічних спеціальностей у навчальних закладах Товариства сприяння обороні України, професійно-технічних та вищих навчальних закладах, призначаються на штатні посади, як правило, відповідно до набутих ними спеціальностей.

32. Солдати і матроси, сержанти і старшини, які пройшли підготовку в навчальних підрозділах або на практичній роботі, призначаються на штатні посади відповідно до набутої ними військово-облікової спеціальності та присвоєного військового звання.

33. Призначення на посади, переміщення по службі, звільнення з військової служби військовослужбовців строкової військової служби здійснюється посадовими особами відповідно до наданих їм Головою Служби безпеки України повноважень.

34. Солдати і матроси, сержанти і старшини проходять службу, як правило, у військових частинах, до яких вони були направлені під час призову на строкову військову службу або прибули після підготовки у навчальних підрозділах.

35. Призначення солдатів і матросів, сержантів і старшин на посади та звільнення з посад, які вони займають, здійснюється наказами по військовій частині.

36. Просування по службі військовослужбовців строкової військової служби здійснюється з урахуванням їх моральних, ділових та професійних якостей, стану здоров'я та наявності вакантних посад.

37. Переміщення військовослужбовців строкової військової служби з однієї військової частини до іншої проводиться:

а) за службовою потребою;

б) за сімейними обставинами - внаслідок зміни сімейних обставин під час проходження строкової військової служби на підставі акта обстеження сімейного та майнового стану родини військовослужбовця, затвердженого обласним військовим комісаром;

в) за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії.

Переміщення військовослужбовців строкової військової служби з однієї військової частини до іншої здійснюється на підставі письмового дозволу Голови Служби безпеки України або його заступників.

38. Переміщення військовослужбовців, не пов'язане з реорганізацією військових частин або скороченням їх штатів, направленням на навчання, призначенням на інші посади, звільненням з військової служби, проводиться, як правило, після закінчення зимового і літнього періодів навчання. Переміщення в інший час допускається тільки в разі крайньої потреби.

39. У разі реорганізації військових частин або скорочення їх штатів, коли використати військовослужбовців строкової військової служби на посадах, що відповідають їх військовим званням і рівню підготовки, немає можливості, допускається призначення сержантів і старшин з вищих посад на нижчі, в тому числі на посади солдатів і матросів.

40. Дозволяється здійснювати переміщення військовослужбовців строкової військової служби, які є братами-близнюками, для сумісного проходження служби в одному підрозділі.

41. Переміщення військовослужбовців строкової військової служби між Службою безпеки України та іншими військовими формуваннями, утвореними відповідно до законів України, проводиться на підставі письмового розпорядження Голови Служби безпеки України або його заступників після погодження цього питання з вищим командуванням відповідного військового формування. Виключення із списків особового складу проводиться наказом командира військової частини Служби безпеки України.

42. На посади військовослужбовців строкової військової служби із штатними категоріями військових звань "молодший сержант", "сержант" ("старшина 2 статті", "старшина 1 статті") в разі некомплекту сержантів і старшин можуть призначатися добре підготовлені та дисципліновані старші солдати і рядові (старші матроси та матроси), а на посади із штатними категоріями військових звань "старший сержант" і "старшина" ("головний старшина", "головний корабельний старшина") - молодші сержанти, сержанти (старшини 2 статті, старшини 1 статті).

43. Пониження у посаді сержантів і старшин у дисциплінарному порядку здійснюється наказом начальника (командира), якому таке право надано Дисциплінарним статутом Збройних Сил України (551-14).

Сержанти і старшини, понижені у посаді в дисциплінарному порядку, можуть бути поновлені на попередній або рівній посаді наказом начальника, який застосував стягнення, але не раніш як через 6 місяців з дня накладення стягнення та за наявності вакантних посад.

У разі відсутності вакантних посад дисциплінарне стягнення - посадове пониження - може бути знято без поновлення на попередній посаді.

V. Відрядження

44. Військовослужбовців строкової військової служби дозволяється направляти у службові відрядження:

- а) для навчання (на курсах, зборах тощо), вступу до військових навчальних закладів;
- б) для забезпечення заходів, пов'язаних з бойовою підготовкою;
- в) для забезпечення охорони, супроводження і доставки військових вантажів, озброєння, військової техніки та інших матеріальних засобів;
- г) як нарочних або для супроводження нарочних з секретними документами і матеріалами;
- д) для супроводження хворих або команд;
- е) за викликом старших прямих начальників або для одержання державних нагород;
- є) до органів, які провадять дізнання чи досудове слідство, або для участі в судовому засіданні;
- ж) для участі у спортивних і культурно-масових заходах.

45. Військовослужбовців у службові відрядження направляють командири військових частин на підставі розпоряджень старших начальників або за власним рішенням у випадках, передбачених пунктом 44 цього Положення, із зазначенням у наказі по військовій частині прізвищ осіб, які направляються у відрядження, мети і строку відрядження.

46. Військовослужбовцям, які направляються у відрядження, видається посвідчення про відрядження встановленої форми.

47. У місці відрядження військовослужбовці зобов'язані негайно прибути до посадової особи, в розпорядження якої вони були відряджені, і стати на облік у порядку, встановленому Статутом гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України (550-14).

48. Під час слідування у відрядження та повернення з нього військовослужбовцям забороняється відхилятися від зазначеного у посвідченні про відрядження маршруту або здійснювати самовільні зупинки у проміжних пунктах.

49. Якщо військовослужбовець затримався в дорозі до місця відрядження внаслідок непередбачених перешкод на транспорті або у зв'язку з хворобою чи вчасно не може прибути до місця своєї служби з тих самих причин, він повинен одержати позначку в посвідченні про відрядження або довідку про причини затримки у військового коменданта на транспорті, керівника органу Служби безпеки України, військового коменданта гарнізону або

військового комісара за місцем проведення військовослужбовцем відрядження, а в разі відсутності таких - від органу місцевого самоврядування.

50. У разі втрати в дорозі службових або особистих документів, зброї, іншого військового майна відряджений повинен негайно повідомити про це військового коменданта на транспорті, керівника органу Служби безпеки України, військового коменданта гарнізону або військового комісара, а якщо такі відсутні, - орган внутрішніх справ або орган місцевого самоврядування.

51. У разі наявності поважних причин, що перешкоджають військовослужбовцю своєчасно вибути з місця службового відрядження до місця постійної служби, він повинен повідомити про це посадову особу за місцем, де він перебуває на обліку.

52. Поважними причинами затримки військовослужбовця у відрядженні понад зазначені у посвідченні про відрядження строки є розпорядження старших начальників про продовження строку відрядження, хвороба, що перешкоджає пересуванню, стихійне лихо та інші надзвичайні обставини. Причини затримки мають бути підтвержені відповідними документами.

53. У разі порушення військовослужбовцем військової дисципліни під час перебування його у відрядженні начальник органу Служби безпеки України, військовий комендант гарнізону або військовий комісар за місцем відрядження мають право припинити відрядження і відправити цього військовослужбовця до своєї військової частини.

Про всі заходи, вжиті стосовно військовослужбовця, який порушив військову дисципліну, начальник органу Служби безпеки України, військовий комендант гарнізону чи військовий комісар за місцем проведення військовослужбовцем відрядження повідомляє командира його військової частини і робить відповідну позначку в посвідченні про відрядження.

54. У разі неповернення військовослужбовця з відрядження в установлений строк і відсутності повідомлення про причини його затримання командир військової частини негайно робить запит начальнику, в розпорядження якого було відряджено військовослужбовця. Після одержання відповіді про те, що відряджений не прибув до пункту призначення або своєчасно вибув до своєї військової частини, командир військової частини організовує його розшук.

55. У разі оголошення мобілізації або одержання відповідних повідомлень військовослужбовці, які перебувають у відрядженнях, зобов'язані з дозволу начальників, у розпорядження яких вони прибули, негайно повернутися до своїх військових частин.

Якщо військової частини за місцем колишньої дислокації не виявиться, військовослужбовці зобов'язані прибути до начальника найближчого органу Служби безпеки України, військового коменданта або у військовий комісаріат.

VI. Відпустки

56. Солдатам і матросам, сержантам і старшинам строкової військової служби в мирний час надаються відпустки:

- а) основна;
- б) додаткова - у порядку заохочення;

в) у зв'язку з хворобою;

г) за сімейними обставинами;

д) за особливий характер служби та роботу із шкідливими умовами праці.

57. Основна відпустка надається військовослужбовцям один раз за період строкової військової служби після проходження не менш як 6 місяців служби тривалістю:

а) солдатам і матросам - 20 календарних днів;

б) сержантам і старшинам - 25 календарних днів.

Військовослужбовцям строкової військової служби, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, основна відпустка надається тривалістю 30 календарних днів.

58. Відпустка у зв'язку з хворобою надається на строк до двох місяців на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії.

59. У разі неможливості з будь-яких причин використати відпустку у зв'язку з хворобою за межами військової частини військовослужбовець може бути залишений при військовій частині із звільненням його на час відпустки від усіх робіт, занять, призначення у добовий наряд і наряд варт.

Відпустка при військовій частині проводиться, як правило, при медичному пункті (лазареті) військової частини з проведенням необхідних лікувально-профілактичних та оздоровчих заходів.

60. Після закінчення відпустки у зв'язку з хворобою військовослужбовці за розпорядженням командира військової частини або начальника органу Служби безпеки України, військового коменданта гарнізону чи військового комісара можуть бути направлені за місцем проведення відпустки на медичний огляд.

Подальший порядок проходження військової служби цими військовослужбовцями визначається відповідно до висновків військово-лікарської чи лікарської комісії.

61. Солдатам і матросам, сержантам і старшинам останнього періоду служби, яким до закінчення встановленого строку служби залишилося служити менше одного місяця, відпустка у зв'язку з хворобою надається при військовій частині.

62. Відпустка за сімейними обставинами може бути надана:

а) в разі тяжкої хвороби або смерті близьких родичів військовослужбовця (батько, мати, діти, рідні брати і сестри, дружина та її батьки) чи інших осіб, на вихованні яких він перебував;

б) у разі пожежі або стихійного лиха, від яких постраждала сім'я військовослужбовця;

в) в інших виняткових випадках, коли, на думку командира військової частини, особиста присутність військовослужбовця в сім'ї дійсно потрібна.

Солдатам і матросам, сержантам і старшинам останнього періоду служби, яким до закінчення встановленого строку залишилося служити менше одного місяця, відпустка за

сімейними обставинами надається з урахуванням їх звільнення в запас без повернення до військової частини.

63. Необхідність надання відпустки за сімейними обставинами повинна бути підтверджена начальником органу Служби безпеки України, військовим комісаріатом за місцем проживання близьких родичів військовослужбовця або лікувальним закладом.

Документи подаються військовослужбовцем під час порушення клопотання про надання відпустки або, у крайньому випадку, під час повернення з відпустки.

64. Відпустка за сімейними обставинами надається на строк до 10 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки і назад.

65. Відпустки за особливий характер служби та роботи із шкідливими умовами праці надаються військовослужбовцям строкової військової служби в порядку, встановленому Головою Служби безпеки України.

66. Військовослужбовцям, які відбувають у відпустки, передбачені цим Положенням, надається додатковий час для проїзду до місця проведення відпустки і назад.

67. Право надання відпустки солдатам і матросам, сержантам і старшинам належить командирі військової частини.

68. Про відбуття у відпустку солдатів і матросів, сержантів і старшин та повернення їх з відпустки оголошується наказом по військовій частині.

69. Військовослужбовцям строкової військової служби, стосовно яких порушено кримінальну справу, а також залученим для участі у кримінальному судочинстві як потерпілі, поняті, перекладачі та інші особи, відпустка надається тільки за погодженням із відповідними правоохоронними органами чи судом.

70. Військовослужбовцям, які відбувають у відпустку, видаються відпускний квиток установленої форми і військові перевізні документи або гроші для проїзду до місця проведення відпустки та назад.

Якщо військовослужбовець вибуває у відпустку у зв'язку із смертю близьких родичів або інших осіб, на вихованні яких він перебував, йому дозволяється здійснити проїзд до місця поховання літаком за рахунок бюджету Служби безпеки України.

71. Після прибуття до місця проведення відпустки військовослужбовці зобов'язані стати на облік, а в разі вибуття - знятися з обліку в порядку, встановленому Статутом гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України (550-14).

72. У разі втрати відпускнуго квитка в дорозі або за місцем проведення відпустки військовослужбовець зобов'язаний доповісти про це начальнику органу Служби безпеки України або військовому коменданту на транспорті, військовому коменданту гарнізону чи військовому комісару за місцем проведення відпустки.

Начальник органу Служби безпеки України або військовий комендант на транспорті, військовий комендант гарнізону, військовий комісар відповідно до даних обліку, а в разі відсутності даних - після встановлення особи військовослужбовця видає йому довідку, що

засвідчує законність перебування у відпустці, повідомляє про це за місцем служби військовослужбовця і контролює його повернення до військової частини.

73. Відпустку може бути продовжено в разі:

а) затримки військовослужбовця в дорозі до місця проведення відпустки внаслідок непередбачених перешкод на транспорті або у зв'язку з хворобою - на підставі документів, засвідчених військовим комендантом на транспорті або головним лікарем медичного закладу, де військовослужбовець перебував на лікуванні, - на фактичний строк затримки;

б) смерті або тяжкої хвороби близьких родичів військовослужбовця (батько, мати, діти, рідні брати і сестри, дружина та її батьки) або інших осіб, на вихованні яких він перебував, а також у разі пожежі або стихійного лиха, від яких постраждала сім'я військовослужбовця, який перебував у відпустці, - на строк до 10 календарних днів;

в) неможливості виїзду з місця проведення відпустки внаслідок непередбачених перешкод на транспорті або у зв'язку з хворобою військовослужбовця, що перешкоджає виїзду, - до закінчення причин затримки.

74. Право продовження військовослужбовцю відпустки належить начальнику органу Служби безпеки України або військовому коменданту гарнізону чи військовому комісару за місцем її проведення.

Про строки і причини затримки начальник органу Служби безпеки України або військовий комендант гарнізону чи військовий комісар повинен негайно повідомити командира військової частини, з якої прибув військовослужбовець, і зробити про це позначку у відпускнуому квитку.

75. Якщо військовослужбовець своєчасно не повернувся з відпустки, командир військової частини вживає заходів, передбачених пунктом 54 цього Положення.

76. У разі порушення військовослужбовцем військової дисципліни під час перебування у відпустці начальник органу Служби безпеки України або військовий комендант гарнізону, військовий комендант на транспорті чи військовий комісар повідомляють про це командира військової частини та роблять відповідну позначку у відпускнуому квитку військовослужбовця.

77. У разі оголошення мобілізації військовослужбовці, які перебувають у відпустці, крім тих, які перебувають у відпустці у зв'язку з хворобою, зобов'язані знятися з обліку і негайно виїхати до своєї військової частини. Якщо військової частини за місцем колишньої дислокації не виявиться, військовослужбовці повинні прибути до найближчого начальника органу Служби безпеки України або військового коменданта чи військового комісара.

Військовослужбовці, які перебувають у відпустці у зв'язку з хворобою, повинні прибути до військового комісаріату для повторного медичного огляду, а якщо зробити цього немає можливості за станом здоров'я, - негайно повідомити про це військового комісара письмово з поданням довідки лікувального закладу (лікаря).

VII. Особливості проходження строкової військової служби військовослужбовцями, стосовно яких порушено кримінальну справу, і засудженими

78. Солдати і матроси, сержанти і старшини, які вислужили встановлені строки військової служби і стосовно яких провадиться дізнання, досудове слідство або кримінальна справа розглядається судом, звільняються із служби тільки за попереднім повідомленням відповідного правоохоронного органу або суду.

79. Військовослужбовці, засуджені військовим судом до позбавлення волі, а також до тримання в дисциплінарному батальйоні, виключаються із списків військових частин, де вони проходили строкову військову службу до засудження, з дня набрання вироком законної сили.

80. Солдатам і матросам, сержантам і старшинам, які перебували на строковій військовій службі і були незаконно засуджені або незаконно притягнуті до кримінальної відповідальності, в разі скасування вироку і закриття справи або постановлення судом виправдувального вироку чи прийняття рішення про закриття кримінальної справи органом дізнання чи досудового слідства час перебування під вартою і час відбування покарання в місцях позбавлення волі або в дисциплінарному батальйоні зараховується до строку військової служби.

81. Військовослужбовці строкової військової служби, звільнені з дисциплінарного батальйону на підставах, передбачених законодавством, направляються для подальшого проходження строкової військової служби до військових частин Збройних Сил України.

82. Солдати і матроси, сержанти і старшини, засуджені до міри покарання, не пов'язаної з позбавленням волі, переводяться для подальшого проходження служби у Збройні Сили України з урахуванням вимог пункту 41 цього Положення.

VIII. Права, обов'язки і відповідальність військовослужбовців строкової військової служби

83. Солдати і матроси, сержанти і старшини користуються соціально-економічними, політичними та особистими правами і свободами, передбаченими Конституцією (254к/96-ВР), законами України та іншими нормативно-правовими актами.

Права та обов'язки військовослужбовців, що впливають з умов військової служби, визначаються Законами України "Про загальний військовий обов'язок і військову службу" (2232-12), "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" (2011-12), "Про Службу безпеки України" (2229-12), статутами Збройних Сил України, цим Положенням та іншими нормативно-правовими актами.

84. Солдати і матроси, сержанти і старшини одержують за рахунок держави грошове і матеріальне забезпечення за нормами, встановленими законодавством.

85. Умови пенсійного забезпечення військовослужбовців, які стали інвалідами внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання під час проходження строкової військової служби, та членів їх сімей у разі втрати годувальника визначаються Законом України "Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ" (2262-12).

Військовослужбовці підлягають державному обов'язковому особистому страхуванню на випадок загибелі або смерті. Умови страхування і порядок виплати страхових сум зазначеним особам та членам їх сімей встановлюються Кабінетом Міністрів України.

86. На дітей військовослужбовців строкової військової служби виплачується допомога в розмірах і на умовах, визначених Законом України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми" (2811-12).

87. Солдати і матроси, сержанти і старшини строкової військової служби носять військову форму одягу встановленого зразка із знаками розрізнення відповідно до військових звань.

Військовослужбовцям строкової військової служби цивільний одяг дозволяється носити під час відпустки.

88. Документом, що посвідчує особу військовослужбовця строкової військової служби, є військовий квиток, який пред'являється ним у випадках, установлених законодавством.

89. За порушення військової дисципліни і громадського порядку військовослужбовці строкової військової служби несуть відповідальність згідно з Дисциплінарним статутом Збройних Сил України (551-14).

90. Військовослужбовці строкової військової служби за вчинені ними злочини та заподіяну матеріальну шкоду несуть відповідальність відповідно до законодавства.

91. Про всі зміни у сімейному стані військовослужбовці строкової військової служби повинні доповісти своїм безпосереднім начальникам і подати відповідні документи для внесення змін в облікові дані.

IX. Звільнення з військової служби

92. Солдати і матроси, сержанти і старшини, які вислужили встановлені Законом України "Про загальний військовий обов'язок і військову службу" (2232-12) строки військової служби, звільняються:

а) у запас Збройних Сил України, якщо вони за станом здоров'я придатні до військової служби в мирний або воєнний час;

б) у відставку, якщо вони визнані військово-лікарськими комісіями непридатними за станом здоров'я до військової служби з виключенням з військового обліку.

Звільнення військовослужбовців строкової служби провадиться командиром військової частини на підставі наказу Голови Служби безпеки України, що видається згідно з відповідним Указом Президента України.

93. Військовослужбовці строкової служби звільняються із служби достроково:

а) за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії;

б) за сімейними обставинами - в разі виникнення у них права на відстрочку внаслідок зміни сімейних обставин, а також у разі виникнення обставин, передбачених абзацом четвертим частини першої статті 18 Закону України "Про загальний військовий обов'язок і військову службу";

в) у зв'язку із засудженням до позбавлення волі.

Звільнення в запас військовослужбовців строкової служби, які є потерпілими або свідками у незакінчених провадженнях кримінальних справах, здійснюється в порядку, встановленому пунктом 78 цього Положення.

94. У разі потреби за рішенням Президента України військовослужбовці строкової військової служби, які вислужили встановлений строк, можуть бути затримані на службі до 6 місяців.

95. Військовослужбовці, звільнені із строкової військової служби в запас або у відставку, забезпечуються відповідним обмундируванням за переліком, встановленим Головою Служби безпеки України, проїзними документами до місця проживання, харчуванням на час перебування в дорозі, грошовою допомогою в розмірі, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Військовослужбовці строкової служби за їх бажанням можуть бути звільнені в запас у власному цивільному одязі.

96. Військовослужбовці строкової служби, які звільняються в запас, направляються, як правило, тільки у військові комісаріати за місцем проживання до призову на військову службу. Направляти військовослужбовців строкової служби, які звільняються в запас, до інших пунктів (у яких вони не проживали до призову на військову службу) дозволяється лише в разі зміни місця проживання їхніми сім'ями (батьками) або укладення військовослужбовцем шлюбу, що підтверджується документами.

97. Військовослужбовці строкової служби, звільнені в запас, після прибуття до місця проживання повинні не пізніше як у семиденний строк прибути до військового комісаріату для взяття на військовий облік.

Глава Адміністрації Президента України

В.ЛИТВИН

ПОЛОЖЕННЯ
про проходження військової служби (навчання)
за контрактом курсантами (слухачами) вищих військових
навчальних закладів Служби безпеки України

I. Загальні засади

1. Це Положення визначає порядок проходження військової служби (навчання) за контрактом курсантами (слухачами) вищих військових навчальних закладів Служби безпеки України та вищих навчальних закладів, які мають військові навчальні підрозділи Служби безпеки України з програмами підготовки громадян на посади осіб офіцерського складу (далі - вищі військові навчальні заклади), з урахуванням особливостей навчально-виховного процесу вищих військових навчальних закладів, їх права та обов'язки.

Підготовка громадян на посади осіб офіцерського складу складається з теоретичного і практичного курсів навчання, практики та військового стажування. Порядок проведення зазначеної підготовки у вищих військових навчальних закладах визначається і затверджується Службою безпеки України та Міністерством освіти і науки України.

2. Громадяни, які прийняті до вищих військових навчальних закладів, навчаються в них і не мають військових звань прапорщика або мічмана, є курсантами, а ті, які мають такі звання, - слухачами.

3. Курсанти, які до вступу до вищих військових навчальних закладів не проходили військової служби, складають Військову присягу на вірність Українському народу в порядку, встановленому Статутом внутрішньої служби Збройних Сил України (548-14).

4. Строки військової служби в календарному обчисленні для курсантів (слухачів) вищих військових навчальних закладів встановлюються до 5 років і визначаються навчальними програмами.

5. Початком проходження військової служби для громадян, які одночасно із зарахуванням на навчання до вищих військових навчальних закладів приймаються на військову службу, вважається день призначення на посаду курсанта (слухача) вищого військового навчального закладу.

Початком військової служби за контрактом курсантів (слухачів) вищих військових навчальних закладів вважається день видання наказу про зарахування на військову службу (навчання) за контрактом.

II. Прийняття на військову службу (навчання). Укладення контракту

6. На військову службу (навчання) до вищих військових навчальних закладів приймаються громадяни України чоловічої та жіночої статі, які мають повну загальну середню освіту та відповідають вимогам проходження військової служби і професійного

добору для служби в органах Служби безпеки України, що встановлюються відповідними нормативно-правовими актами, віком від 17 до 21 року, в тому числі ті, яким 17 років виповнюється в рік зарахування на навчання, а також військовослужбовці та військовозобов'язані віком від 18 до 23 років, які не мають військових звань офіцерського складу, успішно склали вступні іспити (заліки), витримали випробування та пройшли конкурсний відбір.

7. Особи, які виявили бажання вступити до вищих військових навчальних закладів, одержують направлення на навчання від підрозділів Центрального управління, регіональних органів, органів військової контррозвідки, вищих військових навчальних закладів Служби безпеки України, а також міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, що здійснюють керівництво військовими формуваннями і уклали відповідні угоди із Службою безпеки України про підготовку фахівців.

8. Прийом громадян на навчання до вищих військових навчальних закладів здійснюється на добровільній основі в порядку, визначеному Умовами прийому на перший курс вищих навчальних закладів України (z0169-00), що затверджуються Міністерством освіти і науки України, та Правилами прийому на перший курс вищих військових навчальних закладів Служби безпеки України, що затверджуються Службою безпеки України.

9. З курсантами, яким виповнилося 18 років, а також слухачами після закінчення першого курсу вищого військового навчального закладу укладається контракт про проходження підготовки на посади осіб офіцерського складу Служби безпеки України. Однією з умов контракту є зобов'язання курсанта (слухача) про дальше проходження військової служби на посадах осіб офіцерського складу в органах Служби безпеки України протягом 5 років після закінчення навчання. У разі відмови від укладення контракту курсант (слухач) відраховується з вищого військового навчального закладу.

10. Контракт про проходження військової служби (навчання) - письмова угода, що укладається між громадянином України та державою, від імені якої виступає Служба безпеки України, для встановлення правових відносин між сторонами у процесі військової служби (навчання).

11. Контракт укладається за зразком, що додається, у двох примірниках, підписується особою, яка вступає на військову службу (навчання) за контрактом, і представником Служби безпеки України в особі начальника (ректора) вищого військового навчального закладу, скріплюється гербовою печаткою і зберігається кожною із сторін.

Контракт набирає чинності з дня видання наказу по вищому військовому навчальному закладу про прийняття курсанта (слухача) на військову службу за контрактом курсантів (слухачів) вищих військових навчальних закладів Служби безпеки України.

Примірник контракту зберігається у вищому військовому навчальному закладі в особовій справі курсанта (слухача).

Після укладення контракту про проходження військової служби (навчання) курсантом (слухачем) вищого військового навчального закладу з військовослужбовцем попередній контракт про проходження ним військової служби розривається.

III. Військові звання

12. Курсантам під час проходження ними військової служби у вищих військових навчальних закладах присвоюються військові звання, передбачені Законом України "Про загальний військовий обов'язок і військову службу" (2232-12) для рядового, сержантського і старшинського складу.

13. Курсантам, які до вступу у вищі військові навчальні заклади не мали військових звань, одночасно із зарахуванням до цих навчальних закладів присвоюється військове звання рядового.

За курсантами і слухачами, зарахованими до вищих військових навчальних закладів із числа військовослужбовців і військовозобов'язаних, зберігаються військові звання, присвоєні їм до вступу у вищі військові навчальні заклади.

14. Військове звання старшого солдата присвоюється курсантам у званні рядового в порядку заохочення.

15. Військове звання молодшого сержанта присвоюється курсантам, призначеним на посаду сержанта, які успішно виконують свої службові обов'язки та мають зразкову військову дисципліну, після складання заліків за відповідною програмою в порядку, встановленому начальником (ректором) вищого військового навчального закладу.

16. Чергові військові звання сержанта, старшого сержанта, старшини присвоюються курсантам у послідовному порядку за умови позитивної характеристики, відповідності чергового звання військовому званню, передбаченому штатною посадою, та наявності вислуги у попередньому званні не менш як 6 місяців.

17. Курсанти і слухачі можуть бути позбавлені військових звань за вироком суду у зв'язку із вчиненням злочинів та в порядку дисциплінарного стягнення відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України.

18. Пониження у військовому званні на один ступінь старших прапорщиків (старших мічманів), сержантів і старшин може застосовуватися як вид дисциплінарного стягнення в порядку, передбаченому Дисциплінарним статутом Збройних Сил України (551-14).

Курсанти і слухачі, які були понижені у військовому званні або позбавлені військових звань, можуть бути поновлені у попередньому військовому званні в порядку заохочення:

у званнях рядового, сержантського і старшинського складу – не раніш як через 6 місяців після пониження;

у званні старшого прапорщика (старшого мічмана) - не раніш як через рік після пониження.

19. Право присвоєння військових звань рядового та сержантського складу, складу прапорщиків і мічманів, позбавлення курсантів і слухачів військових звань, пониження їх у військовому званні на один ступінь у порядку дисциплінарного стягнення та поновлення у попередньому військовому званні належить начальнику (ректору) вищого військового навчального закладу.

Курсантам і слухачам, засудженим до службового обмеження для військовослужбовців, під час відбування цього покарання чергові військові звання не присвоюються. Строк покарання не зараховується їм до строку вислуги років для присвоєння чергового військового звання.

IV. Призначення на посади. Переміщення по службі

20. Призначення на посади курсантів (слухачів) здійснюється наказами начальника (ректора) вищого військового навчального закладу.

21. Військові посади, на які дозволено призначати курсантів (слухачів), та відповідні цим посадам військові звання визначаються штатами вищих військових навчальних закладів.

22. Установлюється така примірна відповідність типових штатних посад сержантського складу їх військовим званням:

командир навчальної підгрупи (відділення) - сержант;

командир навчальної групи (заступник командира взводу) - старший сержант;

помічник начальника курсу (старшина роти) - старшина.

23. На посади помічників начальників курсів можуть призначатися за їх згодою слухачі з числа прапорщиків і мічманів.

24. Пониження курсантів і слухачів у посаді за порушення військової дисципліни проводиться в порядку, встановленому Дисциплінарним статутом Збройних Сил України (551-14), начальником (ректором) вищого військового навчального закладу.

25. Курсанти (слухачі), понижені в посаді в дисциплінарному порядку, можуть бути поновлені у попередній або рівній посаді начальником (ректором) вищого військового навчального закладу, якщо дисциплінарне стягнення відіграло виховну роль і військовослужбовець виправив свою поведінку, зразково виконує військовий обов'язок, але не раніш як через шість місяців після пониження та за наявності вакантних посад.

У разі відсутності вакантних посад дисциплінарне стягнення може бути знято без поновлення у посаді.

Переміщення по службі на вищі посади курсантів (слухачів), засуджених до службового обмеження для військовослужбовців, під час відбування цього покарання не проводиться.

V. Відрядження

26. Курсантів (слухачів) дозволяється направляти у службові відрядження:

а) для проходження практики чи стажування;

б) для забезпечення охорони, супроводження і доставки військових вантажів, озброєння, військової техніки та інших матеріальних засобів;

в) як нарочних або для супроводження нарочних з секретними документами і матеріалами;

г) для супроводження хворих;

д) для участі в наукових конференціях;

е) до органів, які провадять дізнання чи досудове слідство,

або для участі в судовому засіданні;

є) для участі у спортивних і культурно-масових заходах;

ж) в інших випадках за вказівкою (розпорядженням) Голови Служби безпеки України або його заступників.

27. Під час направлення курсантів (слухачів) у відрядження береться до уваги їх стан здоров'я і результати навчання. Курсанти (слухачі), які мають незадовільні результати в навчанні, схильні до порушень військової дисципліни і потребують повсякденного контролю за їх поведінкою з боку командирів, та ті, які мають скарги на стан здоров'я, у відрядження не направляються. Курсанти (слухачі) жіночої статі не направляються у відрядження, зазначені в підпункті "б" пункту 26 цього Положення.

28. Курсанти (слухачі) направляються у службові відрядження начальником (ректором) вищого військового навчального закладу на підставі розпоряджень старших начальників або за власним рішенням у випадках, передбачених пунктом 26 цього Положення, із зазначенням у наказі по навчальному закладу осіб, які направляються у відрядження, мети і строку відрядження.

29. Курсантам (слухачам), які направляються у відрядження, видається посвідчення про відрядження за встановленою формою.

30. Після прибуття до пункту відрядження курсанти (слухачі) зобов'язані негайно звернутися до посадової особи, в розпорядження якої вони були відряджені, і стати на облік у порядку, встановленому Статутом гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України (550-14).

31. Під час слідування у відрядження та повернення з нього курсантам (слухачам) забороняється відхилятися від зазначеного в посвідченні про відрядження маршруту або здійснювати самовільні зупинки в проміжних пунктах.

32. Якщо курсант (слухач) затримався в дорозі до місця відрядження внаслідок непередбачених перешкод на транспорті або в зв'язку з хворобою чи вчасно не може прибути до навчального закладу з тих самих причин, він повинен одержати позначку в посвідченні про відрядження або довідку про причини затримки у військового коменданта на транспорті, керівника органу Служби безпеки України, військового коменданта гарнізону або військового комісара за місцем відрядження, а в разі відсутності таких – від органу місцевого самоврядування.

33. У разі втрати в дорозі службових або особистих документів, зброї, іншого військового майна відряджений повинен негайно повідомити про це військового коменданта на транспорті, начальника органу Служби безпеки України, військового коменданта гарнізону або військового комісара, а якщо такі відсутні – орган внутрішніх справ або орган місцевого самоврядування.

34. У разі наявності поважних причин, що перешкоджають курсанту (слухачу) своєчасно вибути із службового відрядження до місця служби (навчання), він повинен повідомити про це відповідну посадову особу за місцем перебування на обліку.

35. Поважними причинами затримки курсанта (слухача) у відрядженні понад строки, зазначені в посвідченні про відрядження, є розпорядження старшого начальника про продовження строку відрядження, хвороба, що перешкоджає пересуванню, стихійне лихо та інші надзвичайні обставини. Причини затримки мають бути підтвержені відповідними документами.

36. У разі порушення курсантом (слухачем) військової дисципліни під час перебування його у відрядженні начальник органу Служби безпеки України, військовий комендант гарнізону або військовий комісар за місцем відрядження мають право припинити відрядження і відправити такого курсанта (слухача) до місця служби (навчання).

Про всі заходи, вжиті стосовно курсанта (слухача), який порушив військову дисципліну, начальник органу Служби безпеки України, військовий комендант гарнізону чи військовий комісар за місцем відрядження повідомляє начальника (ректора) вищого військового навчального закладу і робить відповідну позначку в посвідченні про відрядження такого курсанта (слухача).

37. У разі неповернення курсанта (слухача) з відрядження в установлений строк і відсутності повідомлення про причини його затримки, начальник (ректор) вищого військового навчального закладу негайно робить запит начальнику, в розпорядження якого курсанта (слухача) було відряджено. Після одержання відповіді про те, що відряджений не прибув до пункту призначення або своєчасно вибув до місця служби (навчання), начальник (ректор) вищого військового навчального закладу організовує його розшук.

38. У разі оголошення мобілізації або одержання відповідних повідомлень курсанти (слухачі), які перебувають у відрядженнях, зобов'язані з дозволу начальників, у розпорядження яких вони прибули, негайно повернутися до свого місця служби (навчання).

VI. Практика і стажування

39. Практична підготовка курсантів (слухачів) проводиться на оперативній, слідчій та інших видах практики і оперативному або слідчому стажуванні.

40. Оперативна або слідча практика проводиться у визначені навчальним планом строки з метою набуття курсантами (слухачами) практичних навичок із спеціальності в органах (підрозділах) Служби безпеки України.

41. Оперативне або слідче стажування курсантів (слухачів) старших курсів в органах (підрозділах) Служби безпеки України проводиться, як правило, на посадах, на які планується їх призначити після закінчення навчання.

42. Порядок організації і проведення оперативної та інших видів практики і стажування визначається наказами начальника (ректора) вищого військового навчального закладу.

43. Використання курсантів (слухачів) не за призначенням, а також на посадах і роботах, не пов'язаних із виконанням програм стажування чи практики, заборонено.

44. Курсанти (слухачі) після закінчення стажування або практики подають письмовий звіт про виконання програми та індивідуального завдання на стажування чи практику, затверджений начальником органу (підрозділу) Служби безпеки України за місцем проходження стажування або практики.

45. Захист звітів курсантів (слухачів) проводиться в порядку, встановленому начальником (ректором) вищого військового навчального закладу.

VII. Відпустки

46. Курсантам (слухачам) щорічно надаються основна (літня) відпустка тривалістю 30 календарних днів та канікулярна (зимова) відпустка тривалістю 14 календарних днів. Курсантам (слухачам), які мають академічну заборгованість, відпустка надається після її ліквідації в межах строків, установлених графіком навчального процесу, або в інші строки, встановлені начальником (ректором) вищого військового навчального закладу. При цьому основна відпустка повинна надаватися тривалістю не менше 15 календарних днів.

47. Крім основної та канікулярної відпусток курсантам (слухачам) можуть надаватися відпустки у зв'язку з хворобою та за сімейними обставинами.

48. Відпустка у зв'язку з хворобою надається на строк до двох місяців на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії.

49. Відпустка за сімейними обставинами може бути надана:

а) у разі тяжкої хвороби або смерті близьких родичів курсанта (слухача) (батько, мати, діти, рідні брати, сестри, дружина та її батьки) або інших осіб, на вихованні яких він перебував;

б) у разі пожежі або іншого стихійного лиха, від яких постраждала сім'я курсанта (слухача);

в) в інших виняткових випадках, коли, на думку начальника (ректора) вищого військового навчального закладу, особиста присутність курсанта (слухача) в сім'ї дійсно потрібна.

50. Необхідність надання відпустки за сімейними обставинами повинна бути підтверджена начальником органу (підрозділу) Служби безпеки України, який направляє курсанта (слухача) на навчання, або військовим комісаром за місцем проживання його близьких родичів чи лікувальним закладом.

Відповідні документи подаються курсантом (слухачем) під час порушення клопотання про надання відпустки або, в крайньому разі, після повернення з відпустки.

51. Відпустка за сімейними обставинами надається тривалістю до 10 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки і назад.

52. Військовослужбовцям, які відбувають у відпустки, передбачені цим Положенням, надається додатковий час для проїзду до місця проведення відпустки і назад.

53. Право надання всіх видів відпусток курсантам (слухачам) належить начальнику (ректору) вищого військового навчального закладу або особі, яка виконує його обов'язки.

54. Курсантам (слухачам), які відбувають у відпустку, видаються відпускний квиток установленої форми і військові перевізні документи або гроші для проїзду до місця проведення відпустки і назад.

55. Після прибуття до місця проведення відпустки курсанти (слухачі) зобов'язані стати на облік, а в разі вибуття - знятися з обліку в порядку, встановленому Статутом гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України (550-14).

56. У разі втрати відпускнуго квитка в дорозі або за місцем проведення відпустки курсант (слухач) зобов'язаний доповісти про це начальнику органу Служби безпеки України або військовому коменданту на транспорті, військовому коменданту гарнізону чи військовому комісару за місцем проведення відпустки.

Начальник органу Служби безпеки України або військовий комендант на транспорті, військовий комендант гарнізону чи військовий комісар відповідно до даних обліку, а в разі відсутності даних - після встановлення особи курсанта (слухача) видає йому довідку, що засвідчує законність перебування у відпустці, повідомляє про це начальника (ректора) вищого військового навчального закладу і контролює повернення до навчального закладу.

57. Відпустку може бути продовжено в разі:

а) затримки в дорозі до місця проведення відпустки внаслідок непередбачених перешкод на транспорті або через хворобу курсанта (слухача) - на підставі документів, засвідчених військовим комендантом на транспорті або головним лікарем медичного закладу, де курсант (слухач) перебував на лікуванні, - на фактичний строк затримки;

б) смерті або тяжкої хвороби близьких родичів курсанта (слухача) (батько, мати, діти, рідні брати, сестри, дружина та її батьки) або інших осіб, на вихованні яких він перебував, а також у разі пожежі або стихійного лиха, від яких постраждала сім'я курсанта (слухача), який перебував у відпустці, - на строк до 10 календарних днів;

в) неможливості виїзду з місця проведення відпустки внаслідок непередбачених перешкод на транспорті або через хворобу курсанта (слухача) - на фактичний строк затримки, що підтверджується відповідними документами.

58. Право продовження курсанту (слухачу) відпустки належить начальнику органу Служби безпеки України або військовому коменданту гарнізону чи військовому комісару за місцем її проведення.

Про строки і причини затримки начальник органу Служби безпеки України або військовий комендант гарнізону чи військовий комісар повинен негайно повідомити начальника (ректора) вищого військового навчального закладу, в якому навчається курсант (слухач), і зробити про це позначку у відпускнуго квитку.

59. У разі неповернення курсанта (слухача) з відпустки в установлений строк і відсутності повідомлення про причини його затримки, начальник (ректор) вищого військового навчального закладу негайно робить запит на ім'я начальника органу Служби безпеки України за місцем проведення відпустки (проживання) або на ім'я військового коменданта гарнізону чи військового комісара. Після одержання відповіді про неприбуття курсанта до місця проведення відпустки або своєчасне вибуття до навчального закладу, начальник (ректор) вищого військового навчального закладу організовує його розшук.

60. У разі порушення курсантом (слухачем) військової дисципліни під час перебування у відпустці начальник органу Служби безпеки України або військовий комендант гарнізону, військовий комендант на транспорті чи військовий комісар повідомляють про це начальника

(ректора) вищого військового навчального закладу та роблять відповідну позначку у відпускнуому квитку курсанта (слухача).

61. У разі оголошення мобілізації курсанти (слухачі), які перебувають у відпустці, за винятком тих, які перебувають у відпустці у зв'язку з хворобою, зобов'язані знятися з обліку і негайно виїхати до вищого військового навчального закладу. Якщо навчального закладу за місцем колишньої дислокації не виявиться, курсанти (слухачі) повинні прибути до найближчого органу Служби безпеки України або військового коменданта гарнізону чи військового комісара.

62. Курсанти (слухачі), які перебувають у відпустці у зв'язку з хворобою, в разі оголошення мобілізації мають прибути до найближчого органу Служби безпеки України або військового комісаріату для повторного медичного огляду, а якщо зробити цього немає можливості за станом здоров'я, - негайно повідомити про це начальника органу Служби безпеки України або військового комісара письмово з поданням довідки лікувального закладу (лікаря).

VIII. Права, обов'язки і відповідальність курсантів (слухачів) вищих військових навчальних закладів

63. Курсанти (слухачі) користуються соціально-економічними, політичними та особистими правами і свободами, передбаченими Конституцією (254к/96-ВР), законами України та іншими нормативно-правовими актами.

64. Права та обов'язки курсантів (слухачів), що впливають з умов військової служби (навчання), визначаються Законами України "Про загальний військовий обов'язок і військову службу" (2232-12), "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" (2011-12), "Про Службу безпеки України" (2229-12), "Про освіту" (1060-12), статутами Збройних Сил України, статутами вищих військових навчальних закладів Служби безпеки України, положеннями про вищі навчальні заклади, які мають військові навчальні підрозділи Служби безпеки України, цим Положенням та іншими нормативно-правовими актами. На курсантів поширюються права та обов'язки, передбачені законодавством для військовослужбовців строкової служби, з урахуванням особливостей проходження військової служби (навчання) у вищих військових навчальних закладах.

65. Забезпечення курсантів (слухачів) грошовим утриманням, харчуванням, обмундируванням і житлом здійснюється відповідно до законодавства.

66. Курсанти (слухачі) носять військову форму одягу встановленого зразка із знаками розрізнення відповідно до військових звань.

Курсантам (слухачам) усіх курсів дозволяється носити цивільний одяг поза розташуванням вищих військових навчальних закладів під час перебування у відпустці або у вільний від служби (навчання) час.

67. Курсанти 1 і 2 курсів навчання розміщуються в казармах (гуртожитках) у порядку, встановленому Статутом внутрішньої служби Збройних Сил України (548-14), і з розташування вищих військових навчальних закладів звільняються як військовослужбовці строкової служби.

Курсанти 3 та наступних курсів розміщуються в гуртожитках, що знаходяться у розташуванні навчального закладу. Як виняток, проживання поза розташуванням

навчального закладу може бути дозволено курсантам вищих військових навчальних закладів у порядку, що визначається начальником (ректором) вищого військового навчального закладу.

Курсантам третього та наступних курсів і слухачам усіх курсів навчання дозволяється перебувати поза розташуванням вищого військового навчального закладу після закінчення навчальних занять і обов'язкових годин самостійної роботи, визначених розпорядком дня, до початку занять наступного дня.

68. Курсантам вищих військових навчальних закладів, які мають сім'ю, надається жила площа в сімейних гуртожитках. У разі відсутності гуртожитків курсантам виплачується за місцем служби грошова компенсація за тимчасовий піднайом (найом) жилого приміщення в розмірах, визначених Кабінетом Міністрів України.

Слухачам на період навчання у вищих військових навчальних закладах надаються службові жилі приміщення або жила площа в гуртожитку.

69. Документом, що посвідчує особу курсанта, є військовий квиток, слухача - службове посвідчення, які пред'являються ними у випадках, установлених законодавством.

70. Курсантам (слухачам) за відмінне навчання, зразкову військову дисципліну, особливі успіхи у вивченні окремих дисциплін та науковій роботі за рішенням начальника (ректора) вищого військового навчального закладу можуть підвищуватися оклади грошового утримання в розмірах, що встановлені відповідними нормативно-правовими актами.

Окремим курсантам (слухачам) - відмінникам навчання можуть призначатися іменні стипендії Президента України, Верховної Ради України тощо.

71. Курсанти (слухачі), які не склали іспитів (заліків) під час екзаменаційної сесії з поважних причин (хвороба, сімейні обставини тощо), що підтверджується відповідними документами, мають право скласти їх у визначені начальником (ректором) вищого військового навчального закладу строки.

72. Курсантам (слухачам) після закінчення вищих військових навчальних закладів присвоюється кваліфікація відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня, видається диплом державного зразка та нагрудний знак, а також присвоюється офіцерське звання лейтенанта.

73. Курсанти (слухачі) жіночої статі звільняються від несення гарнізонної, вартової та внутрішньої служби (крім добового наряду у жіночому гуртожитку, їдальні або кімнаті відвідувачів).

74. Курсанти (слухачі) зобов'язані додержуватися вимог Конституції (254к/96-ВР) та законів України, сумлінно виконувати вимоги статутів Збройних Сил України, наказів командирів (начальників), службові обов'язки, оволодівати знаннями, необхідними для майбутньої служби на посаді офіцера, мати позитивні результати у навчанні.

75. Курсанти (слухачі) під час оформлення дозволу на виїзд за кордон у приватних справах зобов'язані подавати відповідний рапорт у порядку підпорядкованості на ім'я начальника (ректора) вищого військового навчального закладу, який приймає відповідне рішення.

76. Курсанти (слухачі) зобов'язані доповідати протягом 48 годин своїм безпосереднім начальникам і повідомляти кадрові підрозділи вищих військових навчальних закладів та подавати їм відповідні документи: про зміни у сімейному стані (одруження, розірвання шлюбу, народження дітей тощо); про випадки затримання правоохоронними органами чи військовою комендатурою; про виїзд членів їх сімей та близьких родичів за кордон; про втрату військових квитків (службових посвідчень); про випадки притягнення до кримінальної відповідальності членів їх сімей або своїх близьких родичів чи близьких родичів дружини (чоловіка) - з часу, коли про це стало відомо курсанту (слухачу); про обставини, що перешкоджають збереженню довіреної їм державної таємниці.

77. За порушення військової дисципліни, вчинення адміністративних правопорушень і злочинів курсанти (слухачі) несуть відповідальність згідно із законодавством.

78. У разі припинення дії (розірвання) контракту та відрахування курсанта (слухача) з вищого військового навчального закладу на підставах, передбачених підпунктами "е" - "и" пункту 80 цього Положення, він відшкодовує Службі безпеки України або міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади, які уклали відповідні угоди із Службою безпеки України про підготовку фахівців, витрати, пов'язані з його навчанням і утриманням, у порядку, встановленому законодавством.

IX. Відрахування з вищого військового навчального закладу. Звільнення з військової служби

79. Відрахування з вищого військового навчального закладу курсантів (слухачів) або їх переведення до іншого військового навчального закладу проводиться в порядку і на умовах, визначених нормативно-правовими актами Служби безпеки України.

80. Чинність контракту припиняється (контракт розривається), а курсант (слухач) відраховується з вищого військового навчального закладу:

а) за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність або обмежену придатність курсанта (слухача) до військової служби;

б) у зв'язку з укладенням курсантом (слухачем) нового контракту про продовження військової служби у відповідному органі (підрозділі, військовій частині) Служби безпеки України;

в) у зв'язку зі скороченням штатів - у разі неможливості забезпечити продовження навчання курсанта (слухача) за спеціальністю, якій він навчався, або спорідненою з нею;

г) через сімейні обставини:

для курсантів - у разі наявності визначених Законом України "Про загальний військовий обов'язок і військову службу" (2232-12) підстав для дострокового звільнення зі служби військовослужбовців строкової військової служби;

для курсантів жіночої статі, крім того, - в разі народження дитини або наявності дитини віком до трьох років чи дитини віком до шести років, яка потребує домашнього догляду за висновком військово-лікарської комісії, з правом поновлення на навчання у вищому військовому навчальному закладі протягом 3 років;

для слухачів - у разі наявності сімейних обставин або інших поважних причин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України;

д) у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту начальником (ректором) вищого військового навчального закладу;

е) через академічну неуспішність;

є) у зв'язку з небажанням продовжувати навчання;

ж) у разі відмови від проходження військової служби на посадах осіб офіцерського складу після закінчення навчання;

з) через недисциплінованість;

и) у зв'язку з обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили.

81. Курсант (слухач) до прийняття на військову службу за контрактом курсантів (слухачів) вищих військових навчальних закладів може бути відрахований з вищого військового навчального закладу:

а) за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність або обмежену придатність курсанта (слухача) до військової служби;

б) у зв'язку зі скороченням штатів - у разі неможливості забезпечити продовження навчання курсанта (слухача) за спеціальністю, якій він навчався, або спорідненою з нею;

в) через сімейні обставини:

для курсантів - у разі наявності визначених Законом України "Про загальний військовий обов'язок і військову службу" (2232-12) підстав для дострокового звільнення зі служби військовослужбовців строкової військової служби;

для курсантів жіночої статі, крім того, - в разі народження дитини, з правом поновлення на навчання у вищому військовому навчальному закладі протягом 3 років;

для слухачів - у разі наявності сімейних обставин або інших поважних причин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України;

г) через академічну неуспішність;

д) у зв'язку з небажанням продовжувати навчання;

е) у разі відмови від укладення контракту про проходження військової служби (навчання) у вищому військовому навчальному закладі;

є) через недисциплінованість;

ж) у зв'язку з обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили.

82. Питання про відрахування курсантів і слухачів (крім відрахування за станом здоров'я, за сімейними обставинами, у зв'язку з обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили) розглядається радою факультету (ректорату) вищого військового навчального закладу.

83. Відрахування з вищого військового навчального закладу курсантів (слухачів) за підпунктами "б", "г", "д", "є" пункту 80 та підпунктами "в", "д" пункту 81 проводиться з ініціативи курсанта (слухача).

84. Курсанти чоловічої статі, відраховані з вищих військових навчальних закладів (за винятком відрахованих за станом здоров'я, за сімейними обставинами та у зв'язку із засудженням до позбавлення волі), які не вислужили встановленого строку строкової військової служби, направляються для дальшого проходження військової служби у військові частини Служби безпеки України, в яких передбачено проходження строкової військової служби.

При цьому до строку військової служби військовослужбовцям зараховується:

тривалість строкової військової служби до вступу у вищий військовий навчальний заклад;

тривалість військової служби за контрактом до вступу у вищий військовий навчальний заклад з розрахунку два місяці військової служби за контрактом за один місяць строкової військової служби;

тривалість військової служби під час навчання у вищому військовому навчальному закладі з розрахунку два місяці служби (навчання) у зазначених навчальних закладах за один місяць строкової військової служби.

85. Курсанти (слухачі), відраховані з вищих військових навчальних закладів (крім направлених для дальшого проходження військової служби до органів Служби безпеки України за клопотанням цих органів), які на день відрахування з вищого військового навчального закладу вислужили встановлений строк строкової військової служби, а також відраховані за станом здоров'я або за сімейними обставинами, звільняються в установленому порядку з військової служби та направляються у військові комісаріати за місцем проживання для взяття на військовий облік.

86. Курсанти жіночої статі, відраховані з вищих військових навчальних закладів, звільняються з військової служби:

якщо вони не мають військово-облікової спеціальності – без взяття на військовий облік;

якщо вони мають військово-облікову спеціальність - із зарахуванням у запас і направленням у військові комісаріати за місцем проживання для взяття на військовий облік.

Зразок

ДОДАТОК
до Положення про проходження військової
служби (навчання) за контрактом курсантами
(слухачами) вищих військових навчальних
закладів Служби безпеки України,
затвердженого Указом Президента України
від 7 листопада 2001 року N 1053/2001

(Малий Державний Герб України)

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

КОНТРАКТ

про проходження військової служби (навчання) курсантами (слухачами) вищих військових
навчальних закладів Служби безпеки України

Служба безпеки України в особі _____,
(посада, військове звання, прізвище, ім'я, по батькові)

з одного боку, і громадянин України _____
(посада, військове звання, прізвище, ім'я, по батькові, число,

місяць і рік народження, місце проживання, серія і номер паспорта (посвідчення особи), коли і ким виданий)

який далі іменується "курсант (слухач)", з другого боку, відповідно до пунктів 6-11
Положення про проходження військової служби (навчання) за контрактом курсантами
(слухачами) вищих військових навчальних закладів Служби безпеки України уклали цей
Контракт про таке:

1. Курсант (слухач) _____ ознайомився із законами та іншими
(прізвище, ім'я, по батькові)
нормативно-правовими актами України, що регулюють порядок проходження військової
служби у Службі безпеки України, і добровільно бере на себе зобов'язання:

проходити військову службу (навчання) за контрактом у _____
(назва навчального закладу)

Служби безпеки України протягом строку дії Контракту на умовах, установлених законами
та іншими нормативно-правовими актами України, що регулюють порядок проходження
військової служби (навчання) у вищих військових навчальних закладах Служби безпеки
України та цього Контракту;

сумлінно виконувати вимоги військових статутів Збройних Сил України, нормативно-
правових актів Служби безпеки України, інших актів законодавства, службові обов'язки,
накази командирів і начальників, оволодівати знаннями, необхідними для дальшої служби
на посадах осіб офіцерського складу, мати позитивні показники у навчанні;

продовжувати військову службу на посадах осіб офіцерського складу після закінчення
навчання не менше п'яти років.

2. Служба безпеки України зобов'язується забезпечувати курсантові (слухачеві)

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

додержання соціально-економічних, політичних та особистих прав і свобод його та членів його сім'ї, включаючи надання пільг, гарантій та компенсацій, установлених законами та іншими нормативно-правовими актами України, які визначають статус військовослужбовців та порядок проходження військової служби (навчання) у вищих військових навчальних закладах Служби безпеки України, зокрема:

фінансове, матеріальне та інше забезпечення відповідно до норм та порядку, встановлених законодавством України та нормативно-правовими актами Служби безпеки України;

державне обов'язкове особисте страхування на випадок загибелі, смерті або втрати працездатності, що сталася внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), захворювання, одержаних у період проходження служби.

3. Інші умови Контракту _____

4. Умови цього Контракту можуть бути змінені тільки за згодою сторін у письмовій формі.

5. Контракт укладено на _____ років з _____ до _____.
(прописом) (число, місяць, рік) (число, місяць, рік)

6. Контракт укладено у двох примірниках, які мають однакову силу і зберігаються кожною із сторін.

Начальник вищого військового
навчального закладу

Курсант (слухач)

_____ (військове звання)

_____ (військове звання)

_____ (підпис)

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

_____ (прізвище та ініціали)

" ___ " _____ 20 __ р.

" ___ " _____ 20 __ р.

МП

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про Державну програму переходу Збройних Сил України до комплектування військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом

1. Затвердити Державну програму переходу Збройних Сил України до комплектування військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом (додається).
2. Кабінету Міністрів України забезпечити виконання зазначеної Державної програми.

Президент України   Л.КУЧМА

м. Київ, 17 квітня 2002 року
N 348/2002

ЗАТВЕРДЖЕНО
Указом Президента України
від 17 квітня 2002 року N 348/2002

ДЕРЖАВНА ПРОГРАМА переходу Збройних Сил України до комплектування військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом

I. Загальні положення

Перехід Збройних Сил України (далі - Збройні Сили) до комплектування військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом (далі - військовослужбовці контрактної служби), зумовлюється:

змінами воєнно-політичної обстановки у світі, реформуванням збройних сил суміжних держав;

необхідністю підтримання бойової готовності військ (сил) на належному рівні за рахунок укомплектування військових частин і підрозділів військовонавченим, професійно підготовленим особовим складом, спроможним в умовах скорочення чисельності Збройних Сил якісно виконувати поставлені завдання впродовж тривалого часу;

зниженням показників щодо стану здоров'я, ділових і моральних якостей юнаків, які підлягають призову на строкову військову службу, зменшенням кількості осіб, що призиваються на таку службу;

погіршенням стану підготовки і накопичення військовонавчених людських ресурсів, які підлягають призову на військову службу під час мобілізації.

Перехід Збройних Сил до комплектування військовослужбовцями контрактної служби надасть змогу утримувати їх такими, структура і чисельність яких відповідатимуть економічним можливостям держави та завданням щодо її оборони, підвищити бойову готовність та вимоги до особового складу.

Програма розрахована на період до 2015 року і здійснюватиметься у три етапи: 2002-2005, 2006-2010 і 2011-2015 роки.

У ході виконання Програми передбачається розв'язати основні завдання щодо:

реформування існуючої системи комплектування з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів, установ тощо (далі - військові частини);

реформування навчальних військових частин (центрів), шкіл прапорщиків та техніків (далі - навчальні частини), військових коледжів з метою вдосконалення системи професійної підготовки військовослужбовців контрактної служби - сержантів (старшин) і кваліфікованих солдатів (матросів), а також підготовки і перепідготовки військовозобов'язаних (далі - резервісти);

підвищення рівня виховної роботи, вдосконалення системи військово-патріотичного виховання особового складу;

створення нової структури військового резерву людських ресурсів, удосконалення механізму підготовки та накопичення резервістів, призначених для комплектування Збройних Сил, інших військових формувань під час мобілізації;

оптимізації чисельності і поліпшення якісного складу військ (сил) шляхом проведення організаційних заходів, спрямованих в першу чергу на професіоналізацію особового складу і впровадження нових систем озброєння;

удосконалення системи соціального захисту військовослужбовців і членів їх сімей шляхом створення необхідних матеріально-побутових умов, досягнення належного рівня грошового забезпечення та упорядкування соціальних гарантій і пільг;

реформування місцевих органів військового управління (військових комісаріатів) з метою оптимізації їх структури та кількості, уточнення завдань і повноважень;

автоматизації процесів обліку та розподілу військового резерву людських ресурсів;

здійснення правового та наукового забезпечення виконання заходів із переходу Збройних Сил до комплектування військовослужбовцями контрактної служби.

Програма також передбачає вдосконалення планової, організаційної, фінансово-економічної, освітньої та інших видів діяльності у Збройних Силах та заінтересованих органах виконавчої влади як у ході її виконання, так і після завершення будівництва в Україні професійних Збройних Сил.

Загальне керівництво діяльністю виконавців Програми здійснює Президент України як Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України.

Координацію та контроль за діяльністю центральних органів виконавчої влади щодо виконання Програми здійснює Рада національної безпеки і оборони України.

Забезпечення виконання заходів, передбачених цією Програмою, покладається на Кабінет Міністрів України.

Керівництво виконанням Програми безпосередньо здійснює Міністр оборони України.

Для наукового супроводження виконання заходів Програми залучаються відповідні наукові установи і фахівці.

II. Основні напрями виконання Програми

Перший етап

1. Розробляється нормативно-правова база з питань переведення Збройних Сил до комплектування військовослужбовцями контрактної служби та організації порядку проходження військової служби за контрактом.

2. Удосконалюється система добору, професійної підготовки та порядку проходження військової служби військовослужбовцями контрактної служби. Основна увага приділяється розробленню та створенню нового механізму підготовки військовослужбовців контрактної служби, системи критеріїв для визначення придатності громадян України до професійної військової служби за станом здоров'я, фізичним розвитком, рівнем освіти та морально-психологічними якостями.

3. Реформуються навчальні частини і військові коледжі з метою вдосконалення системи професійної підготовки військовослужбовців контрактної служби, підготовки і перепідготовки резервістів.

4. Здійснюється реформування системи підготовки прапорщиків (мічманів), сержантів (старшин) і кваліфікованих солдатів (матросів) та вдосконалюється порядок проходження військової служби сержантами і старшинами, що має на меті створення професійного сержантського і старшинського складу, спроможного взяти на себе основне навантаження щодо виховання та навчання підлеглого особового складу і стати основою професійних Збройних Сил. Це надасть змогу частково вивільнити офіцерський склад від виконання функціональних обов'язків, пов'язаних із вихованням та навчанням особового складу.

5. Реорганізовується структура місцевих органів військового управління (військових комісаріатів) шляхом їх перетворення в територіальні центри комплектування (в Автономній Республіці Крим і областях), філіали (в районах і містах) та скорочення їх кількості і уточнення функцій. Для цього в роботу місцевих органів військового управління впроваджуються сучасні інформаційні технології, які мають забезпечити автоматизацію в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі процесу обліку людських ресурсів, координацію рекламної діяльності щодо проходження військової служби, добору кандидатів для прийняття на військову службу.

6. Здійснюється автоматизація процесів обліку та розподілу військового резерву людських ресурсів шляхом розгортання в районних (міських), обласних військових комісаріатах, організаційно-мобілізаційних органах штабів оперативних командувань і в Генеральному штабі Збройних Сил локальних обчислювальних мереж та автоматизованих робочих місць із спеціальним програмно-математичним забезпеченням та їх інтеграцією в автоматизовані системи управління "Дніпро" і "Карпати".

7. Опрацьовується нова структура військового резерву людських ресурсів, механізм підготовки та накопичення резервістів, призначених для комплектування Збройних Сил, інших військових формувань під час мобілізації.

8. Удосконалюється система військово-патріотичного виховання військовослужбовців, головною метою якого вважається формування у них свідомого ставлення до виконання конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, набуття високих ділових і моральних якостей, виховання у молоді позитивного сприйняття військової служби за контрактом, створюється система пропагування військової служби за контрактом.

9. Зменшується строк строкової військової служби до 12 місяців.

10. Укомплектовується військовослужбовцями контрактної служби більшість штатних посад молодших командирів і посад рядового складу, що визначають бойову здатність військових частин.

11. На кінець першого етапу чисельність військовослужбовців контрактної служби у Збройних Силах України становитиме близько 50 тисяч осіб.

Другий етап

12. Завершується розроблення та прийняття нормативно-правових актів, які регламентуватимуть порядок проходження військової служби за контрактом.

13. Розробляється і запроваджується система нових критеріїв об'єктивної оцінки рівня професійної підготовки, ділових, моральних та психологічних якостей осіб сержантського і старшинського складу, їх відповідності посаді, визначення перспективи службового використання, створення резерву кандидатів для просування по службі та направлення на навчання.

14. Здійснюються заходи щодо переведення складу прапорщиків і мічманів з окремої категорії до категорії сержантського і старшинського складу; розробляється та вводиться в дію новий перелік штатних посад сержантського і старшинського складу, що підлягають заміщенню військовослужбовцями контрактної служби, та відповідних їм штатних військових звань.

15. Завершується оптимізація організаційно-штатної структури місцевих органів військового управління (територіальних центрів комплектування та їх філіалів) з урахуванням результатів їх об'єднання, спроможності виконувати завдання у створених штатах і автоматизації процесів обліку та розподілу військового резерву людських ресурсів. Штатна чисельність особового складу місцевих органів військового управління приводиться у відповідність із завданнями, які вони виконуватимуть.

16. Створюється нова структура військового резерву людських ресурсів для задоволення потреб Збройних Сил та інших військових формувань у людських ресурсах на період мобілізації та у воєнний час.

Військовий резерв людських ресурсів поділяється на першу і другу категорії резервістів, які, в свою чергу, зараховуються до активного або пасивного резерву людських ресурсів.

До резервістів першої категорії належать особи, які проходили військову службу та одержали під час її проходження військово-облікову спеціальність, а також особи, які одержали військово-облікову спеціальність під час проходження військової підготовки у навчальних частинах, військових коледжах, на кафедрах військової підготовки при інших вищих навчальних закладах, у навчальних закладах Товариства сприяння обороні України та професійно-технічних училищах.

До резервістів другої категорії належать особи, які не мають військово-облікової спеціальності, а також резервісти-жінки.

Активним резервом є складова військового резерву людських ресурсів, що призначена за мобілізаційним планом для комплектування Збройних Сил та інших військових формувань у разі їх розгортання під час мобілізації до штатів воєнного часу і до якої зараховуються в основному резервісти першої категорії.

Пасивним резервом є складова військового резерву людських ресурсів, що призначена для комплектування стратегічних резервів, додаткових військових формувань, в яких може виникнути потреба в особливий період, та поповнення втрат діючої армії і до якої зараховуються резервісти першої та другої категорій.

17. Удосконалюється система соціального захисту військовослужбовців і членів їх сімей, створюються для них необхідні фінансові та матеріально-побутові умови.

18. До кінця другого етапу завершується комплектування військовослужбовцями контрактної служби усіх штатних військових посад, які визначають бойову здатність військових частин.

19. Укомплектованість Збройних Сил військовослужбовцями контрактної служби доводиться до 50 відсотків загальної чисельності.

Третій етап

20. Завершується переведення Збройних Сил на стовідсоткове їх комплектування військовослужбовцями контрактної служби.

21. Грошове забезпечення військовослужбовців контрактної служби доводиться до рівня, який надасть змогу повною мірою компенсувати їм фізичні і моральні затрати, пов'язані з проходженням військової служби, і сприятиме підвищенню престижу військової служби.

22. Завершується створення нової структури військового резерву людських ресурсів.

III. Фінансово-економічне обґрунтування заходів щодо переходу Збройних Сил до комплектування військовослужбовцями контрактної служби

Фінансове забезпечення заходів щодо переходу Збройних Сил до комплектування військовослужбовцями контрактної служби здійснюється за рахунок і в межах видатків, визначених Міністерству оборони України в Державному бюджеті України на відповідний рік.

Прогнозовані показники витрат на утримання особового складу Збройних Сил за роками визначено на підставі обсягів очікуваних фінансових ресурсів, що можуть бути спрямовані на виконання заходів, передбачених цією Програмою.

IV. Основні заходи, спрямовані на забезпечення виконання Програми

1. Розроблення нормативно-правових актів з питань зняття обмежень у комплектуванні штатних посад рядового, сержантського і старшинського складу військовослужбовцями, прийнятими на військову службу за контрактом.

Міноборони, Мінфін,
Мінекономіки, Мінпраці України
2002-2004 роки

2. Розроблення нормативно-правових актів з питань проведення професійно-психологічного добору кандидатів (методом тестування) для прийняття на військову службу за контрактом, які визначатимуть вимоги щодо їх психофізіологічних якостей, стану здоров'я, рівня розумового та фізичного розвитку, а також їх придатність (спроможність) виконувати обов'язки за призначенням.

Міноборони, МОЗ, МОН,
Мін'юст України
2002-2005 роки

3. Розроблення проекту Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про загальний військовий обов'язок і військову службу" щодо:

зменшення строку строкової військової служби, визначення нових умов прийняття громадян на військову службу за контрактом;

Міноборони України,
інші заінтересовані центральні
органи виконавчої влади
2004-2005 роки

переведення складу прапорщиків (мічманів) з окремої категорії до категорії сержантського (старшинського) складу;

визначення нової структури військового резерву людських ресурсів, порядку зарахування до нього осіб, їх підготовки (перепідготовки), визначення граничного віку перебування у резерві, прав, обов'язків і врегулювання соціального захисту осіб, які виконують обов'язки за контрактом про перебування в активному військовому резерві (далі - виконання обов'язків резервістів).

Міноборони, Мінекономіки,
МОН України, інші
заінтересовані центральні
органи виконавчої влади
2006 рік

4. Розроблення програм професійної підготовки прапорщиків (мічманів), сержантів (старшин) і кваліфікованих солдатів (матросів), які за своїм змістом і спрямованістю нададуть змогу здійснювати підготовку військовонавченого, професійно підготовленого особового складу. Визначення строків підготовки та переліку військово-облікових спеціальностей, за якими провадитиметься підготовка з урахуванням їх призначення для проходження військової служби.

Міноборони, МОН України
2002-2004 роки

5. Реформування системи професійної підготовки прапорщиків (мічманів), сержантів (старшин) і кваліфікованих солдатів (матросів) з максимальним використанням існуючої мережі навчальних частин, військових коледжів.

Міноборони, МОН України
2002-2005 роки

6. Реформування системи підготовки та порядку проходження військової служби сержантами і старшинами з метою створення професійного сержантського і старшинського складу.

Міноборони України

2003-2006 роки

7. Приведення матеріально-технічної бази навчальних частин та військових коледжів у відповідність зі змістом професійної підготовки військовослужбовців контрактної служби з урахуванням проведення їх практичної підготовки.

Міноборони України

2002-2005 роки

8. Розроблення комплексу заходів, спрямованих на підвищення ефективності виховної роботи, удосконалення системи військово-патріотичного виховання особового складу Збройних Сил.

Міноборони України

2002 рік

9. Створення у видах Збройних Сил, оперативних командуваннях, корпусах позаштатних координаційних рад з питань удосконалення військово-патріотичного виховання особового складу та цивільної молоді.

Міноборони України

2002 рік

10. Підвищення з урахуванням інфляційних процесів норм грошового забезпечення військовослужбовців контрактної служби.

Кабінет Міністрів України

Починаючи з 2002 року

11. Розроблення порядку добору, підготовки та залучення військовослужбовців контрактної служби до участі в миротворчих операціях.

Міноборони України

2003 рік

12. Утворення міжвідомчої робочої групи з питань розроблення нової структури військового резерву людських ресурсів, механізму підготовки та накопичення резервістів, які призначені для комплектування Збройних Сил, інших військових формувань під час мобілізації, та порядку формування єдиного державного замовлення на їх підготовку.

Кабінет Міністрів України

2002 рік

13. Переформування районних і міських військових комісаріатів у філіали територіальних центрів комплектування з одночасним зменшенням їх кількості:

перший етап - об'єднання військових комісаріатів з метою оптимізації їх чисельності;

Міноборони України

2002-2005 роки

другий етап - реформування організаційно-штатної структури військових комісаріатів, створення на їх базі філіалів територіальних центрів комплектування.

Міноборони України

2006-2008 роки

14. Формування у військовому комісаріаті Автономної Республіки Крим, обласних військових комісаріатах структурних підрозділів, на які покладаються завдання щодо проведення рекламної і роз'яснювальної роботи, організації добору кандидатів на військову службу за контрактом.

Міноборони України

2002-2005 роки

15. Облаштування у військових комісаріатах кімнат відвідувачів та обладнання їх агітаційними матеріалами військово-патріотичного характеру, поширення рекламної інформації з питань проходження військової служби за контрактом.

Міноборони України

2003-2004 роки

16. Розроблення спеціального програмно-математичного забезпечення у рамках дослідницько-конструкторської роботи "Ствол-М/1" з метою автоматизації процесів

персонального і кількісного обліку та розподілу військового резерву людських ресурсів у районних, міських та обласних військових комісаріатах, організаційно-мобілізаційних органах штабів оперативних командувань і Генеральному штабі Збройних Сил.

Міноборони України

2002-2005 роки

17. Забезпечення обласних, районних і міських військових комісаріатів електронно-обчислювальною технікою, відповідним обладнанням та створення локальних обчислювальних мереж і автоматизованих робочих місць.

Міноборони України

2002-2005 роки

18. Переформування військового комісаріату Автономної Республіки Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських військових комісаріатів у територіальні центри комплектування з визначенням їх відповідних функцій.

Міноборони України

2003-2008 роки

19. Проведення соціологічних досліджень серед військовослужбовців щодо виявлення чинників, які впливають на прийняття рішення стосовно продовження військової служби та укладення нових контрактів. Підготовка пропозицій за результатами досліджень щодо вдосконалення порядку проходження військової служби за контрактом.

Міноборони України

2003-2005 роки

20. Створення електронної сторінки на офіційному веб-сайті Міноборони України в мережі Інтернет, де пропагуватиметься військова служба у Збройних Силах за контрактом.

Міноборони України

Починаючи з 2002 року

21. Збільшення кількості передач військових засобів масової інформації на державних теле- та радіоканалах.

Міноборони, Держкомінформ

України

Починаючи з 2003 року

22. Підготовка, виготовлення та випуск у світ друкованої продукції та відеофільмів рекламного характеру проходження військової служби у Збройних Силах за контрактом.

Міноборони України

2002-2015 роки

23. Впровадження довгострокових програм міжнародного військового співробітництва для вивчення світового досвіду переведення збройних сил на професійну основу.

Міноборони України

2002-2010 роки

24. Розроблення пропозицій щодо внесення змін до Указу Президента України від 7 листопада 2001 року N 1053 "Про положення про проходження військової служби відповідними категоріями військовослужбовців".

Міноборони, МВС,

Держкомкордон, МНС,

Управління державної охорони

України

2005 рік

25. Внесення необхідних змін до нормативно-правових актів, які регламентують порядок проведення військово-лікарської експертизи та медичного огляду у Збройних Силах.

Міноборони, МОЗ,

Мін'юст України

2004-2005 роки

26. Визначення порядку організації та проведення відповідними посадовими особами військових частин і військових комісаріатів добору і прийняття громадян України на військову службу за контрактом на посади солдатів, матросів, сержантів і старшин.

Міноборони України

2004-2005 роки

27. Створення у навчальних частинах курсів з професійної підготовки військовослужбовців контрактної служби військових частин і підрозділів, що входять до складу передових сил оборони Збройних Сил.

Міноборони України

2004 рік

28. Розроблення пропозицій щодо вдосконалення порядку забезпечення житлом військовослужбовців контрактної служби та членів їх сімей.

Міноборони, Мінфін,

Мінекономіки України

2004 рік

29. Переобладнання казарм, які вивільняються під час скорочення чисельності військовослужбовців строкової служби, під службове житло та гуртожитки для військовослужбовців контрактної служби.

Міноборони України

2004-2015 роки

30. Здійснення переходу на військову службу за контрактом у військових частинах і підрозділах, що входять до складу передових сил оборони Збройних Сил, та у військових частинах і підрозділах, які готуватимуться до участі в міжнародних миротворчих операціях.

Міноборони України

2005 рік

31. Визначення оптимального співвідношення чисельності особового складу згідно з штатами воєнного часу до чисельності особового складу згідно з штатами мирного часу за видами Збройних Сил та родами військ, їх потреби в особовому складі за військово-обліковими спеціальностями.

Міноборони України

2005 рік

32. Розроблення комплексу заходів, спрямованих на підвищення престижу військових звань сержантського і старшинського складу. Перегляд строків вислуги у військових званнях сержантського і старшинського складу, а також визначення порядку їх присвоєння.

Міноборони України,

інші заінтересовані центральні

органи виконавчої влади

2005-2006 роки

33. Організація підготовки сержантів (старшин) та кваліфікованих солдатів (матросів) у навчальних частинах тільки з військовослужбовців контрактної служби.

Міноборони України

2005 рік

34. Визначення переліку військово-облікових спеціальностей, за якими необхідно проводити військову підготовку резервістів, та загальної потреби у резервістах за цими військово-обліковими спеціальностями для Збройних Сил, інших військових формувань.

Міноборони, МОН України,

інші заінтересовані центральні

органи виконавчої влади

2005 рік

35. Розроблення і впровадження системи критеріїв об'єктивної оцінки рівня професійної підготовки, ділових, моральних та психологічних якостей сержантів

(старшин), їх відповідності посаді, визначення перспективи службового використання, створення резерву кандидатів для просування по службі та направлення на навчання.

Міноборони України
2006-2007 роки

36. Запровадження початкової військової підготовки військовослужбовців рядового складу, в тому числі строкової служби, за спеціальними програмами в навчальних частинах з подальшим направленням їх для проходження військової служби до військових частин.

Міноборони України
2006-2007 роки

37. Удосконалення порядку призначення на штатні військові посади і переміщення по службі військовослужбовців сержантського і старшинського складу з урахуванням їх професійних якостей, стану здоров'я і здатності виконувати завдання в умовах служби.

Міноборони України
2006-2007 роки

38. Удосконалення існуючої системи соціального захисту військовослужбовців і членів їх сімей, створення для них необхідних матеріально-побутових умов та забезпечення належного рівня грошового забезпечення. Визначення та впорядкування на законодавчому рівні переліку соціальних гарантій і пільг для військовослужбовців контрактної служби з урахуванням реальних обсягів очікуваних фінансових ресурсів, що можуть бути спрямовані на їх забезпечення.

Кабінет Міністрів України
2006-2007 роки

39. Розроблення заходів щодо підвищення інтелектуального потенціалу особового складу Збройних Сил.

Міноборони України
2006-2008 роки

40. Розроблення та внесення змін до нормативно-правових актів з питань підготовки, накопичення, утримання і використання резервістів, призначених для комплектування Збройних Сил та інших військових формувань під час мобілізації, їх фінансового, матеріального та інших видів забезпечення.

Міноборони України,
інші заінтересовані центральні
органи виконавчої влади
2006-2009 роки

41. Розроблення та внесення змін до нормативно-правових актів з питань визначення прав, повноважень, обов'язків і порядку взаємодії МОН України, Міноборони України та інших органів виконавчої влади під час формування державного замовлення на підготовку резервістів, удосконалення порядку здійснення фінансових розрахунків та звітності, а також визначення переліку вищих навчальних закладів, професійно-технічних і загальноосвітніх навчальних закладів, навчальних частин і військових коледжів, в яких проводитиметься підготовка резервістів.

Міноборони, МОН України,
інші заінтересовані центральні
органи виконавчої влади
2006-2009 роки

42. Здійснення заходів щодо переведення складу прапорщиків (мічманів) з окремої категорії до категорії сержантського і старшинського складу. Розроблення з урахуванням цих заходів та введення в дію переліку штатних посад сержантського і старшинського складу, що підлягають заміщенню військовослужбовцями контрактної служби, та відповідних їм штатних військових звань.

Міноборони України,

інші заінтересовані центральні
органи виконавчої влади
2006-2010 роки

43. Розроблення навчальних програм для підготовки (перепідготовки) резервістів.

Міноборони, МОН України,
інші заінтересовані центральні
органи виконавчої влади

2007-2009 роки

44. Формування військового резерву людських ресурсів для задоволення потреб Збройних Сил та інших військових формувань у людських ресурсах на період мобілізації та у воєнний час згідно з його новою структурою.

Міноборони України,
інші заінтересовані центральні
органи виконавчої влади

2007-2011 роки

45. Формування в органах військового управління від оперативного командування і вище структурних підрозділів, які виконуватимуть завдання щодо організації добору резервістів для комплектування ними військових частин Збройних Сил та інших військових формувань згідно із штатами воєнного часу.

Міноборони України,
інші заінтересовані центральні
органи виконавчої влади

2008 рік

46. Започаткування підготовки осіб, які відібрані для виконання обов'язків резервістів, у навчальних частинах, військових коледжах, на кафедрах військової підготовки при інших вищих навчальних закладах, у навчальних закладах Товариства сприяння обороні України і професійно-технічних училищах та укладення з ними контрактів про перебування в активному військовому резерві.

Міноборони, МОН України,
інші заінтересовані центральні
органи виконавчої влади

2008 рік

47. Впровадження в систему грошового забезпечення військовослужбовців заохочувальних та компенсаційних виплат, за допомогою яких стимулюватиметься військова служба в особливих (екстремальних) умовах і компенсуватимуться визначені ризики військової служби для життя та здоров'я військовослужбовців.

Кабінет Міністрів України
2010-2011 роки

Глава Адміністрації Президента України

В.ЛИТВИН

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про заходи щодо дальшого зміцнення обороноздатності держави

З метою забезпечення проведення військової реформи, запровадження демократичного цивільного контролю над Воєнною організацією держави, зміцнення керівництва оборонною сферою, відповідно до пункту 17 статті 106 Конституції України постановляю:

1. Раді національної безпеки і оборони України:

а) разом з Кабінетом Міністрів України, Міністерством оборони України, Службою безпеки України:

забезпечити взаємопов'язаність та узгодженість положень проектів Концепції (основ політики) національної безпеки України, Воєнної доктрини України, Концепції моделі Збройних Сил України зразка 2010 року, Зasad підготовки і застосування Збройних Сил України та визначити в них основи функціонування Воєнної організації України з урахуванням специфіки сучасної міжнародної і внутрішньої ситуації, економічних можливостей держави;

подати у тримісячний строк пропозиції щодо вдосконалення системи оперативного, об'єктивного і вичерпного інформування керівництва держави про стан справ у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, насамперед, що стосується надзвичайних ситуацій та подій;

б) разом з Кабінетом Міністрів України та Міністерством оборони України;

ужити заходів щодо поліпшення стану озброєння та військової техніки у Збройних Силах України, визначити потрібні для них типи, номенклатуру і кількість озброєння та військової техніки, джерела додаткових ресурсів для підтримання їх у технічно справному стані та модернізації;

здійснити невідкладні заходи щодо скорочення кількості арсеналів, баз та складів боєприпасів, вивезення боєприпасів із тих, що знаходяться в населених пунктах та становлять небезпеку для їх мешканців, щодо прискорення утилізації боєприпасів, у яких закінчуються строки зберігання, належного фінансування Програми забезпечення живучості та пожежонебезпеки арсеналів, баз та складів.

2. Кабінету Міністрів України:

а) подати у тримісячний строк пропозиції щодо внесення до законодавства змін, спрямованих на уточнення завдань Збройних Сил України та інших військових формувань, удосконалення системи управління ними, розподіл повноважень у сферах оборони та боротьби з тероризмом, приведення їх статусу, складу структури та чисельності у відповідність із функціональним призначенням у забезпеченні національної безпеки і оборони держави;

б) збільшувати щорічно у проектах Державного бюджету України видатки на національну оборону та реформування Збройних Сил України пропорційно зростанню валового внутрішнього продукту;

в) визначити під час опрацювання проекту Закону України "Про цивільний контроль за Воєнною організацією України":

механізм відповідальності державних органів за обороноздатність України і забезпечення діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань;

заходи, які сприяли б відкритому і гласному обговоренню та ухваленню рішень у сфері оборони, поліпшенню умов служби та побуту військовослужбовців, посиленню їх

правового і соціального захисту, впорядкуванню цивільно-військових відносин, а також приведенню діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань у відповідність з інтересами та потребами суспільства;

кінцевою метою впровадження цивільного контролю наближення Збройних Сил України до відповідних європейських стандартів та посилення значущості людського фактора;

г) ужити заходів щодо виконання урядових програм забезпечення військово-службовців, у тому числі звільнених у запас або відставку, Житлом як за рахунок бюджетних коштів, так із використанням інших джерел фінансування - інвестицій, коштів від реалізації надлишків озброєння, військової техніки та металобрухту тощо;

д) підвищити рівень забезпечення Збройних Сил України та інших військових формувань матеріальними ресурсами і фінансування Програми відновлення непорушних запасів матеріальних засобів Збройних Сил України на період до 2010 року;

е) активізувати процес передачі місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування від Міністерства оборони України військових містечок, які вивільняються внаслідок реформування Збройних Сил України;

є) посилити контроль за ефективністю використання бюджетних коштів Збройними Силами України та іншими військовими формуваннями.

3. Міністерству оборони України:

а) вважати пріоритетами у проведенні реформи Збройних Сил України перехід до малочисельної, мобільної, оснащеної новітніми зразками озброєнь професійної армії, активізацію процесу створення нового виду збройних сил на основі існуючих Військово-Повітряних Сил та Військ Протиповітряної оборони, створення Передових сил оборони як прообразу майбутнього національного війська;

б) прискорити адміністративну реформу у Збройних Силах України, зокрема оптимізацію структури і чисельності центрального апарату Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України з урахуванням загальноприйнятих у світовій практиці норм і стандартів; подати у тримісячний строк проекти положень про Міністерство оборони України, Генеральний штаб Збройних Сил України, колегію Міністерства оборони України, Головні командування видів Збройних Сил України та оперативні командування, усунути паралелізм та дублювання в діяльності органів управління, уточнити їх завдання та повноваження, передавши частину з них нижчим ланкам військового управління - корпусам, дивізіям та бригадам;

в) усіляко підвищувати роль офіцерського складу, забезпечити проведення виваженої кадрової роботи, рішуче викоринювати в їх діяльності невимогливість, безпринципність і протекціонізм;

г) забезпечити дальше зміцнення законності, правопорядку та військової дисципліни в армійському середовищі, посилити боротьбу зі зловживаннями службовим становищем, розкраданням військового майна, хабарництвом та нестатутними відносинами;

д) посилити гуманітарну складову військової служби, забезпечити дальшу гуманізацію військової освіти;

е) підвищити ефективність економічної та господарської діяльності Збройних Сил України, використання ними бюджетних коштів.

Президент України Л.КУЧМА

м. Київ

6 грудня 2001 року

№ 1195/2001

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ
від 29 вересня 2010 р. №1911-р
Київ

Про схвалення Концепції Державної програми профілактики правопорушень на період до 2015 року

1. Схвалити Концепцію Державної програми профілактики правопорушень на період до 2015 року, що додається.
Визначити Міністерство внутрішніх справ державним замовником Програми.
2. Міністерству внутрішніх справ разом із заінтересованими центральними органами виконавчої влади розробити та подати до 1 грудня 2010 р. Кабінетові Міністрів України проект Державної програми профілактики правопорушень на період до 2015 року.

Прем'єр-міністр України

М.АЗАРОВ

Інд. 31

СХВАЛЕНО
розпорядженням Кабінету Міністрів України
від 29 вересня 2010 р. №1911-р

КОНЦЕПЦІЯ **Державної програми профілактики правопорушень на період до 2015 року**

Визначення проблеми, на розв'язання якої спрямована Програма

Кризові процеси, що відбуваються в соціально-економічній сфері, призвели до ускладнення криміногенної ситуації, зміни структури злочинності та зумовили виникнення нових форм і способів вчинення протиправних діянь.

Сьогодні спостерігається тенденція до збільшення масштабів криміналізації основних сфер життєдіяльності населення. Поряд із зменшенням кількості вчинених злочинів середньої тяжкості, тяжких та особливо-тяжких злочинів спостерігається збільшення кількості правопорушень у сфері економіки.

Недосконалість системи реінтеграції бездомних громадян, соціальної адаптації осіб, звільнених з місць позбавлення волі, невирішеність питання щодо примусового лікування осіб, хворих на алкоголізм, спричиняє збільшення кількості злочинів, вчинених повторно, у громадських місцях, у тому числі в стані алкогольного сп'яніння.

Поширення дитячої бездоглядності і безпритульності, що відбувається, зокрема, через зменшення кількості позашкільних гуртків і секцій, призводить до збільшення кількості правопорушень, вчинених неповнолітніми та за їх участю, випадків втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність.

Незайнятість населення, зокрема молоді, також негативно впливає на рівень злочинності. Отже, актуальним є питання щодо недопущення залучення таких осіб до

протиправної діяльності. Зазначені фактори негативно позначаються на іміджі держави, її економічному становищі, призводять до зменшення обсягу інвестицій та зниження рівня довіри населення до органів державної влади.

*Аналіз причин виникнення проблеми
та обґрунтування необхідності її розв'язання програмним методом*

Погіршення економічної ситуації в державі, стрімкі зміни умов господарювання і ринкової кон'юнктури зумовили посилення соціального фактора вчинення правопорушень.

Основними причинами виникнення проблеми є:

недосконалість нормативно-правового, організаційного, фінансового, кадрового та інформаційного забезпечення профілактики правопорушень;

неналежний рівень комплексних запобіжних заходів, спрямованих на усунення причин та умов вчинення правопорушень, профілактичної роботи з особами, схильними до їх вчинення;

низький рівень правової культури населення, роз'яснювальної роботи з формування відповідального ставлення громадян до питань дотримання законності, особистої участі в охороні громадського порядку, профілактики правопорушень та боротьби із злочинністю;

відсутність дієвого механізму участі громадськості у забезпеченні правопорядку в державі;

недостатня увага органів державної влади до питань організації дозвілля молоді, її зайнятості та відпочинку;

недосконалість механізму взаємодії правоохоронних органів з місцевими органами влади з питань розроблення конкретних заходів, спрямованих на підвищення ефективності профілактики правопорушень.

Погіршення соціально-економічної ситуації в державі негативно позначається на криміногенній ситуації, зумовлює необхідність формування принципово нових підходів до розв'язання проблем у сфері профілактики правопорушень.

Комплексне розв'язання проблеми можливе шляхом розроблення, затвердження та виконання Державної програми профілактики правопорушень на період до 2015 року.

Мета Програми

Метою Програми є забезпечення ефективної реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень шляхом розроблення та здійснення комплексу заходів, спрямованих на усунення причин та умов вчинення протиправних діянь, а також налагодження дієвої співпраці правоохоронних органів та центральних і місцевих органів виконавчої влади у зазначеній сфері.

Визначення оптимального варіанта розв'язання проблеми на основі порівняльного аналізу можливих варіантів

Заходи щодо запобігання вчиненню правопорушень можуть здійснюватися відповідними державними органами в межах визначених законодавством повноважень. Проте такий підхід не забезпечує комплексного розв'язання проблеми.

Оптимальним варіантом є затвердження і виконання Державної програми профілактики правопорушень на період до 2015 року та об'єднання зусиль правоохоронних органів, центральних і місцевих органів виконавчої влади для здійснення визначених нею заходів.

Шляхи і способи розв'язання проблеми, строк виконання Програми

Проблему організації профілактики правопорушень передбачається розв'язати шляхом:

удосконалення нормативно-правової бази з питань правоохоронної діяльності та профілактики правопорушень;

підвищення вимог до осіб, відповідальних за роботу із зверненнями громадян, забезпечення принципового реагування на факти порушення прав і свобод людини; визначення критеріїв оцінки роботи правоохоронних органів з питань профілактики правопорушень; активізації участі громадськості у забезпеченні правопорядку в державі; реформування правоохоронних органів з метою підвищення ефективності діяльності щодо захисту прав і свобод людини, забезпечення результативної боротьби із злочинністю та профілактики правопорушень; забезпечення розвитку інституційних та договірно-правових основ міжнародного співробітництва у сфері профілактики правопорушень з використанням міжнародного досвіду; провадження просвітницької діяльності, спрямованої на виховання негативного ставлення до протиправних діянь; здійснення заходів, спрямованих на підвищення рівня моральності в суспільстві, правової культури громадян, утвердження здорового способу життя, запобігання проявам екстремізму, расової та релігійної нетерпимості; підтримки підприємницької ініціативи громадян, самостійної зайнятості населення; проведення профілактичної роботи з неблагополучними сім'ями, а також розроблення механізму екстреного реагування на факти бездоглядності дітей з метою недопущення їх втягнення у злочинну діяльність; формування системи реінтеграції бездомних громадян та соціальної адаптації осіб, звільнених з місць позбавлення волі; удосконалення податкової політики, запровадження системи дієвого контролю за реалізацією товарів на внутрішньому ринку; запобігання незаконному переміщенню товарів через митний кордон України, посилення правоохоронного компонента загальнодержавної системи протидії контрабанді; ліквідації каналів незаконної міграції, посилення контролю за додержанням правил в'їзду в Україну, виїзду з України і перебування на її території іноземців та осіб без громадянства; організації та здійснення спільних з правоохоронними органами інших держав оперативно-профілактичних заходів, спрямованих на профілактику окремих категорій злочинів; підвищення рівня матеріального, технічного та наукового забезпечення роботи з профілактики правопорушень, зокрема із залученням сил і засобів місцевих органів виконавчої влади.

Програму передбачається виконати протягом 2011-2015 років.

Очікувані результати виконання Програми, визначення її ефективності

Виконання Програми сприятиме зменшенню кількості вчинюваних правопорушень, оздоровленню соціально-економічної ситуації в державі, покращенню міжнародного іміджу України, підвищенню рівня її інвестиційної привабливості, а також довіри населення до діяльності правоохоронних органів.

Фінансові, матеріально-технічні, трудові ресурси, необхідні для виконання Програми

Фінансування Програми планується здійснювати за рахунок коштів державного бюджету в межах видатків, що передбачені для головних розпорядників бюджетних коштів, відповідальних за її виконання, а також інших не заборонених законодавством джерел.

Обсяги матеріально-технічних і трудових ресурсів, необхідних для виконання Програми, визначаються під час розроблення відповідних завдань і заходів.

Для виконання Програми може залучатися міжнародна технічна та фінансова допомога.

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 8 червня 2012 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України»

Відповідно до пунктів 1 і 17 частини першої статті 106, статті 107 Конституції України, частини другої статті 2 Закону України «Про основи національної безпеки України» постановляю:

1. Увести в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 8 червня 2012 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України» (додається).

2. Внести зміни до Воєнної доктрини України, затвердженої Указом Президента України від 15 червня 2004 року №648 (зі змінами, внесеними Указами від 15 липня 2004 року №800, від 21 квітня 2005 року №702 та від 8 липня 2009 року №518), виклавши її у новій редакції (додається).

3. Кабінету Міністрів України внести у тримісячний строк у встановленому порядку пропозиції щодо приведення актів законодавства у відповідність із цим Указом.

4. Міністерству закордонних справ України, Міністерству оборони України забезпечувати інформаційне супроводження виконання Воєнної доктрини України.

5. Контроль за виконанням цього Указу покласти на Секретаря Ради національної безпеки і оборони України.

6. Цей Указ набирає чинності з дня його опублікування.

Президент України
м. Київ
8 червня 2012 року
№ 390/2012

Віктор ЯНУКОВИЧ

РАДА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ
РІШЕННЯ
від 8 червня 2012 року
Про нову редакцію Воєнної доктрини України

Розглянувши проект нової редакції Воєнної доктрини України, внесений Кабінетом Міністрів України, Рада національної безпеки і оборони України вирішила:

1. Схвалити проект нової редакції Воєнної доктрини України і запропонувати її Президентові України для затвердження.

Голова Ради національної безпеки і оборони України
Секретар Ради національної безпеки і оборони України

В.ЯНУКОВИЧ
А.КЛЮЄВ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Указом Президента України
від 15 червня 2004 року №648
(в редакції Указу Президента України
від 8 червня 2012 року №390/2012)

ВОЄННА ДОКТРИНА УКРАЇНИ

I. Загальні положення

1. Воєнна доктрина України (далі – Воєнна доктрина) – це система керівних поглядів на причини виникнення, сутність і характер сучасних воєнних конфліктів, принципи і шляхи запобігання їм, підготовку держави до можливого воєнного конфлікту, а також на застосування воєнної сили для захисту державного суверенітету, територіальної цілісності, інших життєво важливих національних інтересів.

2. Правовою основою Воєнної доктрини є Конституція України, міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та закони України.

3. Воєнна доктрина ґрунтується на результатах аналізу воєнно-політичної обстановки, прогнозування її розвитку, принципах оборонної достатності та дотримання політики позаблоковості.

4. Воєнна доктрина має оборонний характер. Україна не вважає жодну державу (коаліцію держав) своїм воєнним противником, але визнаватиме потенційним воєнним противником державу (коаліцію держав), дії або наміри якої матимуть ознаки загрози застосування воєнної сили проти України.

5. У Воєнній доктрині наведені нижче терміни вживаються у такому значенні:

воєнно-політичні відносини – сукупність намірів і дій сторін (держав, коаліцій держав, міжнародних корпорацій, політичних партій, блоків, груп населення), спрямованих на досягнення власних інтересів із застосуванням усіх наявних інструментів, у тому числі воєнної сили, у політичній, воєнній, економічній та інших сферах життєдіяльності;

воєнно-політична обстановка – стан воєнно-політичних відносин між сторонами з наявних питань відносин на певний момент (період) часу;

воєнно-політичний ризик – наміри або дії однієї із сторін воєнно-політичних відносин, які за певних умов опосередковано можуть заподіяти шкоди національним інтересам іншої сторони;

воєнно-політичний виклик – наміри або дії однієї із сторін воєнно-політичних відносин, що спрямовані на досягнення власних цілей без урахування інтересів інших сторін і можливості заподіяння їм шкоди;

загроза застосування воєнної сили – наміри або дії однієї із сторін воєнно-політичних відносин, які свідчать про готовність до застосування воєнної сили проти іншої сторони з метою досягнення власних цілей;

воєнний конфлікт – спосіб вирішення суперечностей між державами із застосуванням воєнної сили або в разі збройного зіткнення всередині держави;

воєнна політика України – діяльність суб'єктів забезпечення національної безпеки держави щодо запобігання воєнним конфліктам, організації та здійснення військового будівництва і підготовки Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення, Державної спеціальної служби транспорту України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України (далі – військові формування та органи спеціального призначення) до збройного захисту національних інтересів. Воєнна політика – складова державної політики, головною метою якої є підтримання міжнародної безпеки, запобігання воєнним конфліктам, забезпечення обороноздатності держави.

II. Воєнно-політична обстановка та характерні риси сучасних воєнних конфліктів

6. Сучасній воєнно-політичній обстановці притаманні суперечності воєнно-політичних відносин, спричинені розбіжностями національних інтересів, цілей, позицій держав стосовно шляхів і способів вирішення глобальних, регіональних та внутрішніх проблемних питань.

7. Воєнно-політична обстановка у світі є динамічною і розвивається під впливом таких тенденцій:

формування системи багатополарних відносин, установа нового балансу сил та інтересів;

посилення суперечностей між провідними центрами сили щодо поділу сфер впливу;

зростання взаємної залежності провідних держав в умовах глобалізації, посилення впливу провідних міжнародних корпорацій, загострення боротьби за природні ресурси, використання енергетичного чинника для досягнення політичних цілей;

зниження дієвості заходів, що застосовуються для запобігання та врегулювання криз і воєнних конфліктів провідними міжнародними організаціями;

прагнення окремих держав досягти переваг у військово-технічній сфері, створити можливості для виробництва ядерної зброї;

збереження ролі воєнної сили як засобу вирішення проблемних питань воєнно-політичних відносин;

посилення небезпеки неконтрольованого розповсюдження ядерної зброї, її носіїв, матеріалів для їх виробництва, технологій подвійного призначення;

поширення тероризму (у тому числі кібертероризму), піратства, організованої злочинності, нелегальної міграції, незаконної торгівлі зброєю та наркотиками, торгівлі людьми;

прискорення розвитку інформаційних технологій, збільшення спроможностей держав щодо проведення інформаційних та інформаційно-психологічних операцій, посилення чутливості суспільства до загибелі мирного населення та втрат особового складу військових формувань у воєнних конфліктах;

глобальні кліматичні зміни, зменшення запасів природних ресурсів, зростання дефіциту питної води, продуктів харчування і посилення міграційних процесів у світі.

8. Внутрішніми умовами, які суттєво обмежують спроможності України щодо вирішення проблемних питань, реагування на негативні явища та можуть спровокувати недружні дії інших держав, є:

розбалансованість і незавершеність системних реформ, у тому числі у сфері безпеки і оборони;

складне економічне становище, високий рівень бідності населення, безробіття;

корупція, високий рівень злочинності, у тому числі організованої;

зниження обороноздатності держави, боєздатності Збройних Сил України та інших військових формувань.

9. Тенденції розвитку воєнно-політичної обстановки у світі та внутрішні умови України можуть суттєво впливати на вирішення проблемних питань воєнно-політичних відносин, найбільш актуальними з яких є:

наявність неврегульованих воєнно-політичних конфліктів та можливість виникнення нових збройних конфліктів у регіоні;

незавершеність договірно-правового оформлення державного кордону України, внаслідок чого зберігається ймовірність висунення територіальних претензій до України та виникнення суперечок між державами;

прояви сепаратизму, що спричинені незадоволенням культурних потреб національних меншин, низьким рівнем життя населення та особливостями національно-етнічної політики суміжних з Україною держав;

втручання у внутрішні справи України з боку інших держав з метою загострення соціально-політичних, міжконфесійних та міжетнічних відносин, створення непередбачених законом воєнізованих або збройних формувань;

посилення конкуренції за доступ до сировинних ресурсів та за контролем над маршрутами їх доставки на ринки споживання, використання економічних конкурентних переваг для досягнення політичних цілей.

Суперечності щодо вирішення зазначених проблемних питань, що тісно пов'язані між собою, можуть призвести до виникнення воєнно-політичних ризиків, викликів національним інтересам України, а також до загрози застосування воєнної сили проти неї.

10. Україна розглядає як воєнно-політичні ризики або виклики, що підвищують рівень загрози застосування воєнної сили проти України, такі наміри чи дії держав, коаліцій держав:

висування територіальних претензій;

заклики або спроби щодо перегляду наявних державних кордонів;

нарощення угруповань військ та озброєнь поблизу кордонів України, створення нових, розширення і модернізація наявних військових баз та об'єктів;

створення або закупівля нових, а також модернізація наявних систем озброєння і військової техніки, у першу чергу наступального характеру, що призводить до порушення балансу сил;

активізація розвідувальної діяльності спеціальних служб іноземних держав, а також іноземних організацій проти України;

проведення інформаційно-психологічних заходів щодо дестабілізації соціально-політичної обстановки, міжетнічних та міжконфесійних відносин в Україні або її окремих регіонах і місцях компактного проживання національних меншин;

застосування політичних і економічних санкцій проти України;

застосування воєнної сили в регіоні або за участю держав регіону;

підтримка сепаратизму;

виправдання застосування воєнної сили як засобу вирішення міждержавних спорів;

послаблення законодавчих обмежень щодо застосування воєнної сили за межами власної території;

порушення державами міжнародних угод, договорів про нерозповсюдження зброї масового знищення, засобів її доставки, здійснення контролю над озброєннями, обмеження і скорочення озброєнь або вихід з них (припинення участі в них);

стимулювання ескалації воєнних конфліктів у регіоні.

11. Загроза застосування воєнної сили проти України може реалізуватися шляхом:

втягнення України у воєнний конфлікт між іншими державами;

збройної агресії;

збройного конфлікту на державному кордоні;

переростання внутрішньої нестабільності у збройний конфлікт всередині держави.

12. Україна може бути втягнута у воєнні конфлікти, які відрізнятимуться за причинами виникнення, цілями сторін та наслідками, зокрема:

збройний конфлікт, що може виникнути в разі обмеженого збройного зіткнення на державному кордоні між Україною та іншою державою (збройний конфлікт на державному кордоні) або збройних зіткнень всередині України (збройний конфлікт всередині держави) за участю непередбачених законом воєнізованих або збройних формувань. Негативні наслідки для національної безпеки України можуть оцінюватися як значні. За певних умов можливе переростання збройного конфлікту в локальну війну;

локальна війна, що може виникнути в разі збройної агресії проти України з боку іншої держави регіону. Негативні наслідки для національної безпеки України можуть оцінюватися як катастрофічні;

регіональна війна, що може виникнути в разі збройної агресії двох і більше держав проти України. Негативні наслідки для національної безпеки України можуть оцінюватися як незворотні.

13. Ураховуючи тенденції та умови розвитку воєнно-політичної обстановки у світі, Україна вважає, що збройна агресія, в результаті якої може виникнути локальна або регіональна війна проти неї, в середньостроковій перспективі є малоймовірною.

14. Сучасним воєнним конфліктам притаманні такі риси:

підвищення ролі політичних, економічних, інформаційних засобів під час підготовки і в ході воєнного конфлікту;

збільшення ролі інформаційно-психологічних операцій у досягненні цілей воєнних конфліктів;

створення коаліційних і багатонаціональних сил;

залежність політичного рішення щодо участі у воєнному конфлікті від суспільної думки на внутрішньому та міжнародному рівнях;

збільшення питомої ваги дій у повітряно-космічному просторі та розширення їх масштабів;

постійне вдосконалення форм і способів ведення збройної боротьби, зокрема, асиметричних дій;

широке застосування новітніх систем озброєння та військової техніки, високоточної зброї, засобів повітряного нападу, розвідки і радіоелектронної боротьби;

підвищення оперативності та якості управління в результаті переходу до глобальних інтегрованих автоматизованих систем управління військами і зброєю;

високий ступінь одночасного ураження військ і об'єктів на всю глибину ведення воєнних дій, широкий і швидкий маневр військами (силами) і вогнем, використання мобільних угруповань військ (сил).

III. Запобігання виникненню воєнних конфліктів

15. Основними цілями воєнної політики України щодо запобігання виникненню воєнних конфліктів є:

зниження рівня напруженості воєнно-політичної обстановки і врегулювання суперечностей між сторонами воєнно-політичних відносин;

усунення суперечностей шляхом досягнення комплексної збалансованості інтересів сторін воєнно-політичних відносин;

сприяння паритетному та збалансованому скороченню збройних сил і озброєнь у регіоні та світі;

удосконалення міжнародно-правових механізмів, спрямованих на недопущення застосування воєнної сили для вирішення проблемних питань воєнно-політичних відносин.

16. Основоположними принципами воєнної політики України щодо запобігання виникненню воєнних конфліктів є:

забезпечення обгрунтованості, послідовності і системності воєнної політики;

дотримання без'ядерного статусу і політики позаблоковості;

координація та узгодженість дій на міждержавному рівні.

17. Основними шляхами запобігання виникненню воєнних конфліктів є:

підвищення ролі та авторитету України на міжнародній арені;

участь у міжнародних політичних, безпекових, економічних, культурних та інших організаціях, діяльність яких не суперечить нормам міжнародного права і законодавству України;

активне сприяння розвитку сучасних систем колективної безпеки;

забезпечення боєздатності Збройних Сил України та інших військових формувань на рівні, достатньому для стримування потенційного агресора від застосування воєнної сили проти України;

юридично-правове оформлення міжнародних гарантій, наданих Україні у зв'язку з її відмовою від ядерної зброї;

завершення договірно-правового оформлення державного кордону України;

забезпечення інформаційної безпеки;

зміцнення позитивного іміджу України на міжнародній арені шляхом активізації інформаційно-роз'яснювальної роботи з питань воєнної політики держави;

дотримання міжнародних зобов'язань у сфері здійснення контролю над озброєннями;

участь у міжнародних операціях, пов'язаних з урегулюванням криз, в антитерористичній і антипіратській діяльності відповідно до норм міжнародного права та законодавства України;

надання гуманітарної допомоги державам, які цього потребують, у визначеному міжнародними нормами порядку;

розширення міжнародного економічного співробітництва з питань розвитку адміністративно-територіальних одиниць, території яких прилягають до державного кордону України;

підвищення життєвого рівня населення та подолання надмірного майнового розшарування в суспільстві;

дотримання прав етнічних та релігійних меншин, забезпечення їх національно-культурних потреб.

18. Україна дотримується політики позаблоковості, розцінює її як важливий фактор зниження напруженості воєнно-політичної обстановки в регіоні.

19. Україна вважає намірами або діями інших держав такі дії, що створюють умови для виникнення воєнного конфлікту та застосування воєнної сили проти неї, а саме:

висування ультимативних вимог, виконання яких може призвести до порушення територіальної цілісності та суверенітету України;

припинення дипломатичних відносин з Україною;

дозвіл іншій державі на використання власної території третьою державою (коаліцією) для підготовки та здійснення агресії проти України;

економічну або інформаційну блокаду України;

унеможливлення виконання суб'єктами забезпечення національної безпеки своїх функцій;

проведення акцій, що порушують безпеку функціонування об'єктів ядерної, хімічної промисловості, оборонно-промислового комплексу, об'єктів, на яких зберігаються озброєння, військова техніка, боєприпаси, інших потенційно небезпечних об'єктів, у тому числі кібернетичних атак на зазначені об'єкти;

демонстрацію воєнної сили, активізацію розвідувально-підривної діяльності проти України;

фінансування непередбачених законом воєнізованих або збройних формувань на території України чи постачання їм зброї, боєприпасів, вибухових речовин або військової техніки;

проведення загальної або часткової мобілізації в разі розгортання військових формувань поблизу державного кордону України;

залишення без погодження з Україною пунктів дислокації підрозділами збройних сил іншої держави, які відповідно до укладених міжнародних договорів перебувають на території України, а також дії щодо застосування таких підрозділів проти третьої держави.

20. З метою стримування потенційного агресора в разі виникнення передумов застосування воєнної сили Україна залежно від обставин може:

активізувати дії в міжнародному інформаційному просторі;

звернутися до Ради Безпеки ООН, інших міжнародних та регіональних організацій, впливових держав, держав – гарантів безпеки України відповідно до Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (далі – Будапештський меморандум) щодо здійснення заходів з недопущення застосування воєнної сили проти України;

увести правовий режим воєнного (надзвичайного) стану;

демонструвати власну обороноздатність, готовність і рішучість до відбиття агресії, здатність заподіяння потенційному агресорові неприйнятних втрат.

IV. Підготовка держави до збройного захисту національних інтересів

21. Основною метою підготовки держави до збройного захисту національних інтересів є досягнення рівня обороноздатності, достатнього для стримування інших держав від застосування воєнної сили проти України, а в разі воєнного конфлікту – для оперативного і злагодженого переходу держави з мирного на воєнний стан і відсічі збройній агресії, ліквідації (локалізації, нейтралізації) збройного конфлікту, територіальної оборони і цивільного захисту України.

22. Під час підготовки держави до збройного захисту національних інтересів Україна дотримується таких основних принципів:

оборонної достатності, що полягає у всебічному задоволенні потреб підготовки держави до збройного захисту національних інтересів з урахуванням поточного і прогнозованого характеру воєнно-політичної обстановки, економічних і фінансових можливостей держави та пріоритету прогресивного соціально-економічного розвитку України;

високої готовності держави, що передбачає ефективне переведення з мирного на воєнний стан і забезпечення належного рівня готовності до застосування Збройних Сил України та інших військових формувань;

системності планування, що передбачає централізоване керівництво на основі цілісної системи стратегій, програм, планів і забезпечує всебічну підготовку держави до збройного захисту національних інтересів.

23. Пріоритетними напрямками підготовки держави до збройного захисту національних інтересів є:

удосконалення системи управління підготовки держави до збройного захисту національних інтересів на основі своєчасного виявлення, аналізу та наукового прогнозування воєнно-політичних ризиків, викликів і загрози застосування воєнної сили проти України;

удосконалення функцій, завдань військових формувань та органів спеціального призначення відповідно до принципу оборонної достатності, оптимізація їх кількісно-якісних параметрів;

ефективне застосування системи кадрового забезпечення централізованого типу, вдосконалення системи здійснення добору кадрів і комплектування військових формувань та органів спеціального призначення у ході їх професіоналізації;

підвищення ефективності військово-патріотичного виховання громадян України, забезпечення престижу військової служби, вдосконалення системи життєзабезпечення Збройних Сил України та інших військових формувань;

підвищення оперативних і бойових (спеціальних) можливостей Збройних Сил України та інших військових формувань шляхом оснащення їх відновленими, модернізованими і новими системами озброєння, військової та спеціальної техніки, підтримання на належному рівні боєздатності, мобілізаційної та бойової готовності;

модернізація системи мобілізаційної підготовки держави відповідно до проведених реформ та економічних можливостей;

виконання державних цільових програм реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу, розвиток його наукового, науково-технічного та виробничого потенціалу шляхом стимулювання фундаментальних і пошукових досліджень в інтересах забезпечення обороноздатності держави, створення наукоємної високотехнологічної продукції військового та подвійного призначення з урахуванням необхідності забезпечення раціонального балансу між міжнародною кооперацією, експортом озброєнь і державним оборонним замовленням;

визначення і формування раціональних обсягів непорушних та мобілізаційних запасів, необхідних для забезпечення дій (діяльності) військових формувань та органів спеціального призначення і функціонування національної економіки в особливий період;

розвиток інфраструктури регіонів з урахуванням потреб підготовки території держави до оборони.

24. Досягнення необхідного рівня обороноздатності держави здійснюється шляхом формування і реалізації воєнно-економічної, військово-промислової та військово-технічної політики.

25. Метою воєнно-економічної політики з підготовки держави до збройного захисту національних інтересів є всебічне задоволення обґрунтованих і визначених з точки зору оборонної достатності потреб Збройних Сил України та інших суб'єктів забезпечення національної безпеки у фінансових і матеріальних ресурсах у мирний час та особливий період.

26. Основні напрями воєнно-економічної політики:

ресурсне забезпечення програм (планів) реформування і розвитку Збройних Сил України та інших військових формувань;

удосконалення механізму формування і здійснення контролю за видатками державного бюджету, які передбачені на потреби оборони, оптимізація бюджетних витрат та забезпечення їх раціонального розподілу, в тому числі при формуванні державного оборонного замовлення, з дотриманням установлених пріоритетів;

ресурсне забезпечення функціонування національної економіки, Збройних Сил України, інших військових формувань і вдосконалення їх мобілізаційної підготовки;

ресурсне забезпечення соціальних гарантій військовослужбовців, членів їх сімей і працівників Збройних Сил України та інших військових формувань;

ресурсне забезпечення утилізації надлишкових та непридатних для використання за призначенням зразків озброєння, військової та спеціальної техніки, боєприпасів і компонентів ракетного палива в рамках діючих державних програм;

забезпечення відповідності програм (планів) підготовки держави до збройного захисту національних інтересів економічним і фінансовим можливостям держави.

27. Метою військово-промислової політики з підготовки держави до збройного захисту національних інтересів є розвиток оборонно-промислового комплексу, підтримка технічного оснащення Збройних Сил України та інших військових формувань на рівні сучасних вимог, зокрема шляхом розроблення, випробування, виробництва, модернізації, ремонту та утилізації озброєння, військової та спеціальної техніки.

28. Основні напрями військово-промислової політики:

реформування та інноваційний розвиток оборонно-промислового комплексу шляхом створення інтегрованих науково-виробничих структур і впровадження високих наукоємних технологій, у тому числі подвійного призначення, поєднання централізованого державного управління із сучасними ринковими механізмами, підвищення ролі та вдосконалення інституту генеральних конструкторів;

організація вітчизняного, в тому числі ліцензійного та серійного, виробництва озброєння, військової і спеціальної техніки відповідно до завдань державних цільових оборонних програм з розроблення, модернізації та закупівлі озброєння і військової техніки для Збройних Сил України та інших військових формувань;

залишення у державній власності стратегічно важливих для забезпечення обороноздатності держави підприємств;

поступове оновлення науково-технічної та виробничо-технологічної бази оборонно-промислового комплексу, впровадження новітніх технологій;

своєчасна утилізація надлишкових та непридатних для використання за призначенням зразків озброєння, військової, спеціальної техніки, боєприпасів і компонентів ракетного палива;

удосконалення системи мобілізаційного розгортання оборонно-промислового комплексу.

29. Метою військово-технічної політики з підготовки держави до збройного захисту є технічне оснащення військових формувань та органів спеціального призначення озброєнням, військовою і спеціальною технікою (переважно вітчизняного виробництва) для виконання покладених на них завдань за призначенням.

30. Основні напрями військово-технічної політики:

підвищення темпів технічного оснащення військових формувань та органів спеціального призначення відновленими, модернізованими і новими зразками озброєння, військової та спеціальної техніки, у першу чергу автоматизованими системами управління і цифрового зв'язку, високоточними боєприпасами, авіаційною технікою, засобами протиповітряної оборони, бойовими кораблями та ракетними комплексами;

підвищення технічної готовності озброєння, військової та спеціальної техніки військових формувань та органів спеціального призначення;

розвиток випробувальної бази та полігонів;

створення національної системи та нормативно-правової бази розроблення і виробництва озброєння, військової і спеціальної техніки, сумісної з відповідними системами провідних держав світу;

забезпечення раціонального рівня стандартизації та уніфікації озброєння, військової, спеціальної техніки військових формувань та органів спеціального призначення.

V. Застосування воєнної сили у воєнних конфліктах

31. Метою застосування Україною воєнної сили є:

у разі збройної агресії – примушення агресора до відмови від подальшого застосування воєнної сили з повним відновленням територіальної цілісності і суверенітету України, а також до надання гарантій щодо відшкодування завданих збитків;

у разі збройного конфлікту – досягнення згоди між сторонами конфлікту про відмову від вимог, що порушують конституційний лад і територіальну цілісність України, від подальшого застосування воєнної сили, а також про роззброєння незаконних воєнізованих або збройних формувань.

32. Під час застосування воєнної сили Україна керується такими принципами:

незастосування воєнної сили першою;

адекватність застосування воєнної сили масштабу збройної агресії (збройного конфлікту);

дотримання норм міжнародного права.

Україна не припинятиме спроб вирішення воєнного конфлікту за допомогою політичних, дипломатичних та інших інструментів.

33. Дії, які Україна розглядає як збройну агресію, визначаються Законом України «Про оборону України».

34. У разі збройної агресії або збройного конфлікту на державному кордоні Україна вживатиме такі дії:

застосування Збройних Сил України та інших військових формувань відповідно до планів їх застосування, не виключаючи при цьому перенесення воєнних дій на територію агресора;

здійснення територіальної оборони і цивільного захисту України відповідно до законодавства;

звернення до Ради Безпеки ООН, інших міжнародних організацій, впливових держав, держав – гарантів безпеки України відповідно до Будапештського меморандуму з вимогою визнання акту збройної агресії та примушення агресора до припинення воєнних дій, відновлення територіальної цілісності і державного суверенітету України, відшкодування завданих Україні збитків;

активізує дії в міжнародному інформаційному просторі з метою визнання і засудження світовою спільнотою акту збройної агресії, роз'яснення несправедливого стосовно України характеру воєнного конфлікту, політичної позиції та дій України щодо його вирішення.

35. Україна, користуючись невід'ємним правом кожної держави на індивідуальну та колективну оборону в разі збройної агресії, не виключає можливості отримання військової допомоги від інших держав і міжнародних організацій.

VI. Прикінцеві положення

36. Воєнна доктрина є основою для підготовки та прийняття воєнно-політичних і воєнно-стратегічних рішень, розроблення стратегій і програм у воєнній сфері.

37. Керівництво суб'єктами забезпечення національної безпеки в частині заходів із запобігання виникненню воєнних конфліктів, підготовки держави до збройного захисту і захисту національних інтересів здійснюється Президентом України відповідно до Конституції та законів України.

38. Положення Воєнної доктрини уточнюються і доповнюються в установленому порядку з урахуванням змін воєнно-політичної обстановки у світі, характеру загрози застосування воєнної сили, умов соціально-економічного розвитку України.

39. Реалізація положень Воєнної доктрини забезпечується Президентом України, Радою національної безпеки і оборони України, Кабінетом Міністрів України, органами державної влади відповідно до повноважень, визначених Конституцією та законами України.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

1 лютого 2012 р.

№ 48

Київ

Про затвердження Порядку проведення військової підготовки студентів вищих навчальних закладів за програмою підготовки офіцерів запасу

Відповідно до статті 11 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”(2232-12)Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Затвердити Порядок проведення військової підготовки студентів вищих навчальних закладів за програмою підготовки офіцерів запасу, що додається.

2. Визнати такими, що втратили чинність, постанови Кабінету Міністрів України згідно з переліком, що додається.

Прем'єр-міністр

України

М.АЗАРОВ

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 1 лютого 2012 р. № 48

ПОРЯДОК

проведення військової підготовки студентів вищих навчальних закладів за програмою
підготовки офіцерів запасу

Загальні положення

1. Цей Порядок визначає процедуру проведення військової підготовки студентів за програмою підготовки офіцерів запасу (далі - військова підготовка).

2. Військову підготовку на добровільних засадах проходять студенти вищих навчальних закладів III або IV рівня акредитації з денною формою навчання (далі - вищі навчальні заклади), які є громадянами України, придатні до військової служби за станом здоров'я та морально-діловими якостями.

Військову підготовку можуть проходити студенти за умови відповідності напряму їх підготовки у вищому навчальному закладі військово-обліковій спеціальності, за якою поводить підготовка офіцерів запасу.

Метою проведення військової підготовки є забезпечення Збройних Сил, інших військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення та Держспецтрансслужби (далі - Збройні Сили та інші військові формування) необхідною кількістю військовонавчених громадян для виконання військового обов'язку в запасі, проходження військової служби за контрактом або за призовом осіб офіцерського складу, проходження служби у військовому резерві Збройних Сил та інших військових формувань, а також забезпечення реалізації права громадян на рівні можливості у виборі професії шляхом здобуття додаткових знань, умінь і навичок, необхідних для належного виконання військового обов'язку в запасі у мирний час, обов'язків військової служби у воєнний час та для майбутньої професійної діяльності.

3. Військова підготовка проводиться у військових навчальних підрозділах (у військових інститутах, на факультетах (кафедрах) військової підготовки, кафедрах медицини катастроф та військової медицини) вищих навчальних закладів (далі - військові навчальні підрозділи) та у вищих військових навчальних закладах.

Студенти вищих навчальних закладів, що не мають військових навчальних підрозділів, можуть проходити військову підготовку у вищих навчальних закладах, що мають такі підрозділи, та у вищих військових навчальних закладах.

Перелік вищих навчальних закладів, на базі яких проводиться військова підготовка, наведений в додатку до цього Порядку.

4. Військова підготовка проводиться у межах ліцензованого обсягу надання відповідної освітньої послуги:

за державним замовленням за рахунок коштів державного бюджету, передбачених на утримання Збройних Сил та інших військових формувань;

для надання фізичним особам платних послуг у галузі вищої освіти, пов'язаних з військовою підготовкою, для забезпечення реалізації права таких осіб на рівні можливості у виборі професії шляхом здобуття додаткових знань, умінь і навичок, необхідних для належного виконання військового обов'язку в запасі у мирний час, обов'язків військової служби у воєнний час та для майбутньої професійної діяльності.

Розподіл військово-облікових спеціальностей та визначення обсягів підготовки за ними для кожного військового навчального підрозділу та вищого військового навчального закладу здійснюється Міноборони за поданням Генерального штабу Збройних Сил за погодженням з МОНмолодьспортом, а для підготовки офіцерів запасу медичної служби -

також з МОЗ з урахуванням територіального принципу комплектування Збройних Сил та інших військових формувань під час мобілізації.

5. Для проведення військової підготовки у військовому навчальному підрозділі між Міноборони та вищим навчальним закладом, на базі військового навчального підрозділу якого проводиться військова підготовка, укладається договір про проведення такої підготовки з визначенням умов її фінансування. У разі коли вищий навчальний заклад, на базі військового навчального підрозділу якого проводиться військова підготовка, підпорядкований центральному органу виконавчої влади, який здійснює керівництво військовим формуванням, правоохоронним органом спеціального призначення або Держспецтрансслужбою відповідний договір укладається між таким центральним органом виконавчої влади та зазначеним вищим навчальним закладом.

Для проведення військової підготовки студентів, які навчаються у вищому навчальному закладі, що не має військового навчального підрозділу, укладається договір про проведення такої підготовки та умови її фінансування між зазначеним вищим навчальним закладом та вищим навчальним закладом, на базі військового навчального підрозділу якого проводиться військова підготовка, чи вищим військовим навчальним закладом.

Порядок проведення військової підготовки

6. Військова підготовка включається до варіативної частини освітньо-професійних програм підготовки та навчальних планів вищого навчального закладу, студенти якого проходять військову підготовку, як окрема навчальна дисципліна і складається з теоретичного і практичного курсу військової підготовки у військовому навчальному підрозділі або у вищому військовому навчальному закладі та навчального збору.

7. Для проведення військової підготовки в освітньо-професійних програмах підготовки та навчальних планах вищого навчального закладу, студенти якого проходять таку підготовку, передбачається не менш як 675 годин (у тому числі 450 годин обов'язкових аудиторних занять під керівництвом викладача). Військова підготовка, як правило, планується та проводиться протягом одного навчального дня на тиждень (методом проведення "військового дня") протягом двох-трьох років навчання, а для підготовки офіцерів запасу медичної служби - протягом чотирьох-п'яти років.

У разі коли вищий навчальний заклад, студенти якого проходять військову підготовку, та військовий навчальний підрозділ (вищий військовий навчальний заклад) розташовані в різних населених пунктах, планування такої підготовки та її проведення у військовому навчальному підрозділі чи вищому військовому навчальному закладі може здійснюватися у строк від двох до шести тижнів поточного семестру (навчального року) протягом двох-трьох років навчання, що передбачається відповідним договором про організацію такої підготовки та умови її фінансування.

8. Основні вимоги до професійних якостей, знань і умінь фахівця, які необхідні для успішного виконання професійних обов'язків на посадах офіцерського складу, визначаються у кваліфікаційній характеристиці офіцера запасу відповідної військово-облікової спеціальності. Крім того, кваліфікаційна характеристика визначає напрями підготовки студентів з яких вони можуть залучатися до військової підготовки за відповідною військово-обліковою спеціальністю.

Реалізація вимог кваліфікаційної характеристики офіцера запасу здійснюється за програмою військової підготовки офіцера запасу відповідної військово-облікової спеціальності.

9. Зарахування студентів для проходження військової підготовки здійснюється за результатами конкурсного відбору та медичного огляду.

Порядок проведення медичного огляду визначається Міноборони разом з МОЗ, а конкурсного відбору - Міноборони разом з МОНмолодьспортом.

10. Зарахування студентів для проходження військової підготовки здійснюється наказом ректора вищого навчального закладу, на базі військового навчального підрозділу

якого проводиться військова підготовка, або керівника вищого військового навчального закладу.

11. Між студентом, який зарахований для проходження військової підготовки, та ректором вищого навчального закладу, на базі військового навчального підрозділу якого проводиться військова підготовка, або керівником вищого військового навчального закладу протягом одного місяця з дня зарахування укладається контракт про військову підготовку студента. Предметом такого контракту є освітня діяльність зазначених закладів щодо проведення військової підготовки студента за відповідною військово-обліковою спеціальністю. Крім того, контрактом про військову підготовку студента визначаються права та обов'язки сторін, порядок розрахунків, строк дії контракту та інші умови військової підготовки студента.

Студенти, які зараховані для проходження військової підготовки, розподіляються керівником військового навчального підрозділу чи вищого військового навчального закладу за лекційними потоками і навчальними групами (взводами).

12. Студенти, які проходять військову підготовку, відраховуються з військового навчального підрозділу чи вищого військового навчального закладу наказом ректора вищого навчального закладу, до складу якого входить зазначений військовий навчальний підрозділ, або керівника вищого військового навчального закладу за таких умов:

1) невиконання навчального плану або відсутність без поважної причини на заняттях з військової підготовки (понад 20 відсотків загальної кількості годин навчальних занять, що заплановані в семестрі);

2) за власним бажанням;

3) ухилення без поважної причини від навчального збору;

4) порушення дисципліни та громадського порядку під час навчання у військовому навчальному підрозділі чи вищому військовому навчальному закладі;

5) порушення умов контракту;

6) за станом здоров'я;

7) порушення правил військового обліку.

13. Військова підготовка здійснюється у формі навчальних занять, самостійної роботи студентів, практичної підготовки, навчального збору, контрольних заходів.

14. Студенти та інші особи, які здобули вищу освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем не нижче бакалавра та пройшли теоретичний і практичний курс навчання з військової підготовки у відповідному військовому навчальному підрозділі або вищому військовому навчальному закладі (далі – студенти та інші особи), залучаються до проходження передбаченого програмою військової підготовки навчального збору.

Навчальний збір організовується після закінчення навчання у військовому навчальному підрозділі або вищому військовому навчальному закладі у поточному році або за рахунок часу, відведеного на канікулярну відпустку студентів.

Дозвіл на перенесення з поважних причин строку проведення навчального збору на наступний рік для окремих студентів та інших осіб надає Генеральний штаб Збройних Сил.

Під час навчального збору на студентів та інших осіб поширюються права та обов'язки, встановлені актами законодавства для військовозобов'язаних, призваних на збори.

Навчальний збір проводиться у військових частинах (на кораблях) або у вищих військових навчальних закладах (військових інститутах), які мають відповідну навчально-матеріальну базу для проведення практичного навчання.

15. Проведення навчального збору є завершальним етапом військової підготовки.

16. Навчальний збір проводиться з метою удосконалення професійних навичок студентів та інших осіб, набутих ними під час засвоєння програми військової підготовки у військовому навчальному підрозділі чи вищому військовому навчальному закладі, виконання вправ із стрільби, керування військовою технікою та виконання інших навчально-бойових завдань.

17. Порядок призову і направлення студентів та інших осіб на навчальний збір, проходження перед початком навчального збору медичного огляду визначається Міноборони разом з Генеральним штабом Збройних Сил.

18. Тривалість навчального збору за всіма військово-обліковими спеціальностями становить 30 діб.

19. Навчальний збір завершується складенням студентами та іншими особами екзамену (далі - випускний екзамен).

Випускний екзамен приймається екзаменаційною комісією, до складу якої включаються представники органів військового управління Збройних Сил та інших військових формувань.

20. Після складення випускного екзамену студенти та інші особи складають Військову присягу на вірність Українському народові в урочистих умовах згідно з порядком, установленим Статутом внутрішньої служби Збройних Сил.

21. На студентів та інших осіб, які пройшли повний курс військової підготовки та склали Військову присягу, оформлюються атестаційні матеріали.

Порядок і строк подання керівниками військових навчальних підрозділів та вищих військових навчальних закладів атестаційних матеріалів до органів військового управління Збройних Сил та інших військових формувань визначаються Міноборони.

22. Студентам та іншим особам, які пройшли повний курс військової підготовки та атестовані до офіцерського складу, присвоюється первинне військове звання молодшого лейтенанта запасу.

23. З метою забезпечення проведення на належному рівні військової підготовки Міноборони:

1) здійснює загальне керівництво та контроль за станом військової підготовки у вищих навчальних закладах;

2) затверджує штат (штатний розпис) вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів, у яких військова підготовка організується Міністерством;

3) за погодженням з ректором вищого навчального закладу, на базі військового навчального підрозділу якого проводиться військова підготовка, здійснює добір і призначення:

керівника військового навчального підрозділу (для кафедр медицини катастроф та військової медицини - заступника керівника) та посадових осіб для забезпечення обліку, експлуатації, збереження, обслуговування і ремонту озброєння та військової техніки військових навчальних підрозділів, у яких військова підготовка організується Міністерством;

осіб на посади науково-педагогічних (наукових) працівників військових навчальних підрозділів, у яких військова підготовка організується Міністерством, для забезпечення такої підготовки за державним замовленням;

4) погоджує:

додатковий штатний розпис військових навчальних підрозділів, у яких військова підготовка організується Міністерством, для надання фізичним особам платних послуг у галузі вищої освіти, пов'язаних із зазначеною підготовкою;

призначення осіб на посади науково-педагогічних (наукових) працівників за додатковим штатним розписом військових навчальних підрозділів, у яких військова підготовка організується Міністерством, для надання фізичним особам платних послуг у галузі вищої освіти, пов'язаних із зазначеною підготовкою;

5) визначає за поданням Генерального штабу Збройних Сил штатні посади, що підлягають заміщенню військовослужбовцями, і відповідні їм військові звання у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах, у яких військова підготовка організується Міністерством;

6) організовує розроблення кваліфікаційних характеристик та програм військової підготовки офіцерів запасу з відповідних військово-облікових спеціальностей;

7) організовує разом з Генеральним штабом Збройних Сил та центральними органами виконавчої влади, що здійснюють керівництво військовими формуваннями, правоохоронними органами спеціального призначення та Держспецтрансслужбою:

проведення навчальних зборів;

забезпечення вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів озброєнням та військовою технікою, автомобільними транспортними засобами, пально-мастильними матеріалами, навчальною літературою та іншим майном;

обслуговування і ремонт озброєння та військової техніки вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів;

8) координує разом з іншими військовими формуваннями діяльність вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів з питань навчально-методичної роботи під час організації та проведення військової підготовки;

9) визначає порядок утворення екзаменаційних комісій для проведення випускних екзаменів;

10) здійснює контроль у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах, у яких військова підготовка організується Міністерством, за станом охорони державної таємниці, а також захисту іншої інформації з обмеженим доступом, що є власністю держави;

11) разом з МОНмолодьспортом(МОЗ) визначає під час організації військової підготовки витрати Міноборони за кожною військово-обліковою спеціальністю;

12) визначає порядок військового обліку студентів та інших осіб;

13) здійснює інші повноваження, визначені у цьому Порядку.

24. МОНмолодьспорт здійснює координацію діяльності вищих навчальних закладів, що мають військові навчальні підрозділи, з питань організації та проведення військової підготовки.

МОНмолодьспорт та інші центральні органи виконавчої влади, яким підпорядковані вищі навчальні заклади, що мають військові навчальні підрозділи:

організують у межах своєї компетенції військову підготовку відповідно до затверджених програм та переліку військово-облікових спеціальностей;

організують розміщення озброєння та військової техніки відповідно до вимог Міноборони, установлених для робіт з озброєнням та військовою технікою, забезпечують здійснення заходів із захисту інформації, що становить державну таємницю;

здійснюють капітальне будівництво, експлуатацію, ремонт будівель і споруд, де розміщені військові навчальні підрозділи;

беруть участь у створенні у військових навчальних підрозділах необхідної матеріально-технічної бази (крім озброєння та військової техніки, технічної та іншої спеціальної літератури, забезпечення якими здійснюється Міноборони);

визначають в освітньо-професійних програмах кількість навчального часу, необхідного для проходження військової підготовки;

здійснюють повноваження, передбачені підпунктами 2-4 (48-2012-п), 6, 7 і 10 пункту 23 цього Порядку.

25. Генеральний штаб Збройних Сил:

1) вивчає потребу в підготовці офіцерів запасу та надає Міноборони перелік військово-облікових спеціальностей, обсяги підготовки офіцерів запасу за ними з урахуванням територіального принципу комплектування Збройних Сил та інших військових формувань під час мобілізації, бере участь у розробленні кваліфікаційних характеристик;

2) затверджує штат (штатний розпис) вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів, у яких військова підготовка організується Генеральним штабом;

3) за погодженням з ректором вищого навчального закладу, на базі військового навчального підрозділу якого проводиться військова підготовка, здійснює добір і призначення:

керівника військового навчального підрозділу та посадових осіб для забезпечення обліку, експлуатації, збереження, обслуговування і ремонту озброєння та військової техніки військових навчальних підрозділів, у яких військова підготовка організується Генеральним штабом;

осіб на посади науково-педагогічних (наукових) працівників військових навчальних підрозділів, у яких військова підготовка організується Генеральним штабом, для забезпечення такої підготовки за державним замовленням;

4) погоджує призначення осіб на посади науково-педагогічних (наукових) працівників за додатковим штатним розписом військових навчальних підрозділів, у яких військова підготовка організується Генеральним штабом, для надання фізичним особам платних послуг у галузі вищої освіти, пов'язаних із зазначеною підготовкою;

5) організовує та забезпечує разом з іншими центральними органами виконавчої влади, що здійснюють керівництво військовими формуваннями, правоохоронними органами спеціального призначення та Держспецтрансслужбою, проведення навчальних зборів;

б) бере участь у здійсненні контролю якості військової підготовки;

7) визначає кількість громадян, які у разі потреби за наказом Міністра оборони можуть бути призвані для проходження військової служби осіб офіцерського складу;

8) проводить у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах та у військових комісаріатах перевірку стану військового обліку студентів та інших осіб.

26. Ректор вищого навчального закладу, на базі якого здійснюється військова підготовка, керівник вищого військового навчального закладу:

1) несе особисту відповідальність за організацію військової підготовки, створення для цього необхідної матеріально-технічної бази, забезпечення збереження озброєння, військової та спеціальної техніки, організацію охорони державної таємниці відповідно до вимог режиму секретності та захисту службової інформації в установленому законодавством порядку та здійснення контролю за її станом;

2) виділяє необхідну кількість навчального часу для військової підготовки, у тому числі для проведення навчальних зборів, складення екзаменів, заліків і підготовки до них;

3) подає в установленому порядку заявку на отримання для військового навчального підрозділу озброєння, військової та спеціальної техніки, автомобільних транспортних засобів, пально-мастильних матеріалів, іншого майна, технічної та спеціальної літератури;

4) погоджує:

штатний розпис військового навчального підрозділу для забезпечення військової підготовки за державним замовленням;

призначення керівника військового навчального підрозділу (для кафедр медицини катастроф та військової медицини - заступника керівника) та посадових осіб для забезпечення експлуатації, збереження, обслуговування і ремонту озброєння, військової та спеціальної техніки військових навчальних підрозділів;

призначення осіб на посади науково-педагогічних (наукових) працівників військового навчального підрозділу для забезпечення військової підготовки за державним замовленням;

5) за погодженням з Міноборони або іншим центральним органом виконавчої влади, що здійснює керівництво військовим формуванням, чи правоохоронним органом спеціального призначення або Держспецтрансслужбою:

затверджує додатковий штатний розпис відповідного військового навчального підрозділу для надання фізичним особам платних послуг у галузі вищої освіти, пов'язаних з військовою підготовкою;

здійснює призначення осіб на посади науково-педагогічних (наукових) працівників за додатковим штатним розписом військового навчального підрозділу для надання фізичним особам платних послуг у галузі вищої освіти, пов'язаних з військовою підготовкою;

визначає вартість послуг, пов'язаних з військовою підготовкою, для кожної військово-облікової спеціальності;

б) організовує:

регулярне обговорення на засіданнях ректорату та вченої ради вищого військового навчального закладу або військового навчального підрозділу стану військової підготовки;

відбір студентів, які виявили бажання проходити військову підготовку, та укладає з ними контракти;

7) укладає договір з Міноборони або іншим центральним органом виконавчої влади, що здійснює керівництво військовим формуванням, правоохоронним органом спеціального призначення або Держспецтрансслужбою про організацію військової підготовки студентів та умови її фінансування (крім керівника вищого військового навчального закладу);

8) організовує і контролює ведення військового обліку студентів та своєчасно подає військовим комісаріатам відповідні відомості про них;

9) надає висновки і рекомендації щодо подальшого службового використання за отриманою військово-обліковою спеціальністю;

10) забезпечує своєчасне подання атестаційних матеріалів щодо присвоєння первинного військового звання осіб офіцерського складу запасу.

27. Ректор вищого навчального закладу, студенти якого проходять підготовку на базі іншого вищого навчального закладу чи вищого військового навчального закладу:

1) укладає договори з вищими навчальними закладами, на базі військових навчальних підрозділів яких проводиться військова підготовка, або з вищими військовими навчальними закладами про порядок проведення військової підготовки та умови її фінансування;

2) виділяє необхідну кількість навчального часу для військової підготовки, у тому числі для проведення навчального збору, складення екзаменів, заліків і підготовки до них;

3) організовує участь студентів, які виявили бажання проходити військову підготовку, у конкурсному відборі;

4) організовує і контролює ведення військового обліку студентів та своєчасно подає військовим комісаріатам відповідні відомості про них.

28. Контроль за організацією та проведенням військової підготовки у військових навчальних підрозділах та вищих військових навчальних закладах здійснює Міноборони разом з центральними органами виконавчої влади, що здійснюють керівництво військовими формуваннями, правоохоронними органами спеціального призначення та Держспецтрансслужбою відповідно до своїх повноважень.

Додаток
до Порядку

ПЕРЕЛІК

вищих навчальних закладів, на базі яких проводиться військова підготовка

Академія Військово-Морських Сил імені П. С. Нахімова (м. Севастополь)

Академія внутрішніх військ МВС України (м. Харків)

Академія Сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного (м. Львів)

Військова академія (м. Одеса)

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

Донецький національний технічний університет

Запорізький державний медичний університет

Запорізький національний технічний університет

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (м. Хмельницький)

Національна академія Служби безпеки України (м. Київ)

Національний авіаційний університет (м. Київ)
Національний гірничий університет України (м. Дніпропетровськ)
Національний технічний університет України “Київський політехнічний інститут”
Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”
Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ)
Національний університет водного господарства та природокористування (м. Рівне)
Національний університет державної податкової служби України (м. Ірпінь Київської області)
Національний університет оборони України (м. Київ)
Національний університет “Одеська юридична академія”
Національний університет “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого” (м. Харків)
Одеський державний екологічний університет
Одеська національна морська академія
Сумський державний університет
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля (м. Луганськ)
Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського
Українська військово-медична академія (м. Київ)
Харківський національний медичний університет
Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України від
1 лютого 2012 р. № 48

ПЕРЕЛІК

постанов Кабінету Міністрів України, що втратили чинність

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 липня 2001 р. № 866 “Про військову підготовку громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу” (866-2001-п).
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 1 липня 2002 р. № 868 “Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 26 липня 2001 р. № 866” (868-2002-п).
3. Пункт 2 постанови Кабінету Міністрів України від 2 червня 2003 р. № 820 “Про заходи щодо оптимізації мережі військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів” (820-2003-п) (Офіційний вісник України, 2008 р., № 51, ст. 1732).
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 липня 2003 р. № 1062 “Про внесення зміни до переліку вищих навчальних закладів, студенти яких проходять військову підготовку за програмою офіцерів запасу” (1062-2003-п) (Офіційний вісник України, 2008 р., № 51, ст. 1733).
5. Пункт 4 змін, що вносяться до постанов Кабінету Міністрів України (1430-2003-п), затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2003 р. № 1430 “Про утворення Харківського університету Повітряних Сил та Об’єднаного науково-дослідного інституту Збройних Сил” (Офіційний вісник України, 2003 р., № 37, ст. 1986; 2010 р., № 66, ст. 2387).
6. Пункт 5 постанови Кабінету Міністрів України від 26 травня 2005 р. № 381 “Про заходи щодо оптимізації мережі вищих військових навчальних закладів і військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів” (381-2005-п) (Офіційний вісник України, 2005 р., № 22, ст. 1201).
7. Пункт 4 постанови Кабінету Міністрів України від 25 січня 2006 р. № 53 “Про заходи щодо оптимізації мережі військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів” (53-2006-п) (Офіційний вісник України, 2006 р., № 4, ст. 166).

8. Пункт 3, абзаци другий -п'ятий пункту 5 постанови Кабінету Міністрів України від 26 липня 2006 р. № 1025 “Про заходи щодо оптимізації мережі військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів”(1025-2006-п) (Офіційний вісник України, 2006 р., № 30, ст. 2144).

9. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2006 р. № 1595 “Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 26 липня 2001 р. № 866”(1595-2006-п) (Офіційний вісник України, 2006 р., № 46, ст.3079).

10. Пункт 3 постанови Кабінету Міністрів України від 1 березня 2007 р. № 344 “Про реорганізацію Житомирського військового інституту радіоелектроніки імені С. П. Корольова”(344-2007-п) (Офіційний вісник України, 2007 р., № 17, ст.648).

11. Пункт 2 постанови Кабінету Міністрів України від 6 червня 2007 р. № 800 “Про реорганізацію Полтавського військового інституту зв'язку” (800-2007-п) (Офіційний вісник України, 2007 р., № 42, ст. 1676).

12. Пункт 2 постанови Кабінету Міністрів України від 3 вересня 2008 р. № 796 “Про ліквідацію кафедри підготовки спеціалістів з питань цивільної оборони у Київському національному університеті будівництва і архітектури”(796-2008-п)(Офіційний вісник України, 2008 р., № 68, ст. 2285).

13. Пункт 3 постанови Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 р. № 1089 “Про реорганізацію Національної академії оборони України” (1089-2008-п) (Офіційний вісник України, 2008 р., № 98, ст. 3227).

14. Пункт 2 змін, що вносяться до постанов Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 1995 р. № 820 та від 26 липня 2001 р. № 866 (467-2009-п), затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 13 травня 2009 р. № 467 “Про заходи щодо подальшої оптимізації мережі вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів” (Офіційний вісник України, 2009 р., № 37, ст. 1239).

15. Пункт 41 додатка 1 до розпорядження Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2010 р. № 1632 “Про скасування обмеження доступу до деяких актів Ради Міністрів Української РСР, Кабінету Міністрів Української РСР, Кабінету Міністрів України”(1632-2010-р) (Офіційний вісник України, 2010 р., № 61, ст. 2130).

16. Пункт 4 постанови Кабінету Міністрів України від 23 березня 2011 р. № 286 “Про реорганізацію Військового інституту Одеського національного політехнічного університету у Військову академію (м. Одеса)” (286-2011-п) (Офіційний вісник України, 2011 р., № 22, ст. 905).